

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Petra Klímová

**Trestněprávní aspekty zapojení osob
do zahraničních ozbrojených entit**

**Criminal Aspects of Involvement of Person in Foreign Armed
Entities**

Rigorózní práce

Pověřený akademický pracovník: doc. JUDr. Bc. Tomáš Gřivna, Ph.D.

Tematický okruh: trestní právo

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): [13. 1. 2020]

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 414 791 znaků včetně mezer.

.....

rigorozantka

V Praze dne

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. JUDr. Bc. Tomáši Gřivnovi, Ph.D., pověřenému akademickému pracovníkovi mé rigorózní práce, za odborné vedení při jejím zpracování. Dále také děkuji své rodině a zejména svému muži za projevenou podporu a trpělivost nejen při psaní této práce.

Obsah

Úvod.....	1
1 Kategorizace osob zapojených do zahraničních ozbrojených entit	5
1.1 Zahraniční bojovník	5
1.2 Zahraniční teroristický bojovník	8
1.3 Žoldněř	10
1.4 Soukromé vojenské společnosti/soukromé bezpečnostní agentury.....	11
2 Mezinárodní humanitární právo	14
2.1 Obecné výklady.....	14
2.1.1 Haagské a ženevské právo	14
2.1.2 Mezinárodní ozbrojený konflikt a vnitrostátní ozbrojený konflikt.....	15
2.2 Jednání osob zapojených do zahraničních ozbrojených entit v MOK	18
2.2.1 Jednání v souladu s MHP	18
2.2.2 Jednání odporující pravidlům MHP, avšak MHP nekriminalizované	22
2.3 Jednání osob zapojených do zahraničních ozbrojených entit ve VOK	23
2.3.1 Jednání MHP nedovolené, avšak ani nezakázané	23
2.4 Jednání porušující MHP	25
2.4.1 Zločiny podle mezinárodního práva - stručný vývoj	26
2.4.2 Zločiny podle mezinárodního práva v rámci vnitrostátních úprav	28
2.4.3 Stíhání zločinů podle mezinárodního práva.....	29
3 Právní pojetí terorismu - obecný výklad	31
3.1 Absence univerzální definice terorismu - záměr nebo projev nedostatečné vůle států?	31
3.1.1 Hlavní argumenty proti stanovení právní definice terorismu a jejich zpochybnění	31
3.2 Standardní prvky terorismu	33
3.2.1 Objektivní stránka terorismu.....	34
3.2.2 Subjektivní stránka terorismu	37
3.2.3 Okruh potencionálních pachatelů.....	38

3.3	Terorismus jako zločin podle mezinárodního práva.....	39
4	Mezinárodní úroveň regulace terorismu	42
4.1	Protiteroristické sektorové úmluvy.....	42
4.2	Rezoluce Rady bezpečnosti OSN	45
4.2.1	Rezoluce č. 2178 (2014) a její význam	46
4.2.2	Další rezoluce	48
4.3	Terorismus z pohledu MHP	50
5	Evropská úroveň regulace terorismu	52
5.1	Protiteroristické akty RE	52
5.1.1	Úmluva RE o prevenci terorismu z roku 2005.....	52
5.1.2	Dodatkový protokol.....	53
5.2	Protiteroristické akty EU	59
5.2.1	Společný postoj o použití zvláštních opatření k boji proti terorismu.....	59
5.2.2	Rámcové rozhodnutí Rady z roku 2002	60
5.2.3	Revizní rámcové rozhodnutí z roku 2008	61
5.2.4	Směrnice o boji proti terorismu.....	61
6	Možnosti trestního postihu zapojení osob do zahraničních ozbrojených entit podle české právní úpravy.....	77
6.1	Protiteroristická legislativa v ČR a její vývoj.....	78
6.1.1	Novela trestního zákona č. 537/2004 Sb.	79
6.1.2	Rekodifikace trestního práva hmotného	82
6.1.3	Novely TZ č. 330/2011 Sb. a č. 165/2015 Sb.	84
6.1.4	Novela TZ č. 455/2016 Sb.	86
6.1.5	Novela TZ č. 287/2018 Sb.	103
7	Vnitrostátní právní úprava de lege ferenda	106
7.1	Zhodnocení možností trestního postihu podle stávající právní úpravy	106
7.1.1	Trestný čin služby v cizích ozbrojených silách podle § 321 TZ.....	107

7.1.2	Trestný čin účasti na teroristické skupině podle § 312a TZ	108
7.1.3	Trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 TZ.....	109
7.1.4	Další trestné činy.....	110
7.2	Důvody a nezbytnost přijetí nové právní úpravy	110
7.3	Možné inspirace pro novou právní úpravu.....	111
7.3.1	Poslanecký návrh č. 525.....	112
7.3.2	Některé zahraniční právní úpravy	114
7.4	Vládní návrh zákona.....	124
7.4.1	Objekt.....	124
7.4.2	Objektivní stránka	125
7.4.3	Subjekt	133
7.4.4	Subjektivní stránka.....	135
7.4.5	Trestní sazba	135
7.4.6	Účinná lítost	136
7.4.7	Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby	137
7.4.8	Souběh navrhovaného trestného činu s jinými trestnými činy	138
Závěr		140
Seznam použitých zkratk		146
Seznam použitých zdrojů.....		148
Abstrakt.....		158
Abstract		159

Úvod

Zapojení osob do zahraničních ozbrojených konfliktů, aniž by tyto osoby měly užší vazby k území, kde ozbrojený konflikt probíhá, je jev starý jako válka sama. Z nedávné historie lze připomenout například účast tisíců osob zapojených do mezinárodních interbrigád bojujících na straně španělských republikánů ve Španělské občanské válce (1936 - 1939), působení osob ve francouzské cizinecké legii během války v Indočíně (1946 - 1954), službu cizích občanů v pracovních rotách USA (1952 – 1964) či zapojení osob do konfliktu na území bývalé Jugoslávie na začátku 90. let 20. století.¹ Ve všech těchto konfliktech lze nalézt více či méně výrazné stopy české, potažmo československé, účasti.

Je tedy zřejmé, že tato problematika není našemu prostředí v žádném případě cizí, což se stále více projevuje v několika posledních letech. Z dostupných informací lze dovodit, že až desítky občanů České republiky (dále jen jako "ČR") bylo či stále je zapojeno do střetů na východě Ukrajiny, a to na obou stranách konfliktu.² V roce 2017 zpravodajské služby rovněž poprvé zaznamenaly odchod dvou českých občanů do Sýrie, aby se tito zapojili do tamního ozbrojeného konfliktu; celkem zpravodajské služby za rok 2017 evidují na 11 osob, které z ČR vycestovaly, aby se účastnily bojů na Blízkém východě.³ Zřejmě zatím nejvýraznější mediální pozornosti se v této souvislosti dostalo případu Čecha, který se rozhodl vycestovat z ČR, aby se na území Sýrie zapojil do bojů po boku bojovníků takzvaného Islámského státu⁴, případu dvou Čechů zadržených

¹ MALET, David. *Why Foreign Fighters?* [online]. Orbis 2010, 54(1), s. 107, [cit. 17. 12. 2018]. Dostupné z: http://davidmalet.com/uploads/Why_Foreign_Fighters_Malet.pdf; MAREŠ, Miroslav, VÝBORNÝ, Štěpán. *Foreign fighters z pohledu českého trestního práva* [online]. The Science for Population Procection 2015, 7(2), s. 2, [cit. 17. 12. 2018]. Dostupné z: <http://www.population-protection.eu/prilohy/casopis/30/210.pdf>; PLACHÝ, Jiří. *Českoslovenští občané v armádách svobodného světa po roce 1948* [online]. Předneseno na Konferenci Krajané a exil: 1948 a 1968, Praha: Karolinum 16. - 17. 9. 2008. 2008, s. 1 - 4, [cit. 17. 12. 2018]. Dostupné z: <http://www.zahranicnicesi.com/konference2008.html>.

² MAREŠ, Miroslav, VÝBORNÝ, Štěpán. *Foreign fighters z pohledu českého trestního práva*, op. cit., s. 2; ČTK, PRP. *Policie obvinila prvního Čecha, který se účastnil bojů na Ukrajině.: Podezírá ho z terorismu, bojoval za separatisty*. In: Hospodářské noviny [online]. Praha: Economia, 11. 6. 2017 19:50, [cit. 24. 2. 2019]. Dostupné z: <https://domaci.ihned.cz/c1-65763450-policie-obvinila-prvniho-cecha-ktery-se-ucastnil-boju-na-ukrajine-bojov-al-na-strane-proruskych-separatistu>.

³ MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Zpráva v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2017 (ve srovnání s rokem 2016)* [online]. Praha: 2018, s. 49, [cit. 10. 2. 2019]. Dostupné z: file:///C:/Users/chvat/Downloads/MV-28490-2_LG-2019_-_PRILOHA-Zprava_o_situaci_v_oblasti_vnitri_bezpecnosti_CR_2017.pdf.

⁴ K tomu více viz RICHTEROVÁ, Anna. *Český přístup k postihu zahraničních bojovníků*. Státní zastupitelství. Praha: Wolters Kluwer, 2018, 2018(3), s. 30 - 34; BÍLKOVÁ, Veronika. *Zahraniční terorističtí bojovníci a česká právní úprava*. Trestněprávní revue. Praha: C. H. Beck, 2019, 2019(2), s. 40.

tureckou policií v důsledku svého napojení na kurdské milice YPG⁵ a nedávnému případu českého příslušníka chrudimského výsadkového praporu, který byl odsouzen v souvislosti se svým zapojením do bojových akcí na straně samozvané Doněcké lidové republiky.⁶

Samostatnou a velmi podstatnou kapitolou, která s touto problematikou rovněž úzce souvisí, je hrozba mezinárodního terorismu, kdy zvláště při volném pohybu osob v rámci schengenského prostoru nehrají hranice jednotlivých států prakticky žádnou roli.

Negativní důsledky zapojování osob do konfliktů odehrávajících se zdánlivě daleko od hranic ČR, potažmo Evropy jsou nasnadě - riziko jejich přenášení do oblastí, kde panuje mír, nárůst radikálních či extrémních hnutí usilujících o získání nových následovníků v boji a tendence řešit konfliktní situace ve společnosti násilnou cestou. Naplňování těchto hrozeb v praxi bohužel potvrzuje i zvýšené množství teroristických útoků v Evropě za poslední dobu; tím, jak se tato hrozba přenáší do Evropy, se mezi oběťmi mezinárodního terorismu objevují i čeští státní občané.⁷ Riziko, které je spojeno s osobami, jež se z nejrůznějších důvodů zapojují do zahraničních konfliktů ve světě, je tedy značné, což si uvědomuje i mezinárodní společenství, jehož činnost se v této oblasti projevuje vznikem několika významných dokumentů, a to na globální i evropské úrovni.

V návaznosti na výše uvedené je zřejmé, že by ČR měla věnovat této problematice značnou pozornost, a to nejen kvůli mezinárodním a evropským dokumentům, které ji k aktivitě v této oblasti přímo zavazují, ale i kvůli své vnitřní bezpečnosti, neboť v žádném případě nejde o problém, který by se ČR nedotýkal.

Cílem této práce je uchopit fenomén osob, jež se z různorodých důvodů (politických, náboženských či z touhy po dobrodružství) zapojují do zahraničních ozbrojených entit, aniž by k území, v němž konflikt probíhá, měly bezprostředně blízký vztah, a rizika, která s sebou tyto osoby přinášejí po svém návratu, a to zejména z pohledu vnitrostátního trestního práva. Pozornost bude v této souvislosti věnována i stále se rozmáhajícímu mezinárodnímu terorismu. Vzhledem k tomu, že tato problematika, a to zejména v oblasti vnitrostátní protiteroristické legislativy,

⁵ ČTK, KLAPAL, Ondřej. *Českou studentku, která pomáhala Kurdům, obvinili v Turecku z terorismu. Spolu s ní zadrželi i dalšího Čecha*. In: iROZHLAS [online]. Praha: Český rozhlas. 17. 11. 2016 10:43, [cit. 10. 2. 2019]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-ze-sveta/ceskou-studentku-ktera-pomahala-kurdum-obvinili-v-turec-ku-z-terorismu-spolu-s-ni_1611171043_.

⁶ Rozhodnutí Krajského soudu Hradci Králové - pobočka v Pardubicích sp. zn. 64 T 1/2019 ze dne 17. 5. 2019; Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 9. 2019, sp. zn. 10 To 71/2019.

⁷ ČTK, BUCHERT, Viliam. *Smrt české turistky v Egyptě: Naše země má už čtvrtou oběť terorismu*. In: Reflex [online]. Praha: Czech news center, 27. 7. 2017 10:40, [cit. 24. 2. 2018]. Dostupné z: <https://www.reflex.cz/clanek/zpravy/80899/smrt-ceske-turistky-v-egypte-nase-zeme-ma-uz-ctvrtou-obet-terori-smu.html>.

vychází z mezinárodních a unijních protiteroristických dokumentů, bude se tato práce věnovat i jejich rozboru. S ohledem na zapojení osob do zahraničních ozbrojených konfliktů je však rovněž nezbytné věnovat určitou pozornost i mezinárodnímu právu humanitárnímu, neboť ze skutečnosti, že tyto osoby působí v rámci ozbrojeného konfliktu jakožto určité specifické situace, vyplývají některé významné konsekvence pro právní kvalifikaci jejich jednání z pohledu vnitrostátního trestního práva. Předkládaná práce by měla vyhodnotit možnosti trestního postihu jednotlivých forem jednání těchto osob a jejich komplexnost, shrnout dosavadní legislativní vývoj a posoudit soulad vnitrostátních norem trestního práva s mezinárodními a evropskými požadavky v této oblasti. V případě zjištění určitých sporných bodů, mezer či nedostatků by se tato práce měla pokusit nabídnout jejich řešení.

Takto vytyčeným cílům odpovídá i základní struktura členění mé práce, která je rozdělená do celkem sedmi kapitol. Po této úvodní části následuje kapitola věnující se základní kategorizaci osob, které se zapojují do ozbrojeného konfliktu. S ohledem na aktuální bezpečnostní situaci ve světě se tato práce věnuje zejména dvěma kategoriím, a to "zahraničním bojovníkům" v tradičním slova smyslu a zahraničním teroristickým bojovníkům. Druhá kapitola se věnuje základnímu vymezení těch aspektů mezinárodního práva humanitárního, které bezprostředně souvisí s problematikou zapojování těchto osob do ozbrojených konfliktů, a tomu, jak tento subsystém mezinárodního veřejného práva nahlíží na jejich jednání. Třetí kapitola se alespoň rámcově dotýká složitosti pojmu terorismu a snažím o nalezení obecně akceptovatelné definice tohoto klíčového pojmu. Na tuto kapitolu pak plynule navazují další tři kapitoly věnující se tomu, jak na pojem terorismu nahlíží právní věda v mezinárodním, regionálním (evropském) a vnitrostátním kontextu, přičemž analyzuje nejnovější dokumenty mezinárodních a regionálních organizací (zejména pak v návaznosti na nově se objevující termín zahraniční teroristický bojovník), jakož i vývoj protiteroristické legislativy v českém trestním právu. Poslední, sedmá kapitola je pak věnovaná úvahám o doplnění vnitrostátního trestního práva hmotného o novou skutkovou podstatu, která by postihovala účast osob na činnosti nestátní ozbrojené skupiny neteroristického charakteru. Pro větší přehlednost při rozboru této otázky vychází tato kapitola z obligatorních znaků skutkové podstaty, tedy z objektu jako společenské hodnoty či zájmu chráněného trestním právem, objektivní stránky, subjektu a subjektivní stránky jakožto vnitřního psychického stavu pachatele k protiprávnímu jednání. Určitá pozornost byla věnována také dřívějším legislativním návrhům v této oblasti i některým vybraným zahraničním právním úpravám, zejména pak úpravě slovenské. Otázka trestního postihu daného jednání je spjata s celou řadou problémů, které tato kapitola pojmenovává, a pokouší se navrhnout jejich řešení.

Z výše uvedeného přiblížení obsahu mé práce je patrné, že zvolené téma se nachází na pomezí dvou právních odvětví, a to trestního práva a mezinárodního práva veřejného. Problematika osob, které se zapojují do zahraničních ozbrojených entit, je z povahy věci problematikou hraniční, kdy se vedle trestněprávního úhlu pohledu na jednání těchto osob musí nutně vzít do úvahy rovněž právo ozbrojených konfliktů, v nichž se dané osoby často pohybují. Vliv mezinárodního práva je dále zřejmý i v návaznosti na pojem terorismu, jakožto jedné z globálních hrozeb lidstva, který je ve vztahu k těmto osobám pojmem velmi frekventovaným. Ve snaze uchopit dané téma co možná nejkompaktněji je proto značná část mé práce věnována i těmto mezinárodním aspektům. Závěrečná kapitola mé práce pojednává o možné budoucí české právní úpravě postihu osob zapojených do nestátních ozbrojených organizací, které nelze z nejrůznějších důvodů označit za teroristické a které působí během ozbrojených konfliktů, již předpokládá určitou míru orientace v pojmech mezinárodního práva humanitárního i v tom, proč je tak obtížné bez dalšího označit určitou skupinu působící v ozbrojeném konfliktu za teroristy. Vysvětlení jednotlivých pojmů mezinárodního humanitárního práva, jakož i vývoj snah o právní definici terorismu a způsob, jakým je na terorismus nahlíženo v mezinárodních a evropských dokumentech, jež posléze významně ovlivňují podobu vnitrostátní legislativy, považuji tedy pro naplnění snah o ucelené uchopení dané problematiky za nezbytné.

V rámci zpracování výše uvedeného tématu mé práce jsem vycházela z několika klíčových zdrojů. Na prvním místě musím jmenovat dvě na sebe navazující analýzy Ministerstva spravedlnosti, na jehož legislativním odboru působím, které se daným tématem zabývají, a které byly prvotním iniciačním impulsem k mému hlubšímu zájmu o tuto problematiku; v rámci sepsání této práce jsem si dovolila využít i některé podkladové materiály, ke kterým mám jako zaměstnanec Ministerstva spravedlnosti přístup, jmenovitě například zápisy z pracovních jednání apod. Velmi významným pramenem pro mou práci byly i texty a publikace Veroniky Bílkové, a to zejména v kapitolách věnujícím se oblasti mezinárodního práva humanitárního a pojetí konceptu terorismu na mezinárodní úrovni. Dále je na místě jmenovat odborné publikace a články Miroslava Mareše, který je jedním z předních českých odborníků na terorismus a bezpečnostní politiku ČR. Z dalších zdrojů, které je třeba zmínit, jsou to články a odborné publikace Jiřího Jelínka, které se věnují problematice protiteroristické legislativy. Všechny výše jmenované zdroje mi byly významnou inspirací nejen pro samotný obsah mé práce, ale rovněž pro účely vyhledání dalších relevantních pramenů, které mi dále umožnily hlubší vzhled do popisované problematiky. Celkový souhrn použitých pramenů je uveden Seznamu použitých zdrojů v závěru této práce.

Text této rigorózní práce vychází z právní úpravy platné a účinné ke dni 13. 1. 2020.

1 Kategorizace osob zapojených do zahraničních ozbrojených entit

Případy, za nichž osoby odcházejí do zahraničních ozbrojených konfliktů či jiných konfliktních situací, aniž by měly k území, v němž ozbrojený konflikt probíhá, bezprostřední vazbu, jsou stejně jako jejich motivy velmi různorodé; v důsledku toho je pak odlišné i jejich postavení. Je proto nezbytné pokusit se tyto osoby rozčlenit do určitých kategorií na základě některých shodných znaků, které vykazují. Toto rozdělení je poměrně složité, neboť mnohdy neexistuje žádná jednotná obecně uznávaná definice jednotlivých kategorií těchto osob, přičemž tyto kategorie se mohou v návaznosti na různě široce pojaté doktrinní definice vzájemně prolínat. Na základě prostudování relevantních materiálů lze pro účely této práce a potřebu základního vymezení jednotlivých skupin těchto osob vycházet z následujícího členění:

1.1 Zahraniční bojovník

Právě "zahraniční bojovník" ("*foreign fighter*") je typickým příkladem pojmu, u něhož neexistuje žádná obecně přijímaná a jednotná právní definice a i v mimoprávních disciplínách je tento pojem chápán v různé šíři. Vzhledem k tomuto aspektu jsou v této práci "zahraniční bojovníci" uváděni vždy v uvozovkách.

V nejobecnějším pojetí představují "zahraniční bojovníci" osoby, které "*se zapojí do ozbrojeného konfliktu probíhajícího mimo území jejich domovského státu a nestojí přitom na straně tohoto státu - ať již proto, že tento stát zůstává stranou konfliktu, nebo proto, že bojují proti němu*"⁸. V tomto smyslu lze za "zahraničního bojovníka" považovat i osobu zapojující se do ozbrojeného konfliktu jak na straně nestátních sil, tak na straně jiného státu; v obou případech se může jednat o nepřítele domovského státu, ať již v rámci konfliktu mezinárodního či vnitrostátního (k tomuto pojmosloví viz Kapitulu 2.1.2).

Poněkud užší definici vytvořil politolog David Malet, podle kterého je za "zahraniční bojovníky" třeba vnímat "*osoby, jež nejsou občany států v konfliktu, ale připojí se k povstaleckým silám během občanské války*"⁹. Zde tedy již nejde o osoby zapojující se do státních, resp. provládních sil, ale naopak o osoby bojující proti nim, přičemž dále nejde o státní příslušníky zemí v konfliktu, což lépe než předchozí definice naplňuje pojmový znak dané kategorie spočívající v adjektivu "zahraniční" ("*foreign*").

⁸ BÍLKOVÁ, Veronika. *Idealisté, nebo fanatici?: Zahraniční (terorističtí) bojovníci z pohledu mezinárodního práva*. Jurisprudence: Časopis Právnické fakulty Univerzity Karlovy. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 2015(6), s. 17.

⁹ MALET, David. *Foreign fighters: transnational identity in civil conflicts*. Oxford: Oxford University Press, 2013, s. 9.

O podrobnější vymezení se dále snaží Thomas Hegghammer, odborník na militantní islamismus, který na základě vymezení Davida Maleta vytváří čtyři základní definiční prvky "zahraničních bojovníků". Podle něj se jedná o "osoby (1) zapojené do povstání a podílející se na povstání, (2) které nejsou občany státu, na jehož území povstání probíhá, a nemají ani žádné úzké vazby na některou ze stran konfliktu, (3) nejsou součástí oficiální vojenské organizace a (4) nejsou za svou činnost placeny"¹⁰. V tomto smyslu jsou z pojmu "zahraniční bojovník" dále vyloučeny všechny osoby s primárně finanční motivací, typicky žoldněři či zaměstnanci soukromých vojenských společností nebo soukromých bezpečnostních agentur. Na základě této rozvinuté definice dále nejsou "zahraničními bojovníky" jak osoby, které jsou státními příslušníky některého státu zúčastněného v konfliktu, tak osoby mající úzké vazby na tento stát (spočívající například v trvalém pobytu či jiné užší vazby např. v důsledku státního občanství svých předků). V těchto směrech je tato definice ještě užší než předchozí jmenované. Thomas Hegghammer s Jeffem Colganem tuto svou definici "zahraničních bojovníků" dále konkretizoval ve snaze je důrazněji odlišit od dalších obdobných aktérů, zejména žoldněřů a teroristů: "Rozlišující znaky zahraničních bojovníků jsou ty, že (1) nejsou zjevně financovány státní mocí, (2) působí mimo území svého domovského státu, (3) používají partyzánský způsob boje, jenž může spočívat v použití násilí, (4) kdy cílem je svrhnout státní moc resp. okupanty na území, v němž bojují, (5) jejich hlavní motivace není finanční, jako spíše ideologická"¹¹. Na rozdíl od žoldněřů tak finanční odměna nepředstavuje pro "zahraniční bojovníky" primární motivaci, na rozdíl od teroristů se "zahraniční bojovníci" nezaměřují na zabíjení civilního obyvatelstva jakožto hlavního způsobu vedení boje.

Výčet definic tohoto pojmu lze uzavřít definicí právní doktríny vytvořené Sandrou Kraehenmann v rámci odborné příručky vydané na toto téma pod záštitou Ženevské akademie mezinárodního humanitárního práva a lidských práv, podle které jde o "jednotlivce, kteří opouští zemi svého původu nebo trvalého pobytu, aby se připojili k nestátní skupině účastníci se ozbrojeného konfliktu v zahraničí, a jsou k tomu motivováni ideologií, náboženstvím nebo

¹⁰ HEGGHAMMER, Thomas. *The Rise of Muslim Foreign Fighters: Islam and the Globalization of Jihad* [online]. Quaterly Journal: International Security, 2010/11, 35(1), s. 57 - 58, [cit. 26. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.belfercenter.org/publication/rise-muslim-foreign-fighters-islam-and-globalization-jihad>.

¹¹ HEGGHAMMER, Thomas, COLGAN, Jeff. *Islamic Foreign Fighters: Concept and Data* [online]. Presented at the International Studies Association Annual Convention, Montreal, 2011, s. 6 - 7, [cit. 26. 2. 2019]. Dostupné z: http://citation.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/4/9/9/5/6/pages499561/p499561-1.php.

příbuzenským vztahem"¹². Kromě toho, že tato definice není navázána na státní občanství, dále zužuje vymezení "zahraničních bojovníků" ve vztahu k jejich motivaci, když vylučuje osoby vedené primárně finančním ziskem, ale i pouhou touhou po dobrodružství.

Přestože se výše nastíněné definice v určitých ohledech liší, je v prvé řadě možné vycházet z toho, že nedílným znakem "zahraničních bojovníků" je jejich účast na ozbrojeném konfliktu. Tento znak je však třeba chápat širěji, než jen ve vztahu k samotným bojovým operacím, k čemuž by pojem "bojovník" mohl svádět. Za "zahraniční bojovníky" je možné považovat i osoby, které působí převážně nebo úplně v týlu ozbrojených jednotek, například v rámci zabezpečování podpůrné či morální podpory. Nezbytnost zdůraznění existence ozbrojeného konfliktu vychází z toho, že v poslední době se tento pojem objevuje i v souvislosti s osobami, které jsou aktivní v oblastech, v nichž panuje mír. Tyto osoby, převážně členové různých militantních či extremistických skupin, se leckdy označují za "bojovníky" ve snaze zdůraznit určitý ideologický podtext a ušlechtilost myšlenek, které podporují. Takové osoby (i když někteří z nich můžou být navrátilci z ozbrojených konfliktů, a tedy i bývalými "zahraničními bojovníky"), však (již) "zahraničními bojovníky" ve vztahu k výše uvedeným definicím nejsou.

Ve vztahu k vymezeným definičním znakům pojmu "zahraniční bojovník" nebude dále sporu ohledně toho, že "zahraniční bojovníci" se do ozbrojených konfliktů nezapojují primárně kvůli zisku či materiálnímu ohodnocení, ale z jiných pohnutek, a to zejména ideologických; určitá možnost odměny za jejich služby však není zcela vyloučena. Naopak spornější zůstává aspekt povahy vztahu těchto osob k místu, kde ozbrojený konflikt probíhá, a kam tyto osoby odcházejí (pevnost těchto vazeb se v jednotlivých definicích liší - od požadavku, aby osoba nebyla toliko státním příslušníkem státu, v němž konflikt probíhá, po požadavek, že by se nemělo jednat o osoby s užšími vazbami na daný stát, což je značně neurčitý pojem, pod který je možno zařadit nejen původ takových osob, ale například i udělení mezinárodní ochrany v daném státě). V tomto smyslu se lze přiklonit ke kompromisnímu pohledu - za "zahraniční bojovníky" by se měly obecně považovat osoby, které se účastní ozbrojeného konfliktu mimo svůj domovský stát (stát, jehož jsou státními občany, byť by se jednalo o migranty druhé či třetí generace, u nichž stále přetrvávají jisté vazby k cílovému státu spočívající v jejich původu, či stát, v němž mají osoby trvalý pobyt). Na straně druhé za "zahraniční bojovníky" jistě nelze považovat například azylanty, kteří se

¹² KRAEHENMANN, Sandra. *Foreign Fighters unter International Law* [online]. Academy Briefing No. 7. Geneva Academy of International Humanitarian Law and Human Rights 10/2014. s. 6 - 7, [cit. 26. 2. 2019]. Dostupné z: https://www.geneva-academy.ch/joomlatools-files/docman-files/Publications/ Academy %20 Briefings /Foreign%20Fighters_2015_WEB.pdf.

rozhodnou vrátit se do své domovské země, tím méně pak žadatele o tento či obdobný právní titul typu doplňkové ochrany.

Úplná shoda pak nepanuje ani v tom, zda se jedná o osoby bojující na straně ozbrojených sil cizího státu, či pouze o osoby připojující se k nestátním, tedy povstaleckým silám. Výše uvedené definice se spíše přiklánějí k tradičnější užší variantě, což na straně jedné představuje poměrně přehledný způsob dělení (osoby bojující v armádě nebo v ozbrojených silách jiného státu, ať již v rámci vnitrostátního či mezinárodního konfliktu "zahraničními bojovníky" nejsou, lze je nazývat například příslušníky cizineckých legií), na straně druhé je pak (např. v případě občanské války mezi vládní moci a povstalci) rozlišováno mezi osobami pouze na základě skutečnosti, se kterou stranou (a ideologií) tyto osoby sympatizují a ke které se z toho důvodu připojí, byť jejich motivace a jednání mohou být jinak úplně totožné. Na tomto místě je možné krátce zmínit vnitrostátní trestní úpravu, kdy skutková podstata trestného činu služby v cizích ozbrojených silách podle § 321 trestního zákoníku, zákona č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů, (dále jen jako "TZ") je, stejně jako § 319 TZ kriminalizující spolupráci s nepřítelem či § 320 TZ postihující válečnou zradu, navázána pouze na službu ve vojsku nebo ozbrojených silách jiného státu. V případě § 319 a § 320 TZ jde dokonce o tzv. nepřátelské státy, když jsou základní skutkové podstaty těchto trestných činů navázány na okolnost, kdy je v ČR vyhlášen válečný stav nebo stav ohrožení státu.¹³ Aniž by snad TZ jakkoli zmiňoval pojem "zahraniční bojovník", je možné konstatovat, že ani český kodex trestního práva hmotného dosud nepovažuje za trestněprávně relevantní jednání, kdy se osoba zapojí do skupin bojující na nestátní (povstalecké) straně sporu.¹⁴

1.2 Zahraniční teroristický bojovník

Od pojmu "zahraniční bojovník" je třeba odlišit pojem zahraniční teroristický bojovník ("*foreign terrorist fighter*"), byť jsou tyto pojmy často v praxi nesprávně zaměňovány. Oba dva tyto termíny mají sice řadu společných znaků, nicméně ne každý "zahraniční bojovník" je rovněž zahraničním teroristickým bojovníkem (viz definice výše, kdy podle některých definic nespádají pod "zahraniční bojovníky" osoby s primárně teroristickými pohnutkami), stejně tak ne každý zahraniční teroristický bojovník je zároveň "zahraničním bojovníkem", když pojem zahraničního teroristického bojovníka není nezbytně nutně navázán na situaci ozbrojeného konfliktu. Tyto dva pojmy tak představují dvě množiny, které se mohou, ale nemusí překrývat.

¹³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3099 - 3103; DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní zákoník. Komentář II. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 2575 – 2579.

¹⁴ V této oblasti se nicméně připravuje úprava TZ, k tomu více viz Kapitulu 7.

Velmi podstatnou skutečností (a dalším rozdílem mezi těmito termíny) je rovněž to, že pojem zahraniční teroristický bojovník je právně definován v mezinárodních dokumentech Organizace spojených národů (dále jen jako "OSN") a Rady Evropy (dále jen jako "RE"). Zaprvé jde o definici Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 2178 z roku 2014 [dále jen jako "Rezoluce č. 2178 (2014)"]¹⁵, která ve své preambuli označuje zahraniční teroristické bojovníky jako *"jednotlivce, kteří cestují do jiného státu než je stát jejich pobytu či občanství, za účelem páchaní, plánování, přípravy teroristických činů, účasti na těchto činech, nebo poskytování či podstoupení teroristického výcviku, eventuálně ve spojení s ozbrojeným konfliktem"*¹⁶. Zadruhé jde o Dodatkový protokol k Úmluvě RE o prevenci terorismu (dále také jako "Dodatkový protokol")¹⁷, který sice na rozdíl od Rezoluce č. 2178 (2014) výslovně pojem zahraniční teroristický bojovník neobsahuje, ale z definice vymezené rovněž v jeho preambuli spolu s odkazem na Rezoluci č. 2178 (2014) je zcela zřejmé, že jde o stejnou skupinu osob, které cestují *"do zahraničí za účelem spáchání teroristických trestných činů, přispění k jejich spáchání nebo za účelem účasti na teroristických trestných činech, jakož i za účelem poskytnutí či podstoupení výcviku k terorismu na území jiného státu"*¹⁸.

Z výše uvedených definicí vyplývá, že zásadním charakteristickým rysem zahraničních teroristických bojovníků je jejich teroristický úmysl. To s sebou přináší nevyhnutelné problémy s ohledem na skutečnost, že na mezinárodní úrovni dosud neexistuje jednotně přijímaná definice terorismu, k tomu více viz Kapitulu 3.1. Jak bylo již výše nastíněno, na rozdíl od "zahraničních bojovníků" nepodmiňuje naplnění definice zahraničního teroristického bojovníka účast osoby v ozbrojeném konfliktu, z čehož plyne, že zahraniční terorističtí bojovníci mohou působit i na území, kde panuje mírový stav. Definice, jak je uvedena v odstavci 8 Rezoluce č. 2178 (2014), totiž existenci ozbrojeného konfliktu nepovažuje za bezpodmínečnou součást definice pojmu zahraničních teroristických bojovníků (srov. *"including in connection with armed conflict"*, tedy *"eventuálně ve spojení s ozbrojeným konfliktem"*). Tytéž závěry lze učinit i v případě výše uvedené definice Dodatkového protokolu. Zahraniční terorističtí bojovníci tak zahrnují jak osoby skutečně v ozbrojeném konfliktu působící, tak i osoby, které vycestují do zahraničí, kde žádný ozbrojený konflikt nezuří, aby tam například podstoupily teroristický výcvik, a získané znalosti a dovednosti

¹⁵ Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 2178 (2014) o hrozbách pro mezinárodní mír a bezpečnost v důsledku teroristických činů přijatá na 7272. jednání Rady bezpečnosti OSN dne 24. 9. 2014.

¹⁶ Rezoluce č. 2178 (2014), odst. 8.

¹⁷ Dodatkový protokol k Úmluvě RE o prevenci terorismu ze dne 22. 10. 2015. Jménem ČR byl Protokol podepsán dne 15. 11. 2016. Pro ČR vstoupil Protokol v platnost dne 1. 1. 2018.

¹⁸ Dodatkový protokol, odst. 5.

využijí až po návratu do svého domovského státu při plánování konkrétního teroristického útoku, aniž by se tyto osoby kdy skutečně zapojily do bojových akcí během ozbrojeného konfliktu. Na straně druhé, tato definice nezahrnuje zrekrutované a zfanatizované osoby, které jednájí s teroristickým záměrem, aniž by kdy vycestovaly do zahraničí, či toto vycestování alespoň plánovaly. Skutečnost, že v cílové destinaci zuří ozbrojený konflikt je tak možnou, a leckdy i pravděpodobnou, ale nikoli nezbytnou součástí naplnění pojmu zahraniční teroristický bojovník.

Nad takto vymezenou definicí ve vztahu k výše uvedenému zaznívají leckdy rozpaky, neboť *"má jít o bojovníky, přitom tyto osoby se nemusí zapojit do boje v rámci ozbrojeného konfliktu, ani takové zapojení plánovat"*¹⁹. Pojem "bojovník", který Rezoluce č. 2178 (2014) používá, tak jde poněkud paradoxně naproti snahám teroristů pojmenovávat své aktivity "bojem proti nevěřícím" a titulovat se jako "bojovníci", přestože tyto osoby nikdy reálně - v rámci ozbrojeného konfliktu - nebojovaly a ani to nebylo nikdy jejich úmyslem. Mají to být bojovníci terorističtí, přitom v rámci mezinárodního společenství jednotná definice pojmu terorismu dosud neexistuje. Přes určitou problematičnost tohoto pojmu se však zahraniční teroristický bojovník stal termínem v mezinárodních dokumentech velmi frekventovaným a v praxi užívaným²⁰.

1.3 Žoldněř

Další skupinou osob, které se zapojují do ozbrojeného konfliktu, aniž by k území, kde probíhá, měly užší vazby, jsou námezdní vojáci, tedy tzv. žoldněři ("*mercenaries*"). Stejně jako předchozí kategorie zahraničního teroristického bojovníka je i pojem žoldněř právně definován. Vymezení tohoto pojmu je konkrétně zakotvené v čl. 47 Dodatkového protokolu I k Ženevským úmluvám z roku 1949 (dále jen jako "Dodatkový protokol I")²¹, který žoldněře označuje jako *"osobu, která je (1) speciálně najata v místě nebo v zahraničí k tomu, aby bojovala v ozbrojeném konfliktu; (2) skutečně se přímo účastní nepřátelských akcí; (3) svoji účast v nepřátelských akcích motivuje hlavně osobním ziskem a stranou v konfliktu nebo jejím jménem je jí skutečně slíbena"*

¹⁹ BÍLKOVÁ, Veronika. *Idealisté, nebo fanatici?: Zahraniční (terorističtí) bojovníci z pohledu mezinárodního práva*, op. cit., s. 20 - 21.

²⁰ Viz např. *UN documents on foreign terrorist fighters* [online]. Security Council. Counter-Terrorism Committee. [cit. 2. 3. 2019]. Dostupné z: <https://www.un.org/sc/ctc/news/document-type/un-documents-on-foreign-terrorist-fighters/page/2/> či Směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/541 ze dne 15. 3. 2017 o boji proti terorismu, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/475/SVV a mění rozhodnutí Rady 2005/671/SVV, bod odůvodnění 4 a 5. Na tomto místě lze rovněž zmínit, že pojmem "*foreign terrorist fighters*" se někdy obecně nazývají i osoby bez přímého vztahu na prvek vycestování (osoby páchající teroristické trestné činy či trestné činy související s terorismem, podpůrného, pomocného či návodného charakteru), k tomu více viz rozbor příslušných dokumentů v Kapitole 5.

²¹ Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. 8. 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů (Protokol I).

materiální odměna podstatně převyšující odměnu slíbenou nebo placenou kombatantům podobných hodností a funkcí v ozbrojených silách této strany; (4) není občanem strany v konfliktu ani nemá trvalé bydliště na území kontrolovaném stranou v konfliktu; (5) není příslušníkem ozbrojených sil strany v konfliktu a (6) nebyla vyslána státem, který není stranou v konfliktu k plnění oficiálních úkolů jako příslušník jeho ozbrojených sil"²². Takové osoby nemají právo na status kombatanta nebo válečného zajatce²³; k tomu viz Kapitolu 2.2.1. Obdobné definice, které pro účely této práce není třeba hlouběji rozebírat, jsou dále upraveny v Mezinárodní úmluvě OSN proti náboru, užívání, financování a výcviku žoldnérů z roku 1989 a v Úmluvě Organizace africké jednoty o potírání žoldnéřství z roku 1977.²⁴ Všechny tyto mezinárodní smlouvy se vztahují pouze na mezinárodní ozbrojený konflikt, výše uvedenou definici žoldnéře tak není možné aplikovat na vnitrostátní konflikty, které jsou v současné době mnohem častější. Význam tohoto pojmu pro účely této práce spočívá zejména ve zdůraznění rozdílu mezi ním a předchozími kategoriemi spočívající v motivaci zapojování se do zahraničních ozbrojených entit, když motivace žoldnérů na rozdíl od "zahraničních bojovníků" i zahraničních teroristických bojovníků spočívá primárně ve finančním či jiném materiálním ohodnocení za své působení v armádách států během ozbrojeného konfliktu.

1.4 Soukromé vojenské společnosti/soukromé bezpečnostní agentury

Poslední blíže vymezenou kategorií, kterou je třeba zejména v návaznosti na kategorii žoldnérů zmínit, jsou zaměstnanci soukromých vojenských společností či soukromých bezpečnostních agentur (neboli také tzv. "*PMSCs - Private Military and Security Companies*"), kteří jsou na základě uzavřených smluv s těmito společnostmi a agenturami nasazováni do vojenských operací za účelem zajišťování podpory, zabezpečení a služeb vojenského charakteru. Činnost těchto osob sice může zahrnovat i aktivní vojenské služby, nicméně povětšinou se bude jednat o služby typu zásobování, ozbrojeného střežení, ochrany osob a objektů, bezpečnostního poradenství apod.²⁵

²² Článek 47 odst. 2 Dodatkového protokolu I.

²³ Článek 47 odst. 1 Dodatkového protokolu I.

²⁴ BÍLKOVÁ, Veronika. *Idealisté, nebo fanatici?: Zahraniční (terorističtí) bojovníci z pohledu mezinárodního práva*, op. cit., s. 17.

²⁵ KULÍŠEK, Jaroslav. *Soukromé vojenské společnosti: Nový faktor společného operačního prostředí* [online]. Vojenské rozhledy, Praha: Ministerstvo obrany ČR, 2011, roč. 20(52), č. 2, s. 73 – 74, 85, [cit. 26. 2. 2019]. Dostupné z: <http://vojen.skerozhledy.cz/kategorie/soukrome-vojenske-spolecnosti>.

Na rozdíl od žoldnů je existence těchto společností legální (byť právně nijak neregulovaná), aktivity jejich zaměstnanců v převážné většině spočívají, jak bylo již řečeno, ve službách pasivní povahy, navíc zaměstnanci těchto společností mohou a často i jsou občany státu, jehož ozbrojeným silám poskytují podporu. Hlavním společným rysem, který mnohdy vede ke směřování zaměstnanců těchto společností s námezdními vojáky, je snaha těchto společností jakožto zaměstnavatelů dosahovat co největšího zisku umožňující jejich další existenci a rozvoj. Jde rovněž o znak, který tyto osoby bez větších problémů umožňuje odlišit od kategorií "zahraniční bojovník" a zahraniční teroristický bojovník.

Přestože právní postavení těchto společností zůstává stále velmi nejisté, lze zmínit Montreuxský dokument z 2008, což je mnohostranná mezistátní dohoda vymezující soukromé vojenské společnosti a bezpečnostní agentury a snažící se o komplexní řešení otázek, které v souvislosti s jejich existencí a působením vyvstaly²⁶. Podrobnější rozbor těchto entit, jakkoli se jedná o velmi zajímavou problematiku, přesahuje možnosti této práce a jejího hlavního zaměření.

Pro větší názornost lze na základě předchozího výkladu vycházet z následující tabulky zdůrazňující hlavní definiční znaky (a rozdíly) výše vymezených kategorií osob:

Kategorie	Primární zaměření	Prostředí, kde operují	Subjekt, proti němuž operují	Motivace
"Zahraniční bojovník"	Připojení k převážně povstaleckým silám během ozbrojeného konfliktu a jejich podpora	Území, v němž probíhá ozbrojený konflikt, a k němuž nemá pevnější vazby	Státní (provládní) síly nebo jiné povstalecké síly	Ideologická (náboženská), politická, touha po dobrodružství
Zahraniční teroristický bojovník	Specifický teroristický úmysl (zejména páchaní teroristických trestných činů)	Území, v němž probíhá ozbrojený konflikt, a k němuž nemá pevnější vazby, nebo jiný stát za mírového stavu, opět bez pevnějších vazeb teroristy k němu	Stát, mezinárodní organizace zejména prostřednictvím útoků na civilisty a nevojenské objekty	Zejména ideologická (náboženská)
Žoldnů	Účast v nepřátelských akcích státní	Území, v němž probíhá mezinárodní	Nepřátelský stát v rámci mezinárodního	Materiální (finanční zisk),

²⁶ Tamtéž, op. cit., s. 76, 84.

	moci (aktivní povahy) během ozbrojeného konfliktu	ozbrojený konflikt, a k němuž nemá pevnější vazby	ozbrojeného konfliktu	sekundárně touha po dobrodružství
Zaměstnanec PMSCs	Účast v nepřátelských akcích především státní moci (spíše pasivní povahy) v rámci konfliktních situacích	Konfliktní situace (zejména ozbrojený konflikt a postkonfliktní prostředí)	Nepřátelský stát či povstalecké (protivládní) síly	Materiální (finanční zisk), sekundárně touha po dobrodružství

Tabulka 1 – Kategorizace osob v konfliktních situacích bez pevnějších vazeb na území, kde konflikt probíhá, a jejich základní definiční znaky

2 Mezinárodní humanitární právo

2.1 Obecné výklady

Fenomén osob zapojených do zahraničních ozbrojených entit z povahy věci velice úzce souvisí s existencí ozbrojeného konfliktu, byť tomu tak nemusí být vždy²⁷. Regulací ozbrojených konfliktů se zabývá mezinárodní humanitární právo (dále jen jako "MHP"), přičemž ČR je jako člen mezinárodního společenství pravidly mezinárodního práva vázaná²⁸. Proto je třeba při aplikaci vnitrostátních právních norem ve vztahu k fenoménu osob zapojených do zahraničních ozbrojených entit a k jejich jednání v ozbrojeném konfliktu vždy brát v potaz i působnost mezinárodního humanitárního práva, neboť z něho vyplývají některé významné důsledky i pro vnitrostátní právo, včetně práva trestního.

2.1.1 Haagské a ženevské právo

MHP je samostatným subsystémem mezinárodního práva veřejného, které se dále člení na dvě tradiční části, a to na právo haagské a právo ženevské.²⁹ Haagské právo neboli právo válečné upravuje pravidla vedení války, práva a povinnosti stran v konfliktu při realizaci vojenských operací a omezuje prostředky i způsoby jejího vedení. Naproti tomu ženevské právo neboli humanitární právo v užším slova smyslu poskytuje ochranu různým kategoriím osob za ozbrojeného konfliktu (např. ranění, nemocní, váleční zajatci, civilní obyvatelstvo aj.). Byť obě tyto tradiční součásti MHP prošly samostatnou kodifikací, nebyly nikdy striktně oddělovány, neboť vzhledem k totožné věcné působnosti MHP, kterou je vazba na existenci ozbrojeného konfliktu³⁰, takové striktní rozlišení není ani prakticky možné.³¹

²⁷ Srov. například působení tzv. zahraničních teroristických bojovníků, kteří mohou působit i v zemích, kde panuje mír (k tomu více viz Kapitulu 1.2).

²⁸ Článek 1 odst. 2 ve spojení s čl. 10 Ústavy.

²⁹ BÍLKOVÁ, Veronika. *Úprava vnitrostátních ozbrojených konfliktů v mezinárodním humanitárním právu*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2007. s. 15, 21.

³⁰ Postačí však, je-li zachována alespoň určitá vazba na ozbrojený konflikt, normy MHP se nemusí výlučně uplatňovat pouze za doby jeho trvání. MHP tak upravuje pravidla preventivního charakteru za účelem předcházení ozbrojeného konfliktu, nebo naopak pravidla odstraňující důsledky, které ozbrojený konflikt způsobil.

³¹ ONDŘEJ, Jan, ŠTURMA, Pavel, BÍLKOVÁ, Veronika, JÍLEK, Dalibor a kol. *Mezinárodní humanitární právo*. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 101-103.

2.1.2 Mezinárodní ozbrojený konflikt a vnitrostátní ozbrojený konflikt

Neexistuje však pouze jediný typ ozbrojeného konfliktu s jedním právním režimem; jejich základní kvalifikace spočívá v rozlišování mezi mezinárodními ozbrojenými konflikty (dále jen jako "MOK") a vnitrostátními ozbrojenými konflikty (dále jen jako "VOK").³² Základní rozdíl spočívá zjednodušeně řečeno v kombinaci kritéria teritoriálního (v případě MOK probíhá konflikt na území dvou či více států, v případě VOK na území jednoho státu) a kritéria stran v konfliktu (v případě MOK tvoří obě strany v konfliktu státy, ve VOK je alespoň jedna ze stran v konfliktu nestátní).³³

Výslovná definice MOK ve smluvním právu MHP absentuje, nicméně z formulace společného čl. 2 Ženevských úmluv upravující jejich působnost³⁴ ve znění: "... bude se tato úmluva vztahovat na všechny případy vyhlášené války nebo jakéhokoli jiného ozbrojeného konfliktu vzniklého mezi dvěma nebo více Vysokými smluvními stranami, i když válečný stav není uznáván jednou z nich" a "na všechny případy částečné nebo úplné okupace celého území některé Vysoké smluvní strany, i když se tato okupace neseťká s řádným vojenským odporem", je možno bez větších obtíží dovodit, že "vysokými smluvními stranami" se rozumí státy jako subjekty mezinárodního práva. Podle Dodatkového protokolu I se za MOK dále považují i boje za národní osvobození³⁵. Judikatorně vymezil pojem MOK Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii (dále jen jako "ICTY"³⁶) - v případě Tadić, ve kterém uvedl, že "... je nesporné, že ozbrojený konflikt je mezinárodní, pokud se odehrává mezi dvěma a více státy. Vnitrostátní ozbrojený konflikt, který vypukne na území nějakého státu, se navíc může stát mezinárodním (anebo v závislosti na okolnostech může mít mezinárodní povahu současně s vnitřním ozbrojeným konfliktem) jestliže (i) jiný stát v tomto konfliktu intervnuje svými jednotkami, nebo alternativně, jestliže (ii) někteří účastníci vnitřního ozbrojeného konfliktu jednájí v zájmu tohoto jiného státu"³⁷.

³² Tamtéž, op. cit., s. 38.

³³ Tamtéž, op. cit., s. 40 - 41.

³⁴ Čl. 2 odst. 1, 2 Ženevské úmluvy o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli, čl. 2 odst. 1, 2 Ženevské úmluvy o zlepšení osudu raněných a nemocných a trosečníků ozbrojených sil na moři, čl. 2 odst. 1, 2 Ženevské úmluvy o zacházení s válečnými zajatci a čl. 2 odst. 1, 2 Ženevské úmluvy o ochraně civilních osob za války.

³⁵ Ve smyslu čl. 1 odst. 4 Dodatkového protokolu I: "... ozbrojené konflikty, ve kterých národy bojují proti koloniální nadvládě a cizí okupaci a proti rasistickým režimům, aby uplatnily své právo na sebeurčení, jak je zakotveno v Chartě Organizace spojených národů a v Deklaraci zásad mezinárodního práva týkajících se přátelských vztahů a spolupráce mezi státy v souladu s Chartou Organizace spojených národů".

³⁶ Z anglického "International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia".

³⁷ ICTY, *Prosecutor v. Dusko Tadić* [online]. Case No. IT-94-1-A, Appeals Chamber, 15. 7. 1999, par. 84, [cit. 2. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.icty.org/x/cases/tadic/acjug/en/tad-aj990715e.pdf>.

Ani explicitní definice VOK není ve smluvním právu MHP upravena, společný čl. 3 Ženevských úmluv se omezuje pouze na negativní vymezení VOK, když hovoří o "*ozbrojeném konfliktu, který nemá mezinárodní ráz a který vznikne na území některé z Vysokých smluvních stran*"³⁸, dále ale pojem nespécifikuje. V Dodatkovém protokolu II k Ženevským úmluvám z roku 1949 (dále jen jako "Dodatkový protokol II") je VOK vymezen prostřednictvím částečně negativní definice, když se působnost tohoto dokumentu vztahuje na ty ozbrojené konflikty "*kteřé nejsou obsaženy v čl. 1 Dodatkového protokolu I a k nimž dochází na území Vysoké smluvní strany mezi jejími ozbrojenými silami a disidentskými ozbrojenými silami nebo jinými organizovanými ozbrojenými skupinami vykonávajícími pod odpovědným velením takovou kontrolu nad částí jejího území, která jim umožňuje vést trvalé a koordinované vojenské operace a aplikovat tento Protokol*"³⁹. Z této definice je zřejmé, že ne všechny vnitrostátní ozbrojené konflikty budou pod toto ustanovení Dodatkového protokolu II (a rozsah jeho působnosti) spadat; vyjmuty z této definice budou jednak tzv. horizontální konflikty (konflikt nestátních povstaleckých skupin uvnitř jednoho státu) a vertikální konflikty nižší intenzity (konflikt provládních sil s nestátními povstaleckými silami, jenž však nebude naplňovat požadavek na vyšší stupeň organizovanosti a kontrolu nad částí území).

Stejně jako tomu bylo v případě MOK, k dalšímu vymezení VOK došlo ve shora zmíněném případě Tadić, kde jako VOK bylo označeno "*déletrvající ozbrojené násilí mezi vládní autoritou a organizovanými ozbrojenými skupinami* (tzv. vertikální ozbrojené konflikty) *či mezi takovými skupinami uvnitř jednoho státu*" (tzv. horizontální ozbrojené konflikty).⁴⁰ Znak dlouhodobosti, intenzity bojů a organizovanosti stran tak vytvářejí spodní hranici vymezení VOK, které jej odlišují od pouhých vnitřních nepokojů a napětí (*internal disturbances and tensions*), jež do působnosti MHP nespádají.⁴¹

V současné době je však jen málokterý konflikt čistě mezinárodní či čistě vnitrostátní povahy, naopak mnohem častěji se objevují konflikty, kde se současně angažují státní i nestátní, domácí i zahraniční aktéři. Může se rovněž stát, že ozbrojený konflikt, který započal jako

³⁸ Čl. 3 odst. 1 Ženevské úmluvy o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli, čl. 3 odst. 1 Ženevské úmluvy o zlepšení osudu raněných a nemocných a trosečníků ozbrojených sil na moři, čl. 3 odst. 1 Ženevské úmluvy o zacházení s válečnými zajatci a čl. 3 odst. 1 Ženevské úmluvy o ochraně civilních osob za války.

³⁹ Čl. 1 odst. 1 Dodatkového protokolu II.

⁴⁰ ICTY, *Prosecutor v. Dusko Tadić* [online]. Case No. IT-94-1-AR72, Decision on the Defence Motion for Interlocutory Appeal on Jurisdiction, 2. 10. 1995, par. 70, [cit. 2. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.icty.org/x/cases/tadic/acdec/en/51002.htm>.

⁴¹ ONDŘEJ, Jan, ŠTURMA, Pavel, BÍLKOVÁ, Veronika, JÍLEK, Dalibor a kol. *Mezinárodní humanitární právo*, op. cit., s. 48 - 49.

vnitrostátní, se postupně internacionalizuje (např. zapojením cizích států do konfliktu či rozpadem státu) nebo naopak dojde k ukončení jeho mezinárodní povahy, bude však stále trvat na území jednoho státu. V této souvislosti se tak stále častěji hovoří o tzv. smíšených (někdy též jako o transnacionálních či zmezinárodnělých, případně o zvnitrostátnělých) ozbrojených konfliktech.⁴²

Přesto má tradiční rozlišení ozbrojených konfliktů na MOK a VOK stále zcela zásadní význam, neboť se na každý z těchto typů ozbrojeného konfliktu aplikuje odlišný právní režim. Právní úprava MOK jakožto tradičního typu ozbrojeného konfliktu je nesrovnatelně podrobnější než úprava VOK, když je regulován *"všemi čtyřmi Ženevskými úmluvami z roku 1949, Dodatkovým protokolem I z roku 1977 a všemi smlouvami haagského práva"*⁴³. Naproti tomu rozsah právní úpravy a celkově regulace implementačních, kontrolních a sankčních mechanismů ve VOK je ve srovnání s úpravou MOK nesrovnatelně nižší a představuje tradiční slabinu právní úpravy VOK.⁴⁴ Obecně ve vztahu k VOK lze říci, že se na něj vztahuje *"jen společný článek 3 Ženevských úmluv a některé smlouvy haagského práva"*⁴⁵; v této souvislosti se někdy hovoří o uplatnění tzv. humanitárního minima společného čl. 3 Ženevských úmluv.⁴⁶ Situace je poněkud příznivější v případě vertikálních vnitrostátních konfliktů vyšší intenzity, kdy jednu stranu v konfliktu tvoří legální vláda a druhou stranu protivládní ozbrojené síly naplňující požadavky odpovědného velení, kontroly části území a schopnosti trvalé a koordinované vojenské operace, neboť v takových případech je pak dále aplikován i Dodatkový protokol II.⁴⁷ Nicméně i přesto je stále patrné, že v případě MOK mají jak bojující aktéři, tak osoby bojů se neúčastníci mnohem větší garance, než je tomu v případě VOK.

Tato disproporce v regulaci je do značné míry paradoxní, neboť masivní mezistátní konflikty jsou dnes již spíše výjimkou.⁴⁸ Stále větší procento ozbrojených konfliktů tvoří v současnosti VOK s výraznou asymetrií bojujících stran, kdy *"typický účastník ozbrojených konfliktů již není příslušník řádné armády bojující proti armádě jiného státu, ale člen nestátní*

⁴² MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. *Analýza Zhodnocení možností trestního postihu činnosti zahraničních (teroristických) bojovníků*. Praha: 2018, s. 4.

⁴³ ONDŘEJ, Jan, ŠTURMA, Pavel, BÍLKOVÁ, Veronika, JÍLEK, Dalibor a kol. *Mezinárodní humanitární právo*, op. cit., s. 41.

⁴⁴ Tamtéž, op. cit., s. 351.

⁴⁵ Tamtéž, op. cit., s. 41.

⁴⁶ Tamtéž, op. cit., s. 50, 348 - 349.

⁴⁷ Tamtéž, op. cit., s. 364

⁴⁸ ONDŘEJ, Jan, ŠTURMA, Pavel, BÍLKOVÁ, Veronika, JÍLEK, Dalibor a kol. *Mezinárodní humanitární právo*, op. cit., s. 42.

ozbrojené skupiny zapojený do značně nepřehledných bojů uvnitř jednoho státu.⁴⁹ Již tak poměrně složitou situaci dále komplikuje i rostoucí počet tzv. smíšených konfliktů, kdy se budou uplatňovat právní režimy VOK a MOK paralelně.

Výše uvedené je možné shrnout v následující tabulce:

Ozbrojený konflikt (působnost MHP)					Vnitřní nepokoje a napětí (působnost vnitrostátního práva)
Mezinárodní ozbrojený konflikt		Vnitrostátní ozbrojený konflikt			
Mezistátní konflikt	Boj za národní osvobození	Smíšený konflikt	Vertikální x Horizontální	Intenzivní x Méně intenzivní	

Tabulka 2 – Klasifikace konfliktních situací⁵⁰

Diferenciace právního režimu aplikujícího se za MOK a VOK je velmi významná i z hlediska trestněprávní kvalifikace jednání osob, které se zapojují do zahraničních ozbrojených entit během ozbrojeného konfliktu, a to s ohledem na odlišné právní postavení osob účastnících se těchto konfliktů, jež bude nastíněno níže.

2.2 Jednání osob zapojených do zahraničních ozbrojených entit v MOK

2.2.1 Jednání v souladu s MHP

2.2.1.1 Kombatanti a právo přímé účasti na nepřátelských akcích

Oblast MOK jakožto "tradičního" ozbrojeného konfliktu je, jak již bylo výše řečeno, regulována komplexním způsobem, a to včetně právní regulace postavení osob, které se tohoto konfliktu účastní. Příslušníci ozbrojených sil strany v konfliktu jsou tzv. kombatanty, tedy osobami s právem přímé účasti na nepřátelských akcích (*direct participation in hostilities*).

Definice kombatanta je obsažena v čl. 43 odst. 2 Dodatkového protokolu I: "*Příslušníci ozbrojených sil strany v konfliktu (s výjimkou zdravotnického a duchovního personálu, jak o tom hovoří článek 33 Třetí úmluvy) jsou kombatanty, tzn., že mají právo se přímo účastnit nepřátelských akcí.*" Ozbrojené síly strany v konfliktu jsou pak v čl. 43 odst. 1 Dodatkového protokolu I definovány takto: "*Ozbrojené síly strany v konfliktu se skládají ze všech organizovaných ozbrojených sil, skupin a jednotek, které jsou pod velením osob odpovědných této straně za jednání svých podřízených, a to i v případech, kdy strana je zastupována vládou nebo*

⁴⁹ BÍLKOVÁ, Veronika. *Úprava vnitrostátních ozbrojených konfliktů v mezinárodním humanitárním právu*, op. cit., s. 15, 22 - 23.

⁵⁰ Tamtéž, op. cit., s. 30.

orgánem, který protější strana neuznává. Tyto ozbrojené síly budou podléhat vnitřnímu disciplinárnímu systému, který mezi jiným bude prosazovat dodržování norem mezinárodního práva aplikovaných v ozbrojených konfliktech."

Přestože je pojem přímé účasti na nepřátelských akcích ve smluvních pramenech MHP běžně používán⁵¹, jeho definici, obdobně jako je tomu i u jiných pojmů, tyto prameny výslovně nezmiňují. Nicméně vzhledem k tomu, že jasný výklad tohoto pojmu je pro MHP v mnohých aspektech zcela zásadní, vydal Mezinárodní výbor Červeného kříže (dále jen jako "MVČK") v roce 2009 tzv. Výkladovou směrnici k pojmu přímé účasti na nepřátelství podle MHP⁵² (dále jen jako "Výkladová směrnice"), v níž po podrobné analýze dospěl k vymezení tohoto pojmu, a to takto: "*jednání nebo účast na vojenské operaci, jíž je jednání nedílnou součástí, které v souvislosti s nepřátelstvím přímo způsobuje újmu vojenským cílům protistrany nebo chráněným osobám a objektům*"⁵³.

Je-li daná osoba v ozbrojeném konfliktu kombatantem a účastní-li se přímo nepřátelských akcí, při nichž dojde k určité újmě, např. ke smrti či zranění osoby nebo k jinému zničení či poškození vojenských objektů, jde z pohledu MHP o výkon práva přímo se účastnit nepřátelských akcí a tuto osobu tak nelze za taková jednání trestněprávně postihnout, neboť je toto jednání kvalifikováno jako legitimní vojenská akce. Dané pravidlo však platí v pouze případě, že jde o jednání, které je přípustné podle MHP, přesněji řečeno je v souladu se závaznými zásadami a pravidly regulující způsoby a prostředky vedení bojů v MOK.⁵⁴

2.2.1.2 Právo přímé účasti na nepřátelských akcích jako okolnost vylučující protiprávnost

Na existenci MOK a s ním související aplikaci pravidel MHP zakotvených v Ženevských úmluvách a jejich protokolech lze z pohledu vnitrostátního trestního práva v těchto případech nazírat jako na netypizovanou (v českém trestním právu explicitně neupravenou) okolnost vylučující protiprávnost. Poněkud složitější je však zařazení daného jednání pod konkrétní netypizovanou okolnost.

⁵¹ Například čl. 31 odst. 4, čl. 33 odst. 1, čl. 34 odst. 1, 2, čl. 43 odst. 2, čl. 47 odst. 2 Dodatkového protokolu I nebo čl. 4 odst. 1, 3, čl. 6 odst. 5. čl. 13 odst. 3 Dodatkového protokolu II.

⁵² MELZER, Nils. *Interpretive guidance on the notion direct participation in hostilities under International Humanitarian Law* [online]. International Committee of the Red Cross. 5/2009, [cit. 5. 3. 2019]. Dostupné z: <https://shop.icrc.org/guide-interpretatif-sur-la-notion-de-participation-directe-aux-hostilites-en-droit-international-humanitaire-2605.html>.

⁵³ SVAČEK, Ondřej. *K objasnování pojmu "přímá účast na nepřátelských akcích"*. Acta Universitatis Carolinae - Iuridica, Praha: Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum, 2009, roč. 56, č. 4, s. 166.

⁵⁴ K tomu více viz ONDŘEJ, Jan, ŠTURMA, Pavel, BÍLKOVÁ, Veronika, JÍLEK, Dalibor a kol. *Mezinárodní humanitární právo*, op. cit., s. 201 - 256.

Zprvce se mŮze jednat o vŮkon prŮva, tedy dovolenŮ činnosti, neboť kombatantŮm z DodatekovŮho protokolu I, kterŮ je stejnŮ jako ŹenevskŮ Ůmluvy součástí českŮho prŮvnŮho řŮdu⁵⁵, vyplŮvŮ *"prŮvo pŮrŮmo Ůčastnit se ozbrojenŮch akcŮ"*. Pokud prŮvnŮi pŮedpis (v tomto pŮrŮpadŮ mezinarŮdnŮi smlouva) umoŹnuje jednat určŮtŮm zpŮsobem a adresŮt prŮvnŮi normy tohoto oprŮvnŮnŮi vyuŹije, nejde o protiprŮvnŮi čin, a tedy ani o trestnŮy čin⁵⁶.

S vŮkonem prŮva Ůzce souvisŮi plnŮnŮi povinnosti jako pŮrikŮzanŮe činnosti. OstatnŮe i z tohoto dŮvodu je ona netypizovanŮa okolnost bŮeŹnŮe nazŮvanŮa zastŮeŹujŮicŮim pojmem zahrnujŮicŮim oba tyto prvky - vŮkon prŮva a plnŮnŮi povinnosti. Kombatanti prŮvo pŮrŮmŮe Ůčasti v nepřŮtelstvŮi vykonŮvŮjŮjŮ v rŮmci systŮemovŮe hierarchie ozbrojenŮch sil, jichŹ jsou členy. Z tohoto postavenŮi pro nŮe vyplŮvŮa celŮa řada povinností, včŮetnŮe povinnosti plnit rozkazy oprŮvnŮnŮy ch osob pŮrŮ plnŮnŮi konkrŮetnŮich sluŹebnŮich ŮkolŮ ozbrojenŮch sil. KonkrŮetizacŮi vŮkonu určŮitŮe povinnosti je pak splnŮnŮi zŮavaznŮeho rozkazu, kterŮy je vŮsak v odbornŮe literatuŮe vŮtŹinou vŮyčleňovŮn jako samostatnŮa okolnost vylučujŮicŮi protiprŮvnost, kdy se pŮedpoklŮdŮa, Źe vŮslovnŮy rozkaz k tomu oprŮvnŮnŮe osoby v rŮmci prŮvnŮich pŮedpisŮ neni pro společnost ŹkodlivŮy.⁵⁷ Ono prŮvo pŮrŮmŮe Ůčasti v nepřŮtelstvŮy ch akcŮy ch tak budou kombatanti nejčastŮeji vyuŹŮvat v rŮmci plnŮnŮi svŮy ch povinností, konkrŮetizovanŮy ch vŮdanŮy mi rozkazy svŮy ch nadŮrŮzenŮy ch⁵⁸.

⁵⁵ SdŮlenŮi federŮlnŮho ministerstva zahraničnŮich vŮcŮy o vŮazanosti ŮeskŮe a SlovenskŮe FederativnŮi Republiky DodatekovŮy mi protokoly I a II k ŹenevskŮy mi ŮmluvŮy m z 12. srpna 1949 o ochranŮe obŮetŮy mezinarŮdnŮich ozbrojenŮy ch konfliktŮy a konfliktŮy nemajŮicŮy ch mezinarŮdnŮi charakter, pŮrijatŮy ch v ŹenevŮe dne 8. června 1977.

⁵⁶ Srov. ustanovenŮi § 13 odst. 1 TZ.

⁵⁷ napŮ. KRATOCHVŮL, VladimŮr. *TrestnŮi prŮvo hmotnŮe: obecnŮa část*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 465 - 469; ŹŮMAL, Pavel a kol. *TrestnŮi prŮvo hmotnŮe*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 236; JELŮNEK, JiŮrŮi a kol. *TrestnŮi prŮvo hmotnŮe. ObecnŮa část. ZvlŮaŹnŮi část*. 4. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 279.

⁵⁸ Pouze na okraj lze zmŮnit z prŮvnŮho i morŮlnŮho pohledu velmi komplikovanou problematiku splnŮnŮi tzv. zločinnŮeho pŮrikazu nadŮrŮzenŮeho, jejŮz podrobnŮy rozbor pŮesahuje moŹnosti tŮto pŮrŮce. ZjednoduŹenŮe řečeno, aby bylo moŹno jednat osoby považovat za splnŮnŮi zŮavaznŮeho rozkazu nadŮrŮzenŮeho jako jednŮe z okolností vylučujŮicŮi protiprŮvnost, nesmŮi mŮt takovŮy rozkaz zločinnou povahu, tedy nesmŮi jŮt o rozkaz, kdy by jeho splnŮnŮim zŮejmŮe doŹlo ke spŮchŮnŮi trestnŮeho činu, a to včŮetnŮe trestnŮy ch činŮy ch vyplŮvŮajŮicŮy ch z MHP a upravenŮy ch v XIII. hlavŮe zvlŮaŹnŮi částŮi TZ (srov. ustanovenŮi § 48 odst. 1 pŮism. a), f) ve spojení s § 48 odst. 3 zŮakona č. 221/1999 Sb., o vojŮcŮy ch z povolŮnŮi, ve znŮnŮi pozdŮejŮy ch pŮedpisŮ, nebo čl. 33 Statutu MezinŮrodnŮho trestnŮho soudu, stanovŮicŮi podrobnŮejŮi podmŮnky pro pŮripuŹtŮnŮi pŮrikazu jako okolnosti vylučujŮicŮi protiprŮvnost). V pŮrŮpadŮe splnŮnŮi takovŮeho rozkazu je danŮa osoba pachatelem danŮeho trestnŮeho činu [lze uvažovat o aplikaci polehčujŮicŮi okolnosti podle § 41 pŮism. c) TZ], pŮričŮemŹ jeho nadŮrŮzenŮeho by bylo moŹno postihnout jako ŮčastnŮika (nŮavodce). Za určŮitŮy ch okolností lze uvažovat o nepřŮmŮem pachatelstvŮi nadŮrŮzenŮeho.

DanŮa bezesporu nesmŮrnŮe zajŮimavŮa problematika dŮale souvisŮi s institutem tzv. omluvnŮe krajnŮi nouze, kdy by vojŮkem zpŮsobenŮa Źkoda byla stejnŮe zŮavaznŮa jako ta, kterŮa by hrozila (napŮ. situace, kdy nadŮrŮzenŮy hrozŮi vojŮaku a jeho dŮalŮim druhŮm smrtŮi, pokud by neusmrtil jinou osobu - civilistu). V pŮrŮpadŮe, Źe by se v tŮto situaci uvažovalo o uplatnŮnŮi institutu trestnŮi nouze podle § 28 TZ (coŹ je pomŮrnŮe spornŮe, vzhledem k dikci § 28 TZ *"nejde o krajnŮi nouzi, jestliŹe...zpŮsobenŮy nŮsledek je zŮejmŮe stejnŮe zŮavaznŮy nebo jeŹtŮe zŮavaznŮejŮi, neŹ ten, kterŮy hrozil"*), kdy je vŮyklŮdŮano, Źe nelze vŮice ŹivotŮy nadŮrŮazovat Źivotu jedinŮemu), byla by znemoŹnŮena potencionŮlnŮi nutnŮa obrana civilisty proti hrozbŮe, jŮiŹ by ze strany vojŮaka čelil, coŹ je zcela zŮevnŮe naprosto nepřŮijatelnŮy m řešenŮim. Institut omluvnŮe krajnŮi nouze vŮsak v českŮm prŮvnŮm řŮdu neni upraven.

V případě vojáků z povolání lze dále rovněž uvažovat o okolnosti vylučující protiprávnost z důvodu výkonu povolání, jakožto další v TZ explicitně neupravené kategorie okolnosti vylučující protiprávnost, která je opět úzce spjata s výkonem práva a plněním povinnosti.

Přestože tak do úvahy připadá celá řada okolností vylučující protiprávnost, jako nejpřesnější se jeví podřadit přímou účast kombatantů v nepřátelských akcích pod splnění závazného rozkazu. Nicméně bez ohledu na to, ke které konkrétní kategorii okolnosti vylučující protiprávnost se přikloníme, zásadním zůstává, že při splnění všech předpokladů a podmínek není v těchto případech možné osoby za jejich jednání trestněprávně postihovat, neboť z pohledu vnitrostátního práva trestního bude v těchto případech vyloučen prvek protiprávnosti jako jeden ze znaků trestného činu.

Skutečnost, že se osoba jako kombatant účastnila přímé účasti v nepřátelských akcích a za takové jednání ji nebude vzhledem k aplikaci výše zmíněných pravidel MHP možné trestně postihnout, však nebrání vnitrostátnímu trestnímu postihu takové osoby za samotné nedovolené zapojení do ozbrojených sil jiného státu. Do těchto situací již pravidla MHP nijak nezasahují. S ohledem na zájem každého státu o zajištění vlastní vnitřní i vnější bezpečnosti a obranyschopnosti lze předpokládat, že každý stát bude mít zájem na potrestání takového jednání, které následně promítne do příslušných skutkových podstat trestných činů. V případě, že pachatelem bude občan daného státu, je navíc možné takové jednání z jeho strany považovat za porušení státoobčanského svazku, zejména bude-li se jednat o zapojení do ozbrojených sil nepřítele. V kontextu českého trestního práva by se jednalo o trestný čin spolupráce s nepřítelem podle 319 TZ, trestný čin válečné zrady podle § 320 TZ nebo o trestný čin služby v cizích ozbrojených silách podle § 321 TZ podle osoby pachatele a povahy konkrétního jednání. Uvažovat by bylo možné rovněž o trestném činu vlastizrady podle § 309 TZ či o rozvracení republiky podle § 310 TZ.

2.2.1.3 *Válečný zajatec*

Upadne-li kombatant do moci nepřátelské strany v konfliktu, tedy vykonává-li nad ním tato strana efektivní kontrolu, stává se válečným zajatcem a jako takový je podroben právnímu řádu této protější strany.⁵⁹ Skutečnost, zda je osoba válečným zajatcem či nikoli, je významná, a to z toho důvodu, že válečný zajatec nemůže být stíhán (ať již trestně či disciplinárně) za pouhou účast v boji. Status válečného zajatce tak zaručuje osobám "*imunitu před postihem za činy, jež*

⁵⁹ Postavení kombatanta v zajetí požívající titul válečného zajatce upravuje čl. 43 - 47 Dodatkového protokolu I, Třetí Ženevská úmluva o zacházení s válečnými zajatci a Studie MVČK Obyčejového humanitárního práva (pravidla č. 106 – 108 a č. 128). K tomu viz *Studie MVČK Obyčejového humanitárního práva* [online]. International Committee of the Red Cross, 2005, [cit. 8. 3. 2019]. Dostupné z: https://ihl-databases.icrc.org/customary-ihl/eng/docs/v1_rul.

*samy o sobě nepředstavují porušení MHP*⁶⁰. Tento status na druhou stranu nebrání trestnímu postihu za porušení mezinárodního práva, zejména pak za válečné zločiny či jiné zločiny podle MHP jako jsou zločiny proti lidskosti a genocida; tato jednání by se naopak předmětem trestního stíhání, ať už na národní či mezinárodní úrovni, stát měla⁶¹ (k tomu více viz Kapitulu 2.4).

MHP nicméně zadržující straně, jenž má válečného zajatce ve své moci, ukládá postupovat s co největší shovívavostí⁶² a při stanovení trestu vzít maximálně do úvahy, že *"obviněný, nejsa příslušníkem této mocnosti, není k ní poután žádným závazkem věrnosti a že je v její moci následkem okolností nezávislých na jeho vůli"*⁶³. Soudní řízení s válečným zajatcem podléhá standardním požadavkům na zachování záruk spravedlivého soudního procesu (např. zachování zásady *ne bis in idem*, práva na obhajobu, presumpce nevinu, právo na tlumočníka aj.).⁶⁴

2.2.2 Jednání odporující pravidlům MHP, avšak MHP nekriminalizované

Pro úplnost je na tomto místě nutné krátce se zmínit, že vedle jednání MHP dovolených, za které nejsou osoby v postavení komбатantů trestně odpovědné, a vedle jednání, která MHP zakazuje (k tomu viz Kapitulu 2.4), se v praxi objevuje úzká výseč jednání, která nespádají ani do jedné z těchto výše zmíněných kategorií. Jde o jednání, jež MHP nedovoluje - jde o porušení pravidel MHP - ale zároveň je nepovažuje za zločin podle mezinárodního práva a nekriminalizuje jej.

Porušení takových jednání tedy nezakládá individuální trestní odpovědnost dle MHP.⁶⁵ MHP v těchto případech pouze zavazuje státy, jako členy mezinárodního společenství, aby jednání takové povahy potlačovaly podle svých vnitrostátních právních norem⁶⁶, přičemž ponechává na státech, jakou povahu opatření zvolí, aby pokračování daného jednání zabránily a pokud možno odradily od jeho případného opakování (prostřednictvím soudního či správního postupu). Jako

⁶⁰ ONDŘEJ, Jan, ŠTURMA, Pavel, BÍLKOVÁ, Veronika, JÍLEK, Dalibor a kol. *Mezinárodní humanitární právo*, op. cit., s. 154.

⁶¹ Tamtéž, op. cit., s. 156, 164.

⁶² Čl. 83 Třetí Ženevské úmluvy o zacházení s válečnými zajatci.

⁶³ Tamtéž, čl. 87 odst. 2.

⁶⁴ Tamtéž, kapitola III.

⁶⁵ ONDŘEJ, Jan, ŠTURMA, Pavel, BÍLKOVÁ, Veronika, JÍLEK, Dalibor a kol. *Mezinárodní humanitární právo*, op. cit., s. 472.

⁶⁶ Čl. 49 odst. 3 Ženevské úmluvy o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli, čl. 50 odst. 3 Ženevské úmluvy o zlepšení osudu raněných a nemocných a trosečníků ozbrojených sil na moři, čl. 129 odst. 3 Ženevské úmluvy o zacházení s válečnými zajatci, čl. 146 odst. 3 Ženevské úmluvy o ochraně civilních osob za války a čl. 86 odst. 1 Dodatkového Protokolu I.

příklad takového jednání lze za všechny uvést neoprávněné používání znaku nebo názvu "Červený kříž".⁶⁷

2.3 Jednání osob zapojených do zahraničních ozbrojených entit ve VOK

Jak bylo již výše řečeno, právní úprava postavení a kvalifikace jednání osob, které se zapojují do zahraničních ozbrojených entit v případě VOK, je nejen nesrovnatelně méně podrobná a jednoznačná ve srovnání s regulací v kontextu MOK, ale bude se navíc lišit i s ohledem na povahu či intenzitu konkrétního VOK (podrobnější regulace VOK vyšší intenzity oproti značně omezené úpravě VOK nižší intenzity). S ohledem na nižší míru propracovanosti MHP v této oblasti získávají na větším významu vnitrostátní úpravy jednotlivých států.⁶⁸

2.3.1 *Jednání MHP nedovolené, avšak ani nezakázané*

Jeden ze znaků, kterými se současná právní úprava VOK vyznačuje, spočívá v absenci právních statusů kombatanta a válečného zajatce. Tato skutečnost vyplývá z toho, že přiznání statusu kombatanta a válečného zajatce pro osoby bojující jménem nestátní strany v konfliktu se všemi oprávněními a zárukami, které s sebou tyto statusy přináší, je pro většinu států neakceptovatelné. To má za následek, že osoby, které v rámci VOK bojují, ať již na straně vládního aktéra či povstalecké skupiny, nejsou z hlediska MHP za žádných okolností oprávněny přímo se účastnit bojových akcí a v jejich rámci zabíjet či zraňovat protivníky. MHP negarantuje těmto osobám beztrestnost za účast v boji ani záruky, které požívají kombatanti jako váleční zajatci v případě, že upadnou do moci nepřátelské strany.⁶⁹ Právní kvalifikace jednání těchto osob jakožto jejich případné stíhání a trestání tak v plné míře záleží na vnitrostátní právní úpravě státu, který bude dané jednání postihovat. V obecně rovině budou do úvahy připadat zejména skutkové podstaty trestných činů proti životu a zdraví (např. vražda nebo ublížení na zdraví), v případě útoků na vojenské stavby, zařízení, materiál, techniku atp. pak trestné činy proti majetku (např. poškození cizí věci), v případě útoků na další stavby (železnice, přístavy, mosty, letiště) nebo zařízení logistické podpory (elektrárny, ropná zařízení, komunikační sítě) pak trestné činy

⁶⁷ *Geneva Conventions of 1949 and Additional Protocols and their Commentaries* [online]. International Committee of the Red Cross. Treaties, States Parties and Commentaries, 2016, [cit. 17. 3. 2019]. Dostupné z: https://ihl-databases.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/vw_Treaties1949.xsp; ONDŘEJ, Jan, ŠTURMA, Pavel, BÍLKOVÁ, Veronika, JÍLEK, Dalibor a kol. *Mezinárodní humanitární právo*, op. cit., s. 387.

⁶⁸ BÍLKOVÁ, Veronika. *Úprava vnitrostátních ozbrojených konfliktů v mezinárodním humanitárním právu*, op. cit., s. 34- 38.

⁶⁹ BÍLKOVÁ, Veronika. *Úprava vnitrostátních ozbrojených konfliktů v mezinárodním humanitárním právu*, s. 138; ONDŘEJ, Jan, ŠTURMA, Pavel, BÍLKOVÁ, Veronika, JÍLEK, Dalibor a kol. *Mezinárodní humanitární právo*, op. cit., s. 348 - 352.

obecně nebezpečné (např. obecné ohrožení, poškození a ohrožení provozu obecně prospěšného zařízení). V praxi však bude stát, proti němuž se tyto osoby v rámci VOK zapojovaly, postihovat jednotlivce spíše za specifické skutkové podstaty, v českém kontextu pak připadá do úvahy zejména trestný čin vlastizrady či jiné trestné činy obsažené v hlavě IX. zvláštní části TZ (rozvracení republiky) a vyloučit nelze ani aplikaci tzv. protiteroristické legislativy. Z pohledu státu stojícího mimo VOK (zejména jednalo-li by se o státní příslušníky takového státu či jiné osoby s pevnějšími vazbami na tento stát) lze uvažovat o postihu za takové zapojení se do konfliktu mimo svůj domovský stát; k tomu více viz Kapitulu 7.

Vzhledem ke specifčnosti situace, kterou je existence ozbrojeného konfliktu, však MHP v rámci Dodatkového protokolu II alespoň vyzývá státní moc (reprezentovanou vítěznou stranou konfliktu, ze které vzejde vláda), aby těmto osobám udělovala v co nejširší možné míře amnestii, tedy, aby osoby aktivně účastníci se VOK za komatanty a případně za válečné zajatce *de facto* považovala⁷⁰. V těchto případech se však již nebude jednat o okolnost vylučující protiprávnost, ale o kolektivní abolicí, tedy nezahájení či nepokračování již započatého trestního stíhání. Přestože tato výzva MHP jednotlivé státy k ničemu nezavazuje a jeho aplikace je zcela dobrovolná, má existence tohoto ustanovení svůj nepopíratelný význam, a to zejména jako motivující faktor pro nestátní aktéry v konfliktu.⁷¹ Bez zajímavosti ovšem není skutečnost, že daná výzva je obsažena toliko v rámci Dodatkového protokolu II, jehož aplikovatelnost je omezena na vertikální konflikty vyšší intenzity; společný čl. 3 Ženevských úmluv s obecnějším rozsahem použití žádné obdobné ustanovení neobsahuje. Státům však pochopitelně nic nebrání tento apel MHP vyslyšet i v případě ostatních VOK. O změnu současného stavu, kdy by toto "pouhé" doporučení MHP povýšilo na normativní pravidlo, se v minulosti pokusil, byť neúspěšně, MVČK. Prosadit se mu nepodařilo ani variantu, aby se u osob účastnících se bojů v kontextu VOK považovalo v případném trestním řízení podle vnitrostátního práva dodržování Dodatkového protokolu II za polehčující okolnost.⁷² Tato aktivita MVČK pramenila z toho, že za současného stavu nemají strany bojující ve VOK (zejména povstalecké skupiny) příliš velkou motivaci MHP dodržovat. Je tomu tak proto, že povstalci riskují trestní stíhání bez ohledu na to, zda ustanovení MHP respektují

⁷⁰ Čl. 6 odst. 5 Dodatkového protokolu II, který zní: "*Po skončení nepřátelských akcí se budou vládnoucí orgány snažit udělit amnestii v nejširší možné míře osobám, které se zúčastnily ozbrojeného konfliktu, nebo těm, které byly zbaveny svobody z důvodů souvisejících s ozbrojeným konfliktem, bez ohledu na to, zda byly internovány nebo zadrženy.*"

⁷¹ ONDŘEJ, Jan, ŠTURMA, Pavel, BÍLKOVÁ, Veronika, JÍLEK, Dalibor a kol. *Mezinárodní humanitární právo*, op. cit., s. 352.

⁷² BÍLKOVÁ, Veronika. *Úprava vnitrostátních ozbrojených konfliktů v mezinárodním humanitárním právu*, op. cit., s. 138.

(za účast v boji), či nikoli (za účast v boji a nadto za porušování MHP). Za této situace pak volí povstalecké síly spíše takovou vojenskou strategii, aby v ozbrojeném konfliktu dosáhly vítězství za každou cenu, přičemž riziko porušování ustanovení MHP je při takovém způsobu boje samozřejmě mnohem vyšší. V případě svého vítězství pak povstalcům odpadá značně reálná hrozba postihu ze strany vládní moci, proti které bojovaly, a zůstává "toliko" hrozba postihu ze strany mezinárodního společenství.

Vzhledem k absentujícímu právnímu statusu kombatanta v rámci VOK bylo rovněž nutno vyřešit otázku, jaké právní postavení osoby bojující v tomto typu konfliktů požívají. Odmítnut byl závěr pracující s příliš zjednodušující koncepcí logického výkladu prostřednictvím argumentu *a contrario*, tedy nejsou-li dané osoby kombatanty, musí se jednat o civilisty. MKČK proto v rámci své Výkladové směrnice vymežil tři kategorie osob. Zaprvé, jde o příslušníky ozbrojených sil státu, kteří nejsou chráněni proti nepřátelským útokům, a civilisty se stávají až úplným vyvázáním se z aktivní služby. Zadruhé, jde o příslušníky nestátních organizovaných ozbrojených skupin plnící trvalé bojové funkce. Jejich postavení je obdobné jako v případě první kategorie - dokud jsou tyto osoby integrovány v povstaleckých silách a vykonávají pro ně určité bojové úkoly, nejsou nikterak chráněny před útoky. Poslední kategorií tvoří civilisté, tedy osoby, na které není dovoleno útočit a které nespádají ani do jedné z předchozích kategorií. Svou tzv. civilní imunitu ztrácejí pouze tehdy a po tu dobu, kdy se přímo zapojují do nepřátelských akcí.⁷³

2.4 Jednání porušující MHP

Jak v rámci MOK, tak v rámci VOK existuje významná skupina jednání, která jsou MHP zakázána. Jedná se o případy závažného porušení nejdůležitějších norem MHP (*ius cogens*), na jejichž zachování má mezinárodní společenství eminentní zájem. Pojmovým znakem těchto jednání je jejich univerzalita, tedy obecné uznání jejich trestnosti s ohledem na skutečnost, že stíhání a potrestání takovýchto jednání je ve společném zájmu všech států.⁷⁴ Toto závažné porušení MHP tradičně (tedy v kontextu MOK) vyvolávalo trestní odpovědnost států, v průběhu 20. století se však vyvinula i trestní odpovědnost jednotlivců v rámci MOK, která se na konci 90. let 20. století a na počátku 21. století rozšířila i na jednání spáchané za VOK. V závislosti na konkrétním kontextu se pak v této souvislosti hovoří o "*zločinech podle mezinárodního práva*", případně

⁷³ MELZER, Nils, *Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation In Hostilities under International Humanitarian Law* [online], op. cit.; ONDŘEJ, Jan, ŠTURMA, Pavel, BÍLKOVÁ, Veronika, JÍLEK, Dalibor a kol. *Mezinárodní humanitární právo*, op. cit., s. 353.

⁷⁴ BÍLKOVÁ, Veronika, ed. *Mezinárodní humanitární právo - vznik, vývoj a nové výzvy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2015, s. 203 - 204.

o "závažných porušeníh Ženevských úmluv" či o "porušení zákonů a obyčejů války", za které lze jednotlivé pachatele stíhat, aniž by se takové stíhání opíralo o normy vnitrostátního práva.

2.4.1 Zločiny podle mezinárodního práva - stručný vývoj

Jako první z dokumentů mapující vývoj individuální trestní odpovědnosti za porušení nejzávažnějších pravidel MHP lze zmínit Chartu norimberského tribunálu z roku 1945 (dále jen jako "Charta")⁷⁵. Ta již - v návaznosti na předchozí vývoj⁷⁶ - plně vycházela z individuální trestní odpovědnosti jednotlivců a v čl. 6 stanovila kategorizaci těchto zločinů, z níž se s určitými obměnami vychází dodnes. Jde o zločiny proti míru [čl. 6 odst. a) Charty⁷⁷], válečné zločiny [čl. 6 odst. b) Charty⁷⁸] a zločiny proti lidskosti [čl. 6 odst. c) Charty⁷⁹]. Tato kategorizace zločinů podle mezinárodního práva byla potvrzena i v dokumentu vypracovaném Komisí pro mezinárodní právo OSN nazvaném Principy mezinárodního práva uznané v Chartě norimberského tribunálu a jeho rozsudku z roku 1950⁸⁰.

Určité terminologické nejasnosti přinesly Ženevské úmluvy z roku 1949, které v nich vypočtená porušení označují jako "závažná porušení" ("*grave breaches*" či "*infractions graves*"⁸¹). Tuto terminologii používá rovněž Dodatkový protokol I⁸², který zároveň přinesl i vyjasnění vztahu mezi různě používanými termíny, když stanovil, že všechna závažná porušení definovaná

⁷⁵ Někdy pojmenovávána také jako Dohoda č. 164/1947 Sb., o stíhání a potrestání hlavních válečných zločinců Evropské Osy.

⁷⁶ K počátečnímu vývoji válečných zločinů více viz BÍLKOVÁ, Veronika, ed. *Mezinárodní humanitární právo - vznik, vývoj a nové výzvy*, op. cit., s. 205 - 206; ONDŘEJ, Jan, ŠTURMA, Pavel, BÍLKOVÁ, Veronika, JÍLEK, Dalibor a kol. *Mezinárodní humanitární právo*, op. cit., s. 467 - 470.

⁷⁷ "...osnování, příprava, podněcování nebo podniknutí útočné války nebo války porušující mezinárodní smlouvy, dohody nebo záruky, anebo účast na společném plánu nebo spiknutí ku provedení čehokoliv z toho, co výše uvedeno".

⁷⁸ "... porušení zákonů války nebo válečných zvyklostí. Takové porušení bude v sobě zahrnovati vraždu, zlé nakládání nebo deportaci civilního obyvatelstva z obsazeného území nebo v něm k otrocké práci, nebo pro jakýkoliv jiný účel, vraždu válečných zajatců nebo osob na moři, nebo zlé nakládání s nimi, zabíjení rukojmí, plenění veřejného nebo soukromého majetku, svévolné ničení měst a vesnic, nebo pustošení neodůvodněné vojenskou nutností, nebude však na ně omezeno". Z formulace této definice, tak lze vyčíst, že nejde o taxativní výčet válečných zločinů."

⁷⁹ "... vražda, vyhlazování, zotročování, deportace nebo jiné nelidské činy spáchané proti jakémukoliv civilnímu obyvatelstvu před válkou nebo za války, nebo pronásledování z příčin politických, rasových či náboženských při provádění kteréhokoliv zločinu spadajícího pod pravomoc Soudního dvora nebo ve spojení s takovým zločinem, bez ohledu na to, zda bylo porušeno místní právo země, kde zločiny byly spáchány".

⁸⁰ *Principles of International Law Recognized in the Charter of the Nuremberg Tribunal and in the Judgment of the Tribunal, principle No. VI* [online]. International Committee of the Red Cross. Treaties, States Parties and Commentaries, 1950, [cit. 20. 2. 2019]. Dostupné z: <https://ihl.databases.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Treaty.xsp?action=openDocument&documentId=854DDAACFDE285E4C12563CD002D6B95>.

⁸¹ Čl. 50 Ženevské úmluvy o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli, čl. 51 Ženevské úmluvy o zlepšení osudu raněných a nemocných a trosečníků ozbrojených sil na moři, čl. 130 Ženevské úmluvy o zacházení s válečnými zajatci a čl. 147 Ženevské úmluvy o ochraně civilních osob za války.

⁸² Čl. 11 odst. 4, čl. 85 Dodatkového protokolu I.

v Ženevských úmluvách a v Dodatkovém protokolu I jsou považována za válečné zločiny⁸³. Zde je však nutné zdůraznit, že dané pojmy nejsou synonymy a jeden pojem za druhý nelze bez dalšího nahrazovat. Opačný výrok, než který je upraven v Dodatkovém protokolu I (tedy, že všechny válečné zločiny jsou rovněž závažnými porušeními), tak neplatí. Je tomu tak proto, že vzhledem k povaze dokumentů, jež pojem "*závažná porušení*" používají, je tento pojem aplikovatelný pouze v rámci MOK. Pojem "*válečný zločin*" je naproti tomu obecnější, když zahrnuje porušení jak v rámci MOK, tak i v rámci VOK. Oba pojmy tak představují dvě odlišné množiny, které se v případě MOK překrývají, nicméně v rámci VOK je nutno užívat pouze pojmu nadřazeného pojmu "*válečný zločin*".⁸⁴

Významným milníkem byly v dané souvislosti události v bývalé Jugoslávii a Rwandě na počátku 90. let 20. století a v návaznosti na ně ustanovení mezinárodních trestních tribunálů – ICTY, o němž již byla řeč v souvislosti s definicemi ozbrojených konfliktů, a Mezinárodního trestního tribunálu pro Rwandu (dále jen jako "ICTR"⁸⁵). S dosud chybějící smluvní úpravou se vypořádala judikatura ICTY v již vzpomínaném stěžejním rozhodnutí Tadić, když ICTY konstatoval, že "*zjišťování existence individuální trestní odpovědnosti není na překážku absence smluvních ustanovení o potrestání porušení*"⁸⁶ a následně došel k závěru, že "*obyčejové mezinárodní právo ukládá trestní odpovědnost za vážná porušení společného článku 3, doplněného o jiné obecné principy a pravidla ochrany obětí vnitrostátních ozbrojených konfliktů, a za porušení jistých základních principů a pravidel týkajících se způsobů a prostředků vedení boje za občanské války*"⁸⁷. Trend překonávání dělení ozbrojených konfliktů na MOK a VOK, pokud jde o mezinárodnětrestní postih zločinů podle mezinárodního práva, pokračoval i v rámci ICTR, jehož Statut výslovně rozšířil věcnou příslušnost tribunálu i na porušení MHP páchané v průběhu VOK. Významným posunem ICTR je rovněž definitivní vypuštění postupně slábnoucího požadavku věcné souvislosti zločinů proti lidskosti a zločinu genocidia s existencí ozbrojeného konfliktu. Tyto zločiny podle mezinárodního práva tak mohou být spáchány též v době míru.⁸⁸

⁸³ Čl. 85 odst. 5 Dodatkového protokolu I: "*Bez újmy aplikace Úmluv a tohoto Protokolu budou vážná porušení těchto dokumentů považována za válečné zločiny*".

⁸⁴ BÍLKOVÁ, Veronika, ed. *Mezinárodní humanitární právo - vznik, vývoj a nové výzvy*, op. cit., s. 205.

⁸⁵ Z anglického "*International Criminal Tribunal for Rwanda*".

⁸⁶ ICTY, *Prosecutor v. Dusko Tadić* [online]. Case No. IT-94-1-AR72, op. cit., par. 128.

⁸⁷ Tamtéž, op. cit., par. 134.

⁸⁸ ONDŘEJ, Jan, ŠTURMA, Pavel, BÍLKOVÁ, Veronika, JÍLEK, Dalibor a kol. *Mezinárodní humanitární právo*, op. cit., s. 479.

Nejmodernějším projevem vývoje stíhání jednání závažným způsobem porušující mezinárodní právo je Statut Mezinárodního trestního soudu (dále jen jako "MTS")⁸⁹. Tento statut zakládá MTS jurisdikci ve vztahu ke čtyřem zločinům podle mezinárodního práva, a to ke zločinu genocidy, zločinům proti lidskosti, válečným zločinům a zločinu agrese⁹⁰, přičemž k rozšíření jurisdikce MTS k posledně jmenovanému zločinu došlo v roce 2010. Statut MTS také na smluvní úrovni zakotvil individuální trestní odpovědnost za zločiny podle mezinárodního práva, a to bez toho, aniž by jakkoli rozlišoval, o jaký typ ozbrojeného konfliktu se jedná⁹¹, a poprvé kvalifikoval válečný zločin spáchaný v kontextu VOK jako mezinárodním právem postižitelné jednání; do té doby bylo toto jednání trestáno jen jako vnitřní věc státu⁹².

2.4.2 Zločiny podle mezinárodního práva v rámci vnitrostátních úprav

Přestože individuální trestní odpovědnost osob za zločiny podle mezinárodního práva vychází přímo z mezinárodního práva a není nutné, aby se opírala o normy práva vnitrostátního, byly tyto zločiny v důsledku plnění mezinárodních závazků ČR implementovány rovněž do českého právního řádu. Konkrétně jde o hlavu XIII. zvláštní části TZ. Zařazení těchto trestných činů na konec TZ již nesouvisí s významem druhového objektu a hlediskem závažnosti trestných činů, jako je tomu v případě ostatních hlav zvláštní části TZ, ale s jejich specifickou povahou spočívající právě v tom, že se jedná o promítnutí mezinárodních smluv a dalších dokumentů mezinárodního práva.⁹³ Takové jednání je tak regulováno jak normami mezinárodního práva, tak normami vnitrostátního práva trestního a otázka, podle jakých norem bude jednotlivé jednání posuzováno, bude záležet na tom, zda bude konkrétní pachatel stíhán v rámci jurisdikce jednotlivých států (včetně ČR), nebo bude předán ke stíhání příslušnému mezinárodnímu soudu.

⁸⁹ Římský statut Mezinárodního trestního soudu z roku 2002, v ČR publikovaný pod č. 84/2009 Sb. m. s. - Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Římského statutu Mezinárodního trestního soudu.

⁹⁰ Čl. 5 odst. 1 písm. a), b), c), d) Statutu MTS. Zločin genocidy je pak upraven v čl. 6 Statutu MTS, zločiny proti lidskosti v čl. 7 Statutu MTS, válečné zločiny v čl. 8 Statutu MTS a zločin agrese byl doplněn jako čl. 8 bis v rámci změn statutu MTS.

⁹¹ Čl. 25 Statutu MTS.

⁹² Čl. 8 odst. 2 písm. c) a e) Statutu MTS.

⁹³ *Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb.*, trestní zákoník [online], s. 242 - 243, [cit. 14. 4. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=410&ct1=0>.

2.4.3 Stíhání zločinů podle mezinárodního práva

Vymezení zločinů podle mezinárodního práva zakotvující individuální trestní odpovědnost jednotlivců musí být pochopitelně doprovázeno procesními pravidly, která umožní jejich účinný postih za tato jednání.

2.4.3.1 Vnitrostátní postih zločinů podle mezinárodního práva

Původně byl jediným mechanismem pro stíhání a potrestání těchto zločinů postih dle vnitrostátního práva jednotlivých států, k čemuž smluvní státy zavazovaly i Ženevské úmluvy⁹⁴. Jednotlivé státy se zavázaly do svých právních řádů přijmout legislativní opatření zajišťující trestnost jednání, která dle Ženevských úmluv představovala jejich závažná porušení (*enact any legislation to provide effective penal sanctions*). Státy se rovněž zavázaly k pátrání po osobách obviněných z těchto činů (*search for persons alleged to have committed, or have ordered to be committed, such grave breaches*). Třetí základní povinnost států spočívala v postavení obviněné osoby před soudy státu, bez ohledu na jejich státní příslušnost, nebo alternativně v odevzdání této osoby v souladu s podmínkami vlastního zákonodárství k soudnímu stíhání jinému příslušnému státu (*prosecute or extradite alleged*).⁹⁵

Z tohoto posledně jmenovaného závazku vyplývá koncept univerzální jurisdikce, kterou dále můžeme rozlišit na užší a širší. Koncept univerzální jurisdikce v širším pojetí představuje oprávnění každého státu "*soudit osoby obviněné ze zločinů podle mezinárodního práva bez ohledu na to, kde byl zločin spáchán, a jaké je občanství pachatele nebo oběti*"⁹⁶. Pro taxativně vypočtené trestné činy je tento princip v rámci českého TZ vymezen v § 7 jako tzv. zásada univerzality. Z praktického hlediska se tento široký koncept (tzv. absolutní univerzální jurisdikce) příliš neuplatňuje⁹⁷, mnohem častější je aplikace jeho užšího pojetí, tedy tzv. podmíněná či subsidiární univerzální jurisdikce, kdy je oprávnění států soudit obviněné ze zločinů podle mezinárodního práva navázáno na jisté podmínky. Zaprvé jde o požadavek, aby se obviněný nacházel na území státu, který ho chce soudit, zadruhé o podmínku, že obviněný nebyl nebo nemůže být vydán do jiného státu, který by mohl a chtěl tuto osobu stíhat. Toto užší pojetí

⁹⁴ Čl. 49 Ženevské úmluvy o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli, čl. 50 Ženevské úmluvy o zlepšení osudu raněných a nemocných a trosečníků ozbrojených sil na moři, čl. 129 Ženevské úmluvy o zacházení s válečnými zajatci a čl. 146 Ženevské úmluvy o ochraně civilních osob za války.

⁹⁵ *Geneva Conventions of 1949 and Additional Protocols and their Commentaries* [online], op. cit.; ONDŘEJ, Jan, ŠTURMA, Pavel, BÍLKOVÁ, Veronika, JÍLEK, Dalibor a kol. *Mezinárodní humanitární právo*, op. cit., s. 483.

⁹⁶ ONDŘEJ, Jan, ŠTURMA, Pavel, BÍLKOVÁ, Veronika, JÍLEK, Dalibor a kol. *Mezinárodní humanitární právo*, op. cit., s. 484.

⁹⁷ Z čisté formy univerzální jurisdikce může vyplývat celá řada obtíží procesní povahy: trestní řízení v nepřítomnosti obviněného, obviněný požívající na základě mezinárodního práva osobní imunity, vyhledávání a získávání důkazů aj.

univerzální jurisdikce se v mezinárodním právu projevuje jako obyčejové pravidlo, které je svou povahou oprávněním států (právo soudit nebo vydat jinému zainteresovanému státu); je-li zakotveno jako smluvní pravidlo, má často podobu povinnosti (povinnost soudit nebo vydat jinému zainteresovanému státu, tzv. *aut dedere aut judicare*)⁹⁸. Toto užší pojetí univerzální jurisdikce se vyskytuje i v § 8 TZ jako tzv. subsidiární zásada univerzality.

2.4.3.2 *Mezinárodní mechanismus stíhání*

V návaznosti na vznik mezinárodních trestních tribunálů *ad hoc*, a zejména pak na vznik MTS se k této dichotomii (vydat nebo soudit) přidává ještě třetí možnost, a to předání obviněného ke stíhání příslušnému mezinárodnímu soudu nebo jinému obdobnému orgánu. S ohledem na věcnou příslušnost statutů jednotlivých mezinárodních trestních tribunálů *ad hoc* a Statutu MTS se tato jurisdikce vztahuje na příslušné zločiny podle mezinárodního práva, nikoli "pouze" na závažná porušení ve smyslu Ženevských úmluv.⁹⁹

⁹⁸ Čl. 49 Ženevské úmluvy o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli, čl. 50 Ženevské úmluvy o zlepšení osudu raněných a nemocných a trosečníků ozbrojených sil na moři, čl. 129 Ženevské úmluvy o zacházení s válečnými zajatci, čl. 146 Ženevské úmluvy o ochraně civilních osob za války, čl. 11 odst. 4 a čl. 85 Dodatkového protokolu I.

⁹⁹ ONDŘEJ, Jan, ŠTURMA, Pavel, BÍLKOVÁ, Veronika, JÍLEK, Dalibor a kol. *Mezinárodní humanitární právo*, op. cit., s. 487 - 488.

3 Právní pojetí terorismu - obecný výklad

3.1 Absence univerzální definice terorismu - záměr nebo projev nedostatečné vůle států?

Již v úvodu této kapitoly je třeba konstatovat, že jejím cílem není, a vzhledem ke složitosti celého konceptu terorismu ani nemůže být, jeho komplexní vymezení. Důvodem je to, že terorismus je zkoumán v mnoha oborech lidské činnosti, včetně oborů mimoprávních (příkladmo lze uvést politologii, sociologii či žurnalistiku). Zcela zásadní je také to, jakým způsobem s pojmem terorismu pracuje praktická politika jednotlivých států i mezinárodní společenství jako celek.

To, jakým způsobem na terorismus nazírá právní věda je tak pouze jedním z mnoha úhlů pohledu, jak lze na tento fenomén nahlížet. O právní regulaci terorismu a teroristických jednání je diskutováno především v rámci trestního práva, kdy jsou jeho jednotlivá jednání chápána jako projevy individuálních aktů násilí namířených proti státům či jednotlivcům.¹⁰⁰ Přes tento poměrně jednotný trestněprávní pohled se snahy mezinárodního společenství o vymezení terorismu nebo alespoň nalezení jeho identifikačních znaků dlouhodobě potýkají s obtížemi. Právě pro značnou komplikovanost či kontroverzi tohoto pojmu je někdy terorismus označován jako tzv. principiálně sporný pojem.¹⁰¹

3.1.1 Hlavní argumenty proti stanovení právní definice terorismu a jejich zpochybnění

První ze tří hlavních argumentů pro nezavedení právní definice terorismu pracuje s výše nastíněným rysem mnohooborovosti pojmu terorismu. Podle tohoto přístupu není jeho výslovné vymezení vhodné už z toho důvodu, že terorismus je primárně součástí politického diskurzu a *"je natolik zatížen jeho rysy (rozlišování přítel vs. nepřítel, účelové použití pojmů aj.), že jeho přenesení do oblasti platného práva by mohlo tuto oblast poškodit"*¹⁰². Druhým argumentem, který s tím prvním velmi úzce souvisí, je to, že jednotlivé státy nikdy nebudou schopny se na univerzální definici terorismu shodnout, a to vzhledem k rozdílným názorům vycházejícím z jejich historických zkušeností. Poslední ze tří stěžejních argumentů spočívá v samotné nepotřebnosti takového vymezení. Tento přístup pracuje zejména s tím, že terorismus, resp. teroristický čin, lze intuitivně snadno rozpoznat a jeho definice, jejíž nalezení je ostatně politicky velmi obtížné, proto

¹⁰⁰ BÍLKOVÁ, Veronika. *Boj proti terorismu z pohledu ochrany lidských práv*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 28.

¹⁰¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Terorismus - základní otázky trestního práva a kriminologie*. 1. vyd. Praha: Leges, 2017, s. 15; BÍLKOVÁ, Veronika. *Boj proti terorismu z pohledu ochrany lidských práv*, op. cit., s. 17, 24.

¹⁰² BÍLKOVÁ, Veronika. *Boj proti terorismu z pohledu ochrany lidských práv*, op. cit., s. 24 - 27, 50.

není třeba. V případě, že jednání bude naplňovat (takto intuitivně rozpoznatelné) znaky terorismu, je pak možné jej právně kvalifikovat jako určitý trestný čin, když všechny teroristické činy lze již nyní subsumovat pod jiné skutkové podstaty, ať již kriminalizované ve vnitrostátních právních rádech jednotlivých států (např. vražda, únos, obecné ohrožení aj.) či na mezinárodní úrovni jakožto zločiny podle mezinárodního práva (válečný zločin, zločiny proti lidskosti apod.).¹⁰³

Přes určitou relevanci některých postřehů obsažených v těchto třech klíčových názorech proti vymezení terorismu, které lze stručně vystihnout jako argumenty nevhodnosti, nemožnosti a nepotřebnosti, je nutné shrnout, že jako celek mohou obstát jen stěží. Zprv je nutné konstatovat, že pojem "terorismus", resp. pojmy z terorismu odvozené (za všechny lze zmínit "teroristický útok", "teroristický čin" či "terorista"), jsou v současné době stabilní součástí právního diskurzu a jsou přijímané a užívány na různých úrovních (národní, regionální či univerzální). Ať už jsou tedy názory na to, zda má být právní koncept terorismu používán či nikoli, jakékoli, faktem je, že právo s těmito pojmy již dlouhou dobu pracuje, resp. tyto pojmy vykládá a aplikuje je, což lze jen těžko ignorovat. Dále, tvrzení, že definice nějakého pojmu je nemožná, je spíše otázkou toho, do jaké míry jsou zpracovatelé této definice schopni dohody na jistých nerozporných identifikačních znacích onoho pojmu tvořících určité "tvrdé jádro definice", k tomu více viz Kapitolu 3.2. Ostatně, shoda na některých takových znacích u terorismu již existuje, jak lze doložit vytvořenými definicemi terorismu na regionální úrovni¹⁰⁴, resp. konsenzus států nalezený v případech tzv. parciálních resp. sektorových mezinárodních smlouvách, k tomu více viz Kapitolu 4.1. Konečně, přijmout nelze ani třetí argument o nepotřebnosti právní definice terorismu. Názor, že terorismus a jeho projevy je velmi jednoduché rozpoznat, a tudíž není jeho právní definice třeba, lze zcela jistě odmítnout, neboť chápání jakéhokoli jevu (byť na první pohled jednoznačného) a jeho rozpoznání záleží na čistě subjektivním hledisku, a právě proto je třeba jeho objektivní definice. Navíc, je to právě pojem terorismu, jehož kvalifikace je vždy velmi sporná. Kdyby bylo rozpoznání terorismu, resp. teroristického jednání, natolik jednoznačné, obecná definice pojmu by jistě mezinárodnímu společenství nečinila žádné potíže. Rovněž argument vycházející z dostatečnosti právního rámce

¹⁰³ Tamtéž, op. cit., s. 23 - 28; BÍLKOVÁ, Veronika. *Mezinárodní právo a terorismus.: Definovat nedefinovatelné?.* Trestněprávní revue. Praha: C. H. Beck, 2010, 2010(1), s. 11.

¹⁰⁴ Například definice terorismu obsažená v rámci čl. 1 odst. 2 Arabské úmluvy o potlačování terorismu přijaté v rámci Ligy arabských států, kdy se za terorismus považuje: "*jakýkoli násilný čin nebo hrozba tímto činem, bez ohledu na jeho motivy či účely, spáchaný při sledování individuálního nebo kolektivního zločinného záměru, snažící se vyvolat mezi lidmi paniku, vzbudit strach jejich poškozením nebo vydáním v nebezpečí ohrožení života, svobody či bezpečí, nebo snažící se způsobit škodu na životním prostředí, na veřejných nebo soukromých zařízeních a majetku, či se jich zmocnit nebo je okupovat nebo se snažící poškodit národní zdroje*".

terorismu trpí závažnými nedostatky. Podřazení terorismu pod jiná obecněji vymezená jednání (skutkové podstaty trestných činů) nebude nikdy postihovat veškeré prvky a znaky charakteristické právě pro tento pojem. Vzhledem k tomu, že terorismus, resp. další pojmy z něho odvozené, jsou pevnou součástí právního diskurzu a jako takové jsou velmi často užívané, je nasnadě potřeba tyto pojmy přesně právně definovat.¹⁰⁵ Naléhavost této potřeby vyplývá zejména z toho, že při absenci vymezení hrozí porušení principu právní jistoty, konkrétně porušení zásady zákonnosti, která vyžaduje, aby každý trestný čin tvořil součást určitého právního řádu a byl přesně definován. V opačném případě hrozí porušení zásady "*nullum crimen sine lege*", platící jak na mezinárodní, tak evropské i vnitrostátní úrovni¹⁰⁶. Potřeba jednotné právní definice terorismu je pak dále odůvodněná efektivitou mezinárodní spolupráce při boji proti terorismu, neboť je zcela zjevně nutné vymezit, jaký jev mají státy společně potírat, a případně, kdy sankcionovat státy, které toto nečiní, či dokonce terorismus podporují. Univerzální definice by rovněž napomohla předcházet riziku zneužívání pojmu terorismu ke svým vlastním cílům a potřebám (typicky trestání projevů nesouhlasu či občanské neposlušnosti¹⁰⁷), kdy se pojem terorismu uplatňuje nikoli pouze objektivně v závislosti na činech jednotlivých aktérů, ale i v závislosti na mezinárodním vlivu těchto aktérů či toho, kdo je za teroristy označuje.¹⁰⁸ Takový přístup není pochopitelně z hlediska práva v žádném případě žádoucí.

3.2 Standardní prvky terorismu

Přes nepochybné obtíže, které snahy o jednotné vymezení pojmu terorismu provází, lze v tomto směru zaznamenat poměrně značný posun. Po skončení studené války, která nadlouho veškeré tyto snahy v podstatě znemožnila, nastaly v globálním měřítku lepší předpoklady pro dosažení alespoň určité shody mezi státy. Přestože tak obecná univerzální definice terorismu na mezinárodní úrovni dosud přijata nebyla, lze vyzorovat, že novější pokusy o tuto definici vykazují určité tzv. standardní prvky. Tyto prvky se v jednotlivých návrzích na definici terorismu objevují opakovaně a bez výraznějších změn, proto je lze považovat za jakési "tvrdé jádro

¹⁰⁵ BÍLKOVÁ, Veronika. *Boj proti terorismu z pohledu ochrany lidských práv*, op. cit., s. 23 - 28; BÍLKOVÁ, Veronika. *Mezinárodní právo a terorismus.: Definovat nedefinovatelné?*, op. cit., s. 11.

¹⁰⁶ Na mezinárodní úrovni jde o čl. 15 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, na evropské úrovni o čl. 7 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a v případě vnitrostátní (ústavněprávní) právní roviny je tento princip vymezen v čl. 39 Listiny základních lidských práv a svobod.

¹⁰⁷ Srov. např. *Vyjádření výboru pro lidská práva CCPR/CO/76/EGY, bod 16, 28. 11. 2002 (Egypt) nebo CCPR/CO/83/ISL, bod 10, 25. 4. 2005 (Island) aj.* [online]. Office of the High Commissioner. United Nations Treaty Body Database, [cit. 23. 9. 2019]. Dostupné z: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/TBSearch.aspx.

¹⁰⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. *Terorismus - základní otázky trestního práva a kriminologie*, op. cit., s. 18 - 19.

definice", na němž se lze shodnout, a od něhož by se měly odvíjet další snahy o jednotné mezinárodněprávní vymezení terorismu.¹⁰⁹

Tyto standardní prvky lze rozdělit obdobně jako je tomu v případě obligatorních znaků skutkové podstaty trestného činu. První kategorii tvoří objektivní stránka terorismu (*actus reus*), druhá kategorie spadá pod subjektivní stránku terorismu (*mens rea*), třetí kategorii lze kvalifikovat jako subjekt, jinými slovy okruh potencionálních pachatelů terorismu.¹¹⁰

3.2.1 Objektivní stránka terorismu

Obecné vymezení tohoto prvního standardního prvku nepředstavuje větší obtíže. Objektivní stránkou terorismu se rozumí "*násilné jednání směřující proti určitým osobám, event. majetku*".¹¹¹ Z tohoto vymezení lze dále extrahovat dva základní znaky, zaprvé jde o použití násilí, zadruhé o bezprostřední cíl teroristického jednání.¹¹²

Přítomnost násilí jakožto imanentního znaku terorismu nevzbuzuje žádné větší pochybnosti a třebaže jednotlivé definice tento pojem přímo neobsahují, lze jej implicitně vyložit z výrazů, které tyto definice používají (např. "*vyvolání stavu hrůzy*", "*útok proti životu a zdraví*", "*úmysl způsobit smrt či vážnou tělesnou újmu*", "*účel zastrašit obyvatelstvo nebo přinutit vládu či mezinárodní organizaci, aby něco konala či něčeho se zdržela*" atp.)¹¹³. Menšinově vyskytující se názory, že terorismus může existovat i bez násilného jednání (například kyberterorismus) bývají odmítnuty s tím, že prvek násilí se nemusí objevovat pouze při přímé realizaci terorismu (projevující se tradičně prostřednictvím usmrcení, zranění či mučení osob), ale i nepřímou, jakožto důsledek teroristického aktu (vyřazení sítě způsobující smrt lidí, kteří jsou na ní závislí). Některé

¹⁰⁹ BÍLKOVÁ, Veronika. *Mezinárodní právo a terorismus.: Definovat nedefinovatelné?*, op. cit., s. 15.; BÍLKOVÁ, Veronika. *Boj proti terorismu z pohledu ochrany lidských práv*, op. cit., s. 33.

¹¹⁰ BÍLKOVÁ, Veronika. *Boj proti terorismu z pohledu ochrany lidských práv*, op. cit., s. 33.

¹¹¹ Tamtéž, op. cit., s. 34.

¹¹² Tamtéž, op. cit., s. 34.

¹¹³ Srov. např. definici v čl. 1 odst. 2 Úmluvy o předcházení a potlačování terorismu z roku 1937: "*...criminal acts directed against a State and intended or calculated to create a state of terror in the minds of particular persons, or a group of persons or the general public*", definici v odst. 3 rezoluce OSN č. 1566 (2004): "*...criminal acts, including against civilians, committed with the intent to cause death or serious bodily injury, or taking of hostages, with the purpose to provoke a state of terror in the general public or in a group of persons or particular persons, intimidate a population or compel a government or an international organization to do or to abstain from doing any act which constitute offences within the scope of and as defined in the international conventions and protocols relating to terrorism...*", definici v čl. 2 odst. 1 písm. b) Mezinárodní úmluvy o potlačování financování terorismu: "*Any other act intended to cause death or serious bodily injury to a civilian, or to any other person not taking an active part in the hostilities in a situation of armed conflict, when the purpose of such act, by its nature or context, is to intimidate a population, or to compel a government or an international organization to do or to abstain from doing any act.*".

definice na tyto případné pochyby pamatují, když obecně hovoří o "způsobení smrti či vážné tělesné újmy jakýmkoli prostředky" nebo o "jakýchkoli činech, jejichž provedení má způsobit smrt či vážnou tělesnou újmu"¹¹⁴.

Druhý prvek spočívá v povaze přímého cíle útoku takového násilí. V tomto bodě se postupně prosazuje extenzivnější pojetí, tedy vedle útoků proti fyzickým osobám se za přímý cíl stále více považují i útoky směřující proti věcím, resp. majetku¹¹⁵. V rámci obou těchto kategorií se však vedou určité diskuze o jejich šíři. V případě útoků na osoby se toto rozpětí pohybuje od univerzálního vymezení všech osob¹¹⁶ až po toliko osoby veřejně činné¹¹⁷, přičemž na druhém místě jmenovaný zúžený pohled již není v současné době dále udržitelný. Mezi těmito extrémny se pak pohybují snahy o přesnější vymezení cílů útoku - osob tak, aby definice nedopadaly na teroristy samé (pracuje se s pojmy jako "civilisté", "nevinní", "bezbranní", přičemž však každý

¹¹⁴ Srov. čl. 2 odst. 1 písm. a) návrhu Všeobecné úmluvy proti mezinárodnímu terorismu: "*Any person commits an offence within the meaning of the present Convention if that person, by any means, unlawfully and intentionally, causes: (a) death or serious bodily injury to any person ... when the purpose of the conduct, by its nature or context, is to intimidate a population, or to compel a Government or an international organization to do or to abstain from doing any act.*", či úvod výše citované definice Mezinárodní úmluvy o potlačování financování terorismu.

¹¹⁵ Srov. čl. 2 odst. 1 písm. b) a c) návrhu Všeobecné úmluvy proti mezinárodnímu terorismu: "*Any person commits an offence within the meaning of the present Convention if that person, by any means, unlawfully and intentionally, causes: ... (b) serious damage to public or private property, including a place of public use, a State or government facility, a public transportation system, an infrastructure facility or to the environment; or (c) damage to property, places, facilities or systems referred to in paragraph 1 (b) of the present article resulting or likely to result in major economic loss; when the purpose of the conduct, by its nature or context, is to intimidate a population, or to compel a Government or an international organization to do or to abstain from doing any act.*" či čl. 3 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/541 ze dne 15. 3. 2017 o boji proti terorismu, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/475/SVV a mění rozhodnutí Rady 2005/671/SVV: "*1. Member States shall take the necessary measures to ensure that the following intentional acts, as defined as offences under national law, which, given their nature or context, may seriously damage a country or an international organisation, are defined as terrorist offences where committed with one of the aims listed in paragraph 2: ... (d) causing extensive destruction to a government or public facility, a transport system, an infrastructure facility, including an information system, a fixed platform located on the continental shelf, a public place or private property likely to endanger human life or result in major economic loss; (e) seizure of aircraft, ships or other means of public or goods transport; ... (h) interfering with or disrupting the supply of water, power or any other fundamental natural resource, the effect of which is to endanger human life; (i) illegal system interference, as referred to in Article 4 of Directive 2013/40/EU of the European Parliament and of the Council (1) in cases where Article 9(3) or point (b) or (c) of Article 9(4) of that Directive applies, and illegal data interference, as referred to in Article 5 of that Directive in cases where point (c) of Article 9(4) of that Directive applies...*". Obdobně jako směrnice též čl. 1 odst. 3 Společného postoje rady ze dne 27. 12. 2001, o použití zvláštních opatření k boji proti terorismu.

¹¹⁶ Srov. např. výše citovaný čl. 2 odst. 1 písm. a) návrhu Všeobecné úmluvy proti mezinárodnímu terorismu.

¹¹⁷ Srov. např. čl. 2 odst. 1 Úmluvy o předcházení o potlačování terorismu z roku 1937: "*Any wilful act causing death or grievous harm or loss of liberty to (a) Heads of States, persons exercising the prerogatives of the head of the State, their hereditary or designated successors; (b) The wives or husbands of the abobe-mentioned persons; (c) Persons charged with public functions or holding positions when the act is directed against them in their public capacity.*".

z těchto pojmů je určitým způsobem problematický a na žádném nepanuje výraznější shoda)¹¹⁸. Jednoznačná shoda neexistuje ani v tom, co vše má spadat pod cíle útoku, jde-li o objekty. Některé definice terorismu se omezují pouze na násilné akty vůči veřejným objektům či objektům symbolického významu, jiné naopak berou v potaz i útoky proti majetku soukromé povahy¹¹⁹.

S objektivní stránkou terorismu, ať již vymezenou restriktivně či extenzivně, se v konkrétních dokumentech pracuje různým způsobem. První přístup se váže k výslovnému výčtu jednotlivých činů, které je třeba považovat za terorismus (útoky proti životu, zdraví, zničení či poškození veřejného majetku, ohrožení lidských životů vyvoláním veřejného nebezpečí atd.)¹²⁰. Druhý přístup při vymezení objektivní stránky terorismu využívá definice obsažené v sektorových mezinárodních smlouvách. Věcná působnost těchto smluv se vždy vztahuje jen na určitou výšeč jednání, které lze podřadit pod podstatně širší pojem terorismus (např. typicky únosy letadel či lodí, bombové útoky, financování teroristických činů apod.). Tento způsob vymezování terorismu a jeho aplikace v tomto úzce vymezeném kontextu představuje způsob, jakým mezinárodní společenství řeší dosavadní absenci univerzální definice tohoto pojmu, neboť na takto parciálních definicích je schopno se mezinárodní společenství shodnout. Některé mezinárodní dokumenty se tak při obecném vymezení objektivní stránky terorismu omezují toliko na odkaz na činy specifikované v těchto sektorových smlouvách.¹²¹

¹¹⁸ Zejména vzhledem k tomu, že civilisti jsou pojmem užívaným MHP, tedy v kontextu ozbrojených konfliktů, a pojmy jako nevinní či bezbranní nejsou pojmy právními a jejich vnímání je značně subjektivní. K tomu více viz BÍLKOVÁ, Veronika. *Mezinárodní právo a terorismus.: Definovat nedefinovatelné?*, op. cit., s. 16.; BÍLKOVÁ, Veronika. *Boj proti terorismu z pohledu ochrany lidských práv*, op. cit., s. 35.

¹¹⁹ Toto extenzivnější pojetí lze nalézt například ve výše citovaném čl. 3 odst. 1 písm. d) směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/541 ze dne 15. 3. 2017 o boji proti terorismu, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/475/SVV a mění rozhodnutí Rady 2005/671/SVV nebo v rovněž výše citovaném čl. 2 odst. 1 písm. b) návrhu Všeobecné úmluvy proti mezinárodnímu terorismu. Naproti tomu restriktivněji se k této otázce staví vzhledem k době svého vzniku nepřekvapivě Úmluva o předcházení o potlačování terorismu z roku 1937 v čl. 2 odst. 2: "***Wilful destructions of, or damage to, public property or property devoted to a public purpose belonging to or subject to the authority of another High Contracting Party***". K tomu více viz BÍLKOVÁ, Veronika. *Mezinárodní právo a terorismus.: Definovat nedefinovatelné?*, op. cit., s. 16; BÍLKOVÁ, Veronika. *Boj proti terorismu z pohledu ochrany lidských práv*, op. cit., s. 33 - 35.

¹²⁰ Například čl. 3 odst. 1 písm. a) až j) směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/541 ze dne 15. 3. 2017 o boji proti terorismu, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/475/SVV a mění rozhodnutí Rady 2005/671/SVV, čl. 1 odst. 3 Společného postoje rady ze dne 27. 12. 2001, o použití zvláštních opatření k boji proti terorismu či čl. 2 odst. 1 návrhu Všeobecné úmluvy proti mezinárodnímu terorismu.

¹²¹ Například výše citovaný odst. 3 rezoluce OSN č. 1566 (2004) nebo čl. 2 odst. 1 písm. a) Mezinárodní úmluvy o potlačování financování terorismu: "*(a) An act which constitutes an offence within the scope of and as defined in one of the treaties listed in the annex...*".

3.2.2 *Subjektivní stránka terorismu*

Prvky subjektivní stránky terorismu se dělí na úmysl, specifický záměr a motiv neboli pohnutku. První ze jmenovaných prvků nevzbuzuje žádné větší pochybnosti, když veškeré mezinárodní, regionální i vnitrostátní dokumenty pracují s terorismem jako s úmyslným jednáním, které nelze spáchat z nedbalosti. Prvek specifického záměru již naproti tomu zcela jednotně chápán není, byť zde nejde o otázku, která by způsobovala větší kontroverze, neboť konkrétní podoby tohoto prvku mohou být chápány jako rovnocenné alternativy. V některých textech se mluví o "vyvolání stavu hrůzy v myslích osob, jejich skupinách či veřejnosti"¹²², jiné pracují spíše s formulací "zastašení obyvatelstva nebo přinucení vlády (tj. státu), mezinárodní organizace, aby něco uskutečnila či se něčeho zdržela"¹²³ nebo s formulací "vážná destabilizace nebo rozvrácení základních politických, ústavních, ekonomických nebo společenských struktur některé země nebo mezinárodní organizace"¹²⁴. Zřejmě nejproblematictější je tak dosažení shody na vymezení posledního z prvků subjektivní stránky terorismu, tedy na motivu pachatele. V právních definicích terorismu se motivace pachatele až na výjimky vůbec nevyskytuje, a to v zásadě ze tří hlavních důvodů. Prvním důvodem je, že zatímco mimoprávní definice terorismu vychází z toho, že terorismus se vyznačuje politickou, náboženskou či obdobnou motivací¹²⁵, pro právo je tato formulace sama o sobě dosti vágní. V konkrétních případech navíc nelze vždy úplně jasně rozlišit, zda jsou teroristé vedeni důvody politickými či spíše náboženskými, přičemž oba tyto pojmy lze vnímat v kontextu širšího pojmu ideologie. Druhý důvod vychází z obav, aby zařazení terorismu mezi politické trestné činy nevedlo k jejich vynětí z režimu extradikce. Ve snaze předejít takovému výkladu obsahují mnohé teroristické úmluvy explicitní ustanovení, které takovou kategorizaci teroristických trestných činů odmítají¹²⁶. Zatřetí, podle některých názorů není absence motivu pachatelů na škodu, spíše naopak, neboť terorismus je zločinem, který je třeba trestat bez ohledu

¹²² Srov. např. výše citované definice v čl. 1 odst. 2 Úmluvy o předcházení o potlačování terorismu z roku 1937 či v čl. 1 odst. 3 Rezoluce Valného shromáždění OSN, 49/60 z roku 1994: "*criminal acts intended or calculated to provoke a state of terror in the general public, a group of persons or particular persons for political purposes*".

¹²³ Srov. výše citovaný čl. 2 odst. 1 návrhu Všeobecné úmluvy proti mezinárodnímu terorismu, definici v odst. 3 rezoluce OSN č. 1566 (2004) či definici v čl. 2 odst. 1 písm. b) Mezinárodní úmluvy o potlačování financování terorismu.

¹²⁴ Například čl. 3 odst. 2 písm. c) směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/541 ze dne 15. 3. 2017 o boji proti terorismu, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/475/SVV a mění rozhodnutí Rady 2005/671/SVV či čl. 1 odst. 3 Společného postoje rady ze dne 27. 12. 2001, o použití zvláštních opatření k boji proti terorismu: "*The aims referred to in paragraph 1 are c) seriously destabilising or destroying the fundamental political, constitutional, economic or social structures of a country or an international organisation*".

¹²⁵ CEJP, Martin. *Obrana proti ohrožení společnosti závažnými formami trestné činnosti. Závěrečná zpráva* [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009, s. 121, [cit. 17. 4. 2019]. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/353.pdf>.

¹²⁶ Např. čl. 14 Mezinárodní úmluvy o potlačování financování terorismu.

na pohnutky, které vedly k jeho spáchání. Vhodnost tohoto směru argumentace je však podle některých sporná, neboť vymezení motivu v žádném případě neznamená jeho ospravedlnění a jeho absence naopak umožňuje velice širokou paletu motivů terorismu, například i jednání sledujícího osobní či ziskové cíle (např. vyhrožování bombovým útokem ve snaze získat finanční prostředky).¹²⁷

3.2.3 Okruh potencionálních pachatelů

Největší kontroverze ze všech tří kategorií standardních prvků definice terorismu vzbuzuje vymezení okruhu pachatelů terorismu. Děje se tak především na univerzální úrovni, neboť právě zde přetrvávají dlouhodobé neshody mezi státy třetího světa (resp. jihu) a západními státy (resp. severu) mající politicko-historický základ. Na úrovni regionální nezpůsobuje otázka potencionálního okruhu teroristů větší problémy, neboť na ní v rámci těchto menších celků existuje shoda vyplývající právě ze společné historie a shodné politické orientace v této oblasti.¹²⁸

Příčinou existence těchto dlouhodobých sporů je kvalifikace jednání příslušníků hnutí za národní osvobození a osob jednajících jménem státu. Zatímco v případě první kategorie jsou západní státy nakloněny považovat akty těchto osob za teroristické trestné činy, naplní-li jinak definici terorismu ("*terrorismus je definován tím, co člověk dělá, a nikoli tím, proč to dělá*"¹²⁹), státy třetího světa usilují o vynětí násilných aktů příslušníků národoosvobozeneckých hnutí z této definice ("*je třeba rozlišovat mezi brutálními a nelegálními teroristickými aktivitami ... a legitimním bojem utlačovaných a podrobených národů proti cizí okupaci*"¹³⁰). Jádrem tohoto sporu můžeme hledat v procesu dekolonizace a boje proti cizí okupaci a nadvládě, se kterým mají obě skupiny států zcela odlišné zkušenosti. Z toho proto vyplývá i značně ambivalentní vztah k zahrnutí či vynětí této kategorie osob do vymezení terorismu. Další okruh neshod se týká osob jednajících jménem státu, tedy otázky, zda činy osob jednajících ve službách nebo pod kontrolou státu mají být podřazeny pod pojem terorismus či nikoli. Zde opět zaujímají obě skupiny států rozdílná stanoviska. Západ je zde toho názoru, že takové jednání by nemělo být jako teroristické kvalifikováno, neboť násilné jednání ze strany států je upraveno jinými normami mezinárodního

¹²⁷ BÍLKOVÁ, Veronika. *Boj proti terorismu z pohledu ochrany lidských práv*, op. cit., s. 36.

¹²⁸ BÍLKOVÁ, Veronika. *Mezinárodní právo a terorismus.: Definovat nedefinovatelné?*, op. cit., s. 16 - 17.

¹²⁹ Stanovisko Izraele během 56. zasedání Valného shromáždění OSN. *General Assembly hears 34 Speakers in continued Debate on global Terrorism; Difference between Terrorism, legitimate Resistance among issued raised* [online]. United Nations. Plenary. 19th and 20th Meetings, GA/9927 (2001), 4. 10. 2001, [cit. 4. 7. 2019]. Dostupné z: <https://www.un.org/press/en/2001/ga9927.doc.htm>.

¹³⁰ Ustanovení rezolucí přijatých během 5. summitu Organizace islámské konference v Kuvajtu v roce 1987. GANOR, Boaz. *Defining Terrorism: Is One Man's Terrorist another Man's Freedom Fighter?* [online]. Police Practice and Research, 2002, 3(4), s. 292, [cit. 4. 7. 2019]. Dostupné z <http://www.rageuniversity.org/PRISONE/SCAPE/UK%20ANTI-TERROR%20LAW/One-Mans-Terrorist.pdf>.

práva (konkrétně mezinárodního práva humanitárního, kde státy představují tradiční subjekty tohoto odvětví), naproti tomu státy třetího světa trvají na názoru, že i osoby jednající jménem státu mohou být pachateli terorismu, neboť právě státní terorismus představuje jednu z jeho nejnebezpečnějších forem. Původ těchto sporů lze opět nalézt v historické reminiscenci obou skupin států (chování koloniálních, rasistických a okupačních režimů ze strany bohatých zemí na úkor některých afrických či asijských zemí).¹³¹

Otázka okruhu potencionálních pachatelů tak není doposud uspokojivě vyřešena a představuje jednu z hlavních překážek blokujících přijetí Všeobecné úmluvy o mezinárodním terorismu. Ta se v návaznosti na výše uvedené rozpory pokusila o kompromisní řešení, když ze své sféry aplikace vyjímá "*aktivity ozbrojených sil za ozbrojeného konfliktu upravené MHP*" a "*činnosti vojenských sil státu při výkonu jejich úředních povinností v rozsahu, v jakém jsou tyto řízeny jinými pravidly mezinárodního práva*"¹³², z definice terorismu je však nevylučuje. Přesto však ani tato kompromisní varianta zatím protichůdná stanoviska států nezměnila.¹³³

3.3 Terorismus jako zločin podle mezinárodního práva

V souvislosti se snahou o nalezení akceptovatelné definice terorismu je možné stručně nastínit rovněž otázku týkající se terorismu jako zločinu podle mezinárodního práva. Zde se většinové mínění kloní k názoru, že "*terorismus sám mezi takové zločiny zatím podle všeho nespadá*"¹³⁴. Přestože tak v minulosti byly zaznamenány určité snahy o začlenění terorismu do jurisdikce MTS¹³⁵, mezinárodní společenství je prozatím toho názoru, že terorismus je sice "*závažným zločinem týkající se celého mezinárodního společenství*"¹³⁶, ale s ohledem na přetrvávající neúspěch o jeho obecné vymezení, k tomu viz předchozí Kapitoly, jej není možné považovat za novou samostatnou kategorii zločinu podle mezinárodního práva.¹³⁷

¹³¹ BÍLKOVÁ, Veronika. *Boj proti terorismu z pohledu ochrany lidských práv*, op. cit., s. 37.

¹³² Čl. 20 návrhu Všeobecné úmluvy proti mezinárodnímu terorismu.

¹³³ BÍLKOVÁ, Veronika. *Boj proti terorismu z pohledu ochrany lidských práv*, op. cit., s. 38.

¹³⁴ Tamtéž, op. cit., s. 165.

¹³⁵ Např. iniciativa Nizozemí z roku 2009, které předložilo návrh na začlenění terorismu do Statutu MTS. *Report of the Bureau on the Review Conference* [online]. International Criminal Court. Assembly of States Parties. Eighth session, The Hague, 2009. Annex IV Netherlands: Proposal of amendments. ICC-APS/8/43/Add. 1. s. 12 - 13, [cit. 4. 7. 2019]. Dostupné z: https://asp.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/ASP8/ICC-ASP-8-43-Add.1-ENG.pdf.

¹³⁶ *Final Act of the United Nations Diplomatic Conference of Plenipotentiaries on the Establishment of an International Criminal Court* [online]. United Nations. Official Records, Volume I. Rome, 1998. Annex I, Resolution E. A/CONF.183/13 (Vol. I), [cit. 4. 7. 2019], s. 71. Dostupné z: http://legal.un.org/icc/rome/proceedings/E/Rome%20Proceedings_v1_e.pdf.

¹³⁷ BÍLKOVÁ, Veronika. *Boj proti terorismu z pohledu ochrany lidských práv*, op. cit., s. 159 - 165.

Vedle toho lze však uvažovat o podřazení terorismu pod některý ze stávajících zločinů podle mezinárodního práva, tedy pod genocidium, zločin proti lidskosti, válečný zločin či agresi, neboť s ohledem na definice těchto zločinů, jak jsou vymezeny ve Statutu MTS, je možné si představit, že by některé konkrétní projevy terorismu tyto definice naplňovaly. Asi nejčastěji se v této souvislosti hovoří o zločinech proti lidskosti spočívající ve Statutu MTS vypočtených násilných projevech jednání (např. vražda, vyhlazení, zotročování, mučení aj.), spáchaných *"v rámci rozsáhlého nebo systematického útoku zaměřeného proti civilnímu obyvatelstvu při vědomí existence takového útoku"*¹³⁸, přičemž tyto zločiny mohou být záležitostí konkrétního státu, ale i nestátní skupiny. Znak *"rozsáhlého nebo systematického útoku"* budou zřejmě naplňovat teroristické činy takového charakteru, které *"ohrožují mezinárodní společenství jako celek a tvoří součást širší kampaně proti civilnímu obyvatelstvu"*¹³⁹. S ohledem na výše uvedené by tak bylo v konkrétní rovině možné útok z 11. 9. 2001 za zločin proti lidskosti považovat¹⁴⁰, na straně druhé útoky tzv. osamělých vlků objevující se v poslední době v Evropě by tuto definici nenaplňovaly.

Dále lze uvažovat o subsumpci terorismu pod zločin genocidy či pod válečné zločiny. V případě genocidy by šlo formu násilného jednání spočívající v např. usmrcení či těžkém ublížení na zdraví ve specifickém "genocidním" *"úmyslu zničit úplně či částečně některou národní, etnickou, rasovou nebo náboženskou skupinu"*¹⁴¹, což může být spácháno státní mocí, ale i nestátní organizovanou skupinou teroristické povahy. Válečné zločiny jsou z povahy věci navázány na situace ozbrojeného konfliktu, a přestože teroristické trestné činy nejsou v katalogu válečných zločinů Statutu MTS přímo obsaženy, bylo by možné jej prostřednictvím některého z jednání v katalogu uvedeného (úmyslné zabití, úmyslné způsobení velkého utrpení nebo vážné tělesné újmy na zdraví, braní rukojmí aj.) jako válečný zločin kvalifikovat.

Jako zřejmě nejméně pravděpodobná se v této souvislosti jeví aplikace zločinu agrese, neboť z jeho definice spočívající v *"plánování, přípravě, zahájení nebo provedení útočného činu, který svým charakterem, závažností a rozsahem zakládá zjevné porušení Charty ONS, a to osobou v postavení, které jí umožňuje efektivně vykonávat kontrolu nad státem nebo řídit jeho politické*

¹³⁸ Článek 7 odst. 1 Statutu MTS.

¹³⁹ BÍLKOVÁ, Veronika. *Boj proti terorismu z pohledu ochrany lidských práv*, op. cit., s. 162.

¹⁴⁰ Jednalo se o systematické a koordinované útoky Al-Káidy proti USA zrealizované ve stejnou dobu prostřednictvím únosů letadel, zničení budov v New Yorku, pokus o zničení budov v Pentagonu či významných symbolů státnosti USA ve Washingtonu.

¹⁴¹ Článek 6 Statutu MTS.

*nebo vojenské akce*¹⁴² vyplývá, že se jej může dopustit jedině stát, resp. osoby jménem státu jednající. Vyslání teroristů k páchání násilných akcí dostatečné závažnosti by tak muselo být vždy přičitatelné čelnímu představiteli státu. Pouze toho by také bylo možné za trestný čin agrese stíhat.

¹⁴² Článek 8 bis Statutu MTS.

4 Mezinárodní úroveň regulace terorismu

Terorismus jako právní koncept je, jak již bylo shora nastíněno, používaný na různých úrovních, a to na úrovni národní, regionální a univerzální, když tyto úrovně jsou sice navzájem provázány a ovlivňují se, nicméně každou z nich je možno posuzovat jako relativně samostatnou kategorii s vlastním vývojem a znaky. Jak je rovněž zřejmé z předchozího výkladu, terorismus je velmi komplikované vymezit na jakékoli úrovni, nicméně toto tvrzení se nejvýrazněji projevuje při pokusech o definici terorismu na mezinárodní, resp. univerzální úrovni. Stanoviska států bez společného historického a právního vývoje jsou vůči některým znakům definice terorismu - zejména, co se týče okruhu potenciálních pachatelů terorismu - natolik protichůdná a rozporná, že ani po dlouhých desetiletích diskuzí nebylo dosaženo kompromisu. Jednotná definice terorismu na univerzální úrovni tak dosud chybí. Přesto i v této oblasti existuje alespoň dílčí posun, jenž lze demonstrovat shodou mezinárodního společenství na existenci společných standardních znaků terorismu, k tomu viz Kapitulu 3.2.¹⁴³

4.1 Protiteroristické sektorové úmluvy

Vzhledem k obtížnosti hledání kompromisu ohledně obecně přijatelné definice terorismu postupuje praxe mezinárodního společenství cestou vytváření definic aplikovatelných za určitých specifických okolností. Tyto definice se objevují v tzv. protiteroristických úmluvách, které tak v současné době tvoří systém protiteroristického práva na univerzální úrovni. Tyto smlouvy se týkají vždy určitých dílčích projevů terorismu (např. bombové útoky, braní rukojmí, únosy letadel atd.), a tudíž je pro mezinárodní společenství podstatně jednodušší nalézt konsenzus při jejich vymezení. Posloupnost, s jakou jednotlivé úmluvy v čase vznikaly, není náhodná, řada z těchto protiteroristických úmluv představuje reakci mezinárodního společenství na některý konkrétní teroristický trestný čin, který se v dané době udál¹⁴⁴. Přístup těchto smluv k definici dílčích projevů terorismu je vesměs obdobný a spočívá ve vymezení určitého jednání ve skutkové podstatě trestného činu, kterou se státy jakožto smluvní strany zavazují zavést do svého vnitrostátního trestního práva a trestat jej. Přestože příčiny vzniku těchto smluv i jejich samotný obsah mají zcela

¹⁴³ BÍLKOVÁ, Veronika. *Boj proti terorismu z pohledu ochrany lidských práv*, op. cit., s. 29, 50 - 51, 66.

¹⁴⁴ Za všechny lze jako příklad jmenovat útok na italskou osobní loď Achille Lauro v roce 1985, při němž byl usmrčen cestující z politických důvodů, přičemž tento útok dal vzniknout Úmluvě o potlačování protiprávních činů proti bezpečnosti námořní plavby z roku 1988 či známější incident Lockerbie z konce roku 1988, kdy se na skotské městečko stejného jména zřítilo po bombovém teroristickém útoku letadlo, což se stalo prvotním impulsem pro přijetí Úmluvy o označování plastických výbušnin pro účely detekce z roku 1991.

zřejmý protiteroristický kontext, smlouvy samotné pojem "terorismus" v zásadě nepoužívají, což lze chápat jako určitý projev opatrnosti jejich tvůrců. Smlouvám je rovněž společný pokyn k využití principu *aut dedere aut judicare* a závazek států k široké míře spolupráce a pomoci při předcházení a odhalování jednotlivých forem terorismu, které upravují¹⁴⁵.¹⁴⁶

Těchto protiteroristických smluv, resp. protokolů, které jsou pro svou dílčí působnost nazývané také jako sektorové, bylo na mezinárodní úrovni do dnešního dne přijato celkem 13¹⁴⁷. Při restriktivnějším pojetí nerozdělování dodatkových protokolů do samostatných kategorií a při rozřazení těchto sektorových smluv podle určitých společných znaků jednotlivých projevů terorismů lze uvést tyto dokumenty:

– **smlouvy zajišťující bezpečnost civilního letectví a námořní plavby**

1. Úmluva o zločinech a dalších nežádoucích činech páchaných na palubě letadel z roku 1963 (Protokol k doplnění této Úmluvy z roku 2014),
2. Úmluva o potlačení protiprávního zmocnění se letadel z roku 1970 (Protokol k doplnění této Úmluvy z roku 2010),
3. Úmluva o potlačování protiprávních činů ohrožujících bezpečnost civilního letectví z roku 1971 (Protokol o potlačování protiprávních činů násilí na letištích sloužících mezinárodnímu civilnímu letectví z roku 1988),
4. Úmluva o potlačování protiprávních činů souvisejících s mezinárodním civilním letectvím z roku 2010,
5. Úmluva o potlačování protiprávních činů proti bezpečnosti námořní plavby z roku 1988 (Protokol k doplnění této Úmluvy z roku 2005),
6. Protokol o potlačování protiprávních činů proti bezpečnosti pevných plošin umístěných na pevninské plošině z roku 1988 (Protokol k doplnění této Úmluvy z roku 2005),

– **smlouvy směřující k ochraně určitého specifického předmětu útoku**

7. Úmluva o zabránění a trestání trestných činů proti osobám požívajícím mezinárodní ochrany včetně diplomatických zástupců z roku 1973,
8. Úmluva proti braní rukojmí z roku 1979,

¹⁴⁵ Určitou výjimku zde představují smlouvy uvedeny v následujícím výčtu pod č. 1 a 10, které nemají trestněprávní povahu.

¹⁴⁶ BÍLKOVÁ, Veronika. *Boj proti terorismu z pohledu ochrany lidských práv*, op. cit., s. 70-72.

¹⁴⁷ Tento počet se ovšem různí v závislosti na tom, zda jsou do výčtu samostatně uváděny také všechny revize a dodatky ke smlouvám a protokolům či nikoli.

- **smlouvy směřující proti terorismu realizovanému za pomoci specifických prostředků (vysoce nebezpečných látek)**
 9. Úmluva o fyzické ochraně jaderných materiálů z roku 1980 (Protokol k doplnění této Úmluvy z roku 2005),
 10. Úmluva o označování plastických výbušnin pro účely detekce z roku 1991,
 11. Mezinárodní úmluva o potlačování činů jaderného terorismu z roku 2005,
- **smlouvy obecnější povahy**
 12. Mezinárodní úmluva o potlačování teroristických bombových útoků z roku 1997,
 13. Mezinárodní úmluva o potlačování financování terorismu z roku 1999.

Takovéto rozdělení není přirozeně jediným, dále je možné tyto smlouvy členit dle toho, zda byly přijaty na půdě OSN (smlouvy č. 7, 8, 11, 12, 13) či na půdě některé z odborných organizací jako je ICAO¹⁴⁸ (smlouvy č. 1, 2, 3, 4 a 10), IMO¹⁴⁹ (smlouvy č. 5 a 6) či IAEA¹⁵⁰ (smlouva č. 9).

Pro účely této práce není nutné obsah těchto mezinárodních dokumentů podrobně rozebírat s výjimkou jediné, a to Mezinárodní úmluvy o potlačování financování terorismu z roku 1999. Tato úmluva se od ostatních úmluv liší v tom, že v čl. 2 odst. 1 obsahuje definici terorismu, když zakazuje financování "*a) činů, které představují trestný čin spadající do rozsahu jedné ze smluv uvedených v příloze a definovaný v takové smlouvě¹⁵¹" a "b) jakýchkoli jiných činů, jehož provedením je zamýšleno způsobit smrt nebo vážné zranění civilní osobě nebo jakékoli jiné osobě nehrající aktivní úlohu v nepřátelských akcích za situace ozbrojeného konfliktu, je-li účelem takového činu, ať už v důsledku povahy nebo kontextu, zastrašit obyvatelstvo nebo přinutit vládu nebo mezinárodní organizaci, aby uskutečnila nebo se zdržela uskutečnění jakéhokoli činu". Toto vymezení pod písm. b), které bývá někdy označováno jako tzv. minidefinice terorismu, představuje poměrně ojedinělé¹⁵² zachycení pojmu terorismu v univerzální rovině. Definice*

¹⁴⁸ *International Civil Aviation Organization* neboli Mezinárodní organizace pro civilní letectví.

¹⁴⁹ *International Maritime Organization* neboli Mezinárodní námořní organizace.

¹⁵⁰ *International Atomic Energy Agency* neboli Mezinárodní agentura pro atomovou energii.

¹⁵¹ Zde je odkazováno na sektorové smlouvy uvedené v seznamu této práce pod č. 2, 3 včetně jejich protokolů a dále na smlouvy uvedené v seznamu této práce pod č. 5, 6, 7, 8, 9 a 12).

¹⁵² O vypracování všeobecné definice terorismu se pokoušel již text Úmluvy o předcházení a potlačování terorismu z roku 1937, která ale nikdy nevstoupila v platnost. Dále to byl návrh Úmluvy o předcházení a trestání určitých činů mezinárodního terorismu, jenž ale nikdy nezískal širší podporu. Zmínit v této souvislosti lze rovněž čl. 3 rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1566 (2004), který se ale vztahuje jen na některé projevy terorismu, když do definice zahrnuje pouze činy již pokryté sektorovými smlouvami. Konečně práce na Všeobecné úmluvě o mezinárodním terorismu uvízly na mrtvém bodě.

obsahuje některé typické definiční prvky terorismu - objektivní stránku spočívající v násilném chování (způsobení smrti nebo vážného zranění), vymezení terčů, na něž je útočeno (civilní osoba nebo jakákoli jiná osoba nehrající aktivní úlohu v nepřátelských akcích za situace ozbrojeného konfliktu) a subjektivní stránku požadující specifický teroristický úmysl (zastašení obyvatelstva nebo přinucení vlády či mezinárodní organizace, aby něco konala či se něčeho zdržela). Přestože je tato definice obsažena ve smlouvě týkající se toliko boje proti financování terorismu, jde z hlediska sektorových smluv o úmluvu výjimečnou, neboť jde o obecněji pojatý dokument, který se zabývá postihem financování terorismu v jakékoli jeho formě (v tomto smyslu směřuje spíše k prevenci terorismu jako takového než k trestněprávnímu postihu určitých projevů terorismu jako adekvátní reakce na něj) a i v praxi slouží tato minidefinice terorismu jako významný zdroj inspirace při hledání obecného vymezení terorismu.¹⁵³

4.2 Rezoluce Rady bezpečnosti OSN

Na univerzální úrovni jsou vedle těchto protiteroristických sektorových úmluv přijímány dále rezoluce orgánů OSN týkající se terorismu, zejména pak rezoluce Rady bezpečnosti OSN. Z rezolucí, které věnují svou pozornost terorismu a boji proti němu, lze jmenovat zejména Rezoluce rady bezpečnosti OSN č. 1373 (2001) odsuzující teroristické útoky z 11. 9. 2001 a vyzývající ke společnému boji proti terorismu, která na všechny státy světa rozšířila závazky týkající se financování terorismu obsažené v Mezinárodní úmluvě o financování terorismu z roku 1999.¹⁵⁴

Na vytvoření sankčních režimů proti osobám a skupinám osob podezřelých z terorismu, zákaz jakéhokoli obchodování s teroristickými organizacemi či jejich financování se zaměřuje celá řada dalších rezolucí Rady bezpečnosti OSN¹⁵⁵. Z hlediska definice terorismu je však významná zejména již zmíněná rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1566 (2004), která ve svém třetím odstavci odsuzuje *"trestné činy, včetně těch proti civilistům, spáchané s úmyslem způsobit smrt či vážné tělesné zranění nebo brání rukojmí, s cílem vyvolat stav hrůzy u veřejnosti, skupiny osob nebo některých osob, zastrašit veřejnost nebo donutit vlády či mezinárodní organizaci k tomu, aby něco konala či se zdržela určitého konání, které představují trestné činy v rámci a podle definic mezinárodních úmluv a protokolů týkající se terorismu"*, byť jako určitý nedostatek lze vnímat

¹⁵³ BÍLKOVÁ, Veronika. *Mezinárodní právo a terorismus.: Definovat nedefinovatelné?*, op. cit., s. 14.

¹⁵⁴ BÍLKOVÁ, Veronika. *Boj proti terorismu z pohledu ochrany lidských práv*, op. cit., s. 70.

¹⁵⁵ Např. rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1267 (1999), 1989 (2011), 2199 (2015), 2253 (2015), 2161 (2014), 2170 (2014), či 2199 (2015).

fakt, že tato definice pokrývá pouze jednání, jež upravují již protiteroristické sektorové úmluvy; na formy terorismu, kde smluvní regulace prozatím chybí, se definice nevztahuje.

4.2.1 Rezoluce č. 2178 (2014) a její význam

S ohledem na téma této práce je ale zdaleka nejvýznamnější již výše zmíněná Rezoluce č. 2178 (2014) týkající se zahraničních teroristických bojovníků. Tato rezoluce byla přijata na základě kapitoly VII Charty OSN a má tedy závazné účinky pro všechny státy světa¹⁵⁶. Přestože se nejedná o první rezoluci OSN, která zmiňuje téma zahraničních teroristických bojovníků - tou je rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 2170 (2014) - je Rezoluce č. 2178 (2014) v této oblasti nejvýznamnější, když uceleným způsobem vytváří obecný rámec namířený proti tomuto fenoménu.¹⁵⁷ Dokument v úvodu zdůrazňuje, jakou hrozbu představuje terorismus pro mezinárodní mír a bezpečnost, přičemž hlavní důraz klade na nikoli nový, ale v poslední době silně se rozšiřující jev zahraničních teroristických bojovníků, které zároveň vymezuje (k tomu viz Kapitolu 1.2), a konkretizuje rizika, která s sebou tento neblahý fenomén přináší. V první řadě jde o eskalaci či prodlužování konfliktů v zemích, kam tyto osoby odcházejí, a bezpečnostní hrozbu pro zemi původu těchto osob, kam se osoby po svém působení v zahraničí často vrací, velkou hrozbu však tento fenomén představuje i pro země, přes které tyto osoby cestují, či pro země, jež sousedí s oblastí, kde ozbrojený konflikt vypukl (riziko rozšíření konfliktů, zvýšený výskyt zahraničních teroristických bojovníků v těchto státech atd.). I když tyto osoby představují největší riziko právě pro tyto státy, resp. oblasti, v nichž se dá očekávat jejich zvýšená koncentrace, s ohledem na globální dopady mezinárodního terorismu není přehnaným tvrzením, že tento fenomén ohrožuje prakticky celé mezinárodní společenství.

Rezoluce č. 2178 (2014) dále pojmenovává obecné možnosti boje s tímto fenoménem a opatření, jež by zabránila těmto osobám odchodu ze země, jichž jsou státními příslušníky, a tím i jejich zapojení se do činnosti teroristických skupin (prevence prostřednictvím *ex ante* opatřeními).¹⁵⁸ Z tohoto důvodu vyzývá státy k trestnímu postihu jak svých vlastních občanů, kteří

¹⁵⁶ Postup, při němž OSN přijímá obecné normy, které členským státům ukládají závazné požadavky, bývá kritizován, neboť Rada bezpečnosti OSN coby "exekutivní orgán" by neměla vydávat akty legislativní povahy, nehledě na to, že příprava rezolucí nepodléhá běžnému smluvnímu procesu a státy tak mohou ovlivnit jejich výslednou podobu pouze omezeně. Rada bezpečnosti OSN však tento postup volí, a to nikoli ojediněle, jedná se i o případ Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1373 (2001).

¹⁵⁷ BÍLKOVÁ, Veronika. *Idealisté, nebo fanatici?: Zahraniční (terorističtí) bojovníci z pohledu mezinárodního práva*, op. cit., s. 18.

¹⁵⁸ JELÍNEK, Jiří. *České trestní právo a zahraniční bojovníci - nové výzvy mezinárodního terorismu*. Kriminálnístika. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2017, 2017(3), s. 179.

cestují či se pokusí vycestovat do státu, kde tato osoba nemá státní občanství ani trvalé bydliště, tak k trestnímu postihu ostatních osob, které cestují či se pokusí vycestovat do státu, se kterým je nepoutají žádné pevné vazby typu státní příslušnosti či trvalého bydliště. Nutnou součástí možného postihu těchto osob je vycestování se specifickým teroristickým úmyslem, tedy za účelem spáchání, plánování, přípravy či přispění ke spáchání nebo účasti na teroristickém činu nebo za účelem poskytnutí nebo podstoupení výcviku k terorismu¹⁵⁹. Vedle kriminalizace tohoto jednání se dále jedná o požadavek na zavedení trestnosti financování vycestování s výše zmíněným úmyslem¹⁶⁰ a dále pak na organizování či jakéhokoli jiného usnadnění, včetně náboru teroristů k takovému vycestování¹⁶¹. Vedle této trestněprávní roviny klade Rezoluce č. 2178 (2014) důraz i na zakotvení dalších účinných (mimotrestních) preventivních opatření proti radikalizaci a extremismu, který je vždy živnou půdou pro následné teroristické činy¹⁶². Dokument také vyzývá státy a nevládní organizace ke vzájemné mezinárodní a regionální spolupráci při potírání tohoto fenoménu; zmiňuje rovněž i spolupráci mezi leteckými společnostmi a státními institucemi při kontrole cestovních dokumentů cestujících či možnost odepření vstupu pasažérů, kteří by mohli být teroristickými bojovníky¹⁶³.

Přestože Rezoluce č. 2178 (2014) osoby zapojující se do nestátních ozbrojených entit s teroristickým úmyslem pojmenovává jako zahraniční teroristické bojovníky a tyto následně i definuje, nemá ambici vymezit rovněž pojem terorismus, s nímž pojem zahraniční terorističtí bojovníci s povahy věci velice úzce souvisí. Přesto však rezoluce na celé řadě míst s pojmem terorismu či odvozeninami tohoto pojmu pracuje, a to i v částech, kde vymezuje, jaká jednání mají státy za účelem potírání tohoto jevu kriminalizovat. I když je zřejmé, že instrument povahy rezoluce Rady bezpečnosti OSN by jen těžko mohl vyřešit veškeré sporné otázky, které s sebou definice terorismu přináší, bylo by jistě přínosem, pokud by se tento pojem pokusil definovat alespoň pro svůj vlastní účel [obdobně, jako tomu bylo v případě rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1566 (2014)] či na tuto definici alespoň odkázal. Takto totiž přenechává vymezení terorismu na jednotlivých státech, které budou vycházet z vlastních vnitrostátních definic, s možnými riziky zneužití či různého posuzování obdobných situací. Vzhledem k tomu, že jedním z proklamovaných cílů Rezoluce č. 2178 (2014) je zlepšit vzájemnou spolupráci států při společném postupu proti

¹⁵⁹ Rezoluce č. 2178 (2014), odst. 6 písm. a).

¹⁶⁰ Rezoluce č. 2178 (2014), odst. 6 písm. b).

¹⁶¹ Rezoluce č. 2178 (2014), odst. 6 písm. c).

¹⁶² Např. Rezoluce č. 2178 (2014), odst. 13 preambule a odst. 2, 4 a 5.

¹⁶³ Např. Rezoluce č. 2178 (2014), odst. 3, 4, 6, 11 - 14.

fenoménu zahraničních teroristických bojovníků a projevů terorismu, kterých se tyto osoby dopouštějí, nelze tento přístup hodnotit jako příliš šťastný.¹⁶⁴

Vedle adjektiva "*teroristický*" s sebou přináší otázky i použitý termín "*bojovník*"; ohledně pochybností o vhodnosti zvolení tohoto pojmu viz Kapitulu 1.2.

Přes tyto určité nedostatky, které lze Rezoluci č. 2178 (2014) vytýkat, je však její praktický dopad poměrně značný, neboť tato rezoluce se stala jedním z důvodů vzniku významných evropských právních dokumentů¹⁶⁵ a jejich ideovým základem.

4.2.2 Další rezoluce

Rezoluce č. 2178 (2014) je rovněž velmi významná pro další rezoluce Rady bezpečnosti OSN věnující se oblasti boje proti terorismu ve spojení s fenoménem zahraničních teroristických bojovníků¹⁶⁶, byť většina z nich zahraniční teroristické bojovníky zmiňuje spíše jen okrajově a v rámci svých úvodních částí, když tento jev označují jako významnou bezpečnostní hrozbu současného světa¹⁶⁷, případně zdůrazňují nutnost výměny informací mezi státy a spolupráce na mezistátní, ale i regionální úrovni¹⁶⁸.

Za podrobnější zmínku nicméně stojí dvě rezoluce, a to rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 2368 (2017) z 20. 7. 2017 a rezoluce Rady bezpečnosti OSN 2396 (2017) z 27. 7. 2017. Zatímco Rezoluce č. 2178 (2014) se fenoménu zahraničních teroristických bojovníků věnovala zejména s důrazem na problematiku jejich odchodu do zahraničí, tyto dvě rezoluce se, i vzhledem k tomu, že vznikly o tři roky později, věnují spíše návratu těchto osob zpět do domovských států, do regionů, odkud odešly či do třetích zemí. Obě rezoluce z roku 2017 tak představovaly bezprostřední reakcí na dění na Středním východě a postupně slábnoucí pozici Islámského státu,

¹⁶⁴ BÍLKOVÁ, Veronika. *Idealisté, nebo fanatici?: Zahraniční (terorističtí) bojovníci z pohledu mezinárodního práva*, op. cit., s. 19 - 20.

¹⁶⁵ Dodatkový protokol Rady Evropy k Úmluvě o prevenci terorismu z roku 2005 či o Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/541 ze dne 15. 3. 2017 o boji proti terorismu, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/475/SVV a mění rozhodnutí Rady 2005/671/SVV.

¹⁶⁶ Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 2195 (2014), odst. 19 preambule a čl. 22; rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 2249 (2015), odst. 5 preambule a čl. 6; rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 2258 (2015), odst. 7 preambule; rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 2319 (2016), odst. 5 preambule; rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 2354 (2016), odst. 14 preambule; rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 2379 (2017), odst. 3 preambule; rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 2395 (2017), odst. 13 a odst. 25 preambule; rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 2393 (2017), odst. 7 preambule.

¹⁶⁷ BÍLKOVÁ, Veronika. *Foreign Terrorist Fighters and International Law* [online]. Terrorism and International Law. Groningen Journal of International Law. Groningen: University of Groningen Press. 2018, 6(1), s. 8, [cit. 1. 5. 2019]. Dostupné z: <https://ugp.rug.nl/GROJIL/article/view/32071>.

¹⁶⁸ Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 2309 (2016), odst. 8 preambule a čl. 8; rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 2322 (2016), odst. 9 preambule a čl. 3, 5, 16, 19 písm. a) a čl. 20.

kdy logickým a očekávatelným vyústěním je zvýšený počet osob, jež se z této oblasti budou vracet zpět. Přestože důvodem vzniku těchto rezolucí byly konkrétní události, jejich koncept je zcela obecný, stejně tak jako tomu bylo v případě Rezoluce OSN č. 2178 (2014). Co do obsahu velmi rozsáhlá rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 2368 (2017) zdůrazňuje v souvislosti s navracejícími se zahraničními teroristickými bojovníky nutnost vzájemné spolupráce států, ať jsou tyto státy přímo cílovou destinací, či přes ně navrátilci pouze projíždějí. V této souvislosti jsou také zmíněna osobní data cestujících, [tzv. Passenger Name Records, neboli (PNR) data], které mohou být užitečným nástrojem k efektivnímu odhalování těchto osob a jejich potrestání.¹⁶⁹ Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 2396 (2017) kromě výše uvedeného dále rozlišuje tyto navracející se zahraniční teroristické bojovníky na osoby, které míří zpět do svého domovského státu (tzv. *returnees*) a na osoby, které sice dále nezůstávají na místě, kam odcestovaly (ať se již jedná o místo ozbrojeného konfliktu nebo místo, kde byly činné v různých teroristických aktivitách), ale míří do jiného státu, aby tam byly dále aktivní (tzv. *relocators*).¹⁷⁰ Tato rezoluce tak sice konkretizuje zahraniční teroristické bojovníky v této fázi jejich existence specifickým označením "*returnees*" a "*relocators*", tyto pojmy ovšem nijak nedefinuje. Při jejich interpretaci je tak stále třeba stále vycházet ze zastřešujícího pojmu zahraniční teroristický bojovník definovaného v Rezoluci OSN č. 2178 (2014).

Přestože se obě rezoluce z roku 2017 orientují zejména na zahraniční teroristické bojovníky v pozdější fázi, než je tomu v případě stěžejní Rezoluce č. 2178 (2014), ani jedna z nich neobsahuje nové závazky ohledně další kriminalizace jednání těchto "*returnees*" a "*relocators*". Je tomu tak proto, že jejich jednání jsou v této souvislosti již v podstatě pokryta. V případě, že navrátilcec bude během své cesty domu odhalen a dopaden, je možné ho potrestat, jak za jednání, kterého se dopustil v souvislosti s jeho vycestováním do zahraničí prostřednictvím *ex ante* opatření, k nimž vyzývá Rezoluce č. 2178 (2014), tak za jednání, kterého se dopustil v rámci svého působení v cílovém státě. Postih za jednání, kterého se navrátilci dopustili ve státě určení (teroristické útoky, případně zločiny podle mezinárodního práva), však bude z povahy věci vždy velmi těžko realizovatelný, s ohledem na chybějící důkazy, které by bylo možné procesně použít v trestním řízení proti těmto osobám. Proto lze předpokládat, že tyto navrátilci budou trestáni za jednání související s vycestováním do zahraničí, případně, podaří-li se prokázat jejich zapojení se do teroristické organizace, za účast v takové skupině.

¹⁶⁹ Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 2368 (2017), odst. 36 - 40.

¹⁷⁰ BÍLKOVÁ, Veronika. *Foreign Terrorist Fighters and International Law*, op. cit. s. 8.

4.3 Terorismus z pohledu MHP

V rámci této kapitoly je dále nutné zmínit pohled MHP na terorismus, které jako samostatný subsystém mezinárodního práva obsahuje poměrně autonomní úpravu nezávislou na úpravě využitelné v mírových dobách. Je tomu tak proto, že za ozbrojených konfliktů, na něž se MHP vztahuje, se odehrává celá řada nepřátelských aktů, jež v civilním obyvatelstvu cíleně vyvolávají strach či úzkost. Definice terorismu v tomto právním odvětví tak musí být z povahy věci užší než definice použitelná v době míru, kde je laťka terorizujícího jednání nastavena o dost níže.¹⁷¹ Vymezení terorismu za ozbrojeného konfliktu je tedy postaveno na svébytné definici, která se s mírovým vymezením terorismu může v zásadních věcech prolínat, nicméně s ohledem na zcela odlišnou výchozí situaci, za nichž se konkrétní akty odehrávají, si tyto definice nemohou zcela odpovídat.

Prameny MHP výslovně zmiňují terorismus na několika místech. Zaprvé se jedná o čl. 33 Ženevské úmluvy o ochraně civilních osob za války zakazující mimo jiné terorizující opatření vůči civilnímu obyvatelstvu za MOK. Z tohoto ustanovení vychází čl. 4 odst. 2 písm. d) Dodatkového protokolu II zakazující teroristické činy v každé době na každém místě a vůči všem chráněným osobám za upřesnění, že rozsah působnosti se vztahuje na VOK. Jak terorizující opatření ("*measures of terrorism*"), tak teroristické činy ("*acts of terrorism*") lze shodně interpretovat jako "*nerozlišující opatření násilné povahy, která strana v konfliktu uplatňuje vůči nepřátelskému civilnímu obyvatelstvu*".¹⁷² Ve vztahu k terorismu je ženevské právo nutno dále zmínit v souvislosti s čl. 51 odst. 2 Dodatkového protokolu I a čl. 13 odst. 2 Dodatkového protokolu II, jež shodně za MOK i VOK zakazují "*násilné činy nebo hrozby násilí, jejichž hlavním cílem je terorizování civilního obyvatelstva*". V této souvislosti je možné si povšimnout, že tato ustanovení vykazují stejné standardní znaky terorismu, jak byly popsány výše v Kapitole 3.2 (jmenovitě objektivní stránku spočívající v násilí a záměr zastrážit obyvatelstvo). Výše zmíněná regulace se však vztahuje pouze na civilní obyvatelstvo (v případě MOK) či na osoby, které se bezprostředně neúčastní VOK. Akty totožné povahy použité vůči ostatním skupinám osob je nutné posuzovat s ohledem na jednotlivé články ženevského práva i na postavení osob v konkrétním případě. Tak například zvýšenou ochranu vůči obdobným jednáním požívají váleční zajatci či rukojmí¹⁷³, naopak

¹⁷¹ BÍLKOVÁ, Veronika. *Boj proti terorismu z pohledu ochrany lidských práv*, op. cit., s. 64 - 65; BÍLKOVÁ, Veronika. *Idealisté, nebo fanatici?: Zahraniční (terorističtí) bojovníci z pohledu mezinárodního práva*, op. cit., s. 20.

¹⁷² BÍLKOVÁ, Veronika. *Boj proti terorismu z pohledu ochrany lidských práv*, op. cit., s. 64.

¹⁷³ Čl. 13 Ženevské úmluvy o zacházení s válečnými zajatci, čl. 34 Ženevské úmluvy o ochraně civilních osob za války, čl. 75 odst. 2 písm. c) Dodatkového Protokolu I, čl. 3 odst. 1 písm. d) a čl. 4 odst. 2 písm. c) Dodatkového protokolu II.

vůči komбатantům je toto jednání považováno za dovolené, byť s výhradou omezených způsobů a prostředků vedené války¹⁷⁴. V případě, že jednotlivci¹⁷⁵ spáchají za ozbrojeného konfliktu jednání představující terorizující opatření či akty teroru, jde o jednání, které je MHP zakázáno. V případě MOK jde o tzv. závažné porušení, a tedy o válečný zločin jako jeden ze zločinů podle mezinárodního práva. S ohledem na závěry judikatury ICTY a ICTR nejsou válečné zločiny spojovány pouze s MOK, daná terorizující jednání tak mohou být jako válečné zločiny kvalifikovány bez ohledu na povahu ozbrojeného konfliktu (tedy i ve VOK). Přestože kvalifikace těchto jednání jako válečných zločinů bude v rámci ozbrojených konfliktů připadat do úvahy nejčastěji, není vyloučeno, aby tato jednání mohla být posouzena i jako jiné zločiny podle mezinárodního práva (např. jako zločiny proti lidskosti); k tomu viz Kapitulu 3.3.

¹⁷⁴ Čl. 35 Dodatkového protokolu I.

¹⁷⁵ Problematika postihu států a teroristických skupin za teroristický čin je ponechána stranou.

5 Evropská úroveň regulace terorismu

Na rozdíl od mezinárodní úrovně se v rámci evropského regionu podařilo obecnou trestněprávní definici teroristického jednání normativně upravit, přičemž v této oblasti zaznamenala větší úspěch spíše Evropská unie (dále jen jako "EU") než RE.

5.1 Protiteroristické akty RE

Nejstarší dokumenty RE týkající se této oblasti, tedy Evropská úmluva o potlačování terorismu z roku 1977, resp. její Dodatkový protokol z roku 2003, žádnou specifickou definici terorismu neobsahují, jde spíše o negativní vymezení teroristických trestných činů, kdy za ně tyto dokumenty nepovažují politické trestné činy, trestné činy s politickými trestnými činy související ani trestné činy spáchané z politických pohnutek s tím, že odkazují na trestné činy vymezené v některých sektorových mezinárodních smlouvách¹⁷⁶.

5.1.1 Úmluva RE o prevenci terorismu z roku 2005

Dalším instrumentem přijatým na poli RE je Úmluva o prevenci terorismu z roku 2005, která kromě odkazu definice "teroristického trestného činu" na sektorové mezinárodní smlouvy uvedené v příloze této Úmluvy (čl. 1 odst. 1) výslovně kriminalizuje tři formy přípravného jednání směřujícího k terorismu a to, veřejné podněcování ke spáchání teroristického trestného činu (čl. 5), nábor teroristů (čl. 6) a výcvik k terorismu (čl. 7), přičemž za výcvik rozumí pouze jeho poskytování, nikoli jeho absolvování. Tato úmluva je jedním ze stěžejních důvodů pro revizi Rámcového rozhodnutí Rady ze dne 13. 6. 2002 o boji proti terorismu (2002/475/SVV), (dále také jako "Rámcové rozhodnutí z roku 2002"), provedenou Rámcovým rozhodnutím Rady ze dne 28. 11. 2008, kterým se mění Rámcové rozhodnutí z roku 2002, (dále také jako "Revizní rámcové rozhodnutí z roku 2008"). Úmluva o prevenci terorismu z roku 2005 byla též jedním z významných zdrojů legislativních prací při zpracování Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/541 ze dne 15. 3. 2017 o boji proti terorismu, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/475/SVV a mění rozhodnutí Rady 2005/671/SVV (dále také jako "Směrnice o boji proti

¹⁷⁶ Čl. 1 Úmluvy o potlačování terorismu z roku 1977 a čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o potlačování terorismu z roku 2003. Úmluvu ČR ratifikovala 15. 4. 1992, v účinnost vešla 1. 1. 2013, viz: *Chart of signatures and ratifications of Treaty 090. European Convention on the Suppression of Terrorism* [online]. Council of Europe. [cit. 2. 5. 2019]. Dostupné z: https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/conventions/treaty/090/signatures?p_auth=2q63R29Y. Dodatkový protokol ČR podepsala 27. 11. 2007, dosud jej však neratifikovala, viz: *Chart of signatures and ratifications of Treaty 190. Protocol amending the European Convention on the Suppression of Terrorism* [online]. Council of Europe. [cit. 2. 5. 2019]. Dostupné z: https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/conventions/treaty/190/signatures?p_auth=2q63R29Y.

terorismu"). Česká republika tuto úmluvu podepsala 15. 11. 2016, k ratifikaci došlo dne 21. 9. 2017.¹⁷⁷

5.1.2 *Dodatkový protokol*

Bezesporu nejvýznamnějším počinem v rámci RE týkající se zadání této práce je Dodatkový protokol k výše zmíněné Úmluvě o prevenci terorismu. Důvodem započetí prací na tomto mezinárodním dokumentu bylo nejen přijetí Rezoluce č. 2178 (2014) o zahraničních teroristických bojovnících v rámci OSN a s tím související potřeba reagovat na některé její aspekty i na půdě RE, ale i velký nárůst počtu těchto osob a nutnost prosadit jednotný pohled a reakci členů RE na činy, kterých se tyto osoby mohou dopouštět. Za účelem vypracování Dodatkového protokolu byl na počátku roku 2015 zřízen Výbor pro otázku zahraničních teroristických bojovníků a související otázky (COD-CTE), který mezi únorem a dubnem téhož roku tento dokument projednal a schválil.¹⁷⁸

5.1.2.1 *Vymezení terorismu a zahraničních teroristických bojovníků v Dodatkovém protokolu k Úmluvě o prevenci terorismu*

Dodatkový protokol osoby, proti nimž směřuje, nikde nepojmenovává jako "zahraniční teroristické bojovníky", byť ve své preambuli uvádí definici těchto osob, která se v zásadě nijak výrazně neliší od definice obsažené v Rezoluci č. 2178 (2014), když hovoří o osobách cestujících "do zahraničí za účelem spáchání teroristických trestných činů, přispění k jejich spáchání nebo za účelem účasti na teroristických trestných činech, jakož i za účelem poskytnutí či podstoupení výcviku k terorismu na území jiného státu"¹⁷⁹. Rovněž důvodová zpráva k Dodatkovému protokolu termín zahraniční terorističtí bojovníci používá.¹⁸⁰ Ostatně, Dodatkový protokol byl vypracován výborem, který má tento termín obsažen přímo ve svém názvu. To, že Rezoluce č. 2178 (2014) i Dodatkový protokol cílí na totožné skupiny osob, je tedy nepochybné. V této souvislosti je tak možno Dodatkovému protokolu přičíst i veškeré nedostatky, které byly v souvislosti s pojmem

¹⁷⁷ Viz *Details of Treaty No. 196. Council of Europe Convention on the Prevention of Terrorism* [online]. Council of Europe. [cit. 2. 5. 2019]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/196>.

¹⁷⁸ *Návrh rozhodnutí Rady o podpisu Dodatkového protokolu k Úmluvě RE o prevenci terorismu (CETS č. 196) jménem EU, COM (2015) 291 final, 2015/0130 (NLE)* [online]. Eur-Lex, s. 2, [cit. 15. 5. 2019]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52015PC0291>.

¹⁷⁹ Odstavec 5 preambule Dodatkového protokolu.

¹⁸⁰ *Explanatory Report to the Additional Protocol to the Council of Europe Convention on the Prevention of Terrorism - CETS 217* [online]. Council of Europe, např. bod 1, 3, 4, 7, 15. [cit. 15. 5. 2019]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168047c5e9>.

"zahraniční terorističtí bojovníci" zmíněny v rámci Kapitoly 1.2. Stručně řečeno, jde zaprvé o skutečnost, že v Dodatkovém protokolu absentuje alespoň pokus o vymezení pojmu terorismu, přestože je zde tento pojem hojně užíván, zadruhé o to, že má jít dle užívaného pojmu o bojovníky, kteří ale reálně v kontextu ozbrojeného konfliktu nemusí působit.

Co se týče prvního nedostatku, Dodatkový protokol při vymezení slov a výrazů v něm použitých odkazuje ve svém čl. 9 na Úmluvu o prevenci terorismu. Ta ve svém čl. 1 nazvaném "Terminologie" definuje pro své účely "teroristický trestný čin" jako "*jakýkoli čin v rámci rozsahu a definice určené jednou ze smluv uvedených v příloze*". Příloha Úmluvy o prevenci terorismu obsahuje celkem jedenáct protiteroristických úmluv. Úmluva, a stejně tedy i Dodatkový protokol, tak řeší složitou otázku definice terorismu tím způsobem, že odkazuje na dílčí definice jednotlivých projevů terorismu zakotvených jako skutkové podstaty v sektorových protiteroristických smlouvách. Z těchto smluv se téměř polovina týká bezpečnosti civilního letectví a námořní plavby, dále jde o formy terorismu jako je braní rukojmí či útoky proti osobám požívající mezinárodní imunity, k tomu viz Kapitolu 4.1. Z hlediska povahy a typu útoků, které jsou v poslední době prováděny teroristy (resp. osobami naplňující definici zahraničního teroristického bojovníka) na území evropského kontinentu, lze tyto smlouvy považovat za méně významné. V rámci těchto protiteroristických úmluv lze v kontextu projednávané problematiky zdůraznit především Mezinárodní úmluvu o potlačování financování terorismu z roku 1999. Posledně jmenovaný smluvní instrument snad není tolik zajímavý co do oblasti jeho působnosti (otázku financování terorismu upravuje sám Dodatkový protokol ve svém čl. 5, toto ustanovení tak bude mít přednost před mezinárodní smlouvou jako úprava speciální), ale spíše kvůli svému obecnějšímu vymezení definice terorismu (shora vymezená minidefinice terorismu) v čl. 2 odst. 1 písm. b) této smlouvy. Je tak otázka, zda by se tato minidefinice terorismu nemohla přes aplikaci Úmluvy o prevenci terorismu prostřednictvím čl. 9 Dodatkového protokolu vztahovat i na Dodatkový protokol. Přestože by se jednalo o řešení jednoho z nedostatků Dodatkového protokolu, není zřejmě možné tomuto značně kreativnímu výkladu přisvědčit. Mezinárodní úmluva o potlačování financování terorismu používá svou definici pouze na oblast financování terorismu a zcela jistě nebylo záměrem jejích autorů aplikovat jej i na dokument RE vzniklý o šestnáct let později jenom proto, že se tento dokument nevydal cestou vymezení pojmu terorismu pro své účely a působnost. Navíc, tento postup by stále nebylo možno použít na Rezoluci č. 1278 (2014), ze které Dodatkový protokol zcela jistě vychází.

Druhý vytýkaný nedostatek se, jak již bylo výše zmíněno, týká toho, že by se hovořilo o bojovnících, nemusí se jednat o bojovníky v rámci ozbrojeného konfliktu. Dodatkový protokol

v preambuli při definici osob cestujících do zahraničí nijak nezmiňuje okolnost ozbrojeného konfliktu, a lze se tudíž i s ohledem na jeho inspiraci Rezolucí č. 1278 (2014) přiklonit k závěru, že ani Dodatkový protokol nevyžaduje pro naplnění této definice vycestování do země či oblasti, kde probíhá ozbrojený konflikt.

Lze konstatovat, že namísto určitého zjednodušení dané problematiky došlo přijetím Dodatkového protokolu [ale i Rezoluce č. 2178 (2014)] k pravému opaku. Vedle tradičních "zahraničních bojovníků" byla těmito dokumenty vytvořena kategorie zahraničních teroristických bojovníků, která se dále větví na zahraniční teroristické bojovníky operující v době míru a zahraniční teroristické bojovníky operující za situace ozbrojeného konfliktu. Dodatkový protokol [ale ani Rezoluce č. 2178 (2014)] mezi těmito dvěma implicitně vytvořenými subkategoriemi nečiní žádný rozdíl, pokud jde o posuzování jejich jednání za teroristická. To je však vzhledem k zcela jiné situaci, za níž k těmto jednáním dochází, poměrně nešťastné. Řešením by byla definice těchto terorizujících jednání pro účely těchto dokumentů, jež by daný stav vyjasnila, která ale, jak bylo výše řečeno, chybí. Přiklonit se tak lze k uplatnění dvojímu náhledu na aktivity zahraničních teroristických bojovníků v závislosti na tom, kam tyto osoby vycestují.

Bude-li to do zemí, kde zuří ozbrojený konflikt (jako příklad může posloužit vycestování do zemí jako je Sýrie či Irák, kde se dotčené osoby připojovaly k jednotkám Islámského státu), je nezbytné hledět na pojem terorismu optikou existence tohoto ozbrojeného konfliktu. Za situace ozbrojeného konfliktu je totiž jistá míra násilného chování ze strany jejich aktérů předpokládána, a ne každé takové jednání by mělo být bez dalšího klasifikováno jako teroristické. Pokud by se tito aktéři dopustili jednání, která lze v rámci autonomní úpravy MHP, tedy práva ozbrojených konfliktů, označit jako "teroristická", jde o jednání MHP zakázané a je zde na místě primárně aplikovat úpravu zločinů podle mezinárodního práva (především pak válečných zločinů). Podle důvodové zprávy k Dodatkovému protokolu¹⁸¹ se zde uplatní čl. 26 odst. 4 a 5 Úmluvy o prevenci terorismu, podle kterého platí, že ustanovení Dodatkového protokolu nemají jakýkoli vliv na práva, závazky a odpovědnost smluvních stran a jednotlivců podle mezinárodního práva, včetně MHP (odst. 4) a že činnosti ozbrojených sil během ozbrojeného konfliktu ve smyslu MHP podle podmínek stanovených tímto právem se Dodatkovým protokolem neřídí (odst. 5). Tento přístup nebude činit problémy u "zahraničních bojovníků" v klasickém pojetí, neboť u nich se nepředpokládá, že by se primárně dopouštěli teroristických aktů. Naopak u kategorie zahraničních

¹⁸¹ *Explanatory Report to the Additional Protocol to the Council of Europe Convention on the Prevention of Terrorism - CETS 217*, op. cit., bod 54.

teroristických bojovníků, pro které je teroristické jednání jejich definičním znakem, si lze tento restriktivní přístup v praxi jen těžko představit.

Bude-li se naopak jednat o vycestování do zemí, kde panuje mír, nebude extenzivnější výklad teroristických aktivit činit větší obtíže, neboť v době míru se za teroristické aktivity považují i jednání, která by za situace ozbrojeného konfliktu nebyla jako teroristická kvalifikována.

5.1.2.2 *Skutkové podstaty teroristických jednání v Dodatkovém protokolu*

Co se týče samotného obsahu Dodatkového protokolu, čl. 1 uvádí jako svůj účel doplnění Úmluvy RE o prevenci k terorismu, a to ve vztahu k požadavku kriminalizovat jednání, kterých se zahraniční terorističtí bojovníci (resp. osoby vymezené v preambuli Dodatkového protokolu) typicky dopouštějí. Zavedení trestního postihu těchto jednání má napomoci prevenci terorismu a negativním dopadům, které má terorismus při uplatňování lidských práv. Samotné skutkové podstaty těchto jednání obsahuje Dodatkový protokol ve svých čl. 2 až 6, a to:

- účast na spolčení nebo ve skupině za účelem terorismu (čl. 2),
- podstoupení výcviku k terorismu (čl. 3),
- vycestování do zahraničí za účelem terorismu (čl. 4),
- financování vycestování do zahraničí za účelem terorismu (čl. 5) a
- organizace nebo jiné usnadnění vycestování do zahraničí za účelem terorismu (čl. 6).

U čl. 4 - 6 jsou si lze povšimnout inspirací textem Rezoluce č. 2178 (2014), konkrétně odst. 6 písm. a), b), c). Naopak čl. 2 a čl. 3 Dodatkového protokolu jsou do textu zařazeny za účelem doplnění Úmluvy o prevenci terorismu, aniž by je Rezoluce č. 2178 (2014) zmiňovala.

Článek 2 kriminalizuje účast na aktivitách spolčení nebo ve skupině za účelem terorismu, tedy s úmyslem přímo spáchat nebo alespoň přispět k jednomu či více teroristickým trestným činům, přičemž pojem "spolčení nebo skupina" Dodatkový protokol nedefinuje a ponechává jeho definici a výklad jednotlivým členským státům. Tato skutková podstata má být jakýmsi zrcadlovým odrazem postihu náboru teroristů, který upravuje čl. 6 Úmluvy o prevenci terorismu, neboť jak uvádí důvodová zpráva k tomuto protokolu, je-li kriminalizováno "aktivní rekrutování" za účelem terorismu, mělo by být postihováno i jednání spočívající v tom, že se někdo nechá zrekrutovat.¹⁸² Výsledkem snah Výboru COD-CTE je tak následující skutková podstata. Dodatkový protokol přímo nevyžaduje kriminalizaci pokusu takového jednání či pomoci k němu,

¹⁸² Tamtéž, op. cit., bod 31.

ponechává na smluvních stranách Dodatkového protokolu, zda nepůjdou nad jeho rámec a nekriminalizují i tyto formy jednání.

Článek 3 upravuje podstoupení teroristického výcviku, tedy přijetí pokynů, včetně získání znalostí, praktických dovedností od jiné osoby za účelem spáchání nebo přispění ke spáchání teroristického trestného činu. Výslovně je zde uvedeno proškolení osob k výrobě či použití výbušnin, střelných či jiných zbraní nebo jiných škodlivých či nebezpečných látek nebo též týkající se jiných specifických metod či technik. Obdobně, jako tomu bylo v předchozím případě, i tento článek je doplněním trestního postihu výcviku terorismu, který je upraven v čl. 7 Úmluvě o prevenci terorismu, což je patrné i z toho, že obě ustanovení volí totožnou formulaci skutkové podstaty, pochopitelně až na znak přijímá - poskytuje. Ustanovení nekriminalizuje samostudium (znak "*od jiné osoby*"), Dodatkový protokol však opět ponechává na volném uvážení států, zda tuto formu absolvování výcviku do svého vnitrostátního práva nezahrnou. Stejný postup volí Dodatkový protokol, co se týče trestnosti pokusu a pomoci k tomuto trestnému činu.¹⁸³

Článek 4 je již reakcí na odstavec 6 písm. a) Rezoluce č. 2178 (2014). Podle tohoto vzoru se tedy kriminalizuje vycestování do státu odlišného od státu, kde je osoba státním občanem, nebo, kde má osoba trvalé bydliště; vycestování musí být samozřejmě pokryto teroristickým úmyslem, čímž se v tomto případě rozumí úmysl spáchat či přispět ke spáchání k teroristickému trestnému činu, účastnění se na něm nebo úmysl poskytnout či podstoupit teroristický výcvik. Podle důvodové zprávy k Dodatkovému protokolu je lhostejno, zda cestování probíhá přímo do cílové destinace, nebo je nutné cestovat přes několik států.¹⁸⁴ Důvodová zpráva rovněž zdůrazňuje, že si je vědomá práva na ochranu svobody pohybu, jak je zaručena Protokolem č. 4 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 12 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, když poukazuje na to, že kriminalizace vycestování podle čl. 4 nastane jen při splnění striktně daných podmínek a nejedná se tedy v žádném případě o postih všech osob, jež budou cestovat do oblastí, které jsou např. ovládnuty teroristickou skupinou.¹⁸⁵ Na rozdíl od předchozích ustanovení je kriminalizován i pokus takového jednání; naopak trestnost pomoci či návodu je ponechána na uvážení členským státům (odst. 3).

Článek 5 vychází z odstavce 6 písm. b) Rezoluce č. 2178 (2014), přičemž se kriminalizuje poskytování či shromažďování zdrojů umožňující zcela nebo částečně jiné osobě vycestovat do zahraničí za stejným účelem jako je tomu v případě trestného činu vycestování do zahraničí

¹⁸³ Tamtéž, op. cit., bod 40.

¹⁸⁴ Tamtéž, op. cit., bod 44.

¹⁸⁵ Tamtéž, op. cit., bod 45.

za účelem terorismu v čl. 4 (spáchání či přispění ke spáchání teroristického trestného činu, účast na tomto teroristickém trestném činu či poskytnutí nebo podstoupení výcviku k terorismu). Tato finanční podpora může být poskytována jakýmkoli prostředky, může být přímá či nepřímá, nutné však je vědomí pachatele, že jeho zdroje budou ať již úplně či částečně určeny k výše uvedenému jednání. Ustanovení neobsahuje požadavek na trestnost pokusu, návodu či pomoci.

Poslední skutková podstata obsažená v čl. 6 Dodatkového protokolu kriminalizuje dle vzoru odstavce 6 písm. c) Rezoluce č. 2178 (2014) organizování (nákup letenek či jízdenek, plánování cesty) nebo jiné usnadnění (pomoc s nezákonným přechodem přes hranici) vycestování do zahraničí za účelem terorismu, kdy toto jednání napomáhá osobě vycestovat do zahraničí. Subjektivní stránka je totožná jako v předchozích případech. Osoba musí organizovat či jinak usnadnit vycestování se specifickým teroristickým úmyslem a zároveň vědět, že tuto pomoc poskytuje za tímto účelem. Ohledně trestnosti pokusu, přípravy, návodu platí, co bylo uvedeno k předchozímu článku.

Vedle tohoto výčtu jednání, jež mají státy kriminalizovat a penalizovat, se dále státy zavazují ke spolupráci a výměně informací týkající se osob, které vycestují do zahraničí za účelem terorismu (čl. 7 Dodatkového protokolu) i k dodržování lidských práv, jako je právo na volný pohyb osob, svoboda projevu, sdružování a náboženského vyznání (čl. 8).

ČR se stala signatářem Dodatkového protokolu dne 15. 11. 2016, stalo se tak zároveň s podpisem Úmluvy o prevenci terorismu z roku 2005, kdy ČR byla jediným státem RE, který tak do té doby ještě neučinil. Vzhledem k tomu, že čl. 11 Dodatkového protokolu upravující přístup k němu podmiňoval přistoupení k Dodatkovému protokolu přistoupením k Úmluvě o prevenci terorismu, učinila tak ČR v případě obou dokumentů současně. K ratifikaci obou dokumentů došlo dne 21. 9. 2017, pro ČR vstoupily v platnost od 1. 1. 2018.

EU, která oba dokumenty podepsala dne 22. 10. 2015 a ratifikovala dne 26. 6. 2018, během následujících let započala práce na novém instrumentu sekundárního práva EU, které by nahrazovalo Rámcové rozhodnutí z roku 2002 ve znění Revizního rámcového rozhodnutí z roku 2008, jež již na Úmluvu o prevenci terorismu reagovalo. I kdyby tak ČR k těmto dokumentům nepřistoupila, musela by do svého vnitrostátního práva včlenit požadavky, které by pro ni následně vyplynuly z požadavků práva EU (což se i ve vztahu k Úmluvě o prevenci k terorismu prostřednictvím Revizního rámcového rozhodnutí z roku 2008 skutečně stalo), nehledě na skutečnost, že Směrnice o boji proti terorismu jde při kriminalizaci určitých jednání v rámci boje proti zahraničním teroristickým bojovníkům výrazně dál, než to činí dokumenty RE.

5.2 Protiteroristické akty EU

Jak je patrné již z předešlého výkladu, akty EU týkající se protiteroristických opatření z velké míry vycházejí z mezinárodních dokumentů OSN či RE, přičemž tuto problematiku s ohledem na užší míru spolupráce mezi členskými státy EU dále rozvíjí, zpřesňuje či doplňuje. Z nejvýznamnějších dokumentů EU v této oblasti lze chronologicky jmenovat zejména tři, resp. čtyři dokumenty - Společný postoj o použití zvláštních opatření k boji proti terorismu, Rámcové rozhodnutí z roku 2002 ve znění Revizního rámcového rozhodnutí z roku 2008 a Směrnici o boji proti terorismu.

5.2.1 Společný postoj o použití zvláštních opatření k boji proti terorismu

Vznik prvního z těchto dokumentů souvisí s teroristickými útoky v USA z 11. 9. 2001, kdy již v prosinci téhož roku zveřejnila Rada EU tzv. *Společný postoj o použití zvláštních opatření k boji proti terorismu* (dále jen jako "Společný postoj"). Tento dokument nevymezuje přímo pojem terorismu, ale toliko "*osoby, skupiny a subjekty zapojené do teroristických činů*"¹⁸⁶ (čl. 1 odst. 2) a "*teroristické činy*" (čl. 1 odst. 3), přičemž při vymezení těchto činů kombinuje tři definiční prvky.

Zaprvé, jde o různé způsoby provedení činu upravené v jednotlivých písmenech čl. 1 odst. 3 [útoky na život (písm. a) nebo na tělesnou integritu (písm. b), únosy nebo braní rukojmí (písm. c), rozsáhlé poškození vyjmenovaných veřejných zařízení, systémů, infrastruktury, místa či soukromého majetku aj., které může ohrozit lidské životy nebo vyústit ve značné hospodářské ztráty (písm. d), zmocnění se prostředků veřejné nebo nákladní dopravy (písm. e), výroba a manipulace se zbraněmi a výbušninami (písm. f), veřejné ohrožení vypouštěním nebezpečných látek, zakládáním požárů, vyvoláním povodní, zaviněním výbuchů (písm. g), narušení nebo přerušování dodávek klíčových zdrojů (písm. h), hrozba spácháním těchto činů (písm. i) a vedení nebo určitá participace na činnosti teroristické skupiny, včetně dodávání informací, finanční či materiální podpory (písm. j a k)]. Pro účely tohoto vymezení byla definována též "*teroristická skupina*" jako "*strukturované sdružení více než dvou osob existující po delší dobu, které jedná ve shodě s cílem páchat teroristické činy*". Pojem "*strukturovanosti*" naplňuje taková skupina, která není čistě nahodile uzpůsobena k bezprostřednímu spáchání teroristického činu, byť nemusí mít rozvinutou strukturu. Nezbytná není ani kontinuita členství a členové nemusí mít formálně

¹⁸⁶ Jde o "*osoby, které páchají teroristické činy nebo se je pokusí spáchat nebo se účastní takových činů nebo napomáhají jejich spáchání*" a o "*osoby a subjekty přímo nebo nepřímo vlastněné nebo kontrolované takovými osobami a osoby, skupiny a subjekty jednající jménem takových osob, skupin a subjektů nebo podle jejich pokynů, včetně prostředků odvozených nebo vytvořených z majetku přímo nebo nepřímo vlastněného nebo kontrolovaného takovými osobami, skupinami a subjekty a osobami, skupinami a subjekty s nimi spojenými*". Pro usnadnění dalšího postupu Rada EU přímo stanovila seznam organizací a osob, splňujících tuto definici.

vymezené úkoly v rámci této skupiny (čl. 1 odst. 3 *in fine*). Zadruhé, jde o charakter činu ["čin může vzhledem ke své povaze nebo souvislostem závažně poškodit zemi nebo mezinárodní organizaci" a je definován jako "trestný čin podle vnitrostátních právních předpisů" (návěti čl. 1 odst. 3)]. Zatřetí, jde o záměr [čin je spáchán úmyslně (návěti čl. 1 odst. 3) a směřuje k některému z těchto cílů - "závažným způsobem zastrašit obyvatelstvo" (písm. i), "protiprávně přinutit vládu nebo mezinárodní organizaci, aby jednala určitým způsobem nebo aby se jednání zdržela" (písm. ii) nebo "závažným způsobem destabilizovat či zničit základní politické, ústavní, ekonomické nebo sociální struktury některé země nebo mezinárodní organizace" (písm. iii)].

Kromě definování těchto pojmů se Společný postoj v následujících člancích zabývá zmrazením jakýchkoli finančních či hospodářských zdrojů a zabránění přístupu k těmto zdrojům ze strany osob a organizací, jež jsou v jeho příloze vymezeny jako teroristické, jakožto požadavkem na zvýšenou míru spolupráce a pomoci členských států EU v této oblasti.

5.2.2 *Rámcové rozhodnutí Rady z roku 2002*

Na Společný postoj navazovalo již výše několikrát zmíněné Rámcové rozhodnutí z roku 2002, jehož definice "teroristických trestných činů" (čl. 1) a "teroristické skupiny" (čl. 2) jsou v zásadě shodné s vymezením uvedeným ve Společném postoji. Toto Rámcové rozhodnutí dále rozvedlo pojem "trestných činů souvisejících s teroristickými činnostmi" (čl. 3) jako trestných činů, které, jakkoli ve své podstatě nejsou přímo terorismem, jsou vedeny v úmyslu terorismus, resp. teroristické trestné činy umožnit či jinak usnadnit. Evropské společenství tak explicitním vymezením těchto trestných činů zdůraznilo význam a potřebu jejich důsledného postihu. Rovněž šlo také o jeden z prvních projevů předsouvání trestní represe v rámci protiteroristické legislativy, kdy se výslovně jako trestný čin kvalifikuje jednání mající materiálně povahu přípravy. V daném kontextu se jednalo o krádež, vydírání a padělání veřejných listin s cílem spáchat některý z vymezených teroristických trestných činů. Rámcové rozhodnutí z roku 2002 také výslovně kriminalizovalo různé formy návodu, pomoci a pokusu, pokud jde o některé z uvedených teroristických trestných činů či trestných činů spojených s teroristickými činnostmi (čl. 4).

Tento právní akt se stal základem společné právní úpravy trestního práva a soudnictví členských států EU v oblasti boje proti terorismu, když poprvé vytvořil společný právní rámec včetně harmonizovaných definic trestných činů souvisejících s terorismem a usnadnil tak spolupráci a výměnu informací mezi příslušnými vnitrostátními orgány v této oblasti¹⁸⁷.

¹⁸⁷ Srov. bod 3 odůvodnění Směrnice o boji proti terorismu.

5.2.3 *Revizní rámcové rozhodnutí z roku 2008*

O několik let později bylo v určitých aspektech toto rámcové rozhodnutí doplněno, a to Revizním rámcovým rozhodnutím z roku 2008. Důvodem tohoto doplnění byla potřeba zohlednit nové hrozby a projevy terorismu, a to především v návaznosti na využívání moderních technologií ze strany teroristů (bod odůvodnění 3, 4, 7 Revizního rámcového rozhodnutí z roku 2008) a potřeba promítnout do původního Rámcového rozhodnutí z roku 2002 některá ustanovení Úmluvy o prevenci terorismu z roku 2005, k tomu viz Kapitolu 5.1.1. Výsledkem bylo výslovné zavedení nových trestných činů postihující přípravnou fázi teroristických činností či pomoc k nim spočívajících v projevech podpory a propagace terorismu, náboru či výcviku nových rekrutů k teroristickým aktivitám jako činností, pro jejichž páchaní byly stále více využívány moderní komunikační možnosti (např. šíření teroristických a radikálních materiálů přes internet, virtuální výcvikové tábory apod.). Toto Revizní rámcové rozhodnutí z roku 2008 tak v reakci rychlé adaptace teroristů na moderní technologie¹⁸⁸ i v reakci na mezinárodní požadavky kriminalizovalo veřejné podněcování ke spáchání teroristického trestného činu [nový čl. 3 odst. 1 písm. a) Rámcového rozhodnutí z roku 2002], nábor teroristů [nový čl. 3 odst. 1 písm. b) Rámcového rozhodnutí z roku 2002] a výcvik teroristů [nový čl. 3 odst. 1 písm. c) Rámcového rozhodnutí z roku 2002].

5.2.4 *Směrnice o boji proti terorismu*

5.2.4.1 *Cíle a důvody vzniku Směrnice o boji proti terorismu*

Dalším a z hlediska tématu této práce zásadním dokumentem EU je rovněž již výše zmíněná Směrnice o boji proti terorismu. Tato směrnice, jak již její celý název vypovídá¹⁸⁹, zrušila dosavadní Rámcové rozhodnutí z roku 2002 i jeho doplnění z roku 2008, a to proto, že navrhované změny byly takového rozsahu, že celkové nahrazení stávajícího rámcového rozhodnutí směrnicí EU bylo vyhodnoceno jako nejvhodnější řešení.¹⁹⁰ Cíle a důvody vzniku nové směrnice se dají shrnout do dvou skupin.

První z nich je další nárůst a prudký rozvoj terorismu, jako jednoho z nejzávažnějších porušení hodnot, na nichž je EU založena, na jehož rostoucí hrozbu je nucena reagovat

¹⁸⁸ K tomu více viz IVOR, Jaroslav, ed. *Společnost' proti terorismu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 436 - 437.

¹⁸⁹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/541 ze dne 15. března 2017 o boji proti terorismu, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/475/SVV a mění rozhodnutí Rady 2005/671/SVV.

¹⁹⁰ *Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o boji proti terorismu, COM (2015) 625 final, 2015/0281 (COD)* [online]. Eur-Lex, s. 7, [cit. 20. 6. 2019]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52015PC0625>.

odpovídajícími nástroji. Mezi tyto nástroje patří i zakotvení komplexnějších, ale zároveň jednotnějších norem trestního práva jednotlivých členských států, neboť terorismus v sobě velmi často obsahuje přeshraniční prvky, které lze účinně potírat pouze na společném právním základě. Tento jednotný pohled na kriminalizaci teroristických trestných činů, resp. trestných činů s terorismem bezprostředně souvisejících a sankcí za ně má pomoci usnadnit trestní stíhání a zabránit případnému vzniku zásadních mezer v trestním soudnictví jednotlivých členských států. Z konkrétních aktuálních hrozeb terorismu byly zdůrazňovány zejména dvě, a to jednání související se zahraničními teroristickými bojovníky a financování terorismu. V souvislosti s těmito jevy pak byla zmíněna i hrozba rychlé adaptace teroristických skupin na možnosti internetu a nových komunikačních technologií pro šíření propagandy, nábor nových rekrutů a sdílení informací.¹⁹¹

Druhým argumentačním směrem co do cílů a důvodů vzniku tohoto nového právního nástroje EU v rámci boje proti terorismu byla nutnost zajistit soulad s mezinárodními závazky a normami přijatými v rámci OSN, RE a s doporučeními vydanými mezivládní organizací *The Financial Action Task Force* (tzv. Finanční akční výbor, dále jen jako "FATF") týkající se financování terorismu. Rámcové rozhodnutí z roku 2002 již některým aktuálním požadavkům zcela neodpovídalo. Směrnice o boji proti terorismu tak zavedla minimální pravidla platná pro členské státy EU, zejména co se týče společných definic trestných činů zohledňující vývoj a aktuálně se objevující způsoby fungování teroristů, trestních sankcí v oblasti týkající se terorismu a opatření na ochranu, podporu a pomoc obětem terorismu (čl. 1 směrnice).

Jak již bylo shora zmíněno, problematika tzv. zahraničních teroristických bojovníků byla při pracích na Směrnici o boji proti terorismu často zmiňována jako fenomén, jehož rozmach je v posledních letech zcela bezprecedentní a na který je nezbytné reagovat.¹⁹² Vymezení tohoto pojmu Směrnice o boji proti terorismu v zásadě přebrala z preambule Dodatkového protokolu, k tomu viz Kapitolu 5.1.2, když jsou tyto osoby označeny jako "*jedinci cestující do zahraničí za účelem terorismu*"¹⁹³. Tyto osoby představují po svém návratu zvýšenou bezpečnostní hrozbu pro svůj domovský stát, a to z mnoha důvodů (vytvoření kontaktních sítí, získání bojových a operačních zkušeností, radikalizace a verbování dalších osob, zajištění podpůrných činností pro další bojovníky atd.). Aktivita těchto osob tak bylo třeba kriminalizovat a postihovat nejen pouze za situace, kdy bezprostředně souvisejí s realizací konkrétního teroristického činu, ale také,

¹⁹¹ Tamtéž, op. cit., s. 2 - 4.

¹⁹² Tamtéž, op. cit., s. 2.

¹⁹³ Bod odůvodnění 4 Směrnice o boji proti terorismu.

kdy jde o jednání podpůrného a přípravného charakteru, které poskytuje nezbytné prostředky a zázemí pro následné konkrétní teroristické činy. V tomto duchu také Směrnice o boji proti terorismu mimo jiné výslovně kriminalizuje jednání jako je např. podstoupení k výcviku či vycestování do zahraničí, což jsou formy jednání, které Rámcové rozhodnutí z roku 2002 či Revizní rámcové rozhodnutí z roku 2008 neupravovalo. Nicméně skutečnost, že Směrnice o boji proti terorismu z těchto dokumentů vychází a tyto dokumenty jí poskytují základ pro podrobnější úpravu, se projevuje v celé řadě společných ustanovení obou těchto dokumentů, a to včetně definic.

5.2.4.2 Teroristické trestné činy

Koncepce teroristických trestných činů ve Směrnici o boji proti terorismu je upravena v čl. 3 a (stejně jako v Rámcovém rozhodnutí z roku 2002) vykazuje dva standardní prvky tohoto pojmu – objektivní stránku a subjektivní stránku; okruh možných pachatelů terorismu Směrnice o boji proti terorismu nevymezuje, což však vzhledem k víceméně shodnému vnímání pachatelů v rámci právního prostoru EU nepředstavuje větší problém. Objektivní stránka trestného činu kombinuje charakter činu (závažnost projevující se tím, že jde o činy vymezené vnitrostátními právními řády jako trestné a schopnost závažného poškození státu či mezinárodní organizace¹⁹⁴) a způsob provedení činu (enumerativní výčet vysoce závažných jednání, v nichž je jednak implicitně obsažen požadavek použití násilí, a jednak přímý cíl či předmět útoku, kterými mohou být jak osoby, tak objekty¹⁹⁵). Subjektivní stránka naproti tomu zahrnuje úmysl i specifický teroristický záměr pachatele¹⁹⁶. Motiv pachatele jako další prvek subjektivní stránky terorismu v definici přímo obsažen není, nicméně určité vodítko v tomto směru představuje 8. bod odůvodnění směrnice, podle kterého "*činy, které mají za cíl například donutit vládu, aby jednala určitým způsobem nebo aby se jednání zdržela, avšak nejsou v taxativním výčtu závažných trestných činů zahrnuty, se ... za teroristické trestné činy podle směrnice nepovažují*". Směrnice tím zdůrazňuje, že záměr přinutit vládu k určitému jednání či opomenutí, aniž by byl čl. 3 naplněn i v ostatních znacích, nemůže být terorismem (podle povahy takového jednání může jít buď o jiný trestný čin, nebo naopak o zcela legitimní projev práva na svobodu politického názoru).

¹⁹⁴ Čl. 3 odst. 1 Směrnice o boji proti terorismu.

¹⁹⁵ Čl. 3 odst. 1 písm. a) až j) Směrnice o boji proti terorismu.

¹⁹⁶ Srov. pojem "*úmyslná jednání*" v čl. 3 odst. 1 ve spojení s čl. 3 odst. 2 Směrnice o boji proti terorismu.

Definice terorismu podle Směrnice o boji proti terorismu se tak od té vymezené v Rámcovém rozhodnutí z roku 2002 (resp. ve Společném postoji) liší pouze v drobných aspektech¹⁹⁷.

5.2.4.3 *Trestné činy spojené s teroristickou skupinou*

Totožné znění rovněž obsahují oba výše zmíněné dokumenty, co se týče úpravy trestných činů spojených s teroristickou skupinou, liší se pouze legislativně technicky v umístění samotné definice "*teroristické skupiny*", aniž by se obsahově tento pojem jakkoli změnil¹⁹⁸. Ustanovení upravující trestné činy spojené s teroristickou skupinou má obecně za cíl zajistit, aby vedení teroristické skupiny a účast na jejích činnostech byly brány jako samostatné trestné činy¹⁹⁹.

Teroristickou skupinou se tedy dle unijního zákonodárce stabilně rozumí strukturovaná skupina více než dvou (tedy minimálně tři osob), která existuje delší dobu a jedná ve shodě s cílem páchat činy, které jsou v čl. 3 Směrnice o boji proti terorismu vymezeny jako teroristické²⁰⁰. Aby skupina byla považována za "*teroristickou skupinu*" ve smyslu Směrnice o boji proti terorismu, musí tak splňovat několik rysů. Zaprvé musí jít o skupinu strukturovanou, přičemž tento charakter naplňuje skupina, která "*není nahodile vytvořena za účelem bezprostředního spáchání trestného činu*"; strukturovanost skupiny však není podmíněná existencí formálního vymezení a rozdělením úkolů, kontinuitou členství ani rozvinutou strukturou²⁰¹. Teroristická skupina se tedy nemusí vyznačovat vysokým stupněm organizovanosti, nicméně vyžaduje alespoň určitou míru koordinace a plánovitosti; nejedná se tedy o jen náhodně vytvořené spojení osob s teroristickým úmyslem. Druhým nezbytným znakem teroristické skupiny je počet minimálně tři osob, což odpovídá obecnému pojetí "*tres faciunt collegium*" neboli "tři tvoří společnost". Třetím rysem, který s požadavkem na strukturovanost teroristické skupiny do značné míry souvisí, je její existence trvající po delší dobu, bez další specifikace této poněkud neurčité formulace. Vzhledem k požadavku "*nikoli nahodilého vytvoření za účelem bezprostředního spáchání trestného činu*" v rámci vymezení strukturovanosti skupiny lze zřejmě předpokládat, že spodní hranice požadavku

¹⁹⁷ Zmínit lze např. písm. i) doplněné do čl. 3 na podnět Evropského parlamentu, podle něhož se za teroristický trestný čin považuje při splnění určitých podmínek rovněž protiprávní zásah do informačních systémů podle čl. 4 a neoprávněné zasahování do údajů podle čl. 5 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/40/EU. Evropský parlament rovněž inicioval doplnění radiologických zbraní do písmena f).

¹⁹⁸ Vzhledem k úvodnímu výkladovému ustanovení v čl. 2 Směrnice o boji proti terorismu je pojem "*teroristická skupina*" definován na tomto místě, na rozdíl od Rámcového rozhodnutí z roku 2002, které tento pojem definovalo přímo v čl. 2 upravující trestné činy spojené s teroristickými skupinami.

¹⁹⁹ *Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o boji proti terorismu*, op. cit., s. 15.

²⁰⁰ Čl. 2 odst. 3 Směrnice o boji proti terorismu.

²⁰¹ Čl. 2 odst. 3 Směrnice o boji proti terorismu, věta za středníkem.

na "existenci teroristické skupiny po delší dobu" bude naplněna, jakmile nepůjde o náhodné propojení osob. Vzhledem k tomu, že vytvoření struktury uvnitř skupiny vyžaduje určitou míru organizace a koordinace mezi členy, lze tak předpokládat že pojem "existence delší dobu" bude v praxi znamenat časový horizont v řádech minimálně týdnů, spíše však měsíců. Konečně, poslední charakteristický rys teroristické skupiny podle dané definice spočívá v tom, že "jedná ve shodě s cílem spáchat teroristický trestný čin". Tím je zdůrazňováno společné působení a zavinění skupiny jakožto celku vylučující z definice případy tzv. souběžného pachatelství.

Kriminalizováno je pak jak vedení takovéto teroristické skupiny, tak účast na její činnosti, přičemž výslovně je zdůrazněno, že účastí na činnosti teroristické skupiny se rozumí jak přísun informací, tak dodávky materiálních zdrojů či finančních prostředků jakýmkoli způsobem, jednali taková osoba s vědomím, že svou činností napomáhá trestné činnosti teroristické skupiny²⁰². V této souvislosti může vzniknout otázka, jak široce lze tuto účast interpretovat. Určitým vodítkem jsou tu zejména výslovně zmíněné aktivity spočívající v informační, materiální či finanční podpoře a skutečnost, že tyto aktivity mají napomáhat trestné činnosti teroristické skupiny. Nemělo by tak zřejmě jít o osoby, které pro teroristickou skupinu vykonávají "pouze" obslužné práce nesouvisející s jejich trestnou činností (vaření, umývání nádobí, uklízení), přestože i zde lze za pomoci extenzivního výkladu dospět k závěru, že např. vaření pro členy teroristické skupiny napomáhá k jejímu efektivnímu fungování, a tedy i celkově k její trestné činnosti. Tento výklad se však zdá být až příliš široký. Ještě spornější se dále jeví otázka, zda by za účast na činnosti teroristické skupiny měla být považována práce "kvalifikovanějšího charakteru" například typu poskytování lékařských služeb či ekonomické poradenství. Zde již může jít o činnost, která přímo napomáhá trestné činnosti takovéto skupiny (např. ošetření zranění po teroristickém útoku), ale ani nemusí (např. ošetření nemocného člena teroristické skupiny). V těchto případech tak bude třeba vycházet z okolností konkrétního případu, zejména z intenzity zapojení osoby do celého fungování teroristické skupiny. To bude platit i pro kategorii prací, které stojí někde mezi výše zmíněnými skupinami, jako příklad lze zmínit osobu vykonávající práci řidiče teroristické skupiny. Konečně, kapitolou samo o sobě je poskytování sexuálních služeb teroristům "tzv. sexuální džihád", neboť jistě nelze říci, že by takové jednání přímo napomáhalo trestné činnosti teroristické skupiny. Je však vhodné zdůraznit, že ve všech jmenovaných případech je k trestnosti jednání nezbytné, aby krom toho, že takové jednání objektivně napomáhalo trestné činnosti teroristické skupiny, toto činila daná osoba úmyslně (srov. "s vědomím, že uvedená účast napomáhá trestné činnosti teroristické skupiny").

²⁰² Čl. 4 písm. a) a b) Směrnice o boji proti terorismu, resp. čl. 2 písm. a) a b) Rámcového rozhodnutí z roku 2002.

5.2.4.4 *Trestné činy spojené s teroristickými činnostmi*

Jednou z nejpodstatnějších změn, které Směrnice o boji proti terorismu zavedla, bylo explicitní zakotvení některých přípravných či podpůrných jednání k teroristickým trestným činům do samostatných skutkových podstat, a to v rámci kategorie "trestné činy spojené s teroristickými činnostmi". Tento zastřešující pojem obsahovalo již Rámcové rozhodnutí 2002, ve svém původním znění do něj však zahrnovalo "pouze" krádež, vydírání a padělání veřejných listin s teroristickým úmyslem²⁰³. Revizním rámcovým rozhodnutím z roku 2008 se pak tato skupina trestných činů rozšířila o veřejné podněcování ke spáchání teroristického trestného činu, nábor teroristů a výcvik teroristů ve smyslu jeho poskytování²⁰⁴. V trendu postupného rozšiřování pokračuje i Směrnice o boji proti terorismu, když dosavadní výše zmíněné trestné činy s drobnými změnami ponechává a doplňuje je o další skutkové podstaty, které doposud v Rámcovém rozhodnutí z roku 2002 či jeho doplnění z roku 2008 explicitně nefigurovaly (podstoupení výcviku dle čl. 8, vycestování za účelem terorismu dle čl. 9, organizace nebo jiné usnadnění vycestování za účelem terorismu dle čl. 10 a financování terorismu dle čl. 11). Společným rysem těchto aktivit je, jak bylo již výše naznačeno, jejich přípravný charakter (mají potenciál vést ke spáchání teroristického trestného činu) či podpůrný charakter (umožňují teroristům a teroristickým skupinám další rozvíjení jejich trestné činnosti)²⁰⁵. Pro dokonání těchto trestných činů není třeba, aby byl teroristický trestný čin skutečně spáchán; nezbytným prvkem je však teroristický úmysl, tedy vědomí pachatele, že jeho jednání může vést ke spáchání nebo přispět ke spáchání teroristického trestného činu. Doplnění stávajících resp. zavedení nových samostatných skutkových podstat trestných činů souvisejících s terorismem vychází jednak z požadavků mezinárodních dokumentů, na které bylo třeba reagovat (zejména z Dodatkového protokolu a z doporučení FATF), jednak z potřeby EU vyzdvihnout závažnou povahu těchto jednání, a tedy i význam jejich stíhání a trestání.²⁰⁶

Článek 5 Směrnice o boji proti terorismu kriminalizuje **veřejné podněcování ke spáchání teroristického trestného činu**. Tento trestný čin byl obsažen již v čl. 3 odst. 1 písm. a) Revizního rámcového rozhodnutí z roku 2008, který promítal čl. 5 Úmluvy o prevenci terorismu. Základ skutkové podstaty zůstal ve všech třech zněních stejný; jde o šíření nebo jiné zpřístupňování

²⁰³ Čl. 3 písm. a), b) a c) Rámcového rozhodnutí z roku 2002.

²⁰⁴ Nový čl. 3 písm. a), b) a c) Rámcového rozhodnutí z roku 2002 ve znění Revizního rámcového rozhodnutí z roku 2008.

²⁰⁵ Bod odůvodnění 9 Směrnice o boji proti terorismu.

²⁰⁶ *Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o boji proti terorismu*, op. cit., s. 6 - 7.

informací veřejnosti se záměrem podnítit spáchání některého z teroristických trestných činů, a to za současného naplnění dvou podmínek - jednání musí, ať už přímo nebo nepřímou, obhajovat páchaní takových trestných činů a zároveň vyvolat riziko spáchání dalších takových trestných činů. Příkladem takového jednání je oslava teroristických trestných činů, povzbuzování k násilnému džihádu, přímé výzvy k zabíjení nevěřících či očerňování obětí terorismu, včetně jejich rodin.²⁰⁷ Účelem takového jednání je získávání publicity a podpory pro terorismus a jeho pachatele či vážné zastrašení obyvatelstva²⁰⁸.

Oproti znění Revizního rámcového rozhodnutí z roku 2008 nicméně v rámci legislativních prací na Směrnici o boji proti terorismu k několika dílčím úpravám přece jenom došlo. Zprvce bylo zdůrazněno, že popsané zpřístupňování veřejnosti musí být úmyslné, zadruhé byl na podnět Evropského parlamentu výslovně zmíněn způsob šíření sdělení informací veřejnosti ("*jakýmikoli prostředky, ať již on-line či off-line*"²⁰⁹) a zatřetí bylo zdůrazněno oslavování teroristických činů jako příklad veřejného podněcování z toho důvodu, že některé členské státy v průběhu legislativních prací²¹⁰ podporovaly kriminalizaci glorifikace terorismu (například formou oslavování činů sebevražedných atentátníků) v samostatné skutkové podstatě, neboť ji nepodřazovaly pod pojem veřejné podněcování. Explicitní zmínka o glorifikaci jako nepochybné součásti širšího pojmu veřejného podněcování v textu čl. 5 a rovněž v 10. bodu odůvodnění Směrnice o boji proti terorismu pak byla výsledkem kompromisu. Stejný bod odůvodnění obsahuje rovněž podrobnější popis postupu při posuzování nebezpečí, které může být veřejným podněcováním způsobeno v konkrétním případě (zohlednění okolností konkrétního případu jako je osoba autora a adresát sdělení, jakož i souvislosti, za nichž bylo podněcování spácháno).

Článek 6 Směrnice o boji proti terorismu upravující **nábor teroristů** postihuje úmyslné získávání jiné osoby ke spáchání nebo přispění ke spáchání některého z teroristických trestných činů nebo k trestnému činu spojenému s teroristickou skupinou bez ohledu na konečný úspěch tohoto jednání. Stejně jako tomu bylo v předchozím případě, i tento trestný čin byl zaveden již

²⁰⁷ Tamtéž, op. cit., s. 16.

²⁰⁸ Bod odůvodnění 10 Směrnice o boji proti terorismu.

²⁰⁹ *Postoj Evropského Parlamentu přijatý v první čtení dne 16. 2. k přijetí směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/... o boji proti terorismu, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/475/SVV a mění rozhodnutí Rady 2005/671/SVV* [online]. EP-PE_TC1-COD(2015)0281. Evropský Parlament, s. 30 [cit. 24. 6. 2019]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TC1-COD-2015-0281_CS.html?redirect.

²¹⁰ Např. Francie. K tomu: *Zápis z jednání Pracovní skupiny pro trestní právo hmotné (DROIPEN) a Friends of Presidency ke směrnici o boji proti terorismu ze dne 7. – 8. 1. 2016*. Interní dokument Ministerstva spravedlnosti, s. 1.

Revizním rámcovým rozhodnutím z roku 2008²¹¹ za účelem promítnutí čl. 6 Úmluvy o prevenci terorismu. Rovněž zde musí být přítomen pachatelův (v tomto případě náborářův) úmysl, aby rekrutované osoby výše uvedené trestné činy spáchaly či k nim přispěly. Oproti znění v Revizním rámcovém rozhodnutí z roku 2008 došlo jen k jedné drobné úpravě, a to k doplnění pojmu "přispění" jako jednoho ze znaků objektivní stránky trestného činu. Jde tak o nábor v tom smyslu, že (potencionálně) zrekrutované osoby sami nemusí spáchat teroristický trestný čin či připojit se k teroristické skupině, postačí podílení se na tomto teroristickém trestném činu (ve formě pomoci). Trestný je tak např. i nábor osoby, aby tato přispěla k tomu, že se někdo třetí stane členem teroristické skupiny. Takové jednání si však lze představit spíše teoreticky, v praxi se spíše rekrutovaná osoba nejprve stane členem takové skupiny a teprve poté sama začne s nábořem.

Články 7 a 8 se týkají úpravy **výcviku teroristů**. Na rozdíl od Revizního rámcového rozhodnutí z roku 2008, které (za účelem provedení čl. 7 Úmluvy o prevenci terorismu) postihovalo toliko poskytování výcviku²¹², Směrnice o boji proti terorismu navíc upravuje samostatnou skutkovou podstatu kriminalizující rovněž podstoupení neboli absolvování výcviku.

Poskytováním výcviku k terorismu upraveným v čl. 7 Směrnice o boji proti terorismu se rozumí *"poskytování návodu k výrobě nebo použití výbušnin, palných nebo jiných zbraní nebo škodlivých a nebezpečných látek nebo k jiným specifickým metodám či technikám za účelem spáchání některého z teroristických trestných činů nebo za účelem přispění ke spáchání některého z těchto činů, s vědomím, že poskytované dovednosti jsou určeny k použití za tímto účelem"*. Obsahově jde o téměř totožné ustanovení jako v případě Revizního rámcového rozhodnutí z roku 2008, dle nové úpravy ale nemusí jít jen o poskytování výcviku za účelem spáchání vymezených trestných činů, ale postačí, když školitel bude poskytovat výcvik i za účelem "pouhého" přispění ke spáchání některého takového činu. Účel tohoto článku však zůstává stejný - postižení šíření pokynů a návodů, ať již prostřednictvím internetu (tzv. "virtuální výcvik") nebo klasickými tradičními způsoby.²¹³

Úplnou novinkou je v kontextu práva EU kriminalizace podstoupení výcviku k terorismu upravené v čl. 8 Směrnice o boji proti terorismu. Znaky této skutkové podstaty jsou totožné jako v případě poskytování výcviku k terorismu, pouze místo *"úmyslného poskytování návodu"* jde o postih *"úmyslného přijetí návodu"*. Určitý gramatický rozpor spočívající ve slovesném vidu

²¹¹ Čl. 3 odst. 1 písm. b) Revizního rámcového rozhodnutí z roku 2008.

²¹² Čl. 3 odst. 1 písm. c) Revizního rámcového rozhodnutí z roku 2008.

²¹³ *Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o boji proti terorismu, COM (2015) 625 final, 2015/0281 (COD)*, op. cit., s. 16.

(poskytování nikoli poskytnutí vs. přijetí a nikoli přijímání) je zřejmě záležitostí českého překladu a nemá žádný hlubší smysl²¹⁴. Podstoupení výcviku k terorismu bylo jako samostatná skutková podstata zakotveno za účelem provedení čl. 3 Dodatkového protokolu. Smysl kriminalizace tohoto jednání vychází z eliminace rizika, "které představují osoby, jež se aktivně připravují na spáchání teroristických trestných činů ... Podstoupení výcviku k terorismu zahrnuje získávání znalostí, dokumentace nebo praktických dovedností."²¹⁵, ať již prostřednictvím účasti na výcvikovém kempu nebo prostřednictvím moderních technologií. Pouhá návštěva internetových stránek ovšem ke spáchání tohoto trestného činu nestačí, neboť ze strany pachatele je zde požadavek na aktivní přijímání výcviku kryté úmyslem využít nabyté dovednosti za účelem terorismu (ten bude absentovat i v případě navštěvování těchto stránek v případě sběru materiálu pro akademické či výzkumné účely). Otázkou však zůstává prokazování absence teroristického úmyslu v konkrétním případě. Význam zde bude mít mimo jiné i druh sesbíraných materiálů, četnost a způsob jejich použití²¹⁶.

Velmi diskutovanou otázkou byla v této souvislosti problematika samostudia, ať již prostřednictvím internetu (stažení příručky pro výrobu výbušniny) nebo na základě vyhledávání jiných (i zcela legálních) výukových materiálech či kurzech (například výuka chemie, letecký či vojenský výcvik) či sběr materiálů. V případě naplnění objektivní (aktivní jednání) a subjektivní (zločinný úmysl) stránky lze takové jednání rovněž považovat za spáchání trestného činu podstoupení výcviku k terorismu.²¹⁷

Jednou z nejvýraznějších novinek Směrnice o boji proti terorismu, která byla, jak již bylo výše naznačeno, současně jedním z důvodů jejího vzniku, je bezesporu postih **vycestování za účelem terorismu** (čl. 9) a **organizace nebo jiné usnadnění takového vycestování** (čl. 10). Tyto trestné činy se týkají zejména fenoménu "zahraničních teroristických bojovníků", který se stal hlavním důvodem vzniku Rezoluce č. 2178 (2014) a Dodatkového protokolu.

Skutkovou podstatu vycestování za účelem terorismu uvedenou v čl. 9 Směrnice o boji proti terorismu lze rozdělit do dvou částí.

Zprv jde o postih úmyslného vycestování do jiné země než je daný členský stát dle čl. 9 odst. 1 Směrnice o boji proti terorismu. Jde tedy o vycestování jak do třetího státu, např. Iráku či

²¹⁴ Srov. anglické znění "*providing instruction*" a "*receiving instruction*", případně německé znění "*die Unterweisung*" a "*der Erhalt der Unterweisung*".

²¹⁵ Bod odůvodnění 11 Směrnice o boji proti terorismu.

²¹⁶ Tamtéž.

²¹⁷ *Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o boji proti terorismu, COM (2015) 625 final, 2015/0281 (COD)*, op. cit., s. 17.

Sýrie, tak do jiného členského státu EU, bez ohledu na to, zda pachatel cestuje do země, jehož je státním občanem, nebo v němž má trvalé bydliště. Je tedy nepodstatné, jaké má pachatel státní občanství.²¹⁸ Povahu "vycestování do jiné země" naplňuje i cestování přes tzv. tranzitní státy; i tyto země mají povinnost přijmout nezbytná opatření k postihu takového jednání. Takto široce pojatá kriminalizace vycestování do jiné země je omezena specifickým teroristickým účelem, když takové jednání je trestným činem pouze tehdy, nastane-li přinejmenším jedna ze tří následujících situací: jde o vycestování za účelem spáchání nebo alespoň přispění na spáchání teroristického trestného činu dle čl. 3 Směrnice o boji proti terorismu, jde o vycestování za účelem účasti na činnosti teroristické skupiny dle čl. 4 Směrnice o boji proti terorismu, s vědomím, že taková účast přispěje k trestné činnosti této skupiny, nebo, jde-li o vycestování za účelem poskytnutí nebo podstoupení výcviku k terorismu dle čl. 7 nebo 8 Směrnice o boji proti terorismu. Samotné vycestování bez dalšího, aniž by byla naplněna alespoň jedna ze tří popsaných alternativ zločinného úmyslu, není trestným činem dle Směrnice o boji proti terorismu²¹⁹. To na jedné straně vylučuje kriminalizaci jednání, kdy lidé cestují z nejrůznějších důvodů do rizikových oblastí (poskytování humanitární pomoci, činnost novinářských zpravodajců apod.), na straně druhé však váže postih pachatelů zejména na prokázání jejich teroristického úmyslu (subjektivní stránka trestného činu tvoří více jak dvě třetiny celého znění skutkové podstaty), což může narážet na procesní obtíže.

Vedle postihu vycestování je v čl. 9 odst. 2 dále vymezen postih přicestování do členského státu (ať už z jiného členského státu EU nebo ze třetího státu). Členské státy zde mají ovšem na výběr, neboť se mohou rozhodnout, zda budou přicestování na své území kriminalizovat jako samostatný trestný čin, nebo, zda zvolí restriktivnější přístup v postihu přípravných činností prováděných osobou, jež přicestovala s teroristickým úmyslem (přicestování jakožto součást plánu nebo spiknutí s cílem spáchání či přispění k teroristickému trestnému činu)²²⁰. Toto variantní řešení se však nezdá být příliš vhodné, neboť je-li přidanou hodnotou Směrnice o boji proti terorismu postihovat určité formy jednání (včetně vycestování či přicestování) jako samostatný

²¹⁸ Tamtéž, op. cit. s. 17.

²¹⁹ Bod odůvodnění 12 Směrnice o boji proti terorismu.

²²⁰ "Každý členský stát přijme nezbytná opatření, aby zajistil trestnost těchto úmyslných jednání:

a) přicestování do daného členského státu za účelem spáchání teroristického trestného činu podle článku 3 nebo přispění k jeho spáchání, za účelem účasti na činnosti teroristické skupiny podle článku 4 s vědomím, že taková účast přispěje k trestné činnosti této skupiny, nebo za účelem poskytnutí či podstoupení výcviku k terorismu podle článků 7 a 8; nebo

b) přípravné činnosti prováděné osobou, jež přicestovala do daného členského státu s úmyslem spáchat teroristický trestný čin podle článku 3 nebo s úmyslem přispět k jeho spáchání."

trestný čin a prostřednictvím toho harmonizovat tyto formy jednání napříč EU, jde v tomto případě o rezignaci na tento smysl a cíl, neboť jako přípravu, resp. pokus k teroristickým trestným činům bylo možné trestat tyto formy jednání (Směrnici o boji proti terorismu povýšené na samostatné skutkové podstaty) již před vznikem této směrnice. Variantní řešení čl. 9 odst. 2 Směrnice o boji proti terorismu je tak na první pohled výsledkem kompromisu během legislativních prací, který však ve svém konečném důsledku nemá žádný reálný přínos.

Vycestování za účelem terorismu podle čl. 9 Směrnice o boji proti terorismu je sice primárně provedením čl. 4 Dodatkového protokolu do práva EU, nicméně v určitých aspektech jde Směrnice o boji proti terorismu ještě dál, když kriminalizuje vycestování či přicestování za účelem účasti na činnosti teroristické skupiny, nebo vycestování či přicestování pachatele do určitého státu, bez ohledu na to, že jde o občana tohoto státu či osobu, která má v tomto státě trvalé bydliště, je-li toto vycestování kryté teroristickým úmyslem.²²¹

Článek 10 Směrnice o boji proti terorismu pak postihuje úmyslnou organizaci či usnadnění vycestování za účelem terorismu s odkazem na čl. 9 odst. 1 a čl. 9 odst. 2 písm. a) Směrnice o boji proti terorismu s vědomím, že toto jednání je vedeno se specifickým teroristickým úmyslem (pachatel organizuje či poskytuje pomoc úmyslně a ví, že je tato organizace či pomoc poskytována za účelem terorismu). Stejně jako v ostatních případech jde i zde o provedení Dodatkového protokolu, v tomto případě jeho čl. 6. Kriminalizována je však vedle jakéhokoli napomáhání při vycestování i pomoc při přicestování ve smyslu čl. 9 odst. 2 písm. a) Směrnice o boji proti terorismu, což jde nad rámec požadavků Dodatkového protokolu. Pod pojmem "organizace" si lze představit jakékoli praktické úkony související s vycestováním či přicestováním (např. plánování trasy, nákup letenek). "Jiné usnadnění" je pak cokoli, co nespadá pod organizaci (např. pomoc při nezákonném překročení hranice).²²²

Článek 11 Směrnice o boji proti terorismu kriminalizuje **financování terorismu**²²³, přičemž pojem finanční prostředky, které skutková podstata používá, je definován ve výkladovém ustanovení čl. 2 odst. 1 Směrnice o boji proti terorismu. Článek je pojat značně široce, když požaduje trestnost financování ("*poskytování nebo shromažďování finančních prostředků*

²²¹ *Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o boji proti terorismu, COM (2015) 625 final, 2015/0281 (COD), op. cit., s. 17.*

²²² Tamtéž, s. 18.

²²³ Definice je v souladu s definicí financování terorismu uvedenou ve směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 ze dne 20. 5. 2015 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 648/2012 a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES a směrnice Komise 2006/70/ES 2015/849/EU, dále jen jako ["Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849"].

jakýmkoli způsobem") teroristických trestných činů (čl. 3 Směrnice o boji proti terorismu), trestných činů spojených s teroristickou skupinou (čl. 4 Směrnice o boji proti terorismu) a všech trestných činů spojených s teroristickými činnostmi (čl. 5 až 10 Směrnice o boji proti terorismu - tedy veřejné podněcování, nábor, poskytování i podstoupení výcviku, vycestování či organizace nebo jiné usnadnění vycestování). K trestnosti postačí být jen částečné finanční přispění ke spáchání těchto trestných činů (např. příspěvek do finanční sbírky pořádané fyzickou či právnickou osobou). Směrnice o boji proti terorismu jde tedy daleko za požadavky Dodatkového protokolu, který se ve svém čl. 5 - vzhledem ke svému primárnímu zaměření na osoby cestující do zahraničí s teroristickým úmyslem - vztahuje pouze na financování tohoto vycestování. Důvodem pro takto široké pojetí čl. 11 Směrnice o boji proti terorismu byla zejména doporučení vydaná FATF z roku 2012, která se týkají financování terorismu; konkrétně jde o doporučení č. 5, podle kterého *"země by měly kriminalizovat financování terorismu na základě Úmluvy o potlačování financování terorismu, a to nejen financování samotných teroristických činů, ale také financování teroristických organizací a jednotlivých teroristů i v případě, že neexistuje spojení s konkrétním teroristickým činem nebo činy"*.²²⁴ Vzhledem k tomu, jakou hrozbu začaly po vydání těchto doporučení představovat osoby cestující do zahraničí s teroristickým úmyslem, revidovalo FATF toto své doporučení tak, že do ní začlenil prvky Rezoluce č. 2187 (2014). V rámci výkladových poznámek k doporučení č. 5 tak FATF zdůrazňuje nutnost stíhat financování vycestování a dále pak financování výcviku teroristů, ať se již jedná o přijímání či poskytování takového výcviku.²²⁵ Mimo implementaci mezinárodních požadavků vysvětluje směrnice další důvody, které vedly k přijetí čl. 11 o financování terorismu v této široké podobě. Zaprvé, jde o reakci na zvyšující se bezpečnostní hrozbu spočívající v propojování a spolupráci organizovaných zločineckých skupin a teroristů, co se týče získávání financí prostřednictvím nelegálního obchodu s drogami, zbraněmi, ropou, cigaretami, padělaným zbožím aj.²²⁶ Zadruhé, kriminalizaci financování terorismu je třeba chápat jako doplnění preventivního přístupu vymezeného ve Směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849, která stanoví společná pravidla pro předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu²²⁷.

²²⁴ *The FATF Recommendations. International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism and Proliferation* [online]. FATF. 2012 - 2019. s. 11, [cit. 2. 7. 2019]. Dostupné z: <https://www.fatfgafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf>.

²²⁵ Tamtéž, op. cit., s. 35.

²²⁶ Bod odůvodnění 13 Směrnice o boji proti terorismu.

²²⁷ Bod odůvodnění 14 Směrnice o boji proti terorismu.

Šíře, s jakou je čl. 11 Směrnice o boji proti terorismu vymezen (kdy v některých aspektech jde nejen nad rámec požadavků Dodatkového protokolu, ale dokonce i nad rámec doporučení FATF - např. ve vztahu k financování veřejného podnikování či náboru aj.), může být v některých ohledech poměrně problematická. Například odkaz na čl. 4 Směrnice o boji proti terorismu, který již v sobě zahrnuje účast na teroristické skupině spočívající ve financování takové skupiny, je poměrně matoucí. Rovněž odkaz na čl. 10 Směrnice o boji proti terorismu (organizace nebo jiné usnadnění vycestování za účelem terorismu) se se jeví jako nadbytečný s ohledem na to, že financování organizace vycestování do zahraničí lze podřadit již pod "*jiné usnadnění*". Obecně lze říci, že i přes jistě dobře míněný cíl narušit podpůrné struktury napomáhající páchání terorismu jeho financováním by bylo vhodnější formulovat danou skutkovou podstatu tak, aby nevznikaly výše zmíněné duplicity.

Za zmínku v této souvislosti stojí ještě bod odůvodnění 15 Směrnice o boji proti terorismu, jenž explicitně zdůrazňuje, že nelegální obchod s kulturními statky a uměleckými předměty s vědomím, že výnosy z těchto obchodů budou sloužit terorismu, je třeba kriminalizovat jako financování terorismu či jako pomoc či návod k němu. Jde o výsledek kompromisu jednání mezi členskými státy, kdy Francie podporována zejména Itálií požadovala začlenění tohoto aspektu přímo do textu směrnice.²²⁸

Poslední soubor trestných činů spojených s teroristickými činnostmi je upravený v čl. 12 Směrnice o boji proti terorismu a týká se **krádeže s přitěžujícími okolnosti, vydírání a padělání veřejné listiny či jejich používání**. Všechny tyto trestné činy musí být spáchány s úmyslem spáchat teroristický trestný čin dle čl. 3 Směrnice o boji proti terorismu. V případě padělání veřejné listiny nebo jejího používání došlo při odkazu na čl. 3 logicky k vyškrtnutí čl. 3 odst. 1 písm. j) Směrnice o boji proti terorismu (vyhrožování spácháním některého z teroristického trestného činu), oproti krádeži a vydírání jsou naopak tyto podvody trestné i tehdy, jsou-li spáchány s cílem spáchat účast na činnosti teroristické skupině nebo vycestování za účelem terorismu. Téměř totožné ustanovení bylo již součástí čl. 3 Rámcového rozhodnutí z roku 2002, drobnou změnou je pouze možnost trestního postihu podvodů s veřejnými listinami, je-li cílem spáchat vycestování za účelem terorismu, přičemž toto doplnění lze podpořit, vzhledem k tomu, že kriminalizace všech jednání podporující činnost tzv. zahraničních teroristických bojovníků byla jedním z hlavních důvodů pro novou evropskou legislativu v této oblasti. Další drobnou odchylkou od znění

²²⁸ Zázpis z jednání Pracovní skupiny pro trestní právo hmotné (DROIPEN) a Friends of Presidency ke směrnici o boji proti terorismu ze dne 7. – 8. 1. 2016, op. cit., s. 1.

Rámcového rozhodnutí z roku 2002 je přijetí návrhu Evropského parlamentu k trestnosti nejen padělání, ale rovněž používání veřejné listiny.²²⁹

5.2.4.5 *Související ustanovení*

Ze Směrnice o boji proti terorismu je v souvislosti se zaměřením této práce třeba zmínit ještě několik dalších ustanovení týkající se výše vymezených trestných činů. Zaprvé jde o čl. 13 Směrnice o boji proti terorismu zakotvující pravidlo, že v případě trestných činů přípravného či podpůrného charakteru, tj. trestných činů spojených s teroristickou skupinou (čl. 4 Směrnice o boji proti terorismu) a trestných činů spojených s teroristickými činnostmi (čl. 5 - 10 a 12 Směrnice o boji proti terorismu) není třeba, aby byl teroristický trestný čin (čl. 3 Směrnice o boji proti terorismu) skutečně spáchán. Jako příklad může být zmíněna krádež zbraní s cílem využít je při teroristickém trestném činu, byť tento teroristický trestný čin nakonec nebude zrealizován.²³⁰ V případě trestných činů spojených s teroristickými činnostmi není kromě výše uvedeného ani nezbytné prokázat spojitost s jiným konkrétním trestným činem stanoveným touto směrnicí. Pro trestnost výcviku teroristů není tedy například nutné, aby tento výcvik cíleně vedl k určitému teroristickému útoku, to samé platí pro oslovování rekrutů při náboru budoucích teroristů. Jediné ustanovení, na které se v této souvislosti neodkazuje, je trestný čin financování terorismu, který však obdobnou formulaci obsahuje již přímo ve svém ustanovení (srov. čl. 11 odst. 2 Směrnice o boji proti terorismu). Je tak zcela dostačující, pokud finanční podporovatel ví, že jím poskytnuté finance budou použity na podporu terorismu obecně, aniž by měl povědomí o tom, že financují nákup konkrétní výbušniny či naplánovanou cestu do zahraničí. Obdobné pravidlo jako je v čl. 13 Směrnice o boji proti terorismu upravoval již čl. 3 odst. 3 Revizního rámcového rozhodnutí z roku 2008.

Navazující čl. 14 vyžaduje trestnost pomoci, návodu a pokusu, pokud jde o trestné činy, na které toto ustanovení odkazuje. V případě trestnosti pomoci směrnice odkazuje na všechny skutkové podstaty trestných činů s výjimkou čl. 9 a 10 Směrnice o boji proti terorismu, a to z toho důvodu, že čl. 10 sám o sobě představuje pomoc vůči čl. 9. V případě trestnosti návodu Směrnice o boji proti terorismu odkazuje na všechny skutkové podstaty bez výjimky (čl. 3 až 12 Směrnice o boji proti terorismu). Trestný tak bude například i návod k náboru teroristů dle čl. 6, který je sám

²²⁹ *Postoj Evropského Parlamentu přijatý v první čtení dne 16. 2. k přijetí směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/... o boji proti terorismu, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/475/SVV a mění rozhodnutí Rady 2005/671/SVV*, op. cit., s. 34.

²³⁰ *Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o boji proti terorismu, COM (2015) 625 final, 2015/0281 (COD)*, op. cit., s. 18.

o sobě materiálně návodem. V případě trestnosti pokusu je situace nejméně přehledná. Částečně jde o převzetí čl. 4 odst. 3 a 4 Revizního rámcového rozhodnutí z roku 2008 (kriminalizace pokusu spáchat teroristický trestný čin dle čl. 3 Směrnice o boji proti terorismu, pokusu o nábor teroristů dle čl. 6 Směrnice o boji proti terorismu, pokusu o poskytování výcviku dle čl. 7 Směrnice o boji proti terorismu a částečně též pokusu o krádež, vydírání a padělání veřejných listin nebo používání veřejných listin dle čl. 12 Směrnice o boji proti terorismu). Novou povinností členských států je však kriminalizace pokusu vycestování za účelem terorismu podle čl. 9 odst. 1 a čl. 9 odst. 2 písm. a) Směrnice o boji proti terorismu. Další novinkou je kriminalizace pokusu, pokud jde o financování terorismu v souladu s doporučením FATF č. 5 i s definicí financování terorismu, která je uvedena ve Směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849.

Co se týče dalších hmotněprávních článků Směrnice o boji proti terorismu (čl. 15 - 18) upravující sankce ukládané fyzickým či právnickým osobám, odpovědnost právnických osob a polehčující okolnosti, lze shrnout, že je jejich obsah až na drobnosti identický s textem Rámcového rozhodnutí z roku 2002. Za zmínku stojí pouze čl. 15 odst. 4 Směrnice o boji proti terorismu, který zavádí přitěžující okolnost, pokud by trestné činy týkající se náboru a poskytování výcviku byly spáchány vůči dětem.

5.2.4.6 Závěrečné shrnutí obsahu

S ohledem na výklad uvedený výše lze shrnout, že Směrnice o boji proti terorismu v zásadě naplnila své cíle, když do právního řádu EU promítla celou řadu požadavků, a to především Dodatkového protokolu a doporučení FATF, případně zohlednila i další dokumenty jako je Rezoluce č. 2178 (2014). Vedle nepochybně žádoucího souladu s těmito dokumenty lze rovněž za naplněný považovat příslib zanalyzovat bezpečnostní hrozby a výzvy v oblasti terorismu, kterým EU v současné době čelí (zejména cestování za účelem terorismu a financování terorismu), a reagovat na ně prostředky trestního práva, přičemž Rámcové rozhodnutí z roku 2002 doplněné Revizním rámcovým rozhodnutím z roku 2008 bylo vhodným základem, z jehož obsahu Směrnice o boji proti terorismu do značné míry vychází. Na druhé straně lze jako negativum vnímat celkovou snahu Směrnice o boji proti terorismu (nejedná se však pouze o rys tohoto konkrétního právního předpisu EU, ale o obecnější trend) kriminalizovat vysoce přípravné formy jednání, které mají pouze nepřímou vazbu se samotným teroristickým trestným činem. Vyjma čl. 3 Směrnice o boji proti terorismu lze všechny následující skutkové podstaty vnímat jako osamostatněné formy přípravy či účasti na terorismu jako takového, přičemž některé z nich jsou dále materiálně přípravou či účastenstvím k těmto skutkovým podstatám (např. financování vycestování za účelem terorismu; zde tedy *de facto* jde o pomoc k přípravnému jednání). To, spolu s častými odkazy

na jednotlivé články i s obecným vyjádřením požadavku na kriminalizaci pomoci, návodu a pokusu těchto trestných činů dle čl. 14 Směrnice o boji proti terorismu vytváří poměrně komplikovaný systém od teroristického trestného činu různě vzdálených forem jednání. Jako jeden příklad za všechny lze zmínit aktivitu spočívající v pokusu (čl. 14) o padělání veřejné listiny [čl. 12 písm. c)] s cílem spáchat trestný čin vycestování do zahraničí (čl. 9 odst. 1), a to za účelem podstoupení výcviku (čl. 8), aby byl pachatel připraven spáchat některý z teroristických trestných činů (čl. 3). Vedle komplikovanosti samotné konstrukce a možných pochybností ohledně dodržení zásady subsidiarity trestní represe bude takto vysoce přípravné jednání samozřejmě poměrně obtížně důkazně prokazatelné. Směrnice tak členské státy tímto přístupem nutí k vytváření značně kazuistických skutkových podstat, které upravují jednání různě vzdálené od spáchání samotného teroristického trestného činu. K diskuzi je v tomto smyslu praktických dopad těchto složitých konstrukcí, vzhledem k tomu, že řada členských států EU včetně ČR již před rozebíranou Směrnicí o boji proti terorismu postihovala tyto formy jednání jako obecnou přípravu k teroristickému útoku.

6 Možnosti trestního postihu zapojení osob do zahraničních ozbrojených entit podle české právní úpravy

Teprve po rozboru mezinárodní a evropské právní úpravy je možno v rámci diskutované problematiky přistoupit k rozboru vnitrostátní úpravy, když tato oblast je významně ovlivněna mezinárodními dokumenty i právními akty EU.

Pro větší přehlednost je vhodné rozdělit možnosti vnitrostátního postihu zapojení osob do zahraničních ozbrojených entit do třech větších oblastí. V návaznosti na výše zmíněné dokumenty OSN, RE a EU je na prvním místě třeba jmenovat tzv. protiteroristickou legislativu, která do značné míry z těchto dokumentů vychází a kterou lze v dané souvislosti jednoznačně označit za nejpodrobnější, nejčastěji aktualizovanou a v současné době zřejmě i za nejvýznamnější z těchto oblastí. Této oblasti se bude věnovat kapitola 6.1. Druhou skupinou je pak soubor trestných činů upravených v IX. hlavě zvláštní části TZ označených jako trestné činy proti obraně státu²³¹. Tato skupina se z velké části soustředí na postih osob, které se v rozporu s platnou právní úpravou účastní na činnosti jiného státu, případně entit, jež státnímu vedení podléhají, či s takovým státem či entitami spolupracují. Vzhledem k tomu, že v tomto případě jde o konzistentní úpravu nečinící v praxi obtíže, bude této skupině věnována pozornost pouze v souvislosti s jinými projednávanými tématy. Vedle těchto dvou skupin je však třeba rozebrat i nutnost trestního postihu osob, které se účastní činnosti skupin, jež nespadají do výčtu ani jedné z těchto dvou oblastí. Jde o skupiny, které nejsou státní, resp. žádnému státnímu vedení nepodléhají, ale zároveň je nelze bez dalšího označit jako teroristické (minimálně ne bez poměrně komplikovaného a politicky ovlivněného posouzení). V současné době jsou však v ČR možnosti takového trestního postihu velmi omezené, což dává vzniku různým legislativním podnětům navrhujeícím změnu tohoto stavu (k tomu blíže viz Kapitulu 7.3 a Kapitulu 7.4).

Pouze pro úplnost lze podotknout, že ze striktně jazykového hlediska mohou do daného výčtu spadnout i kriminální aktivity osob v zahraničních organizovaných zločineckých strukturách (organizovaný obchod s lidmi, zbraněmi, drogami aj.), na jejichž činnost však tato práce necílí, a tudíž bude problematika organizovaného zločinu zmíněna pouze tehdy, bude-li se blíže projednávaného tématu dotýkat.

²³¹ Konkrétně jde o trestný čin spolupráce s nepřítelem podle § 319 TZ, trestný čin válečné zrady podle § 320 TZ a zejména o trestný čin služby v cizích ozbrojených silách podle § 321 TZ.

6.1 Protiteroristická legislativa v ČR a její vývoj

V rámci českého trestního práva jsou trestné činy postihující teroristické aktivity upraveny v TZ. Konkrétní podoba a změny protiteroristické legislativy jsou do značné míry spjaty s tím, jakou míru pozornosti věnují boji proti terorismu mezinárodní či regionální společenství. Tato společenství vycházejí zejména z toho, že tento boj prováděný (mimo jiné) pomocí nástrojů trestního práva nemůže efektivně fungovat, budou-li právní úpravy jednotlivých států od sebe izolované a vzájemně neprovázané.²³² Vzhledem k tomuto postoji vznikla na půdě OSN, RE a EU celá řada dokumentů majících za cíl sjednotit úpravy členských států, přičemž neustále rostoucí hrozba mezinárodního terorismu podněcovala tato společenství ke stále dalším a podrobnějším úpravám. Ruku v ruce s tím se zrychlovala i četnost novelizací českého trestního práva hmotného promítající požadavky těchto dokumentů. Česká protiteroristická legislativa tak za posledních zhruba dvacet let dostala zcela zásadních změn, které budou podrobně nastíněny níže v této Kapitole.

Obecně lze již na tomto místě říci, že podoba a legislativní vývoj jednotlivých skutkových podstat trestných činů souvisejících s terorismem směřuje k postupně zvyšující se diferenciaci a vyčleňování jednotlivých jednání z původně velmi obecné úpravy. Tento proces lze na jednu stranu hodnotit pozitivně. Vývoj protiteroristické legislativy v ČR tak směřuje k pregnantnějšímu popisu jednotlivých aktivit (například výslovná kriminalizace vycestování za účelem terorismu aj.) a tím i k přesněji mířené reakci státu za dané jednání (projevující se například v trestních sazbách odstupňovaných v závislosti na povaze a závažnosti konkrétních trestných činů). Na straně druhé však nelze přehlédnout čím dál tím vyšší míru kazuističnosti úpravy a předsouvání trestní odpovědnosti do čím dál ranějších fází jednání. Tento proces je však obecnějším rysem současného přístupu právní regulace v trestním právu (do značné míry vycházející právě z evropských a mezinárodních požadavků) a zdaleka se netýká pouze protiteroristické legislativy.²³³

²³² Důvodová zpráva k zákonu č. 537/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu a o změně zákona č. 156/2000 Sb., o ověřování střelných zbraní, střeliva a pyrotechnických předmětů a o změně zákona č. 288/1995 Sb., o střelných zbraních a střelivu (zákon o střelných zbraních), ve znění zákona č. 13/1998 Sb., a zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů, (zákon o zbraních), ve znění pozdějších předpisů [online], s. 9, [cit. 2. 8. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=514&ct1=0>.

²³³ JELÍNEK, Jiří. "Protiteroristická novela trestního zákoníku" - poznámky k orientačnímu studiu. Bulletin advokacie. Praha: Česká advokátní komora, 2017, 2017(3), s. 28.

6.1.1 *Novela trestního zákona č. 537/2004 Sb.*

Na počátku 21. století obsahovalo české trestní právo hmotné, jmenovitě pak zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů (dále jen jako "trestní zákon"), v oblasti boje proti terorismu poměrně stručnou úpravu, v níž se stále do určité míry projevoval její předlistopadový původ. Trestní zákon do podzimu roku 2004 obsahoval v rámci prvního oddílu "*Trestné činy proti základům republiky*" první hlavy "*Trestné činy proti republice*" zvláštní části tohoto zákona trestný čin vlastizrady (§ 91), trestný čin rozvracení republiky (§ 92), trestný čin teroru (§ 93 a § 93a), trestný čin záškodnictví (§ 95 a § 96) a trestný čin sabotáže (§ 97). Objekt skutkových podstat těchto trestných činů spočíval toliko v ochraně zájmů a hodnot ČR, jmenovitě ústavního zřízení ČR, její územní celistvosti, obranyschopnosti a samostatnosti. Tyto skutkové podstaty tak nijak neposkytovaly ochranu jinému státu ani mezinárodní organizaci, jak ostatně vyplývalo i z výše uvedených názvů nadpisů příslušné hlavy a oddílu.

Vstup ČR do EU a s tím související nutnost přizpůsobit český právní řád jejím požadavkům²³⁴ znamenal v této oblasti významný obrat. Novelou trestního zákona č. 537/2004 Sb. došlo k zásadní úpravě vnitrostátní protiteroristické legislativy, díky které se ČR připojila k těm státům, jež si po událostech proběhlých 11. 9. 2001 uvědomily, že efektivní boj proti terorismu nemůže probíhat na základě odlišných a nijak nepropojených národních úprav založených na zásadě chránit pouze sebe sama.²³⁵ V souladu s tímto postojem došlo k tomu, že od té doby podléhají trestnímu postihu v ČR nejen jednání, která jsou namířena proti státnímu zřízení ČR, ale i jednání namířená proti jinému státu, potažmo proti mezinárodní organizaci.²³⁶

V tomto smyslu byl do českého právního řádu zakotven i nový trestný čin teroristického útoku (§ 95). Teroristický útok v prvním odstavci vymezoval taxativním výčtem jednotlivé formy jednání mající povahu teroristických aktivit, které odpovídaly znění čl. 1 tehdy poměrně nového Rámcového rozhodnutí z roku 2002²³⁷. Přes poměrně významné změny, které skutková podstata teroristického útoku do dnešního dne prodělala, zůstala struktura této skutkové podstaty vymezující jednotlivé formy teroristického jednání zachována až do současnosti. Již tehdy se

²³⁴ *Důvodová zpráva k zákonu č. 537/2004 Sb.*, op. cit., s. 9.

²³⁵ Tamtéž, op. cit., s. 10.

²³⁶ Tamtéž, op. cit., s. 10, 13.

²³⁷ Vedle tohoto Rámcového rozhodnutí z roku 2002 promítala skutková podstata teroristického útoku požadavky vyplývající z dalších právních instrumentů, zejména z Úmluvy o potlačování protiprávních činů proti bezpečnosti námořní plavby a z Protokolu o potlačování protiprávních činů proti bezpečnosti pevných plošin umístěných na kontinentálním šelfu [srov. § 95 odst. 1 písm. c) trestního zákona obsahující mimo jiné znak "*zničení či poškození pevné plošiny na pevninské měřčině ve větší míře*"].

začala projevovat tendence osamostatňovat fakticky projevy trestné součinnosti²³⁸ do samostatných skutkových podstat s odkazem na nutnost vyjádřit tím vysokou závažnost daného jednání²³⁹, když došlo k výslovnému postihu finanční, materiální nebo jiné podpory teroristického útoku²⁴⁰.

V důsledku zakotvení trestného činu teroristického útoku dále došlo k určitému zúžení trestného činu teroru (§ 93 a § 93a trestního zákona), který kromě jednání, jež kvalifikujeme jako teror i podle současné právní úpravy, zahrnoval rovněž braní rukojmí pod hrozbou usmrcení, způsobení újmy na zdraví či jiné újmy s cílem vynutit si splnění podmínek poškozujících ústavní zřízení republiky. Tato forma teroru byla novelou č. 537/2004 Sb. *de facto* podřazena pod teroristický útok [§ 95 odst. 1 písm. b) trestního zákona] a § 93a byl proto zrušen jako nadbytečný.²⁴¹

Zachována byla ovšem základní forma teroru upravena v § 93 trestního zákona postihující úmyslné usmrcení jiného (či pokus o toto usmrcení) ve specifickém úmyslu poškodit ústavní zřízení republiky. Důvodová zpráva k dané novele zachování tohoto trestného činu vysvětluje poněkud zmatečně²⁴², když konstatuje, že teroristický útok má oproti teroru kvalitativně jiný úmysl s poukazem na "*rozvrat ústavního zřízení republiky*". Tomu však nelze přisvědčit, neboť obě skutkové podstaty pracují se specifickým úmyslem spočívajícím v "*poškození ústavního zřízení republiky*" (mimo jiné alternativy obsažené v § 95 trestního zákona). Trestný čin teroru tak v českém trestním právu přetrvává, když odborná literatura jeho existenci odůvodňuje tak, že teror postihuje určitý specifický druh útoku spočívající v teroristické vraždě (zejména čelních představitelů republiky). Tato skutková podstata je vzhledem k významně užšímu okruhu chráněných zájmů (v podstatě jde pouze jen o poškození ústavního zřízení republiky) skutkovou podstatou speciální k obecněji pojatému teroristickému útoku; zasáhne-li pachatel svým jednáním úmyslně i jiné chráněné zájmy (např. obranyschopnost republiky, politickou, hospodářskou nebo sociální strukturu republiky, cizího státu či mezinárodní organizace), bude se jednat o teroristický útok.²⁴³ Přetrvávající přítomnost teroru jakožto teroristické vraždy může být také odůvodněna tím, že symbolicky zdůrazňuje konkrétní a historicky poměrně významný projev trestněprávně

²³⁸ Zde pomoci v podobě opatřování prostředků ke spáchání trestného činu.

²³⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 537/2004 Sb., op. cit., s. 13 - 14.

²⁴⁰ Ustanovení § 95 odst. 2 písm. b) trestního zákona.

²⁴¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 537/2004 Sb., op. cit., s. 13.

²⁴² Tamtéž, op. cit., s. 14.

²⁴³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*, op. cit., s. 3063 - 3064.

postižitelného nesouhlasu s politikou čelných představitelů země (atentátů či pokusu o ně, které bychom při užití současné terminologie mohli označit jako teroristické). Tyto argumenty však nelze vnímat jako dostatečně silné k tomu, aby jednoznačně legitimovaly existenci teroru v kodexu trestního práva hmotného, když jeho materie je v podstatě pokryta jednáním upraveným v dnešním § 311 odst. 2 písm. a) TZ ("*provedení útoku ohrožující život nebo zdraví člověka s cílem způsobit smrt nebo těžkou újmu na zdraví*" s teroristickým úmyslem). Důvod vycházející ze speciality teroru a projevující se v jeho přísnějším postihu oproti příslušné formě teroristického útoku (srov. trest odnětí svobody ve výši 15 - 20 let nebo výjimečný trest u teroru oproti trestu odnětí svobody ve výši 5 - 15 let u teroristického útoku) nelze vnímat jako zcela přesvědčivý důvod pro přítomnost teroru v trestním právu. Dále je otázka, zda modernímu trestnímu právu zcela odpovídá koncepce, kdy terorem jediný chráněný objekt "*poškození ústavního zřízení ČR*" je privilegován nad jinými chráněnými hodnotami zakotvenými v návěti teroristického útoku, zejména nad "*zastrašněním obyvatelstva závažným způsobem*".²⁴⁴

Z důvodu spočívající v nadbytečnosti byl naopak zrušen trestný čin záškodnictví upravený v § 95 trestního zákona, který napříště pokrývalo nové ustanovení § 95 odst. 1 písm. g) trestního zákona ("*vydání lidí v nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví nebo cizího majetku v nebezpečí škody velkého rozsahu*" tím, že pachatel "*způsobí požár nebo povodeň nebo škodlivý účinek výbušnin, plynu, elektřiny nebo jiných podobně nebezpečných látek nebo sil nebo se dopustí jiného podobného nebezpečného jednání, nebo takové obecné nebezpečí zvýší nebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění*"). Ponechána byla ovšem jeho mírnější forma dle § 96 trestního zákona spočívající ve zničení, poškození cizí nebo vlastní věci nebo učinění jí neupotřebitelnou v úmyslu poškodit ústavní zřízení nebo obranyschopnost ČR.²⁴⁵ Nová skutková podstata upravující teroristický útok totiž v § 95 odst. 1 písm. c), d) a g) trestního zákona byla v tomto smyslu užší, když postihovala zničení či poškození veřejného majetku (nikoli vlastního či patřícího jiné soukromé osobě), nebo zmiňovala pouze konkrétní formy zničení nebo poškození (např. způsobení požáru), kde navíc primárním bylo ohrožení života, zdraví nebo majetku osob prostřednictvím takového jednání (např. vydáním osob v nebezpečí smrti způsobením požáru, ať už na vlastním či cizím majetku), nikoli toto jednání samotné (zničení cizí či vlastní věci, ať již zapálením či jinak). Specifický úmysl, tedy úmysl poškodit ústavní zřízení nebo obranyschopnost republiky, se však v obou případech mohl shodovat.

²⁴⁴ MAREŠ, Miroslav. *Soudobé problémy a výzvy aplikace trestného činu teroristického útoku*. Státní zastupitelství. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 2015(2), s. 18.

²⁴⁵ *Důvodová zpráva k zákonu č. 537/2004 Sb.*, op. cit., s. 14.

Obdobně byla v trestním zákoně i přes novou úpravu teroristického útoku ponechána skutková podstata rozvracení republiky (§ 92 trestního zákona), a to vzhledem ke kvalitativně rozdílnému úmyslu (úmysl "rozvrátit" nejen "poškodit" a v teroristickém útoku absentující kategorie "územní celistvost republiky" a "samostatnost republiky") i vzhledem k obecněji vymezené objektivní stránce ("účast na násilných akcích proti republice nebo jejím orgánům") ve srovnání s kazuisticky vymezenými formami teroristického útoku v § 95 trestního zákona.²⁴⁶

6.1.2 *Rekodifikace trestního práva hmotného*

Nová skutková podstata trestného činu teroristického útoku (§ 95 trestního zákona) spolu se zachovanou skutkovou podstatou teroru (§ 93 trestního zákona) se stala nadlouho základem českého trestněprávního pojetí terorismu. Nic na tom nezměnila ani rekodifikace trestního práva hmotného, nový TZ neobsahoval v této oblasti změny koncepčního charakteru²⁴⁷. Zrušeno bylo pouze výše zmíněné záškodnictví (§ 96 trestního zákona), a to s odkazem na zásadu subsidiarity trestní represe.²⁴⁸

Co se týče znění trestného činu teroristického útoku (nově v § 311 TZ), skutková podstata byla do nového TZ do značné míry převzata z § 95 trestního zákona. Za podrobnější zmínku stojí nová úprava § 311 odst. 2 TZ. Dané ustanovení sice rovněž z velké části navazovalo na dosavadní formulaci uvedenou v § 95 odst. 2 trestního zákona, postihující jednak vyhrožování teroristickým útokem, jednak finanční, materiální či jinou podporu takového jednání, nicméně rekodifikací trestního práva hmotného zde došlo k určitému rozšíření trestnosti. V § 311 odst. 2, alinea druhá TZ byla zakotvena nejen trestnost finanční, materiální či jiné podpory samotných forem teroristického útoku vymezených v § 311 odst. 1 TZ, ale i trestnost podpory poskytovaná teroristovi nebo členovi teroristické skupiny; tyto pojmy, zejména pak pojem "*teroristická skupina*" však nebyly v TZ definovány. Tuto drobnou úpravu lze hodnotit ve vztahu k prokázání trestné činnosti kladně (např. průkaznost finanční podpory přímo ve vztahu ke konkrétnímu teroristickému útoku by v praxi mohla být poměrně komplikovaná), na druhé straně si nelze nevšimnout, že tak došlo k dalšímu (byť velmi nenápadnému) rozšíření legislativní praxe, kdy jednání, které je *de facto* pomocí, je výslovně upraveno v samostatné skutkové podstatě (§ 311

²⁴⁶ Tamtéž, op. cit., s. 14.

²⁴⁷ Ponecháme-li stranou dva prvky, které vycházejí z koncepčnějších změn v podobě kodexu trestního práva hmotného, a bezprostředně tak nesouvisejí se samotnou protiteroristickou legislativou: Jednak šlo o zařazení protiteroristické legislativy do deváté (nikoli již první) hlavy upravující "*Trestné činy proti České republice, cizímu státu a mezinárodní organizaci*", což vycházelo z odlišného uspořádání jednotlivých hlav zvláštní části trestního zákona a TZ, a zadruhé o zvýšení trestních sazeb.

²⁴⁸ *Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb.*, op. cit., s. 243.

odst. 2 TZ). K podpoře teroristy či teroristické skupiny bylo pak dále možné dopustit se pokusu a s ohledem na znění § 20 TZ ve spojení s § 311 odst. 4 TZ rovněž i přípravy, a to bez ohledu na jednání toho, kdo byl tímto jednáním podporován (zda se s ohledem na zásadu akcesority účastenství dopustil alespoň pokusu teroristického útoku či nikoli).²⁴⁹

Ve vztahu k trestnému činu teroru (nově § 312 TZ) lze krátce zmínit vypuštění výslovné formulace o postihu "*pokusu o úmyslné usmrcení jiného v úmyslu poškodit ústavní zřízení republiky*", což lze hodnotit jako pozitivní krok, když tato explicitní zmínka povyšující pokus na úroveň dokonatého trestného činu byla nedůvodná a vzhledem k obecné trestnosti pokusu²⁵⁰ i nadbytečná. Dále pak došlo k zobecnění pravidla, že stejná ochrana se mimo ČR, resp. mezinárodní organizaci, poskytuje i cizímu státu, když dosavadní úprava toto pravidlo vztahovala pouze k trestnému činu teroristického útoku (§ 95 odst. 4 trestní zákon), zatímco nový TZ toto pravidlo upravil ve společném ustanovení v § 313 TZ výslovně zmiňující teroristický útok i teror.²⁵¹

Rekodifikace trestního práva hmotného přinesla v této oblasti také napravení nedostatku způsobeného nedostatečnou transpozicí Rámcového rozhodnutí z roku 2002 v rámci novely č. 537/2004 Sb. Jmenovitě se jednalo o čl. 3 tohoto rámcového rozhodnutí upravující trestné činy spojené s teroristickými činnostmi, který kriminalizoval krádež s přitěžujícími okolnostmi, vydírání a padělání veřejných listin s teroristickým úmyslem. Toto ustanovení však novela č. 537/2004 Sb., nijak nereflektovala, teprve až novým TZ bylo dané úpravě, vyhověno. Do skutkové podstaty trestného činu loupeže (§ 173), vydírání (§ 175), krádeže (§ 205), zpronevěry (§ 206), neoprávněného užívání cizí věci (§ 207), podvodu ve všech jeho formách (§ 209 - 212) a do trestného činu padělání a pozměnění veřejné listiny (§ 348) byla doplněna okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby, a to spáchá-li pachatel tyto trestné činy v úmyslu umožnit nebo usnadnit vlastizradu, teroristický útok nebo teror. Vzhledem k tomu, že Rámcové rozhodnutí z roku 2002 obsahuje v této souvislosti poněkud nejednoznačný pojem "*krádež s přitěžujícími okolnostmi*", doplnil v toto směru český zákonodárce i vzhledem k požadavku na určitou konzistentnost právní úpravy nejen skutkovou podstatu krádeže, ale rovněž i další výše vymezené skutkové podstaty majetkových trestných činů či násilných trestných činů s obohacujícím prvkem.

²⁴⁹ Tamtéž, op. cit., s. 291.

²⁵⁰ Srov. ustanovení § 8 trestního zákona a § 21 TZ.

²⁵¹ *Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb.*, op. cit., s. 291 - 292.

6.1.3 *Novely TZ č. 330/2011 Sb. a č. 165/2015 Sb.*

Jak bylo již výše řečeno, s rostoucí mírou pozornosti, kterou fenoménu terorismu věnovala mezinárodní či regionální uskupení, se postupně zvyšovala i četnost novel TZ upravující tuto oblast. Společným rysem následujících dvou novel TZ (č. 330/2011 Sb. a č. 165/2015 Sb.) bylo pokračující osamostatňování trestněprávních jednání mající pomocný, resp. podpůrný charakter k trestnému činu teroristického útoku do samostatných skutkových podstat. Potřeba kriminalizovat jednání, které předchází samotnému teroristickému útoku a nespočívá pouze v poskytování finanční či materiální podpory, ale například i ve výcviku či náboru teroristů nebo v propagaci terorismu, se nejprve objevila do výše rozebraného Revizního rámcového rozhodnutí z roku 2008.

Požadavky Revizního rámcového rozhodnutí z roku 2008 tak bylo třeba promítnout i do TZ²⁵², což se stalo novelizací TZ č. 330/2011 Sb., v níž došlo k opětovnému rozšíření § 311 odst. 2 TZ o další formu jednání, a to o veřejné podněcování k jednotlivým formám teroristického útoku obsažených v prvním odstavci.²⁵³ Tímto veřejným podněcováním se ve smyslu Revizního rámcového rozhodnutí z roku 2008 rozumělo šíření nebo jiné zpřístupnění zprávy veřejnosti přímo či nepřímo obhajující teroristické jednání s úmyslem podnítit spáchání takového jednání, bylo-li zároveň toto podněcování reálně způsobilé zvýšit riziko spáchání teroristických útoků²⁵⁴. Vedle veřejného podněcování kriminalizovalo toto rámcové rozhodnutí rovněž nábor a výcvik teroristů²⁵⁵. Tyto formy jednání však nebyly do § 311 odst. 2 TZ (na rozdíl od veřejného podněcování) explicitně zahrnuty, aniž by to důvodová zpráva k dané novele jakkoli vysvětlila. Zákonodárce se rozhodl tyto dvě formy jednání do české právní úpravy výslovně nezahrnovat zřejmě z toho důvodu, že nábor teroristů bylo možné subsumovat pod obecnou formu účastenství spočívající v návodu podle § 24 odst. 1 písm. b) TZ, (srov. formulaci "*vzbudil v jiném rozhodnutí spáchat trestný čin...*") a výcvik teroristů bylo možné kvalifikovat jako pomoc podle § 24 odst. 1 písm. c) TZ (srov. formulaci "*umožnil nebo usnadnil jinému spáchání trestného činu... radou...*"). V obou případech, zejména pak v případě výcviku, by bylo možné uvažovat i o "*jiné podpoře*" ve smyslu tehdejšího § 311 odst. 2 alinea 3 TZ. V každém případě je možné konstatovat, že přestože bylo touto poněkud úspornější úpravou učiněno požadavkům Revizního rámcového

²⁵² Toto rámcové rozhodnutí vstoupilo v platnost dne 9. 12. 2008, tedy pouhé dva měsíce před platností dlouhodobě připravovaného nového TZ; rekodifikace trestního práva hmotného tak požadavky tohoto rámcového rozhodnutí zcela nepromítala.

²⁵³ *Důvodová zpráva k zákonu č. 330/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 306/2009 Sb., a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů* [online], s. 27 - 28, [cit. 5. 8. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=297 &ct1=0>.

²⁵⁴ Ustanovení čl. 3 odst. 1 písm. a) Revizního rámcového rozhodnutí z roku 2008.

²⁵⁵ Ustanovení čl. 3 odst. 1 písm. b) a c) Revizního rámcového rozhodnutí z roku 2008.

rozhodnutí z roku 2008 za dost, došlo tímto dvojitým přístupem k určitému rozdělení podpůrných jednání v obecném smyslu na dvě skupiny. Formy jednání, které byly obsaženy v samostatné skutkové podstatě § 311 odst. 2 TZ (vyhrožování teroristickým útokem, veřejné podněcování k teroristickému útoku, financování, materiální či jiná podpora teroristického útoku, teroristy nebo člena teroristické skupiny), byly v důsledku svého osamostatnění zákonodárcem zdůrazněny jako závažnější, resp. zavrženíhodnější formy jednání, než jednání, které bylo trestné "jen" jako obecná forma účastenství, ať již jako návod (nábor teroristů) či pomoc (výcvik teroristů)²⁵⁶. Toto rozdělení mělo i své praktické dopady spočívající v projevech zásady akcesority účastenství, neboť zatímco v případě jednání obsaženém výslovně v § 311 odst. 2 TZ bylo možné dopustit se pokusu a přípravy bez ohledu na jednání hlavního pachatele, v případě druhé skupiny bylo nutno zkoumat, zda došlo alespoň k pokusu hlavního pachatele ke spáchání teroristického útoku, jinak bylo možné postihnout toto jednání pouze jako přípravu.

Navazující novelou TZ č. 165/2015 Sb. došlo v § 311 odst. 2 TZ k dalším změnám, tentokrát v návaznosti na doporučení tzv. Výboru expertů pro hodnocení opatření proti praní špinavých peněz a financování terorismu v rámci RE (dále jen jako "Moneyval") ohledně řádného naplnění požadavků Mezinárodní úmluvy o potlačování financování terorismu z roku 1999, konkrétně jejího čl. 2²⁵⁷. V návaznosti na tyto požadavky tak touto novelou došlo k doplnění postihu podpory i samotné teroristické skupiny, čímž se napříště umožnil trestní postih finanční, materiální či jiné podpory organizovaných uskupení zaměřených na páchaní teroristických útoků ve smyslu doporučení FATF a nikoli "jen" této podpory vůči osamocenému teroristovi nebo členovi teroristické skupiny.²⁵⁸ V důsledku mezinárodních požadavků kladoucích teroristický útok a financování terorismu (včetně postihu za tato jednání) na stejnou úroveň došlo také k úpravě

²⁵⁶ Při neakceptování výkladu, že nábor i výcvik teroristů je *de facto* jinou podporou teroristického útoku, teroristů nebo teroristické skupiny ve smyslu § 311 odst. 2 alinea 3 TZ.

²⁵⁷ Podle ustanovení čl. 2 spáchá trestný čin dle této úmluvy jakákoliv osoba, jestliže "jakýmikoliv prostředky, přímo nebo nepřímo, protiprávně a úmyslně poskytne nebo shromáždí finanční prostředky se záměrem, aby byly použity, nebo s vědomím, že mají být použity, ať už plně nebo zčásti, za účelem uskutečnění činu, který představuje trestný čin spadající do rozsahu jedné ze smluv uvedených v příloze této smlouvy. Dále spáchá trestný čin podle úmluvy o potlačení financování terorismu i osoba, která jakýmikoliv prostředky, přímo nebo nepřímo, protiprávně a úmyslně poskytne nebo shromáždí finanční prostředky se záměrem, aby byly použity, nebo s vědomím, že mají být použity, ať už plně nebo zčásti, za účelem uskutečnění jakéhokoliv jiného činu, jehož provedením je zamýšleno způsobit smrt nebo vážné tělesné zranění civilní osobě nebo jakéhokoliv jiné osobě nehrající aktivní úlohu v nepřátelských akcích za situace ozbrojeného konfliktu, je-li účelem takového činu, ať už v důsledku jeho povahy nebo kontextu, zastrašit obyvatelstvo nebo přinutit vládu nebo mezinárodní organizaci, aby uskutečnila nebo se zdržela uskutečnění jakéhokoliv činu".

²⁵⁸ Srov.: "kdo takové jednání, teroristu nebo člena teroristické skupiny finančně, materiálně nebo jinak podporuje" a "kdo takové jednání, teroristu, teroristickou skupinu nebo jejího člena finančně, materiálně nebo jinak podporuje". Důvodová zpráva k zákonu č. 165/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů [online], s. 10 - 12, [cit. 6. 8. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=358&ct1=0>.

okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby v § 311 odst. 3 písm. a) TZ, a to ke vložení odkazu na druhý odstavce²⁵⁹. Na základě této úpravy tak bylo napříště postihováno stejně, spáchali pachatel jako člen organizované skupiny samotný teroristický útok či spáchal-li jedno z podpůrných jednání spočívající ve vyhrožování, veřejném podněcování anebo finanční, materiální nebo jiné podpoře ve smyslu § 311 odst. 2 tehdejšího znění TZ²⁶⁰.

6.1.4 Novela TZ č. 455/2016 Sb.

Poslední dvě novely z let 2011 a 2015 se však vzhledem k mezinárodním požadavkům ukázaly být jako nedostatečné. Tyto požadavky primárně vycházely z dokumentů organizace FATF a výboru Moneyval.²⁶¹ Výbor Moneyval v rámci svého pravidelného hodnocení v oblasti trestněprávního postihu financování terorismu a jeho jiné podpory ČR dlouhodobě vytýkal celou řadu legislativních nedostatků²⁶², což na podzim 2015 vyústilo v přerazení ČR do zostřeného režimu sledování (tzv. *Enhanced Follow-up Procedure*). Ze strany organizace FATF pak v druhé polovině roku 2015 proběhlo vlastní (na výboru Moneyval nezávislé) hodnocení, které ČR zařadilo do skupiny jurisdikcí s nedostatečnou kriminalizací financování terorismu, přičemž podle pravidel měla ČR jeden rok vytýkané nedostatky napravit. ČR do té doby vyvíjela snahu vysvětlit, že česká trestněprávní úprava v dané oblasti vyhovuje požadavkům plynoucím z mezinárodních úmluv a z nich odvozených doporučení FATF. Vytýkané nedostatky podle ČR vyplývaly pouze z přístupu hodnocení, který preferuje doslovné převzetí znění těchto mezinárodních dokumentů včetně konkrétních slov (což značně usnadňuje následný monitoring), zatímco české trestní právo hmotné vykazuje vyšší míru obecnosti. Vzhledem k tomu, že tento způsob argumentace výbor Moneyval ani organizace FATF neakceptovaly, bylo nutné přistoupit k další novele TZ v oblasti

²⁵⁹ Srov. "... spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,..."

²⁶⁰ Do té doby šlo pouze o obecnou přitěžující okolnost ve smyslu § 42 písm. o) TZ, přísnější postih byl umožněn pouze v případě prokázání jednání ve prospěch organizované zločinecké skupiny (§ 107 a § 108 TZ ve spojení s § 129 TZ).

²⁶¹ *Důvodová zpráva k zákonu č. 455/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony* [online], s. 9, [cit. 8. 8. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=886&ct1=0>.

²⁶² V souvislosti s terorismem šlo zejména o nedostatečnou úpravu skutkových podstat trestných činů souvisejících s financováním terorismu, kdy hodnotitelé poukazovali na nedostatečnost tehdejšího znění § 311 odst. 2 al. 3 TZ ["*kdo takové jednání (tedy teroristický útok vymezený v prvním odstavci), teroristu, teroristickou skupinu nebo jejího členu finančně, materiálně nebo jinak podporuje*], které podle výboru Moneyval neuspokojivě postihovalo shromažďování finančních prostředků za účelem přímého či nepřímého financování terorismu. Vytýkaná byla i skutečnost, že ČR dosud neratifikovalo Úmluvu RE o prevenci terorismu.

boje proti terorismu.²⁶³ Vedle požadovaného zpřesnění problematiky trestněprávního postihu financování a jiné podpory terorismu bylo rovněž přihlédnuto k dokumentům OSN, RE a EU, zejména pak ke Směrnici o boji proti terorismu reagující na Rezoluci č. 2178 (2014) a Dodatkový protokol, a to i s vědomím, že v době legislativních prací na této novele TZ a dalších souvisejících právních předpisů nebyla daná směrnice přijata²⁶⁴.²⁶⁵

Novela č. 455/2016 Sb. s účinností od 1. 2. 2017, která vznikla na pozadí těchto skutečností, bývá rovněž někdy označována jako tzv. "*velká protiteroristická novela*", neboť se bezesporu jednalo o největší úpravu trestního práva v této oblasti od roku 2004, kdy byla v souvislosti se vstupem ČR do EU zpracována novela č. 537/2004 Sb.

Konkrétní změny a úpravy lze rozdělit do několika oblastí:

1. vytvoření legální definice pojmu teroristické skupiny (§ 129a) a s tím související úprava legální definice organizované zločinecké skupiny (§ 129), zakotvení nového trestného činu účasti na teroristické skupině (§ 312a) a s tím související zavedení zvláštního ustanovení o účinné lítosti (§ 312b) a ustanovení o beztrestnosti agenta v návaznosti na tento trestný čin (§ 312c), úprava trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině (§ 361) a úprava beztrestnosti agenta v návaznosti na tento trestný čin (§ 363),
2. úprava trestného činu teroristického útoku (§ 311),
3. zakotvení či úprava trestných činů spojených s teroristickými aktivitami - financování terorismu (§ 312d), podpora a propagace terorismu (§ 312e) a vyhrožování teroristickým trestným činem (§ 312f) a s tím související doplnění okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby u některých majetkových trestných činů, násilných trestných činů s obohacujícím prvkem a u trestného činu padělání a pozměnění veřejné listiny,
4. doplnění dalších souvisejících ustanovení - zásada ochrany (§ 7 odst. 1), obecná účinná lítost (§ 33), promlčení (§ 35), výjimečný trest (§ 54), trestné činy nadržování (§ 366), nepřekážení trestného činu (§ 367) a neoznámení trestného činu (§ 368) a doplnění dalších právních předpisů²⁶⁶,

²⁶³ *Důvodová zpráva k zákonu č. 455/2016 Sb.*, op. cit., s. 13 - 16; *Závěrečná zpráva o hodnocení dopadů regulace (RIA) k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony* [online], s. 3 - 6, 8, [cit. 8. 8. 2019]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNA83HGLOB>.

²⁶⁴ Jednání o návrhu této směrnice byla však již ukončena.

²⁶⁵ *Důvodová zpráva k zákonu č. 455/2016 Sb.*, op. cit., s. 10.

²⁶⁶ Zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu (zákon o zbraních), zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, dále jen jako "TOPO").

5. procesní aspekty^{267, 268}

6.1.4.1 Ad oblast 1.

Významná část přijatých změn se týká institutu teroristické skupiny, případně organizované zločinecké skupiny. Jedna z nejvýraznějších úprav v této oblasti spočívá ve vytvoření legální definice teroristické skupiny (§ 129a) legislativně vložené za legální definici organizované zločinecké skupiny (§ 129) v rámci výkladových ustanovení TZ. Podle této definice se teroristickou skupinou rozumí "*společenství nejméně tří trestně odpovědných osob, které má trvalejší charakter, je v něm provedena dělba činností mezi jeho jednotlivé členy, jeho činnost se vyznačuje plánovitostí a koordinovaností a je zaměřené na páchaní trestného činu vlastizrady spáchané formou teroristického útoku nebo teroru (§ 309), trestného činu teroristického útoku (§ 311) nebo trestného činu teroru (§ 312)*". Pro takto vymezené trestné činy se zároveň zavádí legislativní zkratka "*teroristický trestný čin*". Tato zkratka má čistě legislativně-technický účel, aby se předešlo opakovanému vypisování všech výše uvedených trestných činů, které se před novelou objevovalo ve zvláštní části TZ, a to zejména v okolnostech podmiňující použití vyšší trestní sazby některých trestných činů, k tomu viz dále Kapitulu 6.1.4.3. Tato zkratka je pak dále používána v názvech některých trestných činů (např. vyhrožování teroristickým trestným činem podle § 312f) či ve znění skutkových podstat (§ 312d odst. 1, § 312e odst. 1, 2, 3). Pro úplnost je třeba uvést, že daný pojem je používán i jinými právními akty. Evropské dokumenty, zejména Rámcové rozhodnutí z roku 2002, Revizní rámcové rozhodnutí z roku 2008 a na ně navazující Směrnice o boji proti terorismu pod tímto pojmem rozumí jednání vymezené v českém trestním právu jako teroristický útok podle § 311 TZ. Přestože se na první pohled jeví pojem "*teroristický trestný čin*" v českém kontextu jako širší, fakticky je obsah tohoto pojmu v českém a v evropském kontextu víceméně totožný, neboť trestný čin teroru je *de facto* možné podřadit pod § 311 odst. 2 písm. a) TZ, k tomu viz Kapitulu 6.1.1, a trestný čin vlastizrady odkazuje mimo jiné na trestné činy teroristického útoku a teroru spáchané toliko speciálním subjektem - občanem ČR.

Nutnost zavedení legální definice teroristické skupiny vycházela z ne zcela precizního promítnutí čl. 2 odst. 1 Rámcového rozhodnutí z roku 2002, který teroristickou skupinu (na rozdíl od TZ) definoval, a kdy tato definice byla bez dalších podstatných změn převzata do Směrnice o boji proti terorismu. V souvislosti s transpozicí dané směrnice do vnitrostátního práva nabylo důslednější promítnutí tohoto pojmu do TZ na aktuálnosti. Tato nepřesnost spočívala v tom, že definice vymezená Rámcovým rozhodnutím z roku 2002, a tedy i Směrnice o boji proti

²⁶⁷ Novela zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

²⁶⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. *Terorismus - základní otázky trestního práva a kriminologie*, op. cit., s. 31 - 32.

terorismu²⁶⁹, byla širší, než formulace "*organizovaná zločinecká skupina určená nebo zaměřená k páčání vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312)*" obsažená v § 361 odst. 2 a 3 TZ, neboť definice užívaná evropskými dokumenty nevyžadovala takový stupeň organizovanosti spočívající zejména v rozdělení funkcí či vnitřní organizační struktuře, což jsou znaky charakterizující organizovanou zločineckou skupinu (§ 129).²⁷⁰ Dalším důvodem hovořícím pro vytvoření legální definice v TZ byla skutečnost, že pojem teroristická skupina byl v TZ používán ještě před novelou č. 455/2016 Sb. (§ 311 odst. 2 alinea 3²⁷¹), přičemž bylo zřejmé, že frekvence užívání tohoto pojmu se v návaznosti na tuto novelu výrazně zvýší. Jevilo se tak jako vhodné explicitně vymezit znaky této skupiny a vysvětlit její vztah k organizované zločinecké skupině, resp. organizované skupině²⁷².

Konkrétní definiční znaky teroristické skupiny pak vycházely z judikatorně vymezené definice organizované skupiny (dělba činnosti, plánovitost a koordinovanost, sdružení více osob²⁷³) i z požadavků Směrnice o boji proti terorismu, které se v některých směrech s výše uvedenými judikatorními požadavky shodují (skupina více než dvou osob²⁷⁴, strukturovanost skupiny vylučující její náhodné vytvoření za účelem spáchání ojedinělého trestného činu, existence po delší dobu neboli trvalejší charakter skupiny).

Přesto by i po novele TZ č. 455/2016 Sb. mohl určité pochybnosti ohledně zcela přesného promítnutí evropských požadavků do českého právního řádu vzbuzovat znak "*společenství*

²⁶⁹ "*Strukturovaná skupina více než dvou osob existující po delší dobu, které jedná ve shodě s cílem páchat teroristické trestné činy; za "strukturovanou skupinou" se považuje skupina, která není nahodile vytvořena za účelem bezprostředního spáchání trestného činu, přičemž její členové nemusejí mít formálně vymezené úlohy a není nezbytná kontinuita členství ani rozvinutá struktura*".

²⁷⁰ *Důvodová zpráva k zákonu č. 455/2016 Sb.*, op. cit., s. 18 - 19.

²⁷¹ Jednání spočívající v účasti na teroristické skupině mohlo být podřazeno i pod tzv. "*jinou podporu teroristické skupiny*" ve smyslu tohoto ustanovení, pojem teroristická skupina v tomto ustanovení zakotvený se však vykládal analogicky opět ve vztahu k organizované zločinecké skupině.

²⁷² Tamtéž, op. cit., s. 19. Stručně řečeno, teroristická skupina je spolu s organizovanou zločineckou skupinou podmnožinou širšího pojmu organizovaná skupina, přičemž je možné, aby teroristická skupina zároveň naplňovala znaky organizované zločinecké skupiny, splní-li podmínky na stupeň organizovanosti takové skupiny.

²⁷³ "*Sdružení více osob, v kterém je provedena určitá dělba úkolů mezi jednotlivé členy sdružení a jehož činnost se v důsledku toho vyznačuje plánovitostí a koordinovaností, což zvyšuje pravděpodobnost úspěšného provedení trestného činu, a tím i jeho nebezpečnost pro společnost*". Více osobami se podle ustálené judikatury rozumí "*minimálně tři trestně odpovědné osoby, kdy se nevyžaduje výslovné přijetí za člena organizované skupiny nebo výslovné přistoupení člena k takové skupině. Postačí, že se pachatel fakticky a neformálně (třeba i konkludentně) včlenil do skupiny a aktivně se podílel na její činnosti*". (Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR - senátu ze dne 28. 5. 1976, sp. zn. 4 To 13/76; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR - senátu ze dne 18. 7. 1985, sp. zn. 11 To 51/85 a usnesení Nejvyššího soudu ČR - senátu ze dne 28. 3. 2018, sp. zn. 8 Tdo 279/2018). Od účinnosti TOPO (1. 1. 2012) se vícero osobami rozumí i právnické osoby.

²⁷⁴ V tomto smyslu byla zpřesněna i dosavadní definice organizované zločinecké skupiny (§ 129), když tento přesný minimální počet osob nahradil doposud neurčitou formulací "*společenství více osob*".

nejméně tři trestně odpovědných osob", neboť Směrnice o boji proti terorismu obsahuje pouze znak "skupina více než dvou osob", tedy bez ohledu na trestní odpovědnost. Protože odůvodnění směrnice k danému znaku neposkytuje žádné vysvětlení, lze tak uvažovat nad dvěma možnostmi výkladu. Zaprvé, že za teroristickou skupinu považuje směrnice sdružení jakýchkoli třech osob, zadruhé, že jde o trestněprávní dokument, vycházející z toho, že všechny osoby v nich zmíněné jsou jaksi samozřejmě *a priori* osobami, na které se trestní právo vztahuje, tedy osoby trestně odpovědné. Řešení tohoto problému se zřejmě nabízí v samotné evropské definici teroristické skupiny, kde vždy figuruje znak spočívající v cíli, účelu či zaměření páchat (teroristické) trestné činy. Pokud bychom přijali výklad, že teroristickou skupinou může být společenství nejméně tří osob, z nichž dovedeno *ad absurdum* nemusí být ani jedna osoba trestně odpovědná, nemohla by být definice teroristické skupiny naplněna v samotné své podstatě, která směřuje právě k vysoce závažné teroristické trestné činnosti (s koncepcí "*činu jinak trestného*" zajisté evropský zákonodárce nepočítal). Rovněž vzhledem k požadavku na určitou strukturovanost, popřípadě na dělbu činnosti je možné vycházet z toho, že unijní zákonodárce předpokládal rozdělení úkolů mezi samostatně aktivní osoby, nikoli situaci, kdy jsou trestně neodpovědné osoby užívány coby "živé nástroje" ke spáchání teroristických trestných činů.

V § 129a odst. 2 TZ se zdůrazňuje možnost aplikace ustanovení týkající se organizované skupiny a organizované zločinecké skupiny, neboť teroristická skupina je podmnožinou organizované skupiny a při naplnění znaků organizované zločinecké skupiny může být zároveň i touto skupinou. Výjimku pak tvoří dvě ustanovení týkající se organizované zločinecké skupiny (§ 361 a § 363), kdy je podle předkladatele tato výjimka odůvodněna samostatnou úpravou v § 312a a § 312c TZ.²⁷⁵

Úprava legální definice teroristické skupiny a důvody jejího zavedení do značné míry souvisí se zakotvením nové skutkové podstaty účast na teroristické skupině (§ 312a). Tato skutková podstata ve svém prvním odstavci, obdobně jako tomu bylo v případě dosavadní úpravy účasti na organizované zločinecké skupině (§ 361), postihuje založení a účast na činnosti teroristické skupiny s tím, že teroristická skupina je nyní vymezena širěji, než jak tomu bylo do té doby, k tomu viz výše. Na výklad znaku založení teroristické skupiny a účasti na činnosti teroristické skupiny lze do značné míry vztáhnout závěry judikatury i odborné

²⁷⁵ *Důvodová zpráva k zákonu č. 455/2016 Sb.*, op. cit., s. 20. Ve vztahu k trestnému činu účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 TZ je podle důvodové zprávy trestný čin účasti na teroristické skupině podle § 312a TZ trestným činem speciálním. Jen na okraj lze zmínit, že ustanovení se bude pravděpodobně měnit v návaznosti na navrhované vypuštění § 363 TZ, k tomu více viz *návrh zákona, kterým se mění zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony* [online]. Materiál, [cit. 22. 10. 2019]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNBB6HZA5Q>.

literatury učiněné ve vztahu ke znaku založení organizované zločinecké skupiny nebo ke znaku účasti na činnosti v organizované zločinecké skupině.²⁷⁶ Na rozdíl od § 361 TZ však chybí znak podpory teroristické skupiny²⁷⁷, a to z toho důvodu, že tento znak bude v explicitně vymezených formách postihován prostřednictvím samostatných skutkových podstat financování terorismu (§ 312d) a podpory a propagace terorismu (§ 312e). Vzhledem však k tomu, že dosavadní dikce byla velmi obecná a rozuměla se jí "*jakákoli forma pomoci poskytnutá takové organizaci jako celku nebo i jen jejímu jednotlivému členu, avšak v zájmu takové organizace*"²⁷⁸, došlo k určitému zúžení trestnosti podpory, když napříště se jí rozumí pouze explicitně vymezené jednání v jednotlivých skutkových podstatách (odhlédneme-li od trestnosti účastenství ve formě pomoci). Je tak otázka, zda například již výše zmíněný sexuální džihád, který by do jisté míry formu "podpory" mohl naplňovat, může být trestněprávně postižitelný i nyní. Je možné uvažovat o tom, že (především) ženy vykonávající tuto činnost by byly považovány za členky teroristické skupiny podle § 312a TZ, zvažovat lze i naplnění formulace "*poskytnutí či slíbení obměny za spáchání teroristického trestného činu*" podle § 312e odst. 2 písm. d) TZ. Předkladatel si však byl takového zúžení vědom, když v odůvodnění k dané novele konstatuje, že "*v návaznosti na mezinárodní a evropské požadavky se přistupuje ke kazuistické úpravě*", kdy "*nejzávažnější formy podpory budou výslovně uvedeny v trestním zákoníku. Rovněž tím dojde k odstranění výkladových problémům, zda se takto široce koncipovanou podporou myslí například i jednání vedoucí k úniku podporované osoby trestnímu stíhání (jejímu odhalení), byť by jinak poskytování takovéto podpory bylo postihováno podle obecné skutkové podstaty nadržování (§ 366 trestního zákoníku)*"²⁷⁹. Lze se tak klonit k závěru, že nebudou-li formy podpory naplňovat znění jiných skutkových podstat, a to včetně trestného činu účasti na teroristické skupině, zbývá možnost posouzení, zda nejde o pomoc k dané trestné činnosti.

Požadavek na trestněprávní postih za vedení teroristické skupiny vymezený v evropských dokumentech se promítá do § 312 odst. 2 písm. a) TZ, kde se kriminalizuje účast na teroristické skupině spáchaná jako "*vedoucí činitel nebo představitel teroristické skupiny*". Takovou osobou nemusí být nutně a jedině nejvyšší představitel takové skupiny, "*může jít i o osobu nadanou*

²⁷⁶ Srov. důvodová zpráva k zákonu č. 455/2016 Sb., op. cit., s. 22; ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*, op. cit., s. 3343; DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní zákoník. Komentář II. díl*, op. cit., s. 2817 - 2819.

²⁷⁷ Podle dosavadního znění byla podpora teroristické skupiny postižitelná jak podle § 311 odst. 2 TZ, tak i podle § 361 odst. 2 TZ ve smyslu podpory organizované zločinecké skupiny určené nebo zaměřené k páčání vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312).

²⁷⁸ DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní zákoník. Komentář II. díl*, op. cit., s. 2819.

²⁷⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 455/2016 Sb., op. cit., s. 25.

rozsáhlejšími rozhodovacími pravomocemi, patřící do okruhu osob řídících činnost teroristické skupiny a její aktivity"²⁸⁰. Nad rámec evropských požadavků se v návaznosti na zachování kontinuity s dosavadním § 361 odst. 2 a 3 TZ rovněž zakotvuje přísnější postih zakladatelů a členů [§ 312a odst. 2 písm. b)] či vedoucích činitelů nebo představitelů [§ 312a odst. 3 písm. a)] tzv. kvalifikované teroristické skupiny, tedy takové teroristické skupiny, která zároveň naplňuje znaky organizované zločinecké skupiny. Další okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby je skutečnost, že byl trestný čin spáchán za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, která jde rovněž nad rámec evropských požadavků [§ 312a odst. 3 písm. b)]. Přestože jde o okolnost, která se v TZ standardně objevuje, je otázka, do jaké míry je její začlenění vhodné právě do jednoho z trestných činů postihující teroristické aktivity. Jak bylo již výše řečeno, podle MHP by za ozbrojeného konfliktu²⁸¹ bylo možné konstatovat naplnění znaků některého z trestných činů souvisejících s terorismem dle vnitrostátního práva jen ve velmi malém počtu případů. Je tomu tak proto, že na straně jedné nelze během ozbrojeného konfliktu jako teroristické označit jakékoli jednání, které cíleně vyvolává strach, a na straně druhé mohou být jednání, jež jsou v době míru vymezována jako akty terorismu, pokryta ustanoveními o zločinech podle mezinárodního práva, k tomu viz Kapitulu 2.4.²⁸²

Nově zakotvený trestný čin účasti na teroristické skupině je *de facto* účastenstvím ve formě pomoci a postihuje jednání svou povahou blízka přípravným jednáním. Proto má podle předkladatele aplikace § 312a TZ přednost před aplikací § 20 odst. 1 i § 24 odst. 1 písm. c) TZ.²⁸³ Zde je ovšem nutno podotknout, že obecné vymezení přípravy a pomoci je širší (srov. dikci "*úmyslné vytváření podmínek pro spáchání zvlášť závažného zločinu*" či "*umožnění nebo usnadnění jinému spáchání trestného činu*"). Pokud tak půjde o takové vytváření podmínek či o takovou pomoc, aniž by to zároveň naplňovalo znaky § 312a TZ, trestnost založená § 20 či § 24 TZ by namísto zřejmě byla.

Nová skutková podstata účast na teroristické skupině byla zároveň doplněna zvláštním ustanovením o účinné lítosti (§ 312b) zavedeným v reakci na stanovisko Komise Legislativní rady vlády pro trestní právo.²⁸⁴ Toto doplnění navazuje na obdobnou úpravu § 362 TZ (zvláštní

²⁸⁰ Tamtéž, op. cit., s. 22-23.

²⁸¹ Tedy nepochybně za válečného stavu. Stav ohrožení státu by mohl být vyhlášen v případě VOK na území ČR.

²⁸² BÍLKOVÁ, Veronika. *Idealisté, nebo fanatici?: Zahraniční (terorističtí) bojovníci z pohledu mezinárodního práva*, op. cit., s. 20.

²⁸³ *Důvodová zpráva k zákonu č. 455/2016 Sb.*, op. cit., s. 23.

²⁸⁴ *Stanovisko k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony*. Legislativní rada vlády ČR - pracovní komise pro trestní právo, s. 1, [cit. 19. 8. 2019].

ustanovení o účinné lítosti k účasti na organizované zločinecké skupině), a to vzhledem k upřednostnění zájmu na odhalení teroristické skupiny (zabránění hrozícím škodlivým následkům činů teroristické skupiny nebo napravení již vniklých škodlivých následků těchto činů) před veřejným zájmem na vyvození trestní odpovědnosti pachatelů.²⁸⁵

Navazující § 312c TZ pak doplňuje beztrestnost policejního agenta, který spáchal trestný čin účasti na teroristické skupině, dopustil-li se takového trestného činu s cílem odhalit pachatele trestné činnosti spáchané členy teroristické skupiny, ve spojení s teroristickou skupinou nebo ve prospěch teroristické skupiny anebo jejímu spáchání předejít. Stejně jako tomu bylo v případě § 312b TZ, i toto ustanovení do značné míry vychází z obdobné úpravy vztahující se k účasti na organizované ozbrojené skupině (§ 363). Novinkou je zaprvé vytvoření legislativní zkratky "*agent*", zadruhé logické nezačlenění podpory do znění ustanovení, když samotná účast na teroristické skupině nepostihuje podporu této skupiny, k tomu viz výše, zatřetí rozšíření taxativního výčtu o některé další trestné činy včetně trestných činů financování terorismu (§ 312d) a podpory a propagace terorismu (§ 312e) ve druhém odstavci, kdy dojde k pokrytí podpory absentující v prvním odstavci, a zejména pak rozšíření aprobovaného cíle policejního agenta o preventivní prvek, kdy dojde ke spáchání trestné činnosti "*s cílem ... předejít jejímu spáchání*". Podle třetího odstavce se beztrestnost policejního agenta neaplikuje na případy, kdy tento teroristickou skupinu založil nebo zosnoval, případně kdy je vedoucím činitelem nebo představitelem, což je vylučuje beztrestnosti tzv. agenta provokatéra.²⁸⁶

Se zavedením trestného činu účasti na teroristické skupině (§ 312a) a beztrestnosti agenta (§ 313c) souvisí i změny provedené ve skutkové podstatě účast na organizované zločinecké skupině (§ 361) a beztrestnost agenta (§ 363).

6.1.4.2 *Ad oblast 2.*

Další změnu spíše však menšího rozsahu provedla novela č. 455/2016 Sb. v § 311 TZ upravující teroristický útok. Doplněna a upravena byla jedna z forem teroristického útoku [§ 311 odst. 1 písm. f)] spočívající ve výrobě (a v dalších v zákoně vyjmenovaných dispozic) nebezpečných látek jako je výbušnina, jaderná, biologická, chemická či jiná zbraň či provádění výzkumu a vývoje takové zbraně, bojového prostředku nebo výbušniny. Zaprvé došlo k rozšíření objektivní stránky skutkové podstaty o "*jaderný materiál*", když šlo o jeden z požadavků výboru Moneyval a organizace FATF v návaznosti na znění příslušných mezinárodních smluv²⁸⁷. Další

²⁸⁵ *Důvodová zpráva k zákonu č. 455/2016 Sb.*, op. cit., s. 24.

²⁸⁶ Tamtéž, op. cit., s. 24.

²⁸⁷ Úmluva o fyzické ochraně jaderných materiálů a Mezinárodní úmluva o potlačování financování terorismu.

okruh změn vycházel z připomínky Ministerstva financí, kdy bylo do objektivní stránky skutkové podstaty doplněno souvětí "*bojový prostředek a materiál obdobné povahy*", neboť do té doby nebyla kriminalizována výroba (a další formy dispozic) bojového prostředku, ale "pouze" jeho nedovolený výzkum a vývoj. Materiál obdobné povahy pak nebyl kriminalizován vůbec. S tímto rozšířením souviselo i vypuštění slov "*zakázané zákonem nebo mezinárodní smlouvou*", když materiál obdobné povahy takto zakázán není. Na popud stejného připomínkového místa bylo dále ze skutkové podstaty vypuštěno slovo "*nedovoleně*", resp. "*nedovolený*", které byly vzhledem k úmyslu vyjádřenému v návěti skutkové podstaty teroristického útoku nadbytečné.²⁸⁸ Konečně, vypuštěn byl § 311 odst. 2 TZ, když obecněji naformulované formy jednání byly v návaznosti na mezinárodní a evropské požadavky promítnuty do nově vzniklých samostatných skutkových podstat.

6.1.4.3 *Ad oblast 3.*

Těmito nově vzniklými samostatnými skutkovými podstatami jsou financování terorismu (§ 312d), podpora a propagace terorismu (§ 312e) a vyhrožování teroristickým trestným činem (§ 312f). Společným znakem těchto trestných činů je kromě skutečnosti, že byly osamostatněny do jednotlivých ustanovení (čímž byla do určité míry zdůrazněna jejich závažnost a záměr zákonodárce takové jednání trestat, resp. účinně předcházet teroristickým útokům)²⁸⁹, rovněž také to, že postihují jednání podpůrného či přípravného charakteru k teroristickému trestnému činu.

Prvním z trojice těchto trestných činů je **financování terorismu (§ 312d)** mající *de facto* formu pomoci [srov. dikci "*umožnil nebo usnadnil jinému spáchání trestného činu, zejména opatřením prostředků*" v § 24 odst. 1 písm. c) TZ]. Ustanovení § 311 odst. 2 TZ do této novely obsahovalo formulaci "*stejně (jako za teroristický útok) bude potrestán, ...kdo takové jednání (teroristický útok), teroristu, teroristickou skupinu nebo jejího člena finančně, materiálně ... podporuje*"). Taková obecnější úprava však nestačila hodnotitelům výboru Moneyval a bylo tak nutno přistoupit k explicitnějšímu vymezení daného jednání. Přihlédnuto bylo rovněž k Dodatkovému protokolu a Směrnici o boji proti terorismu, které postih financování terorismu rovněž upravovaly (byť protokol pouze v návaznosti na problematiku zahraničních teroristických bojovníků).

²⁸⁸ V podrobnostech *důvodová zpráva k zákonu č. 455/2016 Sb.*, op. cit., s. 20 - 21; *Vypořádání zásadních připomínek k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony* [online]. Verze pro jednání vlády nebo Legislativní radu vlády, s. 6, [cit. 14. 7. 2019]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/veklep-history-version?pid=KORNAAAERSEL>.

²⁸⁹ *Důvodová zpráva k zákonu č. 455/2016 Sb.*, op. cit., s. 25.

Základní skutková podstata vychází ze dvou forem jednání. Zaprvé se jedná o "*finanční nebo materiální podporu teroristické skupiny, jejího člena, teroristy nebo spáchání teroristického trestného činu, trestného činu podpory a propagace terorismu nebo vyhrožování teroristickým trestným činem*". Zde je zcela patrná inspirace dosavadním, výše citovaným § 311 odst. 2 TZ, došlo však k rozšíření postihu financování nejen na teroristický trestný čin, ale i na další formy jednání. Toto rozšíření opět souvisí s mezinárodními a evropskými požadavky. Druhá forma jednání postihuje "*shromažďování finančních prostředků a jiných věcí v úmyslu*" je použit za výše vymezených účelem, což je svou povahou přípravným jednáním k první formě jednání. Z toho důvodu se proto nenavrhuje trestnost přípravy k tomuto trestnému činu, která byla doposud upravena v § 311 odst. 4 TZ. Pachatel obě formy jednání může spáchat sám či prostřednictvím jiného.

Vzhledem k přesunutí tohoto jednání ze skutkové podstaty upravující přímo teroristický útok do samostatné skutkové podstaty došlo ke snížení trestních sazeb za toto jednání (srov. formulaci "*bude potrestán odnětím svobody na pět až patnáct let, popřípadě vedle tohoto trestu též propadnutím majetku*" v § 311 odst. 1 TZ ve spojení s návětím § 311 odst. 2 "*stejně bude potrestán*" ve znění TZ před novelou č. 455/2016 Sb. s formulací "*bude potrestán odnětím svobody na tři léta až dvanáct let, popřípadě vedle tohoto trestu též propadnutím majetku*" v § 312d). Předkladatel tento krok odůvodnil tím, že mezinárodní dokumenty takovémuto zmírnění nebrání a že navrhovaná trestní sazba je natolik široká, aby trest mohl v konkrétních případech dostatečně vystihnout závažnost konkrétního jednání.²⁹⁰ Přestože to z důvodové zprávy jednoznačně neplyne, lze interpretovat, že předkladatel se kloní k vhodnosti odstupňování trestu podle typové závažnosti skutku, kdy finanční podpora terorismu není natolik závažná jako terorismus sám. Nicméně, s ohledem na skutečnost, že celá protiteroristická novela byla primárně zaměřená na precizaci trestněprávního postihu jednání spočívajících ve financování a jiné podpoře terorismu s důrazem na zavrženíhodnost takového jednání, je poměrně překvapivé, že tato navrhovaná změna na snížení trestních sazeb u financování terorismu prošla bez jakýchkoli námitek celým legislativním procesem.

Ve vztahu k okolnostem podmiňujícím použití vyšší trestní sazby stojí za zmínku zejména první z nich (spáchání financování terorismu jako člen organizované skupiny), kdy se tím rozumí člen jiné skupiny, než je teroristická skupina, tedy tzv. vnější podporování. Vnitřní podpora bude

²⁹⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 455/2016 Sb., op. cit., s. 27.

trestná jako účast na teroristické skupině podle § 312a TZ; tento trestný čin bude v takovém případě aplikován přednostně.²⁹¹

Navazující skutkovou podstatou je co do struktury poměrně komplikovaný trestný čin nazvaný **podpora a propagace terorismu (§ 312e)**, byť tento souhrnný název nepokrývá úplně všechny formy jednání, které upravuje, což přiznává i předkladatel.²⁹² Tyto formy jednání lze rozdělit do celkem pěti skupin.

První skupina je zahrnuta v § 312e odst. 1 a upravuje zvláštní formy **veřejného podněcování ke spáchání teroristického trestného činu** (alinea první) a **veřejného schvalování spáchaného teroristického trestného činu či veřejného vychvalování pachatele za spáchání teroristického trestného činu** (alinea druhá) mající vzhledem ke své specialitě přednost před obecně upraveným podněcováním k trestnému činu (§ 364) a schvalováním trestného činu (§ 365 odst. 1). Veřejné podněcování k teroristickému útoku bylo již trestné před novelou č. 455/2016 Sb. (§ 311 odst. 2 alinea 2), nově však došlo k jeho vyčlenění do samostatné skutkové podstaty a rozšíření trestnosti, když skutková podstata používá legislativní zkratku "*teroristický trestný čin*".

Pojem "*veřejné podněcování*" byl TZ již znám a nedoznal žádných významových změn. Osamostatnění veřejného podněcování k teroristickému trestnému činu rovněž koresponduje se Směrnicí o boji proti terorismu (čl. 5) a s Úmluvou o prevenci terorismu (čl. 5)²⁹³. S pojmem veřejné podněcování úzce souvisí druhá alinea spočívající v postihu veřejného schvalování teroristického trestného činu nebo veřejného vychvalování pachatele takového jednání. Před danou novelou bylo možné takové jednání postihovat jako trestný čin schvalování trestného činu (§ 365 odst. 1), případně jako "*jinou podporu*" ve smyslu § 311 odst. 2.²⁹⁴ Avšak vzhledem k širšímu pojetí pojmu "*veřejné podněcování*" ve Směrnici o boji proti terorismu i v Úmluvě o prevenci terorismu (srov. formulaci "*obhajování páchaní teroristických trestných činů*"), kdy směrnice přímo zmiňuje "*glorifikaci trestného činu*", bylo toto veřejné schvalování či vychvalování vyčleněno do samostatného ustanovení. Zde je však nutno zmínit, že se daná úprava vztahuje "pouze" k již "*spáchanému*", tedy dokonanému, trestnému činu (je otázkou, zda by k trestnosti postačil pouhý pokus teroristického trestného činu). Tento teroristický trestný čin tak

²⁹¹ Tamtéž, op. cit., s. 27.

²⁹² Tamtéž, op. cit., s. 27.

²⁹³ Obecně jde o kriminalizaci jakéhokoli zpřístupnění sdělení veřejnosti, s úmyslem podmínit spáchání teroristického trestného činu, pokud toto jednání obhájí páchaní těchto trestných činů a vyvolá nebezpečí, že takový trestný čin může být spáchán.

²⁹⁴ *Důvodová zpráva k zákonu č. 455/2016 Sb.*, op. cit., s. 28.

musí být jednoznačně konkretizován, v opačném případě by se mohlo jednat o veřejné podněcování podle § 364 TZ, případně o některý z verbálních trestných činů (např. podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod podle § 356 TZ). Pokud by toto podněcování mělo konkrétního adresáta, jednalo by se o návod. Pokud by se tak stalo ke vztahu ke konkrétnímu dosud nespáchanému trestnému činu v úmyslu utvrdit pachatele v jeho rozhodnutí takový trestný čin spáchat, šlo by o pomoc [srov. pojem "*utvrzování*" v § 24 odst. 1 písm. c) TZ] k tomuto trestnému činu.²⁹⁵

Druhou skupinu forem jednání upravených v § 312e TZ tvoří tzv. nábor či verbování, přesněji řečeno "*zjednání jiného ke spáchání teroristického trestného činu nebo trestného činu účasti na teroristické skupině*" [§ 312e odst. 2 písm. a)]. Toto jednání doposud postihované obecně jako návod, bylo opět osamostatněno v návaznosti na požadavek Směrnice o boji proti terorismu (čl. 6) i Úmluvy o prevenci terorismu (rovněž čl. 6). Vzhledem k tomuto osamostatnění a zásadě akcesority účastenství tak již nebude záležet na tom, zda bude toto "*zjednání jiné osoby*" úspěšné, či nikoli.²⁹⁶

Třetí skupinu jednání lze obecně nazvat jako **výcvik k terorismu** a jde o postih jak poskytování [§ 312e odst. 2 písm. b)], tak přijímání [§ 312e odst. 2 písm. c)] výcviku ke spáchání teroristického trestného činu. Dosud šlo toliko o pomoc či o přípravu k teroristickému trestnému činu s limity trestního postihu, které jsou s touto formou účastenství, resp. vývojovým stádiem trestného činu spojeny. Výslovným zakotvením takového jednání je učiněno za dost požadavkům Směrnice o boji proti terorismu (čl. 7 a 8), Úmluvy o prevenci terorismu (čl. 7) a Dodatkového protokolu (čl. 3). Směrnice však požaduje kriminalizaci výcviku poskytovaného i přijímaného za účelem (nejen) spáchání teroristického trestného činu, ale i za účelem "*příspění*" ke spáchání takového činu, což je *de facto* pomocí k teroristickému trestnému činu; poskytování výcviku za účelem příspěví ke spáchání teroristického trestného činu je tak vlastně pomocí k pomoci. Za výcvik k terorismu bude zřejmě považováno i samostudium [srov. formulaci "*si osvojí dovednosti*" v § 312e odst. 2 písm. c)]²⁹⁷.²⁹⁸ Postiženo zde naopak není osvojování si určité

²⁹⁵ Tamtéž, op. cit., s. 28.

²⁹⁶ Tamtéž, op. cit., s. 28.

²⁹⁷ Bod 11 odůvodnění Směrnice o boji proti terorismu.

²⁹⁸ V rámci daného ustanovení je navržena změna, k tomu více viz *Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů* [online], Materiál, [cit. 20. 7. 2019]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=ALBSBD39HKDY>. Doplnění reaguje na skutečnost, že dosavadní znění jednoznačně neupravuje možnosti postihu výcviku týkajících se obecně škodlivých látek (např. pyrotechnické výrobky), když pojem "*nebezpečné látky*" jsou v českém právním prostředí pojmem s přesně vymezeným obsahem, srov. přílohu 3 vyhlášky č. 208/2008 Sb., kterou se provádí zákon o některých opatřeních souvisejících se zákazem chemických zbraní.

teroristické ideologie, tedy podstoupení tzv. "mentálního výcviku", což však neznamená, že takové jednání by bylo bez možnosti trestního postihu, když v úvahu připadá trestný čin účasti na teroristické skupině (§ 312a) nebo příprava k samotnému teroristickému útoku (§ 20 odst. 1 ve spojení s § 311 odst. 4) v závislosti na konkrétních okolnostech případu.²⁹⁹

Čtvrtou, předposlední, formu jednání upravenou v § 312e TZ [konkrétně v odst. 2 písm. d)] se postihuje **poskytnutí nebo slíbení odměny či odškodnění jinému nebo pro jiného za spáchání teroristického trestného činu či uspořádáním sbírky na takovou odměnu či odškodnění**. Tento trestný čin nepromítá žádný z mezinárodních či evropských požadavků, jde o reakci na v praxi se objevující slib odměny či poskytnutí odměny pozůstalým po pachatelích sebevražedných teroristických útoků. Do výslovné kriminalizace bylo toto jednání možné postihovat jako návod (srov. pojem "*najmutí*"), psychická pomoc (srov. pojem "*utvrzení*") ke spáchání konkrétního teroristického trestného činu, případně jako schvalování trestného činu podle § 365 odst. 2 TZ podle konkrétních okolností případu.³⁰⁰ Dané jednání bude nutné odlišit od financování terorismu podle § 312d TZ, který bude obecnějším, tedy subsidiárním trestným činem, kdy poskytování finanční či materiální podpory za jiným účelem, než jak je popsáno v § 312d odst. 2 písm. d) TZ, bude postihováno jako financování k terorismu. Striktně odlišovat bude nutné také jednání popsané v tomto ustanovení od podpory pozůstalých z důvodu osobních, rodinných či dobročinných pohnutek, přičemž se však dá předpokládat, že takové rozlišení bude mnohdy činit z hlediska procesního dokazování velké obtíže.³⁰¹

S ohledem na zadání této práce se jako stěžejní jeví explicitní úprava **vycestování do zahraničí** podle § 312e odst. 3 písm. a) a b) TZ. Postih tohoto jednání byl doposud možný pouze jako příprava na teroristický útok, teror nebo vlastizrada či jako příprava k účasti na organizované zločinecké skupině podle dosavadního § 361 odst. 2 a 3 TZ s nutností prokázat těmto osobám jednání naplňující znaky těchto trestných činů, což se s ohledem na to, že se tak často dělo mimo území ČR jevílo jako velmi obtížné. Důvod zakotvení těchto dvou nových skutkových podstat tkvěl i v mezinárodních a evropských požadavcích, které reagovaly na stále rostoucí riziko působení a aktivit zahraničních teroristických bojovníků (čl. 4 Dodatkového protokolu, čl. 9 Směrnice o boji proti terorismu). Ostatně, problematika zahraničních teroristických bojovníků byla i jedním z hlavních důvodů jejich vzniku. Nutnost samostatné úpravy tohoto jednání dále vyplývá i z toho, že tito bojovníci často nejsou organizováni

²⁹⁹ BÍLKOVÁ, Veronika. Zahraniční terorističtí bojovníci a česká právní úprava, op. cit., s. 44.

³⁰⁰ JELÍNEK, Jiří. České trestní právo a zahraniční bojovníci - nové výzvy mezinárodního terorismu, op. cit. s. 186.

³⁰¹ *Důvodová zpráva k zákonu č. 455/2016 Sb.*, op. cit., s. 30.

ve standardních teroristických skupinách (kdy by bylo možné je postihovat prostřednictvím § 312a TZ).³⁰² Tzv. velká protiteroristická novela tak zavedla ve dvou písmenech daného ustanovení dvě odlišné skutkové podstaty. Zaprvé, se jednalo o postih občanů ČR, kteří vycestovali do států, jichž nebyli státními občany (tedy nemohlo se jednat o vycestování občanů ČR z jiného státu do ČR či o vycestování Čechů s druhým státním občanstvím do svého druhého domovského státu) nebo v němž nemají trvalý pobyt za účelem spáchání konkrétně vymezených trestných činů³⁰³. Zadruhé, se jednalo o pachatele, kteří nejsou občany ČR, vycestují-li z ČR nebo podniknou-li tranzit přes její území do jiného státu, s nímž je nepojí žádné užší vazby (státní občanství, trvalý pobyt) za účelem spáchání v předchozí poznámce pod čarou uvedeného výčtu trestných činů. Stejně jako u ostatních trestných činů bude klíčové prokázání specifického teroristického úmyslu; o daný trestný čin z povahy věci nepůjde, budou-li dané osoby cestovat za jiným účelem (např. příslušníci Červeného kříže, Lékaři bez hranic, zpravodajští novináři atd.).

Tato ustanovení zavedená novelou TZ č. 455/2016 Sb. se však jevila jako velmi problematická. První nedostatek spočíval v tom, že daná ustanovení neumožňovala postih osoby, která by cestovala se specifickým teroristickým účelem do státu, jehož je státním občanem, resp., v němž má trvalý pobyt, tedy např. Čecha do ČR nebo Francouze, cestuje-li z ČR nebo přes ČR do Francie. Dalším výrazným nedostatkem byla skutečnost, že právní úprava TZ postihovala pouze vycestování, nikoli přicestování do ČR jako cílové země. Pokud by tak např. Francouz cestoval do ČR s teroristickým úmyslem, nespáchal by podle této úpravy trestný čin, když § 312e odst. 3 písm. b) TZ postihoval pouze vycestování z ČR do jiného státu, či vycestování z jiného státu přes ČR do dalšího státu. Paradoxně tak bylo možné postihnout teroristu, který přes ČR cestoval do jiné cílové destinace, ale nikoli teroristu, který měl v plánu své teroristické aktivity realizovat přímo v ČR. Tato úprava tak nadřazovala zájmy ostatních zemí nad zájmy ČR, což byl poměrně zajímavý, nicméně zcela jistě nezamýšlený obrat zákonodárce vzhledem k tomu, že teprve novelou č. 537/2004 Sb. byla zavedena ochrana také jiným státům než jen ČR a mezinárodním organizacím. Toto pojetí bylo tedy nejen zcela nepraktické, ale ani neodpovídalo

³⁰² Jde o tzv. "osamělé vlky". K tomu viz JELÍNEK, Jiří a kol. *Terorismus - základní otázky trestního práva a kriminologie*, op. cit., s. 39.

³⁰³ Teroristického trestného činu, trestného činu účasti na teroristické skupině (§ 312a), vyhrožování teroristickým trestným činem (§ 312f) nebo poskytování či přijímání teroristického výcviku [§ 312e odst. 2 písm. b) a c)]. Tento výčet vycházel z požadavků Směrnice o boji proti terorismu (čl. 9) a Dodatkového protokolu (čl. 4). Trestnost financování vycestování terorismu (požadavek čl. 11 Směrnice o boji proti terorismu a čl. 5 Dodatkového protokolu) je v TZ obsažen již v rámci skutkové podstaty financování terorismu (§ 312d). Trestnost organizace a usnadnění vycestování za účelem terorismu (požadavek čl. 10 Směrnice o boji proti terorismu a čl. 6 Dodatkového protokolu) však v TZ na rozdíl od výše uvedených jednání nebyla v TZ explicitně vymezena. Bylo tak nadále postihováno jako účastenství ve formě organizátorství (organizace vycestování) či pomoci (usnadnění vycestování).

požadavkům Směrnice o boji proti terorismu, která kriminalizuje cestování za účelem terorismu bez ohledu na státní občanství či místo trvalého pobytu pachatele, když navíc výslovně postihuje jak vycestování (čl. 9 odst. 1), tak přicestování (čl. 9 odst. 2).³⁰⁴ Původ tohoto nedostatku vycházel zřejmě ze zohlednění čl. 4 Dodatkového protokolu, který kritéria státního občanství a trvalého pobytu obsahuje a požaduje postih toliko vycestování s teroristickým úmyslem do zahraničí, s nímž danou osobu nepojí tyto vazby. Dodatkový protokol rovněž nekriminalizuje vycestování s teroristickým úmyslem státního příslušníka z jiného státu do domovského státu (např. Čecha cestujícího z Francie do ČR nebo naopak Francouze z ČR do Francie). Vazba na státní příslušnost či trvalý pobyt vychází z pojetí zahraničních teroristických bojovníků, jakožto osob operujících na území, k němuž nemají žádné užší vazby vycházející z definice obsažené v Rezoluci č. 2178 (2014), na níž Dodatkový protokol navázal. Pro potřeby praxe a i ve vztahu k určité konzistentnosti úpravy se však ukázalo, že je třeba postihovat i osoby s vazbami na dané území, když tyto mohou mít naopak větší motivaci zasahovat svými teroristickými aktivitami právě ty státy, k nimž mají určitý vztah (státní občanství, trvalý pobyt). Je však nutno poznamenat, že tyto osoby již nebudou beze zbytku naplňovat vymezení kategorie zahraničních teroristických bojovníků, jak je upravují výše uvedené dokumenty, a to právě ve vztahu k adjektivu "*zahraniční*" či "*foreign*".

Pro úplnost a ve vztahu k novele č. 455/2016 Sb. je třeba připomenout, že předkladatel v době legislativních prací neměl ještě k dispozici finální verzi Směrnice o boji proti terorismu, když daná novela byla do připomínkového řízení zaslána v březnu 2016, zatímco Směrnice o boji proti terorismu byla v úředním věstníku EU publikována až o rok později.³⁰⁵

Posledním z výše vymezené trojice nově navrhovaných samostatných skutkových podstat je **vyhrožování teroristickým trestným činem (§ 312f)** vycházející z dosavadního § 311 odst. 2 alinea 1 TZ ("*kdo vyhrožuje teroristickým trestným činem*"). Stejně jako tomu bylo i v předchozích případech, i zde je vhodné zmínit snížení trestních sazeb oproti předchozí úpravě. Pojem "*vyhrožování*" nedostal žádného významového posunu, bude se tedy vykládat jako doposud (vážně míněná hrozba újmou, jejichž obsah lze kvalifikovat jako některý z teroristických trestných činů, aniž by však bylo nutné vzbudit důvodnou obavu z toho, že pachatel čin, kterým hrozí, skutečně

³⁰⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Terorismus - základní otázky trestního práva a kriminologie*, op. cit., s. 210.

³⁰⁵ Viz *Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony* [online]. Verze do připomínkového řízení, [cit. 22. 7. 2019]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/veklep-history-version?pid=KORNA86DJCMY>; *Úřední věstník EU. L 88, 31. 3. 2017* [online]. Eur-Lex, s. 1 - 32, [cit. 20. 7. 2019]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=OJ:L:2017:088:TOC>.

uskuteční).³⁰⁶ Ve vztahu k mezinárodním a evropským požadavkům na kriminalizaci tohoto jednání je třeba zmínit Směrnici o boji proti terorismu [čl. 3 odst. 1 písm. j)] a sektorovou úmluvu o fyzické ochraně jaderných materiálů [§ 7 odst. 1 písm. e)].³⁰⁷

Se zavedením těchto skutkových podstat souvisí i dílčí **doplnění a úprava okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby u některých majetkových trestných činů³⁰⁸, násilných trestných činů s obohacujícím prvkem³⁰⁹ a u trestného činu padělání a pozměnění veřejné listiny podle § 348 odst. 3 písm. b) TZ.** Výčet těchto trestných činů vychází z Revizního rámcového rozhodnutí z roku 2008 (čl. 3) a ze Směrnice o boji proti terorismu (čl. 12), když tyto zmiňují krádež s přitěžujícími okolnostmi (kdy český zákonodárce mimo samotné krádeže zařadil do výčtu i další majetkové trestné činy), vydírání (český TZ s ohledem na různost vnímání těchto pojmů v právních rádech evropských států obsahuje i loupež) a padělání veřejných listin nebo jejich použití. Tyto trestné činy jsou pak trestány přísněji, jsou-li páčány s teroristickým úmyslem, kdy dané okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby obsahují odkazy na konkrétní skutkové podstaty. V první řadě jde o teroristický trestný čin (zde došlo pouze k použití nové legislativní zkratky namísto dosavadního vypisování trestného činu teroristického útoku, trestného činu teroru a trestného činu vlastizrady). Dále bylo nutné reagovat na přesunutí některých jednání, které podle původního § 311 odst. 2 TZ spadaly pod teroristický útok (vyhrožování teroristického útoku podle § 311 odst. 2 alinea 1 TZ, financování teroristickým útokem podle § 311 odst. 2 alinea 3 TZ), do samostatných skutkových podstat (§ 312f, § 312d), když tyto odkazy byly výslovně v daných ustanoveních zmíněny. V případě vyhrožování teroristickým trestným činem požaduje takovou úpravu evropské právo, v případě financování terorismu jde o doplnění nad rámec těchto požadavků v návaznosti na přísnější postih jakéhokoli jednání související s finanční či jinou materiální podporou teroristických jednání (např. přepadení banky v úmyslu použít získané peníze pro teroristické účely). Zákonodárce se však rozhodl nepostupovat stejně jako v případě financování terorismu, pokud jde o veřejné podněcování k teroristickému útoku (dosavadní § 311 odst. 2 alinea 2 TZ), když odkaz na nově osamostatněný § 312e odst. 1 alinea 1 TZ tyto trestné

³⁰⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*, op. cit., s. 3063 - 3064; DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní zákoník. Komentář II. díl*, op. cit., s. 2537.

³⁰⁷ *Důvodová zpráva k zákonu č. 455/2016 Sb.*, op. cit., s. 31.

³⁰⁸ Krádež podle § 205 odst. 5 písm. b) TZ, zpronevěra podle § 206 odst. 5 písm. b) TZ, neoprávněné užívání cizí věci podle § 207 odst. 3 písm. b) TZ, podvod podle § 209 odst. 5 písm. b) TZ, pojistný podvod podle § 210 odst. 6 písm. b) TZ, úvěrový podvod podle § 211 odst. 6 písm. b) TZ a dotační podvod podle § 212 odst. 6 písm. b) TZ.

³⁰⁹ Loupež podle § 173 odst. 2 písm. d) TZ a vydírání podle § 175 odst. 3 písm. b) TZ.

činy neobsahují. Důvodem je zřejmě snaha zákonodárce přísněji postihovat pouze jednání související s financováním terorismu.

Trestný čin padělání a pozměnění veřejné listiny mimoto odkazuje i na trestný čin účasti na teroristické skupině (§ 312a). Nově je zde také odkazováno na podporu a propagaci terorismu upravující cestování za účelem terorismu (§ 312e odst. 3). V obou případech jde o požadavek Směrnice o boji proti terorismu [odkaz na čl. 4 a 9 v čl. 12 písm. c)].

6.1.4.4 *Ad oblast 4. a 5.*

Další změny TZ provedené novelou č. 455/2016 Sb. (§ 7, § 33, § 35, § 54, § 366 - 368) již většinou navazují na zavedení nových ustanovení (§ 312a, § 312d, § 312e, § 312f).³¹⁰ Totéž platí i pro doprovodné novelizace zákona o zbraních a zákona o TOPO.

Co se týče procesních aspektů dané úpravy, dotkla se daná novelizace pouze dvou oblastí upravených v trestním řádu – zaprvé věcné příslušnosti soudů (§ 17 trestního řádu), zadruhé úpravy odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu a zjišťování údajů o telekomunikačním provozu (§ 88 a § 88a trestního řádu). I v těchto případech jsou důvody drobných změn jednoznačné, byť explicitní doplnění odkazu na § 312a TZ upravující účast na teroristické skupině do § 88 a § 88a upravující omezení podávání informace o odposlechu či zjištění údaje může být chápáno jako poněkud nadbytečné, když tento trestný čin již spadá pod jiný důvod neposkytnutí informace, (srov. "*zločin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let*").³¹¹ Odůvodnění předkladatele, který zde vysvětluje doplnění § 312a TZ do daného výčtu stávající existencí odkazu na § 361 TZ upravující účast na organizované zločinecké skupině, je sice logické, nicméně jako vhodnější se jeví naopak postup oba odkazy na tyto trestné činy z daných ustanovení vypustit a napříště tyto trestné činy subsumovat pod důvod pracující s vyšší horní hranicí trestní sazby. Na druhou stranu lze připustit, že vypuštění odkazu § 361 TZ a zároveň nedoplnění odkazu na § 312a TZ by mohlo u dané ostře sledované problematiky zejména telefonních odposlechů vzbudit diskuze, zda tímto zákonodárce nezamýšlel tyto činy do daných důvodů omezení podávání informací již dále nezahrnovat. S ohledem na tyto nezamýšlené důsledky takového vypuštění se tak zřejmě předkladatel rozhodl pro nakonec přijatou úpravu.

³¹⁰ *Důvodová zpráva k zákonu č. 455/2016 Sb.*, op. cit., s. 17 – 18, 32 – 33.

³¹¹ *Stanovisko k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony*, op. cit., s. 2.

6.1.5 *Novela TZ č. 287/2018 Sb.*

Jak bylo výše naznačeno, novela č. 455/2016 Sb. promítala požadavky Směrnice o boji proti terorismu pouze částečně, a to vzhledem k tomu, že její oficiální finální verze nebyla během legislativních prací na této novele dosud hotova. Úplná transpozice směrnice do TZ tak byla provedena až novelou č. 287/2018 Sb., jež vedle oblasti terorismu upravovala celou řadu jiných tematických okruhů včetně praní špinavých peněz, maření spravedlnosti, úplatkářství aj.³¹² Změny v tematickém okruhu týkající se boji proti terorismu spočívaly v harmonizaci českého trestního práva s čl. 3 odst. 1 písm. i) a čl. 9, resp. čl. 10 Směrnice o boji proti terorismu, šlo tedy o jednu z forem spáchání teroristického trestného činu a o problematiku vycestování za účelem terorismu.³¹³

První okruh změn se týkal úpravy teroristického útoku podle § 311 TZ, kdy Směrnice o boji proti terorismu požadovala i postih úmyslného neoprávněného zasahování do informačních systémů a úmyslného neoprávněného zasahování do údajů podle příslušných právních norem EU, jsou-li spáchány s teroristickým úmyslem. Promítnutí tohoto požadavku bylo doprovázeno opticky mnohem výraznějším rozdělením jednotlivých forem teroristického útoku do dvou odstavců, a to na základě sekundárního objektu, kdy do prvního odstavce byla zařazena jednání ohrožující majetek, resp. tzv. kyberterorismus, a do druhého odstavce pak jednání bezprostředně ohrožující život, zdraví nebo bezpečnost osob. Tato diferenciací pak umožnila předkladateli přesnější odstupňování trestních sazeb s ohledem na typovou závažnost teroristického útoku. U jednání zakotvených v prvním odstavci byla nově upravena trestní sazba v rozmezí tří až dvanácti let odnětí svobody; zde tedy došlo k určitému zmírnění trestní represe. V případě jednání upravených ve druhém odstavci zůstala trestní sazba zachována v rozmezí od pěti do patnácti let odnětí svobody.³¹⁴ Byť má tato diferenciací určité opodstatnění, je otázkou nakolik toto rozdělení přispívá k přehlednosti úpravy teroristického útoku. Současná úprava teroristického útoku jakožto centrální skutková podstata v oblasti protiteroristické legislativy je nyní poměrně složitá, když určité formy teroristického jednání vymezené v prvních dvou odstavcích se liší pouze sekundárním objektem (primární objekt vymezený v návěští odstavce 1 a 2 zůstává shodný), přičemž jiné formy zůstávají s ohledem na svou typovou závažnost upraveny toliko v odstavci 2 [týká se to např. písm. a), b) či f)]. Je tak otázkou, zda diferenciací trestních sazeb, jež navíc není ani příliš výrazná,

³¹² *Důvodová zpráva k zákonu č. 287/2018 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony* [online], s. 15, [cit. 12. 8. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=79&CT1=0>.

³¹³ Tamtéž, op. cit., s. 23 - 24.

³¹⁴ Tamtéž, op. cit., s. 46.

a která byla zřejmě jediným důvodem pro dané rozdělení, je dostatečným přínosem odůvodňující tuto úpravu. V rámci této změny pak došlo i k vložení nové formy teroristického jednání do odstavce 1 písm. e) TZ reflektující společenskou škodlivost kybernetických útoků. Nově je tak jako teroristický útok postihován útok proti počítačovému systému tzv. kritické infrastruktury, popř. proti jinému významnému systému³¹⁵, a to prostřednictvím různých dispozic (vložením dat do počítačového systému nebo na nosič informací, jejich vymazáním, zničením, poškozením, změnou, potlačením dat, snížením jejich kvality nebo učiněním jich neupotřebitelnými). Podmínkou je samozřejmě provedení těchto útoků s teroristickým úmyslem. Terminologie (zejména pojem "*počítačový systém*") vychází z již zaužívaných pojmů trestního práva hmotného (§ 182, § 230 - § 232 TZ).

Druhý okruh změn spočíval v § 312e odst. 3 písm. a) a b) TZ, kdy toto poměrně nové ustanovení (účinné od února 2017) bylo nahrazeno pregnantnějším zněním co do požadavků čl. 9 Směrnice o boji proti terorismu. Zprvce došlo k napravení výše zmíněných nedostatků, když nová úprava postihovala vycestování pachatele bez další konkretizace (tedy bez ohledu na specifické vlastnosti pachatele spočívajícího v jeho vazbě na cílovou destinaci) do jiného státu než je daný členský stát. Nová obecnější úprava obsažená v § 312e odst. 3 písm. a) TZ tak již napravuje nedostatky, které v této souvislosti obsahovala novela č. 455/2016 Sb. TZ tedy již umožňuje postihovat jakéhokoli pachatele (Čecha, ale i cizince), který přicestoval (odkudkoli) do ČR jako cílové destinace s teroristickým úmyslem, stejně jako např. Francouze cestujícího do Francie s tímto úmyslem (při naplnění podmínek působnosti TZ). Druhá změna provedená v souvislosti s čl. 10 Směrnice o boji proti terorismu a s jeho promítnutím do § 312e odst. 3 TZ spočívala v postihu organizování nebo jiného usnadnění takového cestování. Důvodová zpráva k novele č. 455/2016 Sb., se poměrně nekonzistentně omezila na konstatování, že organizování tohoto cestování lze kvalifikovat jako účastenství ve formě organizátorství k § 312 odst. 3 TZ a jiné usnadnění jako účastenství ve formě pomoci k témuž trestnému činu.³¹⁶ To je nepochybně pravdou, nicméně v situaci, kdy novela č. 455/2016 Sb. jinak povyšovala tyto formy účastenství na samostatné trestné činy s odůvodněním na limity zásady akcesority účastenství, jevílo se dané odůvodnění u tohoto ustanovení, kde předkladatel toto osamostatnění odmítl, jako poněkud nesystémové. Novela č. 287/2018 Sb. tak tento nedostatek, který by mohl být vnímán i jako nedostatečná implementace Směrnice o boji proti terorismu (kdyby se pachatel o cestování ani nepokusil, nemohl by být postihován ani organizátor či jeho pomocník), napravila. Daná úprava

³¹⁵ Viz § 311 odst. 1 písm. e) TZ.

³¹⁶ *Důvodová zpráva k zákonu č. 455/2016 Sb.*, op. cit., s. 30 - 31.

šla dokonce i nad rámec evropských požadavků, když do § 312 odst. 3 písm. b) TZ doplnila i postih návodu k takovému cestování (srov. "*jiného k němu navádí*"), a to z důvodu konzistentního povýšení všech forem účastenství na samostatný trestný čin.³¹⁷

³¹⁷ *Důvodová zpráva k zákonu č. 287/2018 Sb.*, op. cit., s. 46 - 47.

7 Vnitrostátní právní úprava de lege ferenda

Ačkoli lze vývoj v oblasti trestního postihu zapojení osob do zahraničních ozbrojených entit, a to především v rámci protiteroristické legislativy, označit v ČR za poměrně dynamický, rozhodně nejde o proces ukončený. Poslední dvě novely TZ v této oblasti - novela č. 455/2016 Sb. a novela č. 287/2018 Sb. - sice přizpůsobily český právní řád mezinárodním i evropským požadavkům, což bylo již mezinárodními organizacemi pozitivně hodnoceno³¹⁸, na straně druhé zde zůstává otázka precizace trestního práva hmotného v návaznosti na některé další specifické fenomény. Tím je problematika osob, které se účastní činnosti nestátních a neterroristických ozbrojených entit. Tato oblast není mezinárodními ani evropskými organizacemi, kterými je ČR členem, nikterak regulována, záleží tedy čistě na vnitrostátní trestní politice, jak se k tomuto fenoménu postaví.

Diskuze o možné novelizaci TZ za účelem postihu služby v nestátních cizích silách zesílily v souvislosti s legislativními pracemi na protiteroristických novelách, neboť dané oblasti spolu, i vzhledem ke zhoršující se bezpečnostní situaci ve světě, úzce souvisí. Například Audit národní bezpečnosti z prosince 2016 navrhl zařadit tuto oblast mezi otázky, které výslovně doporučoval řešit.³¹⁹ V lednu 2019 pak byla vládě předložena Analýza Ministerstva spravedlnosti "Zhodnocení možností trestního postihu činnosti zahraničních (teroristických) bojovníků".³²⁰ Z jejich závěrů vyplynulo, že otázka trestní odpovědnosti osob za zapojení, resp. službu v nestátních entitách, které je minimálně sporné či dokonce nevhodné označit za teroristické, není v českém právním prostředí dosud uspokojivě vyřešena.³²¹

7.1 Zhodnocení možností trestního postihu podle stávající právní úpravy

Analýzou stávajících skutkových podstat, které obsahuje současný TZ, dojdeme k závěru, že ten neumožňuje vždy postihnout osoby, které se účastní činnosti zahraničních ozbrojených entit, jejichž hlavním zaměřením je jejich zapojení do ozbrojeného konfliktu.

³¹⁸ Například v únoru 2019 Moneyvalem zveřejněná hodnotící zpráva ČR, v níž je mimo jiné oceněn legislativní vývoj v oblasti boje proti financování terorismu. K tomu více viz MONEYVAL. *Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures. Czech Republic. Fifth Round Mutual Evaluation Report* [online]. December 2018, s. 5, 164 - 165, [cit. 15. 7. 2019]. Dostupné z: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/mer-fsrb/Moneyval-Mutual-Evaluation-Report-Czech-Republic.pdf>.

³¹⁹ MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Audit Národní bezpečnosti* [online]. Praha: 2016, s. 13 - 14, 26, [cit. 15. 7. 2019]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Audit-narodni-bezpecnosti-20161201.pdf>.

³²⁰ MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. *Analýza Zhodnocení možností trestního postihu činnosti zahraničních (teroristických) bojovníků*, op. cit., s. 1 - 17.

³²¹ Tamtéž, op. cit., s. 15 - 17.

7.1.1 *Trestný čin služby v cizích ozbrojených silách podle § 321 TZ*

Tento trestný čin ve své základní skutkové podstatě postihuje občana ČR (jako speciální subjekt), který "v rozporu s jiným právním předpisem koná službu ve vojsku nebo ozbrojených silách jiného státu". Jiným právním předpisem, na který se zde odkazuje, je branný zákon³²², konkrétně jeho § 34 upravující podmínky pro vstup občana do ozbrojených sil jiného státu, kdy je tento vstup podmíněn souhlasem prezidenta republiky na základě odůvodněné žádosti dané osoby podané prostřednictvím Ministerstva obrany. Prezident republiky má před udělením tohoto souhlasu podklady od Ministerstva obrany, Ministerstva zahraničních věcí a Ministerstva vnitra. Na udělení souhlasu není právní nárok. Z tohoto pravidla existují výjimky. Souhlas prezidenta republiky není potřeba v případě tzv. bipolitů, tedy občanů ČR, kteří mají zároveň občanství jiného státu; ti mohou bez dalšího vstoupit do ozbrojených sil tohoto jiného státu. Souhlas není udělován ani v případě, kdy občan vstupuje do ozbrojených sil státu, který je členem mezinárodní organizace zajišťující společnou obranu proti napadení a které je ČR členem (typicky Severoatlantická aliance). Zvláštní režim pak nastává za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, kdy dnem účinností vyhlášení těchto stavů pozbývá souhlas prezidenta republiky platnosti.

Důvody tohoto procesního postupu a nastavených podmínek jsou zřejmé. Občan ČR nemá s ohledem na svůj státoobčanský svazek k ČR zcela volnou míru diskrece ohledně toho, zda vstoupí do ozbrojených sil jiného státu. Může se totiž jednat o stát, se kterým ČR nesdílí zahraničně politické zájmy či se kterým má diplomaticky napjaté vztahy. Dále jde o situace, kdy žadatelem je osoba disponující utajovanými informacemi a není tak vhodné, aby takový žadatel vstupoval do ozbrojených sil jiného státu. Předmětná žádost může rovněž přijít z hlediska vnější či vnitřní bezpečnosti v kritické době, kdy ČR nemá zájem na angažování svých občanů v ozbrojených silách jiného státu (např. v době hrozícího ozbrojeného konfliktu).³²³

Z hlediska tématu této práce je ovšem zcela zásadní skutečnost, že tato skutková podstata míří na službu ve vojsku nebo v ozbrojených silách jiného státu, čímž se typicky rozumí armáda cizího státu (ať už pozemní, letecká či námořní), ale i jiná ozbrojená a vojensky organizovaná formace, pokud je součástí ozbrojených sil, či alespoň vedení jiného státu podléhá (např. cizinecká legie).³²⁴ Zároveň musí jít z hlediska praktické aplikace českého TZ o stát, který ČR jako stát uznává (byť striktně právně vzato by mělo být rozhodujícím to, zda určitá entita naplnila znaky

³²² Zákon č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon), ve znění pozdějších předpisů, dále jen jako "branný zákon".

³²³ DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní zákoník. Komentář II. díl*, op. cit., s. 2580.

³²⁴ Tamtéž, op. cit., s. 2581; ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*, op. cit., s. 3105; BÍLKOVÁ, Veronika. *Zahraniční terorističtí bojovníci a česká právní úprava*, op. cit., s. 46.

státu či nikoli). Za takový stát tak bude například považováno Kosovo, které není členským státem OSN, není ani uznané všemi členskými státy EU, nicméně ČR k němu přistupuje jako k suverénnímu státu. Aplikace § 321 TZ je tak vyloučena v případě útvarů, které sice jako stát fungují a mohou se tak dokonce i označovat (typicky případ tzv. Islámského státu), nicméně ČR jej za stát neuznává. Ustanovení § 321 TZ nebude moci být použito ani v případě nestátních ozbrojených organizací, které sice mohou vykazovat vysokou míru organizace srovnatelnou s organizací v armádě, ale které nepodléhají vedení žádného ČR uznaného státu (např. povstalecké síly v občanské válce v Sýrii). V praxi dále může dojít k pochybnostem, zda daná ozbrojená síla vedení a pokynům jiného státu reálně podléhá či nikoli (takovým případem mohou být např. ozbrojené síly separatistů na Ukrajině, u nichž není zřejmé, resp. je jen obtížně prokazatelné, zda a jak podléhají vedení Ruské federace).

Tato vazba na ČR uznaný stát platí i v případě dalších souvisejících trestných činů jako je spolupráce s nepřítelem podle § 319 TZ a válečná zrada podle § 320 TZ, kdy tyto trestné činy jsou navíc i v základních skutkových podstatách podmíněny vyhlášením válečného stavu nebo stavu ohrožení státu, a nelze je tak použít v situacích, kdy se ČR nachází v mírovém stavu. Obě tyto skutkové podstaty jsou navíc navázány na opatřování prospěchu či jiné podpory nepříteli nebo na konání služby v nepřátelských ozbrojených silách (nikoli tedy například ve vztahu ke státům v neutrální pozici), což možnosti jejich aplikace ještě více zužuje.

7.1.2 Trestný čin účasti na teroristické skupině podle § 312a TZ

Další trestný čin, který je třeba v této souvislosti zmínit, je účast na teroristické skupině podle § 321a TZ. Aplikace této skutkové podstaty je však vyloučena, pokud není možné označit danou nestátní ozbrojenou entitu za teroristickou nebo pokud lze o její teroristické povaze pochybovat. Prokázat teroristický charakter takové skupiny, a zejména to, že je tato skupina zaměřena na páčání teroristických trestných činů (§ 129a TZ), je pro aplikaci tohoto trestného činu vždy klíčové, a to bez ohledu na problémy procesního charakteru, které zde mohou nastat (jednání daleko od území ČR v často velmi nepřehledné situaci). V této souvislosti tak lze ze strany aplikujících orgánů očekávat spíše restriktivnější přístup, a to i vzhledem k tomu, jak sporným pojmem terorismus je, k tomu viz Kapitulu 3.1. Interpretační problém by jistě nevzbuzovala účast pachatele v Islámském státě, nicméně v jiných případech bude velmi obtížné zhodnotit, zda se jedná o teroristy, povstalecké síly, národoosvobozenecká hnutí atp. Svou roli může sehrát i fakt, zda se jednalo o účast v dané skupině za ozbrojeného konfliktu či za situace,

kteřá jako ozbrojený konflikt mezinárodním společenstvím uznána není (např. situace v Somálsku), k tomu více viz Kapitolu 7.4.2.4.

Stejný problém, tedy prokázání tzv. specifického teroristického úmyslu, bude vznikat i v případě jiných protiteroristických skutkových podstat, které by v dané souvislosti přicházely do úvahy.

7.1.3 Trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 TZ

Aplikace této skutkové podstaty naráží v případě zapojení osob do zahraničních nestátních ozbrojených entit rovněž na několik problémů. Zaprvé, jde o smysl a účel této skutkové podstaty, když směřuje k ochraně zájmů společnosti před vyšší formou společné trestné činnosti, tedy organizovaným zločinem (spojeným např. s drogami, prostitucí, krádežemi aut apod.). Tato skutková podstata tedy primárně nemíří na situace, kdy se osoby během konfliktních situací, typicky během ozbrojeného konfliktu, zapojují do činnosti ozbrojených entit, aby tam po boku svých soukmenovců bojovaly. Zadruhé, subsumpce tohoto jednání pod trestný čin § 361 TZ by byla možná pouze za situace, kdy tato entita bude splňovat požadavky na poměrně vysoký stupeň organizace, kterou organizovaná zločinecká skupina vyžaduje (srov. § 129 TZ).

Rovněž další znak organizované zločinecké skupiny spočívající v soustavném páchání úmyslné trestné činnosti bude naplněn spíše v menšině případu. Nestátní ozbrojená skupina neteroristického charakteru je zaměřená na působení v ozbrojeném konfliktu za účelem naplnění svých ideologických či politických cílů. Lze si však představit, že v rámci tohoto zaměření se bude daná skupina zcela cíleně dopouštět zločinného jednání naplňující skutkové podstaty zločinů podle mezinárodního práva implementovaných v XIII. hlavě zvláštní části TZ. V takovém případě bude věc poměrně jednoznačná a k naplnění znaku "*soustavné páchání úmyslné trestné činnosti*" skutečně dojde. Nicméně nestátní ozbrojené skupiny budou spíše orientovány na takové působení v ozbrojeném konfliktu, které takto cíleně neporušuje MHP, a případné spáchání zločinů podle mezinárodního práva tak bude spíše excesem z jejich primárního zaměření.

Poněkud problematická by však mohla být skutečnost, že pevnou součástí působení těchto skupin v ozbrojeném konfliktu bude mimo jiné i vykonávání bojové činnosti. Bojová činnost má pak velmi blízko k pojmu přímé účasti v nepřátelských akcích, kterou lze definovat jako "*jednání nebo účast na vojenské operaci, již je jednání nedílnou součástí, které v souvislosti s nepřátelstvím přímo způsobuje újmu vojenským cílům protistrany nebo chráněných osobám a objektům*"³²⁵.

³²⁵ SVÁČEK, Ondřej. *K objašňování pojmu "přímá účast na nepřátelských akcích"*, op. cit., s. 166.

V rámci této bojové činnosti může nepochybně docházet například k usmrcení či zranění protivníka, což fakticky naplní některé skutkové podstaty trestných činů proti životu a zdraví. Je tak otázka, zda toto zaměření na bojovou činnost, při které typicky dochází k jednáním, které budou naplňovat celou řadu skutkových podstat obsažených v TZ, lze označit jako "*soustavné páchaní úmyslné trestné činnosti*" ve smyslu § 129 TZ. Pro úplnost lze připomenout, že normy MHP garantující beztrestnost tzv. kombatantů se v případě nestátních skupin neuplatní, neboť ty platí toliko v rámci MOK, tedy mezistátních konfliktů. Pro nalezení řešení je nutné vycházet ze zcela specifických okolností (stav ozbrojeného konfliktu), za nichž daná skupina operuje. Jednání, ke kterým dochází v rámci přímé účasti v nepřátelství jistě nelze ztotožňovat s úmyslnou trestnou činností páchanou zločineckými strukturami v době míru; zde je opět na místě zmínit primární účel skutkové podstaty § 361 TZ. To, že součástí působení dané skupiny v ozbrojeném konfliktu bude v sobě většinou zahrnovat rovněž bojovou činnost, tak není samo o sobě důvodem pro zahrnutí takových aktivit pod znak "*soustavné páchaní úmyslné trestné činnosti*".

7.1.4 Další trestné činy

V návaznosti na výše uvedené je nezbytné zmínit také celou řadu trestných činů, kterých se osoba účastnící se činnosti zahraniční nestátní ozbrojené entity může dopustit (trestný čin vraždy, trestný čin ublížení na zdraví, trestný čin mučení a jiné nelidské a kruté zacházení, trestný čin znásilnění, trestný čin poškození cizí věci, trestný čin obecného ohrožení atp.). Zapojení se do činnosti ozbrojené skupiny v zahraničí by se mohlo projevit i v rámci aplikace kvalifikované skutkové podstaty či zákonného zpřísnění konkrétního trestu. Nicméně prokázání těchto jednání vzhledem k místu spáchání i k dalším okolnostem, za nichž je takové jednání spácháno, jakož i k procesním možnostem orgánů činných v trestním řízení bude vždy přinejmenším problematické.³²⁶ Rovněž zde je také třeba připomenout apel MHP vyzývající státy k udělení amnestie v co nejširší možné míře osobám účastnícím se VOK za jejich jednání během této situace.

7.2 Důvody a nezbytnost přijetí nové právní úpravy

Lze tedy shrnout, že v současném českém trestním právu hmotném neexistuje skutková podstata, která by přímo mířila na postih členství osob v nestátních ozbrojených entitách, o jejichž teroristickém charakteru lze přinejmenším pochybovat, a jejichž zaměření spočívá v působení během ozbrojeného konfliktu. Kriminalizace společensky škodlivých a z pohledu bezpečnosti ČR

³²⁶ MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. *Analýza Zhodnocení možností trestního postihu činnosti zahraničních (teroristických) bojovníků*, op. cit., s. 13, 16.

nežádoucích aktivit těchto osob vyplývajících z jejich členství v takových entitách je sice teoreticky možná, nicméně naráží nejen na řadu hmotněprávních i procesněprávních limitů, ale i na apel mezinárodního společenství.

Tato určitá mezera v TZ spíše vynikne, srovnáme-li toto jednání s jednáním osob, které se zapojí do ozbrojeného konfliktu na straně vládního aktéra. Jejich jednání bude zcela shodné (nadšení pro boj za určitou myšlenku, vycestování do dané oblasti, příprava na bojové akce či samotná účast na nich atd.). Jediný rozdíl bude spočívat v tom, že se bude jednat o skupinu podléhající vedení určitého státu, nikoli o povstalecké síly. To, k jaké skupině (vládní či nevládní) se daná osoba připojí, bude vycházet pouze z jejich osobních preferencí, z jejího politického přesvědčení apod. Přesto, zapojí-li osoba se do vládních sil, bude možné tuto osobu (při splnění dalších podmínek) postihnout za trestný čin služby v cizích ozbrojených silách podle § 321 TZ, zatímco v druhém případě (nevládní či nestátní skupina) bude její trestní postih vyloučený nebo velmi sporný.

Takové jednání však představuje významné bezpečnostní riziko, a to jak ve vztahu k samotné ČR a jejím obyvatelům, ale i ve vztahu k zemi, v níž ozbrojený konflikt probíhá, a sekundárně pak i k zemím sousedícím či tranzitním. U osob zapojených do činnosti takových skupin lze očekávat osvojení si řady vojenských či kvazivojenských praktik, které mohou využít i po svém návratu do ČR, resp. jiných států. Zmínit lze dále i riziko inklinace těchto osob řešit své problémy extrémní cestou a relativizaci hodnot, na kterých je naše společnost postavena (zejména úcta k lidskému životu a zdraví). Zvýšenou hrozbu představuje také příklon těchto osob k různým radikálním či extremistickým skupinám a následné šíření jejich myšlenek, rekrutování, resp. výcvik dalších následovníků v boji mezi členy těchto skupin nebo vytváření mezinárodní sítě kontaktů s podobně smýšlejícími osobami. Pro stát, v němž ozbrojený konflikt probíhá, resp. pro státy sousedící, je přítomnost těchto osob pochopitelně zcela nežádoucí, neboť mají významný vliv na prodlužování ozbrojeného konfliktu a s ním spojené negativní jevy (derogace lidských práv na daném území, nárůst utečenců z dané oblasti, vnitřní nestabilita vládních institucí, ekonomické či hospodářské ztráty apod.). Tyto jevy mohou samozřejmě zasáhnout i celý region. Na základě výše uvedeného je tedy zcela zřejmé, že zapojení osob do podobných situací není v zájmu ČR, ani mezinárodních organizací, jichž je ČR členem, a představuje poměrně značné bezpečnostní riziko. Nabízí se tak otázka, zda by měl český zákonodárce přistoupit k trestnímu postihu tohoto jednání.

7.3 Možné inspirace pro novou právní úpravu

Podobné úvahy se objevily již v minulosti, například v rámci poslaneckých návrhů, řeší je pochopitelně i jiné evropské státy, včetně charakterem právní úpravy nám blízké Slovensko.

V následujících kapitolách budou některé z daných návrhů či zahraničních právních úprav představeny blíže.

7.3.1 Poslanecký návrh č. 525

Jak bylo již výše nastíněno, v červnu roku 2015 se diskuze na rozebírané téma dostala i na parlamentní úroveň v ČR. Skupina poslanců předložila ve volebním období 2013 - 2017 poslanecký návrh č. 525, který spočíval v doplnění pojmu "*cizí činitel*" do skutkové podstaty trestného činu služba v cizích ozbrojených silách podle § 321 TZ a trestného činu styky ohrožující mír podle § 409 TZ.³²⁷ Pojem "*cizí činitel*" není českému trestnímu právu hmotnému neznámý, TZ jej používá v § 309 TZ upravujícím vlastizradu, jenž postihuje občana ČR, který ve spojení s cizí mocí nebo s cizím činitelem spáchá taxativně vymezený okruh trestných činů. Hlavním přínosem poslaneckého návrhu bylo podle jeho předkladatelů snadnější dokazování, když by napříště nebylo nutné prokazovat, že se osoba dopustila konkrétního jednání (např. teroristického útoku), postačí prokázání faktu, že osoba sloužila u cizího činitele. Z odůvodnění poslaneckého návrhu lze vyčíst, že směřoval především vůči aktivitám teroristických organizací, v této souvislosti byl zmiňován zejména Islámský stát.³²⁸

Při rozboru tohoto poslaneckého návrhu je nejprve třeba zmínit, že tento byl připraven v době před účinností tzv. velké protiteroristické novely č. 455/2016 Sb. i novely č. 287/2018 Sb., tedy v době, kdy jednání spočívající v účasti na teroristické skupině nebylo upraveno tak, jako je tomu dnes (§ 312a TZ). Takové jednání mohlo být podřazeno pod "*jinou podporu teroristické skupiny*" ve smyslu tehdejšího znění § 311 odst. 2 TZ, resp. naplňovalo-li dané uskupení požadavky na vysoký stupeň organizovanosti podle znění tehdejšího § 361 odst. 2, 3 TZ. Podle předkladatelů však standardní službu v ozbrojených silách Islámského státu nebylo možné pod skutkovou podstatu § 311 odst. 2 TZ podřadit, když odůvodnění poslaneckého návrhu rozlišovalo mezi teroristickým útokem (terorismem) a záškodnictvím (sabotáží): "*Někdy je rozlišováno mezi terorismem jako útokem na lidi a záškodnictvím jako útokem na majetek; jiné rozlišení spočívá v tom, že cílem teroru je způsobit strach, zatímco cílem sabotáže je prostý*

³²⁷ *Návrh poslanců Martina Lanka, Davida Kádnera, Miroslava Janulíka, Marka Černocho, Petra Adama, Jany Hnykové, Olgy Havlové, Karla Fiedlera, Augustina Karla Andrlého Sylora, Jiřího Štětiny, Jaroslava Holíka, Stanislava Berkovce a Bohuslava Chalupy na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, č. 525/0* [online], s. 1, [cit. 11. 6. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=525&CT1=0>.

³²⁸ Tamtéž, op. cit., s. 2 - 3.

následek.³²⁹ Vláda s předkládaným poslaneckým návrhem vyjádřila nesouhlas³³⁰, když zejména trvala na tom, že účast či služba občana ČR v armádě Islámského státu nebo jiné teroristické organizace je podřaditelná pod skutkové podstaty (již tehdy) existujících trestných činů.

Přes skutečnost, že tento poslanecký návrh vychází ze starší úpravy protiteroristické legislativy, se však nabízí otázka, zda by navržené řešení nemohlo být určitým inspiračním zdrojem pro postih účasti osob v nestátních neteroristických organizacích. Po podrobnějším rozboru tohoto poslaneckého návrhu je však na tuto otázku nutné odpovědět záporně, když navrhovaná podoba řešení vykazuje řadu problematických aspektů, z nichž některé byly zmíněny již v tehdejší stanovisku vlády, resp. ve vyjádřeních příslušných resortů, s nimiž lze souhlasit i dnes. První problém spočívá již v pojmu "*cizí činitel*", který je v TZ používán toliko v souvislosti s trestným činem vlastizrady, kdy se tímto pojmem rozumí fyzické nebo právnické osoby, které nemají žádné oficiální vazby na cizí stát, ale fakticky vykonávají v daném státě významný vliv.³³¹ V kontextu vlastizrady jde tímto o doplnění trestnosti vlastizrádného jednání, kdy není třeba spolupracovat pouze s představiteli jiného státu ("*cizí mocí*"), ale i s jinou významnou osobou, která není napojena na oficiální struktury státu, avšak může mít značný vliv na dění uvnitř tohoto státu. Cizím činitelem tak může být ve vlastizrádném kontextu i významná finanční instituce nebo podnikatel, kteří budou jen velmi zřídka (pokud vůbec) disponovat vojskem nebo ozbrojenými silami. Zadruhé, cizí činitel je v tomto vlastizrádném kontextu standardně osobou stojící v pozadí a odsud uplatňující svůj vliv, zatímco v kontextu poslaneckého návrhu by byl tento pojem značně rozšířen, když měl dopadat na ozbrojené síly Islámského státu a dalších obdobných uskupení, u nichž naopak hraje zásadní roli touha po zviditelnění se. Zatřetí, navržená dikce: "*Občan České republiky, který v rozporu s jiným právním předpisem koná službu ve vojsku nebo ozbrojených silách jiného státu či jiného cizího činitele, bude potrestán odnětím svobody až na pět let.*" byla celkově velmi nevhodně zformulovaná. Touto dikcí totiž došlo k tomu, že návrh počítal s kriminalizací služby v ozbrojené síle cizího činitele pouze tehdy, pokud by tak bylo činěno v rozporu s jiným právním předpisem. Vzhledem k tomu, že odkaz na § 34 branného zákona směřuje pouze k cizím ozbrojeným silám jiného státu, ale nikoli k cizímu činitele, umožňovala

³²⁹ Tamtéž, op. cit., s. 2.

³³⁰ *Stanovisko vlády k návrhu poslanců Martina Lanka, Davida Kádnera, Miroslava Janulíka, Marka Černocho, Petra Adama, Jany Hnykové, Olgy Havlové, Karla Fiedlera, Augustina Karla Andrlého Sylora, Jiřího Štětiny, Jaroslava Holíka, Stanislava Berkovce a Bohuslava Chalupy na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, č. 525/1* [online], s. 2, [cit. 11. 6. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=525&ct1=1>.

³³¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*, op. cit., s. 3042; DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní zákoník. Komentář II. díl*, op. cit. s. 2511.

takto postavená formulace naprosto nežádoucí výklad, že neexistuje-li příslušná právní úprava ve vztahu k cizímu činiteli, není služba v ozbrojených silách cizího činitele vůbec trestná. Jinými slovy, tím, že pachatel nikdy v rozporu s takovým právním předpisem jednat nebude, protože takový právní předpis neexistuje, nebude naplněna ani skutková podstata takového trestného činu.³³² Rovněž odůvodnění rozlišující mezi teroristickým útokem jako útokem na obyvatelstvo a záškodnictvím (sabotáží) není přesné, když předmětem útoku terorismu nemusí být pouze osoby, ale i veřejný či soukromý majetek (k tomu více Kapitola 3.2.1) a když záškodnictví a sabotáž nelze používat jako synonyma³³³.

S ohledem na tyto problémy je tak nutné hledat jiné konkrétní podoby řešící problematiku "zahraničních bojovníků".

7.3.2 Některé zahraniční právní úpravy

7.3.2.1 Slovenská právní úprava

Slovenská republika přistoupila v rámci rozebírané problematiky k úpravě svého trestního kodexu, zákona č. 300/2005 Z.z., trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů (dále jen jako "trestný zákon") novelou č. 397/2015 Z.z., kdy s účinností od 1. ledna 2016 zavedla postih "*účasti na bojovej činnosti organizovanej ozbrojenej skupiny na území iného štátu*" (§ 419a trestného zákona)³³⁴. Zakotvení této skutkové podstaty ve slovenském právním řádu doprovázely v podstatě totožné diskuze, které byly zmíněny i v kontextu ČR (absentující právní úprava, která by postihovala "vojenskou službu" ve prospěch povstaleckých skupin, disproporce mezi chybějící

³³² Stanovisko vlády k návrhu poslanců Martina Lanka, Davida Kádnera, Miroslava Janulíka, Marka Černocho, Petra Adama, Jany Hnykové, Olgy Havlové, Karla Fiedlera, Augustina Karla Andrlého Sylora, Jiřího Štětiny, Jaroslava Holíka, Stanislava Berkovce a Bohuslava Chalupy na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, č. 525/I, op. cit., s. 2.

³³³ Zatímco trestný čin záškodnictví byl zrušen novelou č. 537/2004 Sb., resp. rekodifikací trestního práva, k tomu více s. 81 a 82, sabotáž je podle současné právní úpravy trestným činem podle § 314 TZ. Rozdílné jsou i znaky objektivní stránky skutkových podstat obou trestných činů.

³³⁴ "1) Kto sa počas vojny na území iného štátu aktívne podieľa na bojovej činnosti organizovanej ozbrojenej skupiny, potrestá sa odňatím slobody na dva roky až osem rokov.

2) Rovnako ako v odseku 1 se potrestá, kto

a) verejne podnecuje na spáchanie trestného činu uvedeného v odseku 1,

b) požiada iného, aby spáchal alebo mal účasť na spáchaní činu uvedeného v odseku 1,

c) poskytuje alebo prijíma znalosti metód alebo techník na výrobu alebo použitie výbušnín, strelných zbraní alebo iných zbraní, škodlivých látok alebo iných nebezpečných látok alebo iných špeciálnych metód alebo techník určených k vedeniu boja na účely spáchania činu uvedeného v odseku 1, alebo

d) poskytne finančné alebo iné prostriedky, služby, súčinnosť alebo vytvorí iné podmienky na účely spáchania trestného činu uvedeného v odseku 1."

kriminalizací takového jednání a služby v cizích ozbrojených silách podléhající vedení jiného státu, ale i vzrůstající počet ozbrojených aktivit slovenských občanů na území jiného státu a nutnost tento problém řešit).³³⁵ Podle předkladatelů je tato nová skutková podstata rovněž reakcí na "aktuálny globálny fenomén tzv. cudzích bojovníkoch v zmysle Rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN č. 2178 (2014) z 24. septembra 2015, ktorá vyzýva na legislatívne riešenia postihovania tohto fenoménu."³³⁶ Toto odůvodnění však vzbuzuje určité pochybnosti, když výše zmíněný dokument OSN jasně hovoří o tzv. "foreign terrorist fighters", tedy o poněkud jiné množině osob, než jsou "zahraniční bojovníci" v tradičním slova smyslu, na které cílí výše uvedená skutková podstata, k tomu více viz Kapitulu 1.1 a Kapitulu 1.2.³³⁷ Tato určitá nepřesnost v důvodové zprávě je však přebíraná i odbornou literaturou, která mezi těmito kategoriemi osob rovněž příliš nerozlišuje³³⁸. Přestože tak pro kriminalizaci daného jednání hovoří celá řada důvodů, mezinárodní požadavky, resp. výzva mezinárodního společenství k trestněprávnímu postihu takového jednání, mezi ně v tomto případě nepatří. Záleží tak čistě na zákonodárci toho kterého státu, zda jej tyto důvody přesvědčí o vhodnosti explicitního legislativního řešení tohoto problému.

Při konkrétnějším pohledu na § 419a trestného zákona lze konstatovat, že obsahuje několik samostatných skutkových podstat. V prvním odstavci se postihuje aktivní bojová účast, zatímco druhý odstavec obsahuje celou řadu jednání, které lze souhrnně označit jako pasivní podporu účasti na bojové činnosti organizované ozbrojené skupiny³³⁹ (jmenovitě jde o veřejné podněcování k aktivní bojové účasti, nábor k ní, poskytování či absolvování výcviku k takové účasti a její financování). Jednotlivé formy jednání této pasivní podpory jsou zřejmě inspirovány mezinárodními a evropskými požadavky v oblasti protiteroristické legislativy, když obsahují povahou obdobný výčet podpůrných, resp. přípravných jednání. Aktivní i pasivní podpora bojové

³³⁵ KOZÁK, Peter. *Nové možnosti trestného postihu cudzích bojovníkov? Niekoľko poznámok k právnej úprave § 419a trestného zákona* [online]. Právník: teoretický časopis pro otázky státu a práva, Praha: Ústav státu a práva Akademie věd ČR, 2016, roč. 155, č. 9, s. 766, [cit. 20. 7. 2019]. Dostupné z: <https://kramerius.lib.cas.cz/view/uuid:a0544c18-6693-457e-b9c0-78e33ade5828?article=uuid:6b65a485-c6eb-4951-ae9f-c6336da3a0a3>.

³³⁶ *Dôvodová správa k vládnemu návrhu zákona, ktorým sa na účely Trestného zákona ustanovuje zoznam látok s anabolickým alebo iným hormonálnym účinkom a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony* [online], s. 13, [cit. 20. 7. 2019]. Dostupné z: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/cpt&ZakZborID=13&Ci sObdobia=6&ID=1714>.

³³⁷ Rezoluce č. 2178 (2014); KOZÁK, Peter. *Nové možnosti trestného postihu cudzích bojovníkov? Niekoľko poznámok k právnej úprave § 419a trestného zákona*, op. cit., s. 765-766.

³³⁸ Např. ČENTĚŠ, Jozef a kol. *Trestný zákon - veľký komentár*. 4. vyd. Bratislava: Eurokódex, 2018, s. 910; KLÁTIK, Jaroslav a kol. *Trestné právo hmotné. Osobitná časť*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, s. 382.

³³⁹ *Dôvodová správa k vládnemu návrhu zákona, ktorým sa na účely Trestného zákona ustanovuje zoznam látok s anabolickým alebo iným hormonálnym účinkom a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony* [online], op. cit., s. 13.

činnosti organizované ozbrojené skupiny je shodně postižitelná (trestem odnětí svobody ve výši 2 - 8 let). Jde o stejnou výši trestní sazby jako je tomu v případě základní skutkové podstaty trestného činu "služba v cudzom vojsku" podle § 392 slovenského trestného zákona, který je ekvivalentem české úpravy trestného činu služby v cizích ozbrojených silách podle § 321 TZ. Subjekt je v § 419a slovenského trestného zákona stanoven velmi obecně, neboť jím může být jakákoli trestně odpovědná osoba (fyzická i právnická), subjektivní stránka je založena na úmyslném zavinění.³⁴⁰ Ve vztahu k objektivní stránce skutkové podstaty je možno podrobněji zmínit tři aspekty. Zaprvé, jde o použitou formulaci "počas vojny", když "vojna" je ve slovenském trestném zákoně přímo definovaná v § 435 odst. 1 písm. a) a b)³⁴¹ a jde v podstatě o vymezení MOK a VOK. Jednání vymezené v prvním odstavci daného ustanovení je tak možné se dopustit "pouze" za doby trvání ozbrojeného konfliktu, zatímco jednání vyznačující se pasivní podporou upravené v druhém odstavci ustanovení je možné spáchat i mimo trvání ozbrojeného konfliktu, byť vždy bude směřovat k aktivní účasti na bojové činnosti za takového stavu. Zadruhé, jde o termín "aktivneho podiel'anie sa na bojovej činnosti", který je dle důvodové zprávy nutno vykládat jako "fyzickú účasť páchatel'a s vlastným prispením v rámci vedenia boja".³⁴² Tento termín vychází do značné míry z pojmu MHP, kterým je přímá účast v nepřátelství, nicméně je nutno vycházet z toho, že slovenský zákonodárce se rozhodl pro poněkud odlišnou formulaci, když tento termín do trestního práva hmotného přímo nepřevzal. Jde tak stále o svébytný pojem slovenského trestního práva umožňující určité odchylky ve výkladu tohoto pojmu a pojmu používaného v MHP³⁴³. Bojovou činností se pak kromě přímého střetnutí se s nepřítelem rozumí i přesun na bojiště.³⁴⁴ Zatřetí, jde o pojem "organizovaná ozbrojená skupina", který již slovenské trestní právo užívá v rámci definice pojmu "vojny" v § 435 odst. 1 písm. b) trestného zákona. V důvodové zprávě je tento pojem definován jako "zoskupenie osôb, ktoré sú organizované obdobne ako armáda, ale ktoré súčasne nie sú regulárnou armádou príslušného štátu, resp. jeho iným ozbrojeným zborom,

³⁴⁰ Tamtéž, op. cit., s. 14.

³⁴¹ "Medzinárodný ozbrojený konflikt alebo zdĺhavý ozbrojený konflikt na území štátu medzi vládnyimi orgánmi a organizovanými ozbrojenými skupinami alebo medzi takýmito skupinami navzájom s výnimkou vnútorných nepokojov a napätí, ako sú vzbury, izolované a ojedinelé akty násilia alebo iné akty podobnej povahy."

³⁴² Dôvodová správa k vládnemu návrhu zákona, ktorým sa na účely Trestného zákona ustanovuje zoznam látok s anabolickým alebo iným hormonálnym účinkom a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony [online], op. cit., s. 14.

³⁴³ Pod pojem aktivního podílení se na bojové činnosti bude např. spadat i jen krátkodobá účast na bojové činnosti organizované ozbrojené skupiny, zatímco MHP vyžaduje pro naplnění pojmu přímá účast v nepřátelství výkon kontinuálních bojových funkcí (tzv. continuous combat functions). K tomu více viz KOZÁK, Peter. *Nové možnosti trestného postihu cudzích bojovníkov? Niekoľko poznámok k právnej úprave § 419a trestného zákona*, op. cit., s. 760.

³⁴⁴ ČENTĚŠ, Jozef a kol. *Trestný zákon - veľký komentár*, op. cit. s., 910.

ktorý by bol ústavným, prípadne zákonným spôsobom legitimizovaný (paramilitantné skupiny)"³⁴⁵. Mělo by jít o seskupení minimálně tří osob se zaměřením provádět plánovanou a koordinovanou bojovou činnost v cizím státě, jež zvyšuje pravděpodobnost dosažení obecného účelu této skupiny mající často politickou povahu (např. osamostatnění části území cizího státu). Není vyžadováno formální přijetí osoby za člena této skupiny, postačí i faktické včlenění se do ní.³⁴⁶ Z tohoto výkladu je zřejmé, že slovenská právní úprava bude při výkladu přívlastku "organizovaná" do značné míry vycházet z definice a judikatury zločinecké skupiny ve smyslu § 129 odst. 4 slovenského trestného zákona, tedy období české úpravy organizované zločinecké skupiny. Přesto je však nutné zdůraznit, že pojem "organizovaná ozbrojená skupina" pochází z prostředí MHP, konkrétně z v tomto směru poměrně bohaté judikatury mezinárodních soudních orgánů, což bude pravděpodobně při aplikační praxi slovenských soudů bráno v potaz. Judikatura mezinárodních soudních orgánů při zodpovězení otázky, zda skupina v konkrétním případě naplňuje obsah pojmu organizované ozbrojené skupiny, pracuje s několika kritérii - jmenovitě jde o existenci velící struktury, schopnost vést vojenské operace organizovaným způsobem, určitou míru logistického zabezpečení skupiny a v neposlední řadě o existenci dostatečně vyvinutého disciplinárního systému, který umožňuje implementovat základní pravidla MHP pro VOK.³⁴⁷ V případě, že daná skupina nebude splňovat tyto podmínky, zejména v případě, kdy nebude vykazovat dostatečně vyvinutý vnitřní disciplinární systém pro dodržování MHP (což by mělo být jenom dalším argumentem pro postih účasti osob v takové skupině aktivních), je otázka zda budou slovenské soudy v konkrétním případě vykládat pojem "organizované ozbrojené skupiny" obsažené v § 419a slovenského trestného zákona autonomně na judikatuře MHP či nikoli. V případě zohlednění judikatury MHP by totiž v daném případě pojem organizované ozbrojené skupiny splněn nebyl, a tím by nedošlo ani k naplnění jednoho ze znaků rozebírané slovenské skutkové podstaty. Doslovné převzetí tohoto pojmu z MHP do vnitrostátního práva bez jeho

³⁴⁵ *Dôvodová správa k vládnemu návrhu zákona, ktorým sa na účely Trestného zákona ustanovuje zoznam látok s anabolickým alebo iným hormonálnym účinkom a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony* [online], op. cit., s. 14.

³⁴⁶ ČENTĚŠ, Jozef a kol. *Trestný zákon - veľký komentár*, op. cit., s. 910 - 911.

³⁴⁷ Např. ICTY, *Prosecutor v. Ramush Haradinaj, Idriz Balaj a Lahi Brahimaj* [online]. Case No. IT-04-84bis-7, Trial Chamber II, 29. 11. 2012, par. 395, [cit. 25. 7. 2019]. Dostupné z: https://www.icty.org/x/cases/haradinaj/tjug/en/121129_judgement_en.pdf; ICTY, *Prosecutor v. Vlastimir Dordević* [online]. Case No. IT-05-87/1-T, Trial Chamber II, 23. 2. 2011, par. 1525, [cit. 25. 7. 2019]. Dostupné z: https://www.icty.org/x/cases/djordjevic/tjug/en/110223_djordjevic_judgt_en.pdf. Dále např. KOZÁK, Peter. *Nové možnosti trestného postihu cudzích bojovníkov? Niekoľko poznámok k právnej úprave § 419a trestného zákona*, op. cit., s. 758.

výslovného vymezení pro účely slovenské úpravy tak s sebou může nést určité interpretační a aplikační obtíže.

7.3.2.2 *Některé další evropské právní úpravy*

Úvodem je třeba zmínit, že velká část právních úprav evropských států skutkovou podstatu přímo cílí na rozebíranou problematiku neobsahuje; slovenská explicitní úprava je v tomto směru spíše výjimkou, nikoli však jedinou, jak bude níže rozvedeno.

Vedle protiteroristické legislativy a regulace zločinů podle mezinárodního práva, které jsou v návaznosti na mezinárodní, resp. unijní požadavky součástí všech právních řádů evropských států, resp. členských států EU, obsahují sice některé právní úpravy (např. francouzská, belgická či chorvatská) trestné činy postihující problematiku žoldněřství (*mercenary*), ta je však navázána pouze na mezistátní ozbrojené konflikty, k tomu více viz Kapitulu 1.3. Jiné právní úpravy (např. dánská či chorvatská) obsahují obdobu naší válečné zrady (§ 320 TZ), když postihují účast občana daného státu (příp. další osoby s pevnějšími vazbami na daný stát), jenž se zapojí do ozbrojeného konfliktu na straně nepřítele, kterým může být nejenom útvar podléhající státnímu velení, jako je tomu v případě české právní úpravy, ale i nestátní povstalecké síly. Tyto regulace jsou ovšem limitovány tím, že jde o entity nepřátelské, daný stát se tedy musí konkrétního ozbrojeného konfliktu účastnit; tomu odpovídají i trestní sazby, které jsou v těchto případech pochopitelně vyšší.³⁴⁸ V úvahu pak samozřejmě vždy připadá možnost trestat osoby, které se zapojí do činnosti nestátní neteroristické ozbrojené skupiny zaměřené na působení v ozbrojeném konfliktu probíhajícím v jiném státě za konkrétní jednání, kterých se tyto osoby dopustí, zejména za trestné činy proti životu a zdraví. To však naráží, jak již bylo jinde zmíněno, na poměrně značné procesní obtíže.

Slovensko, jak již bylo výše nastíněno, však se svou úpravou není jedinou evropskou zemí, která z pohledu trestního práva obsahuje postih aktivit spojených se "zahraničními bojovníky". Některé evropské země trestají určité formy podpory, zejména ve vztahu k rekrutování členů do daných skupin či jejich ozbrojování, šíře trestnosti se liší v závislosti na konkrétní úpravě té které země. Trestní odpovědnost "zahraničních bojovníků" v určité podobě obsahuje další s ČR sousedící stát, a to **Polská republika**. Ta kromě trestní odpovědnosti žoldněřů jakožto aktivity zakázané mezinárodním právem postihuje rovněž občany polské republiky, kteří bez souhlasu

³⁴⁸ MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI DÁNSKÉHO KRÁLOVSTVÍ. *Právní úprava účasti v nestátních ozbrojených silách. Odpověď na dotaz Ministerstva spravedlnosti ČR.* 9. 10. 2019. Interní dokument Ministerstva spravedlnosti, s. 2; MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI CHORVATSKÉ REPUBLIKY. *Právní úprava účasti v nestátních ozbrojených silách. Odpověď na dotaz Ministerstva spravedlnosti ČR.* 20. 9. 2019. Interní dokument Ministerstva spravedlnosti, s. 1.

příslušného orgánu přijímají vojenské povinnosti v cizí armádě nebo v cizí vojenské organizaci. Za tento čin hrozí odnětí svobody od 3 měsíců do 5 let (čl. 141 § 1 polského trestního zákona³⁴⁹). Důležité je v této souvislosti zmínit, že za cizí armádu nebo cizí vojenskou organizaci jsou považovány pravidelné vojenské síly cizího státu, mezistátní ozbrojené síly, síly uznávané za rovnocenné ozbrojeným silám, veškerá militantní seskupení povstaleckého charakteru a rovněž paramilitární seskupení vzniklé samozvaně a zformované po vzoru vojenských jednotek.³⁵⁰ Jde tak o úpravu umožňující postihovat nejen službu v cizích ozbrojených silách jiného státu, ale i v nestátních ozbrojených organizacích. Následující čl. 142 § 1 polského trestního zákona pak zakazuje neoprávněné provádění náboru polských občanů nebo cizinců s pobytem v Polské republice do vojenské služby v cizí armádě nebo v cizí vojenské organizaci, s to rovněž pod trestem odnětí svobody od 3 měsíců do 5 let³⁵¹.

Německá právní úprava postihuje podle § 127 tamního trestního zákona neoprávněné vytváření (založení, vedení, ozbrojování, financování, připojení se, nebo jakoukoli jinou podporu) ozbrojených skupin, a to trestem odnětí svobody až na dva roky³⁵². Toto ustanovení je ovšem obecné - specifické zaměření dané skupiny spočívající v působení v ozbrojeném konfliktu probíhajícím v jiném státě není pro naplnění dané skutkové podstaty nezbytné, ale na druhou stranu ani vyloučené. Trestněprávně postižitelné je dále jednání spočívající ve zjednání německého státního příslušníka pro zahraniční vojenskou nebo jinou obdobnou službu podle § 109h německého trestního zákona³⁵³, bez ohledu na to, zda se jedná o službu pro cizí stát nebo pro nestátní entitu, a to pod trestem odnětí svobody tři měsíce až pět let. Odhlédneme-li od postihu

³⁴⁹ "Kto, będąc obywatelem polskim, przyjmuje bez zgody właściwego organu obowiązki wojskowe w ob-cym wojsku lub w obcej organizacji wojskowej, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5."

³⁵⁰ VELVYSLANECTVÍ ČR VARŠAVA. *Polsko - právní úprava postihu zahraničních bojovníků ze dne 16. 5. 2019*. Interní dokument Ministerstva zahraničních věcí, s. 2.

³⁵¹ "Kto, wbrew przepisom ustawy, prowadzi zaciąg obywateli polskich lub przebywających w Rzeczypospolitej Polskiej cudzoziemców do służby wojskowej w obcym wojsku lub w obcej organizacji wojskowej, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5."

³⁵² "Wer unbefugt eine Gruppe, die über Waffen oder andere gefährliche Werkzeuge verfügt, bildet oder befehligt oder wer sich einer solchen Gruppe anschließt, sie mit Waffen oder Geld versorgt oder sonst unterstützt, wird mit Freiheitsstrafe bis zu zwei Jahren oder mit Geldstrafe bestraft."

³⁵³ "Wer zugunsten einer ausländischen Macht einen Deutschen zum Wehrdienst in einer militärischen oder militärähnlichen Einrichtung anwirbt oder ihren Werbern oder dem Wehrdienst einer solchen Einrichtung zuführt, wird mit Freiheitsstrafe von drei Monaten bis zu fünf Jahren bestraft."

teroristických³⁵⁴ skupin, případně zločinných uskupení³⁵⁵, v úvahu dále připadá trestní odpovědnost pachatelů za konkrétní činy, kterých se tito v rámci svého působení v dané skupině dopustí - ať už se jedná o trestné činy proti životu (zejména vražda podle § 211 nebo zabití podle § 212 německého trestního zákona), válečné trestné činy (§ 8 německého mezinárodního trestního zákona) či přípravy závažného násilného trestného činu ohrožující státní moc (§ 89a německého trestního zákona). Mimo působnost trestního práva je v dané souvislosti možné zmínit § 28 odst. 1 německého zákona o státním občanství, podle kterého je možno uvalit sankci ztráty německého státního občanství na tu osobu, která by dobrovolně bez potřebného povolení vykonala službu u ozbrojených sil nebo obdobného ozbrojeného sboru jiného státu či pokud by se aktivně zapojila do bojových akcí teroristických organizací v cizině. Podmínkou pro udělení takové sankce však je, aby tato osoba měla vedle toho německého i jiné státní občanství, a nezůstala tak apatridou³⁵⁶. Na základě výše uvedeného znění je ovšem zřejmé, že např. na bojovníky v konfliktu na východě Ukrajiny na straně separatistů by nebylo možné tuto sankci uvalit, neboť tamní území ovládaná separatisty jistě nejsou státem, ale na straně druhé nejsou mezinárodním společenstvím většinově označeny ani za teroristickou organizaci.³⁵⁷

Obdobnou úpravu jako Německo obsahuje také **Rakousko**, kdy lze uvažovat jednak o aplikaci násilných trestných činů nebo válečných zločinů, jednak o aplikaci trestného činu neoprávněné podpory stran v ozbrojeném konfliktu podle § 320 odst. 1 rakouského trestního zákona³⁵⁸, kdy jsou kriminalizovány aktivity jako je ozbrojování, vytváření dobrovolných

³⁵⁴ V případě teroristických uskupení by bylo namísto aplikovat trestné činy podle § 129a německého trestního zákona - vytváření teroristických uskupení ve spojení s § 129b německého trestního zákona upravující mimo jiné podmínky trestní odpovědnosti vytváření teroristických uskupení v zahraničí.

³⁵⁵ Postih těchto uskupení je možný podle § 129 německého trestního zákona. Jde v podstatě o obdobu naší organizované zločinecké skupiny (§ 129 ve spojení s § 361 TZ).

³⁵⁶ "Ein Deutscher der, 1. auf Grund freiwilliger Verpflichtung ohne eine Zustimmung des Bundesministeriums der Verteidigung oder der von ihm bezeichneten Stelle in die Streitkräfte oder einen vergleichbaren bewaffneten Verband eines ausländischen Staates, dessen Staatsangehörigkeit er besitzt, eintritt oder 2. sich an Kampfhandlungen einer terroristischen Vereinigung im Ausland konkret beteiligt, verliert die deutsche Staatsangehörigkeit, es sei denn, er würde sonst staatenlos."

³⁵⁷ FLADE, Florian. *Die Justiz und die deutschen Söldner*. In: Welt, [online], Berlin: Axel Springer SE, 22. 3. 2015, [13. 12. 2019]. Dostupné z: <https://investigativ.welt.de/2015/03/22/die-justiz-und-die-deutschen-soeldner/>.

³⁵⁸ **Verbotene Unterstützung von Parteien bewaffneter Konflikte:** "Wer wissentlich im Inland während eines Krieges oder eines bewaffneten Konfliktes, an denen die Republik Österreich nicht beteiligt ist, oder bei unmittelbar drohender Gefahr eines solchen Krieges oder Konfliktes für eine der Parteien 1. eine militärische Formation oder ein Wasser-, ein Land- oder ein Luftfahrzeug einer der Parteien zur Teilnahme an den kriegerischen Unternehmungen ausrüstet oder bewaffnet, 2. ein Freiwilligenkorps bildet oder unterhält oder eine Werbestelle hierfür oder für den Wehrdienst einer der Parteien errichtet oder betreibt, 3. Kampfmittel entgegen den bestehenden Vorschriften aus dem Inland ausführt oder durch das Inland durchführt, 4. für militärische Zwecke einen Finanzkredit gewährt oder eine öffentliche Sammlung veranstaltet oder 5. unbefugt eine militärische Nachricht übermittelt oder zu diesem Zweck eine Fernmeldeanlage errichtet oder gebraucht, ist mit Freiheitsstrafe von sechs Monaten bis zu fünf Jahren zu bestrafen."

jednotek či financování stran v ozbrojeném konfliktu probíhající mimo Rakouskou republiku. Toto jednání je možné potrestat odnětím svobody v rozmezí šesti měsíců až pěti let. Tato úprava je tak širší než německá uvedená v § 109h německého trestního zákona. To platí i o možnosti odnětí rakouského státního občanství podle § 33 rakouského zákona o státním občanství³⁵⁹, které je možné i vůči těm osobám, které se dobrovolně v cizině v rámci ozbrojeného konfliktu aktivně účastní bojových akcí organizované ozbrojené skupiny (nejen bojových akcí jiného státu či teroristické organizace). Trestněprávní postih za zahraniční vojenskou službu hrozí i v poslední převážně německy mluvící zemi, a to ve **Švýcarsku**. Podle § 94 tamního vojenského trestního zákona³⁶⁰ hrozí až tři roky odnětí svobody švýcarskému státnímu občanu, který by bez příslušného povolení vstoupil do zahraniční vojenské služby a který zároveň nedisponuje dvojím státním občanstvím. Trest až tři roky odnětí svobody hrozí také každému, kdo by švýcarské státní občany k takovému jednání verboval či takový nábor podporoval. Za "zahraniční vojenské služby" jsou považovány i nestátní organizace.

Z právních úprav nám geograficky nepříliš vzdálených zemí lze zmínit také **Maďarsko**, které v § 146 odst. 1 tamního trestního zákona postihuje neoprávněný nábor do zahraniční (nespojenecké) ozbrojené organizace za účelem výkonu vojenské služby nebo jiné obdobné služby. Za tento trestný čin hrozí odnětí svobody v rozmezí jeden rok až pět let³⁶¹. Druhý odstavec tohoto ustanovení pak postihuje maďarské státní příslušníky, kteří se dobrovolně připojí nebo nabídnou své připojení k zahraniční (nespojenecké) ozbrojené organizaci zapojené do mezinárodního nebo vnitrostátního ozbrojeného konfliktu nebo se účastní výcviku takové ozbrojené organizace. Hrozící trest je zde stejný jako v předchozím případě³⁶².

³⁵⁹ "Einem Staatsbürger, der im Dienst eines fremden Staates steht, ist, sofern nicht schon § 32 anzuwenden ist, die Staatsbürgerschaft zu entziehen, wenn er durch sein Verhalten die Interessen oder das Ansehen der Republik erheblich schädigt. Einem Staatsbürger, der freiwillig für eine organisierte bewaffnete Gruppe aktiv an Kampfhandlungen im Ausland im Rahmen eines bewaffneten Konfliktes teilnimmt, ist die Staatsbürgerschaft zu entziehen, wenn er dadurch nicht staatenlos wird."

³⁶⁰ "Der Schweizer, der ohne Erlaubnis des Bundesrates in fremden Militärdienst eintritt, wird mit Freiheitsstrafe bis zu drei Jahren oder Geldstrafe bestraft. Der Schweizer, der noch eine andere Staatszugehörigkeit besitzt, im andern Staate niedergelassen ist und dort Militärdienst leistet, bleibt straflos. Wer einen Schweizer für fremden Militärdienst anwirbt oder der Anwerbung Vorschub leistet, wird mit Freiheitsstrafe bis zu drei Jahren oder mit Geldstrafe nicht unter 30 Tagessätzen bestraft. Mit der Freiheitsstrafe ist Geldstrafe zu verbinden. In Kriegszeiten kann auf Freiheitsstrafe erkannt werden."

³⁶¹ "Aki a Magyarországon területén idegen fegyveres szervezetbe - szövetséges fegyveres erőn kívül - katonai szolgálatra, katonai érdekű egyéb szolgálatra toboroz, vagy ilyen szolgálatra vállalkozókat közvetít, büntetett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő."

³⁶² "Az (1) bekezdés szerint büntetendő az a magyar állampolgár, aki - szövetséges fegyveres erőn kívül - nemzetközi vagy nem nemzetközi fegyveres összeütközésben részt vevő idegen fegyveres szervezetbe önként belép, erre ajánkodik, vagy ilyen fegyveres szervezetben kiképzésen vesz részt."

Zajímavé jsou z hlediska daného výkladu rovněž právní úpravy skandinávských zemí, jmenovitě **Dánska, Švédska, Norska a Finska**. Všechny tyto země obsahují ve svých trestních kodexech trestný čin, který by se dal nazvat jako provádění nezákonných vojenských činností³⁶³. Ačkoli se úpravy výše uvedených zemí v drobných aspektech liší, základ daného trestného činu spočívá ve všech případech v neoprávněném založení, resp. vedení či jiné podpoře skupiny organizované vojenským způsobem, jejímž cílem je násilnou cestou ovlivňovat veřejné záležitosti či narušit veřejný pořádek. Konkrétní trestním právem postižitelné formy podpory se v daných právních úpravách liší, až na financování takových skupin, které je trestné ve všech čtyřech státech. Dále lze zmínit např. postih vojenského výcviku členů (Finsko), ozbrojování takové skupiny (Švédsko) či rekrutování nových členů (Norsko). Právní úpravy Švédska, Norska a Dánska rovněž výslovně postihují i prostou účast v dané entitě, je otázkou, zda by se toto jednání nemohlo v případě finské právní úpravy subsumovat pod formulaci významné podpory takovéto skupiny, zvláště v případě koordinovaného rozdělení rolí a úkolů jednotlivých členů skupiny.

Přestože by výše uvedené právní úpravy mohly být při splnění podmínek působnosti jednotlivých trestních zákonů daných zemí aplikovatelné i na osoby, které mají v úmyslu zapojit se prostřednictvím svých aktivit pro vojensky organizovanou skupinu do ozbrojeného konfliktu probíhajícího v jiném státě, je třeba konstatovat, že uvedené trestné činy na tyto situace přímo nemíří a jsou formulovány obecněji. Právní úpravy Švédska, Norska a Dánska však nad rámec výše uvedených trestných činů dále obsahují specifické skutkové podstaty, které problematiku "zahraničních bojovníků" explicitně upravují. V případě Švédského království se jedná o trestný

³⁶³ **Dánsko** relevantní úpravu obsahuje v ustanovení 114f dánského trestního zákona: "*Den, som, uden at forholdet omfattes af §§ 114-114e (tato ustanovení dánského trestního zákona se týká postihu teroristických aktivit) deltager i eller yder væsentlig økonomisk eller anden væsentlig støtte til korps, gruppe eller sammenslutning, der har til hensigt ved magtanvendelse at øve indflydelse på offentlige anliggender eller fremkalde forstyrrelse af samfundsordenen, straffes med fængsel indtil 6 år.*" a v ustanovení 114g dánského trestního zákona: "*Den, som, uden at forholdet omfattes af §§ 114-114f, deltager i ulovlig militær organisation eller gruppe, straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år.*". **Švédsko** upravuje daný trestný čin v Kapitole 18, ustanovení 4: "*Om någon bildar eller deltager i sammanslutning, som måste anses vara avsedd att utgöra eller med hänsyn till sin beskaffenhet och det ändamål för vilket den är bildad lätt kan utvecklas till ett sådant maktmedel som militär trupp eller polisstyrka och som icke med vederbörligt tillstånd förstärker försvaret eller ordningsmakten, eller ock för sådan sammanslutning tager befattning med vapen, ammunition eller annan dylik utrustning, upplåter lokal eller mark för dess verksamhet eller understödjer den med penningar eller på annat sätt, dömes för olovlig kärverksamhet till böter eller fängelse i högst två år.*". **Norský trestný čin** postihující nezákonné vojenské aktivity zní v ustanovení 128 norského trestního kodexu takto: "*Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som danner en privat organisasjon av militær karakter her i riket, eller deltar i, rekrutterer medlemmer eller yter økonomisk eller annen materiell støtte til en slik organisasjon. På samme måte straffes den som her i riket rekrutterer noen til militær virksomhet for en fremmed stat.*". A konečně **finská právní úprava** je dle kapitoly 13 ustanovení 4 následující: "*Joka laittomasti perustaa, organisoii tai varustaa sotilaallisesti järjestytyneen yhteenliittymän, jonka tarkoituksena on vaikuttaa valtiollisiin asioihin, toimii sellaisessa yhteenliittymässä johtavassa asemassa, taloudellisesti tai muutoin merkittäväällä tavalla tukee sitä tai siinä toimeenpanee tai antaa sotilaallista koulutusta, on tuomittava laittomasta sotilaallisesta toiminnasta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.*".

čin upravený v Kapitole 19 ustanovení 12 švédského trestního zákona, podle kterého je trestně odpovědná osoba, která neoprávněně zjedná jiné pro cizí ozbrojené síly nebo síly obdobné povahy nebo přiměje jiné osoby, aby neoprávněně opustily Švédsko za účelem vstupu do takové ozbrojené síly nebo služby. Za takové jednání hrozí postih odnětí svobody až šest měsíců, v případě, že by se Švédsko nacházelo ve válečném konfliktu pak až dva roky³⁶⁴. V tomto případě je trestně postižitelné pouze jednání spočívající v rekrutování "zahraničních bojovníků" a skutková podstata je koncipována obecně, tedy nikoli pouze v návaznosti na situaci ozbrojeného konfliktu. Norská právní úprava je ještě podrobnější, když obsahuje trestné činy účast na vojenské činnosti v ozbrojeném konfliktu v zahraničí (ustanovení 145 norského trestního zákona³⁶⁵ a zjednání jiných osob k takové vojenské činnosti (ustanovení 146 norského trestního zákona)³⁶⁶. Podle prvně jmenovaného trestného činu bude potrestán ten, kdo se neoprávněně účastní vojenské činnosti v ozbrojeném konfliktu v zahraničí, pokud se osoba neúčastní takové činnosti ve prospěch vládních sil Norska. Kdo vycestuje za účelem spáchat takový trestný čin, nebo kdo se dopustí jiného jednání, které usnadní nebo které směřuje ke spáchání tohoto trestného činu, bude potrestán za pokus tohoto trestného činu, který je trestán mírněji než dokonání trestného činu. Výslovně kriminalizováno je v následujícím ustanovení i verbování osob k účasti na takové vojenské činnosti. Tyto skutkové podstaty je možné potrestat trestem odnětí svobody; v případě ustanovení 145 norského trestního zákona až šesti roky, v případě ustanovení následujícího týkající se verbování až třemi roky. Zajímavou úpravu obsahuje rovněž Dánsko v § 114j odst. 1 dánského trestního zákona, podle kterého je až šesti roky odnětí svobody možné potrestat dánského státního příslušníka nebo osobu mající v Dánsku trvalý pobyt, pokud tyto osoby vstoupí nebo setrvávají v konfliktní oblasti v cizí zemi bez příslušného povolení³⁶⁷. Trestní postih je ovšem možný pouze v případě, že konfliktní oblast dané cizí země figuruje v dokumentu ministra spravedlnosti, který lze obecně nazvat jako "zákaz vstupu nebo pobytu v určitých oblastech

³⁶⁴ "Om någon utan regeringens tillstånd här i riket värvar folk till främmande krigstjänst eller därmed jämförlig tjänst eller förmår folk att olovligen begiva sig ur riket för att taga sådan tjänst, dömes för olovlig värving till böter eller fängelse i högst sex månader eller, om riket var i krig, till fängelse i högst två år."

³⁶⁵ **Deltakelse i militær virksomhet i væpnet konflikt i utlandet:** "Den som på rettsstridig måte deltar i militær virksomhet i en væpnet konflikt i utlandet, straffes med fengsel inntil 6 år, med mindre vedkommende deltar på vegne av en statlig styrke.

Den som har forsett om å fullbyrde et lovbrudd som nevnt i første ledd, og påbegynner sin reise til området eller foretar andre handlinger som legger til rette for og peker mot gjennomføringen, straffes for forsøk. Forsøket straffes mildere enn fullbyrdet overtredelse. § 16 annet ledd gjelder tilsvarende."

³⁶⁶ **Rekruttering til militær virksomhet:** "Den som rekrutterer noen til å delta i ulovlig militær virksomhet, jf. § 145, straffes med fengsel inntil 3 år."

³⁶⁷ "Den, der har dansk indfødsret eller bopæl i den danske stat, og som uden tilladelse indrejses eller opholder sig i et område som nævnt i stk. 3, straffes med bøde eller fængsel indtil 6 år, jf. dog stk. 2."

konfliktu". V současné době jsou na daném seznamu pouze oblasti v Sýrii; aktualizace a doplnění tohoto seznamu jsou však v závislosti na konkrétní potřebě možné.³⁶⁸

7.4 Vládní návrh zákona

Zhoršená bezpečnostní situace v Evropě, značná komplikovanost daného tématu i zájem politiků vyústily ve zpracování odborné analýzy Ministerstva spravedlnosti, která se dále stala podkladem pro vládní návrh zákona zakotvující § 321a TZ postihující účast na nestátní ozbrojené skupině zaměřené na působení v ozbrojeném konfliktu³⁶⁹. Tento návrh zákona byl projednán a schválen vládou a v současné době se nachází ve fázi před projednáním v Parlamentu ČR³⁷⁰. Následující kapitoly se zaměří na nalezení co možná nejvhodnějšího legislativního řešení dané skutkové podstaty s přihlédnutím k danému vládnímu návrhu zákona. Tyto kapitoly budou pro větší přehlednost členěny podle obligatorních znaků skutkové podstaty.

7.4.1 Objekt

Společenskou hodnotou, která je zde chráněna, je zejména zájem státu na zachování své obranyschopnosti, bezpečnosti, veřejného pořádku a na ochraně jeho obyvatelstva. Žádný stát nemá z povahy věci zájem na tom, aby z něho lidé odjížděli bojovat do oblastí, kde zuří ozbrojený konflikt, zapojovali se tam do entit, v rámci jejichž činností mohou zabíjet, zraňovat osoby, resp. ničit či poškozovat majetek, a poté se bez jakéhokoli postihu za toto zapojení vraceli zpět. Český TZ bude pochopitelně poskytovat ochranu zejména ČR, vedle ní je však tato ochrana

³⁶⁸ MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI DÁNSKÉHO KRÁLOVSTVÍ. Právní úprava účasti v nestátních ozbrojených silách. Odpověď na dotaz Ministerstva spravedlnosti ČR, op. cit., s. 1 - 2.

³⁶⁹ Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů [online], op. cit., s. 1 - 14. Navržena byla skutková podstata v tomto znění:

"Kdo se účastní činnosti nestátní ozbrojené skupiny zaměřené na působení v ozbrojeném konfliktu probíhající na území jiného státu tím, že

a) se zapojí do bojové činnosti takové skupiny,

b) jinému poskytne informace nebo výcvik týkající se výroby nebo používání výbušnin, zbraní, nebezpečných látek nebo materiálů obdobné povahy anebo jiných obdobných metod nebo technik za účelem spáchání činu uvedeného v písmenu a),

c) získá informace nebo si osvojí dovednosti týkající se výroby nebo používání výbušnin, zbraní, nebezpečných látek nebo materiálů obdobné povahy anebo jiných obdobných metod nebo technik za účelem spáchání činu uvedeného v písmenu a) nebo b), nebo

d) cestuje do jiného státu nebo do České republiky za účelem spáchání činu uvedeného v písmenu a), b) nebo c),

bude potrestán odnětím svobody až na pět let."

³⁷⁰ POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČR. Sněmovní tisk 639/0. Novela z. - trestní zákoník - EU [online]. [cit. 7. 1. 2020]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=639>.

poskytována i cizímu státu a jeho obyvatelům. Z tohoto důvodu se jeví jako nejvhodnější zařadit diskutovanou skutkovou podstatu do IX. hlavy zvláštní části TZ, neboť primárně chráněný zájem, tj. základy suverénního demokratického právního státu, je zde stejný jako u jiných trestných činů v této hlavě vymezených.³⁷¹

Poněkud komplikovanější je zařazení této skutkové podstaty do některého konkrétního dílu IX. hlavy zvláštní části TZ. První díl této hlavy (trestné činy proti základům ČR, cizího státu a mezinárodní organizace) upravuje především tzv. protiteroristickou legislativu, o níž v tomto případě zcela nejde, byť s ní daná skutková podstata velmi těsně souvisí. Díl druhý (trestné činy proti bezpečnosti ČR, cizího státu a mezinárodní organizace) rovněž není vhodný, neboť trestné činy v něm uvedené mají souvislost zejména s ochranou utajovaných informací. Jako nejvhodnější se tak jeví zařazení tohoto trestného činu do dílu třetího (trestné činy proti obraně státu), byť tento nový trestný čin nesměřuje pouze k zachování a ochraně atributu obranyschopnosti, ale rovněž k ochraně dalších výše zmíněných hodnot, jakož i k ochraně obyvatelstva před extremismem a radikalismem spočívajícími v útocích ohrožujících život, zdraví nebo majetek.³⁷² Určitým argumentem podporující toto zařazení může být i významná inspirace a vazba diskutovaného trestného činu na trestný čin služby v cizích ozbrojených silách podle § 321 TZ. Vzhledem k této podobnosti se také jeví jako vhodné zařadit navrhovanou skutkovou podstatu za tento trestný čin jako ustanovení § 321a TZ.

7.4.2 *Objektivní stránka*

7.4.2.1 *Účast na činnosti*

I přes značnou míru inspirace, kterou lze při vytváření dané skutkové podstaty čerpat z § 321 TZ, je třeba mít na paměti, že trestným činem služby v cizích ozbrojených silách se postihuje služba občana ČR cizímu státu a jeho zájmům, nikoli nestátní organizací. Není tedy na místě přebírat užívanou terminologii bez dalšího. To platí i pro znak spočívající v "*konání služby*". Zde je naopak vhodnější vycházet z termínu účast na činnosti, jenž TZ používá v případech, kdy hovoří o nežádoucích aktivitách pro určitá uskupení osob, konkrétně pro teroristickou skupinu (§ 312a TZ) nebo pro organizovanou zločineckou skupinu (§ 361 TZ). Pojem "*konat službu*" totiž jednoznačně vyvolává představu armádní složky podléhající velení určitého státu, což však není případ navrhovaného trestného činu, kde naopak vztah nestátní ozbrojené entity k jinému státu

³⁷¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*, op. cit., s. 3038.

³⁷² ČENTĚŠ, Jozef a kol. *Trestný zákon - velký komentář*, op. cit., s. 910.

neexistuje, či je v zásadě nezjistitelný. To však nic nemění na tom, že fakticky si budou v daném kontextu oba dva tyto pojmy (konání služby, účast na činnosti) odpovídat.

Při konkrétním vytváření podoby objektivní stránky daného trestného činu je v návaznosti na zvolený pojem účast na činnosti následně možné uvažovat o dvou variantách řešení. Zaprvé, jde jednoduše o převzetí tohoto pojmu do skutkové podstaty bez další specifikace, obdobně jako je tomu v případech vzpomínaných trestných činů účasti na teroristické skupině a účasti na organizované zločinecké skupině. Účast na činnosti lze po jeho obsahové stránce jistě označit jako termín zažitý, judikaturou i právní doktrínou dostatečně vymezený³⁷³ a v praxi nečinící větší potíže. Lze tak předpokládat, že i odchylky mezi podobou a povahou jednotlivých skupin (teroristická skupina, organizovaná zločinecká skupina, nestátní ozbrojená skupina neteroristického charakteru) a z toho vyplývající odchylky v účasti na jejich činnosti by v návaznosti na posuzování konkrétního případu postupně vymezila judikatura soudů. Na druhé straně je však nutné zmínit, že mezi teroristickou skupinou a organizovanou zločineckou skupinou na straně jedné a nestátní ozbrojenou skupinou neteroristického charakteru na straně druhé existuje poměrně významný rozdíl. Ten spočívá v tom, že zatímco první dvě jmenované entity jsou svou povahou *a priori* nelegální³⁷⁴ a jejich činnost již z podstaty směřuje ke spáchání trestných činů (terorismus, organizovaný zločin), u nestátní ozbrojené skupiny toto tvrzení bez dalšího neplatí. Účelem a smyslem této naposledy jmenované skupiny je dosažení určitých politických či ideologických cílů, které sice mohou podle právního řádu země nacházející se v ozbrojeném konfliktu naplnit určitou skutkovou podstatu trestného činu [v českém kontextu by se mohlo jednat např. o vlastizradu (§ 309 TZ) nebo rozvracení republiky (§ 310 TZ)], to však nemusí být pravidlem. To je třeba odlišit od skutečnosti, že členové této skupiny se mohou za účelem naplnění těchto primárních cílů dopouštět jednání, které by dle vnitrostátního práva mohla naplňovat skutkové podstaty některých trestných činů (proti životu a zdraví, proti majetku aj.). Na tomto místě je třeba opětovně zmínit i výzvu Dodatkového protokolu II vůči státům k co nejširšímu udělení amnestie ve vztahu k osobám účastnícím se VOK po jeho skončení. Je tak třeba v obecné rovině rozlišovat mezi prostou účastí osob ve skupinách jednoznačně nelegální a kriminální povahy a ve skupinách, které takové povahy nejsou. Zcela bez významu dále není ani skutečnost,

³⁷³ Srov. např.: DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní zákoník. Komentář II. díl*, op. cit., s. 2817 - 2819; ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*, op. cit., s. 3343 nebo např. usnesení Nejvyššího soudu ČR - senátu ze dne 10. 12. 2014, sp. zn. 3 Tdo 684/2014; usnesení Nejvyššího soudu ČR - senátu ze dne 31. 5. 2018, sp. zn. 6 Tdo 244/2018 nebo usnesení Nejvyššího soudu ČR - senátu ze dne 22. 2. 2018, sp. zn. 11 Tdo 155/2018.

³⁷⁴ V případě teroristické skupiny a organizované zločinecké skupiny může být vzhledem k jejich apriorně nelegální povaze trestná i činnost trestněprávně nerelevantní povahy (např. poskytování ekonomického poradenství).

že zatímco trestní postih osob účastnících se (jakýmkoli způsobem) aktivit teroristických skupin či zločineckých organizovaných struktur výslovně požadují výše rozebrané evropské a mezinárodní dokumenty, u účasti nestátních ozbrojených skupin, resp. povstaleckých sil žádný takový požadavek nefiguruje.³⁷⁵

Vzhledem ke všem výše uvedeným argumentům i vzhledem k určitému trendu současného trestního práva pregnantněji (resp. více kazuisticky) vymezovat jednotlivé formy trestněprávně relevantního jednání, se tak jako vhodnější jeví druhá varianta spočívající ve specifikaci, jaká konkrétní jednání pachatele jsou "*účastí na činnosti*" v případě nestátní ozbrojené skupiny vlastně myšleny a jaké akty tedy zamýšlí zákonodárce kriminalizovat.

7.4.2.2 *Jednotlivé formy jednání*

Určitou inspirací pro to, jaké konkrétní aktivity a činnosti je žádoucí postihovat, mohou být skutkové podstaty trestných činů souvisejících s terorismem, které tyto jednotlivé formy jednání obsahují, či výše zmíněná slovenská právní úprava, která zvolila stejnou strukturu skutkové podstaty. Zásadním vodítkem pro posouzení nezbytnosti trestního postihu toho kterého jednání by však měl být smysl a cíl navrhované skutkové podstaty, totiž to, že hlavním zájmem tohoto trestného činu není úplná eliminace existence nestátní ozbrojené skupiny, ale zamezit osobám zapojovat se do činnosti těchto skupin, což by mohlo představovat potencionální riziko především pro bezpečnost a stabilitu ČR a jejího obyvatelstva. Konkrétní vymezení určitých forem činností rovněž povede k tomu, že nebudou vznikat jakékoli výkladové potíže, zda pod danou skutkovou podstatu nespádají i jednání, která nejenže nejsou škodlivá, ale naopak jsou společensky vysoce žádoucí a prospěšná (např. humanitární a zdravotnická pomoc).

Zcela jednoznačně lze na prvním místě při vymezení konkrétních forem škodlivého jednání uvést **přímé zapojení do bojové činnosti**, resp. jednání, které s ním bezprostředně souvisí (například přesuny osob na bojiště). Pro tento okruh činností používá MHP pojem "*přímá účast v nepřátelství*", nicméně jako vhodnější se zde jeví inspirace slovenskou právní úpravou, která nepřevzala tento mezinárodněprávní pojem bez dalšího a použila výraz "*aktívneho podíľanie sa na bojovej činnosti*", jenž se vzhledem k většímu prostoru pro autonomní výklad této skutkové podstaty jeví jako vhodnější. Tento pojem značí fyzickou účast, zapojení se či podílení se pachatele na útočných operacích skupiny, přičemž bojovou činností se rozumí souhrn veškerých druhů ozbrojené činnosti během konfliktu (pozemní, letecké, námořní), které vedou k dosažení cíle boje.³⁷⁶

³⁷⁵ Písemná konzultace s Veronikou Bílkovou, květen 2019.

³⁷⁶ ČENTĚŠ, Jozef a kol. *Trestný zákon - veľký komentár*, op. cit., s. 910.

Další formy jednání, které lze ve skutkové podstatě dále explicitně vymezit, již z tohoto aktivního podílení se na bojové činnosti vycházejí. Při vymezení okruhu těchto jednání je možné zaujmout extenzivnější či restriktivnější přístup. S ohledem na zásadu subsidiarity trestní represe, *a priori* nikoli nelegální povahu nestátní ozbrojené skupiny i s ohledem na zásadu určité legislativní zdrženlivosti, která by měla platit zejména v případě, kdy jde o zavedení nového trestného činu, se jako vhodnější jeví přístup restriktivní. Trestní postih by se tak měl týkat jen těch jednání, která jednak zcela zřejmě směřují k fyzické účasti pachatele na bojové činnosti a která jsou svou povahou nebezpečná či riziková pro chráněný zájem. V této souvislosti je však nutné zmínit, že osoba může tato kritéria splňovat i v případě, kdy se bojových akcí reálně nakonec ani neúčastnila (zejména po svém návratu z konfliktní oblasti).

V návaznosti na výše uvedené jde zaprvé o **poskytování výcviku s úmyslem se zapojit do bojové činnosti**, zadruhé o **přijímání výcviku s tímto úmyslem nebo s úmyslem následně cvičit další osoby** a konečně o **cestování s úmyslem absolvovat či poskytnout výcvik či s úmyslem rovnou se do bojové činnosti zapojit**. Přestože by bylo možno namítnout, že poskytování výcviku přímo nesměruje k fyzické přítomnosti pachatele (cvičitele) na útočných operacích skupiny, nebylo by logické, pokud bychom postihovali cvičence, ale nikoli již cvičitele, když jde o různé strany téže mince. Nadto je poskytování takového výcviku svou povahou (výcvik dalších osob) možno vnímat jako ještě závažnější riziko než jeho přijímání. U cestování se pak navrhuje kriminalizovat jak vycestování do samotné konfliktní oblasti, tak i do jakéhokoli jiného státu (včetně ČR, pokud by např. šlo o Čecha žijícího v Německu, který se v ČR rozhodne absolvovat výcvik).

Mimo trestní postih zůstává veřejné podněcování, schvalování či vychvalování zapojení do bojové činnosti v nestátní ozbrojené skupině. Důvodem je jednak výrazně nižší míra škodlivosti takového jednání oproti výše uvedeným aktivitám, jednak skutečnost, že trestní postih verbálních trestných činů je obecně velmi diskutabilní. Ostatně, zde lze uvažovat o aplikaci trestného činu podněcování k trestnému činu (§ 364 TZ)³⁷⁷. Nezdá se tak vhodné ani nezbytné inspirovat se v tomto směru protiteroristickou legislativou a takové jednání explicitně kriminalizovat jako tomu bylo například v případě trestného činu podle § 312e odst. 1 TZ postihující veřejné podněcování, schvalování teroristického trestného činu nebo vychvalování jeho pachatele. Rovněž není navrhována kriminalizace trestného činu zjednání, resp. verbování jiného k zapojení na bojové

³⁷⁷ Stranou však zůstává aplikace trestného činu schvalování trestného činu (§ 365 TZ), neboť zákonodárce nastavil trestní postih takového jednání poněkud výše, když výslovně zmiňuje veřejné schvalování zločinu, kam navrhovaný trestný čin podle § 321a TZ spadat nebude, neboť je pouze přečinem, k tomu viz Kapitulu 7.4.5.

činnosti, neboť stejně, jako tomu bylo v předchozím případě, jde o jednání poměrně vzdálené samotné fyzické účasti osoby v ohnisku boje. Obdobné argumenty lze použít i v případě financování či jiné materiální podpory takové účasti, a to i když je ekvivalentu tohoto jednání u protiteroristické legislativy věnována značná pozornost. Tyto formy jednání, které jsou svou povahou návodem či pomocí, lze trestat právě jako tyto formy účastenství, kdy zde na rozdíl od protiteroristické legislativy nenutí mezinárodní a evropské požadavky českého zákonodárce osamostatnit tato jednání do samostatných skutkových podstat. Pokud tedy např. osoba (s patřičným úmyslem) finančně či jinak materiálně podporuje činnost dané skupiny, výcvik pachatele nebo jeho vycestování, bude tak trestně odpovědná za daný trestný čin jako pomocník, pokud se hlavní pachatel o dané jednání alespoň pokusí (například se pokusí vycestovat, bude však dopaden již na letišti). Na trestní odpovědnost a trestnost pomocníka se užije ustanovení o trestní odpovědnosti a trestnosti pachatele (§ 24 odst. 2 TZ), tedy takové osobě bude hrozit stejný trest jako hlavnímu pachateli. Je nicméně nutno připustit, že jistým limitem zde zůstává zásada akcesority účastenství vyžadující alespoň pokus o daný trestný čin. Na straně druhé, výslovným postihem financování činností dané skupiny či náboru do ní by došlo k poněkud paradoxní situaci, kdy *de facto* pomocník či návodce by byl trestněprávně postižitelný, zatímco hlavní pachatel, který se nakonec o čin ani nepokusil, za přípravu již nikoli, neboť postih za přípravu k navrhovanému trestnému činu není možný.

7.4.2.3 *Nestátní ozbrojená skupina*

Dále je třeba v navrhovaném trestném činu vymežit entitu, jejíž činnosti se má pachatel účastnit. Navrhuje se použít pojem "*nestátní ozbrojená skupina*", a to i s ohledem na některé výtky, které zazněly v souvislosti s dalším uvažovaným pojmem "*organizovaná ozbrojená skupina*", jenž používá slovenská úprava, k tomu viz Kapitulu 7.3.2.1. Zvolený pojem je možno rozebrat takto:

Pojem "*skupina*" nebude činit větší obtíže, neboť je TZ znám a je jednoznačně vhodnější než obdobné pojmy popisující určitý typ společenství jako je "*entita*" či "*spolek*", které buď mají v právním řádu ČR poněkud jiný význam (v případě spolku), nebo jsou legislativně technicky nevhodné (v případě entity). Vzhledem ke konzistentnímu výkladu pojmu "*skupina*" se bude jednat o společenství alespoň tří trestně odpovědných osob (v praxi však půjde o výrazně větší počet osob), jejichž členství lze založit i neformálním faktickým včleněním do takové skupiny.

Znak "*nestátnosti*" odlišuje danou skupinu od ozbrojených sil podléhajících vedení jiného státu, a tedy i navrhovaný trestný čin od trestného činu služby v cizích ozbrojených silách podle § 321 TZ. Pokud tak nebude vztah mezi touto skupinou a státem (vládou) existovat, či jej nebude možno bez důvodných pochybností prokázat, bude na místě aplikovat navrhovanou skutkovou

podstatu. Tímto znakem by z rozsahu působnosti skutkové podstaty měly být vyloučeny rovněž Mírové síly OSN, známé také jako tzv. modré přílby nebo modré barety, neboť jejich členové jsou vždy součástí armády některého členského státu OSN. Obdobně by skutková podstata neměla dopadat na soukromé vojenské společnosti a bezpečnostní agentury, neboť tyto jsou zpravidla najímané jednotlivými státy a podléhají tak jejich vedení.

S ohledem na objekt dané skutkové podstaty by se dále mělo jednat o skupinu "ozbrojenou", tedy takovou, která disponuje nejrůznějšími druhy zbraní, resp. jinými nástroji upravenými pro bojovou činnost. Není ovšem nezbytné, aby byl každý člen skupiny ozbrojen, postačí, bude-li vyzbrojena alespoň část z nich.³⁷⁸ Tato specifikace pak dále vylučuje, aby do dané skutkové podstaty spadaly takové organizace, jako je Červený kříž, Lékaři bez hranic či další uskupení obdobného charakteru, neboť tyto nebývají ozbrojené.

Přestože hlavní smysl a účel existence takové skupiny bude spočívat v dosažení politických či ideologických cílů, pro něž se její členové chtějí účastnit boje, není pro naplnění tohoto pojmu nutné, aby její členové tuto bojovou činnost v reálu kdy nutně skutečně vykonali (např. všichni členové se účastní pouze výcviku a v důsledku rychlého ukončení ozbrojeného konfliktu nestihnou do bojové činnosti přímo zasáhnout).

7.4.2.4 *Ozbrojený konflikt*

Další zásadní pojem, který se v navrhovaném trestném činu objevuje, je ozbrojený konflikt, resp. navázání činnosti nestátní ozbrojené skupiny na tento pojem. Definice ozbrojeného konfliktu vychází z mezinárodního práva veřejného, jakož i z poměrně bohaté judikatury mezinárodních soudů, viz Kapitolu 2.1.2. Rovněž v rámci TZ nejde o pojem nikterak nový (srov. § 265, § 266, § 411 až § 416 TZ), když se často objevuje v rámci formulace "*válka nebo jiný ozbrojený konflikt*", což zjevně směřuje k rozdělení ozbrojených konfliktů na konflikty mezinárodní (v tradičním pojetí označované jako "*válka*") a konflikty vnitrostátní.

Vzhledem k tomu, že daná skutková podstata hovoří o nestátní skupině, bude se v praxi častěji jednat o situaci VOK, nicméně představit si lze i nestátní skupinu vzniklou v rámci MOK, která však nebude projevovat příslušnost k žádné dosavadní straně konfliktu, a MOK se tak souběžně stane i VOK (tzv. zvnitrostátně ozbrojený konflikt). V navrhované skutkové podstatě není na výše uvedeném rozlišení nutné trvat, když toto není pro navrhovaný trestný čin jakkoli podstatné a bylo by tak nadbytečné.

³⁷⁸ ČENTĚŠ, Jozef a kol. *Trestný zákon - velký komentár*, op. cit., s. 911.

Skutečnost, zda se v daném případě jedná o ozbrojený konflikt či nikoli, bude posuzovat soud, u sporných situací mu v rozhodování mohou pomoci i všeobecně uznávaná stanoviska Červeného kříže, případně vyjádření Ministerstva zahraničních věcí či Ministerstva obrany aj.

Určité pochybnosti mohou v dané souvislosti vznikat z toho, zda je důvodné vázat trestnost výše vymezeného jednání na ozbrojený konflikt a zda naopak nepostihovat činnost osob v různých paramilitárních skupinách i v době míru (obdobně jako je tomu v případě § 321 TZ). Je totiž nutné připustit, že celá řada konfliktních situací odehrávající se v současném světě definici ozbrojeného konfliktu zřejmě nenaplnuje (za všechny lze jmenovat dlouhodobý problém Somálska, který je typickým případem tzv. zhrouceného státu). Osoby zapojené do konfliktů takového charakteru se pak z navrhované skutkové podstaty budou moci vyvinut s poukazem na neexistenci ozbrojeného konfliktu. Nespornou výhodou tohoto řešení by tak bylo to, že by aplikačním orgánům odpadla nutnost posuzovat, zda se v dané situaci skutečně jedná již o ozbrojený konflikt, či zda konkrétně posuzovaná situace jeho spodní hranice dosud nedosahuje (např. rozpoutané vnitřní nepokoje a násilí v určitém státě). Nicméně, i přes určitou oprávněnost této námítky se po důkladném zvážení všech pro a proti jeví výslovně zmíněná vazba na pojem ozbrojeného konfliktu jako vhodná, a to hned z několika důvodů:

Zaprvé, navrhovaná skutková podstata si neklade za cíl řešit všechny problémy, které v rámci konfliktních situací ve světě mohou nastat, ale od počátku směřuje na řešení problému trestního postihu tzv. "zahraničních bojovníků". Mluvíme-li o "*bojovnicích*", pak by tito měli z povahy věci skutečně bojovat (vykonávat bojovou činnost) či by jejich jednání postižitelné trestním právem mělo k takovému reálnému boji, resp. k bojové činnosti alespoň směřovat. To sice může být naplněno v některých případech, kde i přes neexistenci ozbrojeného konfliktu k bojové činnosti dochází (např. výše zmíněné Somálsko), nikoli však ve stabilně fungujících státech ve stavu míru. Při akceptaci tohoto extenzivnějšího řešení by totiž bylo trestněprávně postihováno jakékoli jednání, kdy se určité osoby v době míru (např. v rámci kvazivojenského uskupení na území ČR) cvičí a připravují na vypuknutí neurčitého konfliktu, aniž by kdy existovalo reálné nebezpečí jeho vzniku. Zde lze v závislosti na okolnostech konkrétní situace uvažovat o postihu za jiné již existující trestné činy (výtržnictví, nedovolené ozbrojování, násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci, podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod či další skutkové podstaty s možností uplatnění přitěžující okolnosti jejich spáchání jako člen organizované skupiny).

Zadruhé, nelze nezmínit fakt, že řada těchto skupin je málo početná, nedostatečně organizovaná a často velmi obskurního charakteru. Skutečnost, že se jednání členů takových

skupin může zdát podivínské, nevzbuzující ve většinové společnosti sympatie či někdy i nahánějící strach, však stále není důvodem toto jednání postihovat trestním právem (a stavět ho naroveň účasti ve skupině skutečně se zapojující se do reálného ozbrojeného konfliktu). Byť i tyto osoby si mohou v rámci své účasti v těchto skupinách osvojit určité vojenské praktiky, je při úvahách o nástupu aplikace trestního práva nastavit určitou hranici, přičemž touto hranicí může být právě skutečnost účasti v určité skupině za situace, kdy bude ozbrojený konflikt reálně probíhat, jinými slovy kdy daná skupina začne "fungovat naostro", včetně aktivního se podílení na bojových akcích, při nichž může docházet k usmrcování či zraňování osob.

Rovněž srovnání se službou v cizích ozbrojených silách podle § 321 TZ není v tomto ohledu příliš přiléhaví, když tento trestný čin je možné spáchat pouze občanem ČR. Z jeho strany jde v takovém případě o nedodržení státoobčanského závazku, který vůči ČR má, tedy o určitý projev nevěrnosti vůči ČR. Občan ČR se zapojí do služby ve formaci, která podléhá vedení jiného státu, klasicky do cizí armády, kdy armády států existují i za mírového stavu. Nestátní ozbrojené skupiny, na něž skutková podstata cílí (typicky například povstalecké skupiny), jsou naproti tomu z povahy věci s existencí ozbrojeného konfliktu úzce spjaty (i z pohledu MHP). Přestože tak navázání na ozbrojený konflikt není rozhodně řešením zcela jednoznačným, v daném kontextu se jeví být jako tím nejvhodnějším a nejjasnějším.

7.4.2.5 Zaměření nestátní ozbrojené skupiny na působení v ozbrojeném konfliktu probíhajícím na území jiného státu

Určitým dílčím řešením výše uvedených obtíží může být formulace, podle které je daná skupina "*zaměřena na působení v ozbrojeném konfliktu probíhajícím na území jiného státu*", tedy nemusí v něm ještě přímo působit a na svou aktivní roli v něm se bude prozatím "pouze" připravovat, například výcvikem rekrutů. Pojem ozbrojeného konfliktu tak nebude pouze vymezením časového období jakožto fakultativního znaku objektivní stránky skutkové podstaty, ale půjde o jeden z nezbytných definičních znaků nestátní ozbrojené skupiny. Podmínkou ovšem je, aby ozbrojený konflikt reálně existoval a již probíhal na území jiného státu.

To je výhoda oproti formulaci, která by navazovala působení nestátní ozbrojené skupiny přímo na časový okamžik, kdy ozbrojený konflikt probíhá (např. "*během ozbrojeného konfliktu*" či "*za ozbrojeného konfliktu*"). Navrhovanou dikcí jsou totiž řešeny i případy příměří či klidu zbraní, neboť ozbrojený konflikt, a tedy i zaměření skupiny na působení v něm, trvá i za těchto stavů, ačkoli zrovna neprobíhá aktivní bojová činnost.

Z daného znění by rovněž mělo vyplývat, že navrhovaný trestný čin nesměruje k postihu osob, které se v zahraničí účastní nejrůznějších aktivit ve společenství, jež by mohly být podřazeny

pod pojem nestátní ozbrojená skupina, avšak jejichž činnost s ozbrojeným konfliktem nikterak nesouvisí. Jako příklad lze uvést činnost zahraničních sportovních nebo loveckých oddílů. Byť lze chování osob, které by se zapojily do činnosti těchto oddílů v době, kdy na daném území probíhá ozbrojený konflikt, označit za zcela nevhodné a nerozumné, neměla by se na ně navržená skutková podstata v žádném případě vztahovat. Vyloučeny by rovněž měly být zločinecké skupiny nikoli zaměřené na působení v ozbrojeném konfliktu, ale z této konfliktní situace těžící (např. rabování obchodů apod.), kdy se uplatní jiné skutkové podstaty trestných činů.

S ohledem na to, že daná skutková podstata cílí na aktivity "zahraničních bojovníků", lze dále doplnit, že ozbrojený konflikt musí probíhat na území jiného státu (jiného státu než je ČR). Z pohledu vnitrostátního práva tedy nepůjde o situace, kdy by byl na území ČR vyhlášen stav ohrožení státu (lze si představit v případě VOK) nebo válečný stav (v případě MOK)³⁷⁹.

7.4.3 *Subjekt*

Pokud jde o subjekt, resp. pachatele, lze u navrhovaného trestného činu uvažovat v zásadě o třech variantách. Nejširší z nich je volba obecného subjektu vyjádřeného běžnou formulací "kdo". Toto řešení zvolila i výše zmíněná slovenská úprava. Druhé z nabízených řešení vychází z inspirace ze skutkové podstaty trestného činu služby v cizích ozbrojených silách podle § 321 TZ, která postihuje pouze občany ČR. Jako třetí varianta se pak nabízí kompromisní řešení, kdy by došlo k jinému naformulování speciálního subjektu (§ 114 TZ) - úvahu přichází takový subjekt trestného činu, který by zahrnoval nejen občany ČR, ale i další osoby mající k území ČR určitý bližší vztah (trvalý pobyt, mezinárodní ochrana poskytovaná ČR).

Při bližším rozboru nabízených variant řešení se jako nejvhodnější jeví být prvně jmenovaná varianta pracující s obecně vymezeným subjektem, a to i přesto, že ani toto řešení není úplně ideální. Jistá výhoda spočívá již v jednoduchosti takového řešení, kdy při naplnění zbývajících znaků skutkové podstaty budou moci být postihnuti všichni cizinci nacházející se na území ČR, kteří na území ČR budou přijímat či poskytovat výcvik či odsud odcestují zapojit se do bojové činnosti nestátní ozbrojené skupiny. V případě, kdy by jako subjekt byla zvolena užší varianta, vzniklo by riziko, že by se ČR stalo oblíbenou cílovou destinací cizinců pro výcvik dovedností využitelných v bojové činnosti (používání zbraní) či pro odcestování do konfliktních

³⁷⁹ Stav ohrožení státu podle čl. 7 ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky vyhláší na návrh vlády Parlament ČR, je-li bezprostředně ohrožena svrchovanost státu nebo územní celistvost státu anebo jeho demokratické základy. Válečný stav podle čl. 43 odst. 1 Ústavy vyhláší bez návrhu Parlament ČR, je-li ČR napadena nebo je-li třeba plnit mezinárodní smluvní závazky o společné obraně proti napadení.

situací, aniž by tyto osoby byly dle českého práva trestně postižitelné.³⁸⁰ Naopak nedostatek tohoto řešení tkví (oproti zmíněné kompromisní variantě) v tom, že zejména u osob majících určité pevnější vazby k ČR může potenciálně hrozit, že se budou do ČR po své účasti v boji či výcviku vracet, aby zde dále působily na ostatní osoby. Řada jednání (např. bojová účast osoby, který není občanem ČR, má však na jejím území povolen trvalý pobyt) tak nebude pokryta působností TZ vůbec či jen za určitých podmínek (např. za situace, že vycestování směřující k zapojení do bojové činnosti nebo k výcviku probíhajícího v cizině proběhne z území ČR). Na straně druhé lze předpokládat, že v případě, kdy by se cizinec zapojoval do bojů v cizině či se tam dopouštěl jiných škodlivých jednání, bude jeho jednání trestněprávně postižitelné buď ze strany státu, kde tak činí, nebo ze strany jeho domovského státu (příčemž obě tyto varianty mohou být naplněny současně, např. v případě Ukrajince bojujícího na východě Ukrajiny na straně povstaleckých sil). Tyto státy mají z hlediska své bezpečnosti nepochybně ještě vyšší zájem na trestním postihu, než ČR, neboť jde o jejich území, případně o jejich občana.

Vedle cizinců budou za dané jednání pochopitelně postihováni i státní občané ČR. U nich je zdůvodnění trestního postihu dvojitý. Vedle obecného zájmu ČR zamezit osobám zapojovat se do rizikových aktivit, jde v případě občanů ČR rovněž o porušení státoobčanského závazku. Příslušníci ČR by se neměli bez povolení či splnění dalších podmínek zapojovat do ozbrojených akcí, ať se jedná o jejich účast v armádě jiného státu, cizineckých legiích či nestátních ozbrojených skupinách. Navrhovaný trestný čin by měl dopadat i na bipolity mající vedle českého státního občanství i občanství jiného státu, neboť ani u nich nemá ČR zájem na tom, aby odcházeli působit do konfliktních situací v zahraničí.

K tomu lze nicméně zaznamenat názory, že občané ČR by neměli být trestně postihováni za jednání, kdy podporují takové nestátní (povstalecké) síly, jejichž hodnoty se slučují s hodnotami či postoji ČR (tzv. "spřátelené nestátní ozbrojené skupiny"). V tomto ohledu však není možné uvažovat o podobném mechanismu, jaký je nastaven v případě trestného činu služby v cizích ozbrojených silách spočívajícím v souhlasu prezidenta republiky, a to s ohledem na zásadu nevměšování se do vnitřních záležitostí cizích států, jakožto jedné ze zásad Charty OSN³⁸¹. Lze si snadno představit, jak politicky a diplomaticky kontroverzní by takový krok prezidenta

³⁸⁰ *Zásadní připomínka Bezpečnostní informační služby k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů* [online]. Přípomínky, s. 2, [cit. 20. 7. 2019]. Dostupné z: https://apps.odok.cz/veklep-detail?p_p_id=material_WAR_odokkpl&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-1&p_p_col_count=3&material_WAR_odokkpl_pid=ALBSBD39HKDY&tab=remarks.

³⁸¹ Článek 2 odst. 1, 4, 7 Charty OSN.

republiky mohl být, pokud by svolil k působení občana ČR k účasti na nestátní ozbrojené skupině, kterou stát, v němž daná skupina působí, označuje jako teroristickou nebo s ní bojuje v občanské válce. Půjde-li o tyto situace, nezbývá než v těchto případech postupovat pomocí aplikace zásady subsidiarity trestní represe podle § 12 odst. 2 TZ. Míru společenské škodlivosti v konkrétním případě je také možné zvažovat v rámci výše trestní sazby při ukládání trestu. V případě bipolitů, u kterých lze očekávat zvýšenou motivaci jít bojovat do své druhé domovské země po boku nevládních (povstaleckých) sil, by to měl být spíše tento stát, proti němuž daná osoba bojovala, aby zvážil uplatnění konkrétních nástrojů trestního práva (lze si představit například postih za vlastizradu).

Přestože typickými pachateli daného trestného činu budou především fyzické osoby, není důvodu začleňovat tento trestný čin do výčtu § 7 TOPO obsahující trestné činy, kdy se neuplatní trestní odpovědnost právnických osob, neboť je docela dobře možné si představit právnické osoby organizující výcvik, vycestování, ale i samotnou účast na bojové činnosti v nestátních ozbrojených skupinách různým fyzickým osobám. Ze stejného důvodu lze uvažovat i o vypuštění trestného činu služby v cizích ozbrojených silách podle § 321 TZ, která v daném výčtu TOPO figuruje, byť lze připustit, že v praxi bude dané jednání právnických osob představitelné spíše v případě účasti u nestátních ozbrojených skupin než v případě účasti v cizí armádě jiného státu.

7.4.4 Subjektivní stránka

Co se týče subjektivní stránky navrhovaného trestného činu, půjde o úmyslný trestný čin (§ 15 TZ), v daném případě postačí i úmysl nepřímý. Stejně jako je tomu u protiteroristické legislativy, bude u forem postihující absolvování či přijímání výcviku a cestování nutné kromě samotného jednání prokázat i specifický úmysl směřující k aktivnímu podílení se na bojové činnosti nestátní ozbrojené skupiny.

7.4.5 Trestní sazba

Trestní sazba u navrhovaného trestného činu by zřejmě měla být stejná jako je tomu u trestného činu služby v cizích ozbrojených silách podle § 321 TZ (trest odnětí svobody až na pět let), neboť povaha jednání i míra jeho závažnosti je v zásadě srovnatelná s tímto trestným činem. Na místě naopak není srovnávat § 321a TZ s protiteroristickou legislativou a inspirovat se tamní výší trestních sazeb, neboť akty terorismu se jednoznačně svou závažností liší od problematiky navrhované skutkové podstaty. Kromě toho by zde vznikla nežádoucí disproporce ve vztahu k § 321 TZ, když by pachateli, který se zapojí do bojů na straně vládního aktéra, hrozilo pět let,

zatímco pachateli, který se zapojí do bojů na straně povstaleckých skupin, by hrozil trest mnohem vyšší.

V rámci úvah o výši trestní sazby není dále nutné rozlišovat mezi samotnou aktivní účastí na bojové činnosti a formami jednání mající fakticky povahu přípravy či pomoci, když navrhovaná výše trestu odnětí svobody pro tento trestný čin zůstává dostatečně široká, aby trest v konkrétním případě mohl zohlednit způsob zapojení konkrétního pachatele do činnosti nestátní ozbrojené skupiny a individuální škodlivost jeho jednání. Z důvodu, že je výše trestní sazby nastavena v rozmezí nuly až pěti let odnětí svobody, by ani nedávalo většího smyslu dále výši trestní sazby odstupňovat (např. formulací "*až na dvě léta*"). S ohledem na výši trestní sazby nepřipadá ani v úvahu uvažovat o trestnosti přípravy za tento trestný čin.

7.4.6 Účinná lítost

V souvislosti s diskutovaným trestným činem se dále objevuje otázka o vhodnosti zakotvení účinné lítosti, přičemž uvažovat je možné v zásadě o dvou variantách. Zaprvé, jde o doplnění odkazu na tento trestný čin do ustanovení upravujícího obecnou účinnou lítost, tedy do § 33 TZ, zadruhé jde o vytvoření zvláštního ustanovení o účinné lítosti po vzoru § 312b a § 362 TZ, které upravují zvláštní účinnou lítost ve vztahu k účasti na teroristické skupině (§ 312a TZ) a k účasti na organizované zločinecké skupině (§ 361 TZ). Na tomto místě je v prvé řadě nutné opětovně připomenout zásadní rozdíl mezi těmito trestnými činy a navrhovaným trestným činem spočívající ve skutečnosti, že teroristická i organizovaná zločinecká skupina jsou (na rozdíl od nestátní ozbrojené skupiny) z povahy věci nelegálními entitami, jejichž činnost vždy primárně směřuje k páchání trestné činnosti. Proto je v těchto případech v zákoně volena dikce, podle které nestačí pouze označit danou skupinu a informovat příslušné orgány o její existenci, ale musí být zároveň podáno oznámení o konkrétním trestném činu této skupiny tak, aby bylo možné zamezit nebezpečí z něj hrozících škodlivých následků.³⁸² V případě nestátní ozbrojené skupiny by tak při použití obdobného řešení mohlo dojít k situaci, kdy by kumulativní splnění těchto podmínek zvláštní účinné lítosti nebylo možné, neboť jak již bylo výše uvedeno (k tomu více viz Kapitolu 7.4.2.1), primární činnost nestátní ozbrojené skupiny spočívající v bojové činnosti za ozbrojeného konfliktu nelze vždy ztotožňovat s trestnou činností. Jako vhodnější se proto jeví prvně zmíněná varianta, tedy subsumpce navrhovaného trestného činu pod obecnou účinnou lítost v § 33 TZ. Pokud tedy pachatel účasti na nestátní ozbrojené skupině dobrovolně zabrání

³⁸² DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní zákoník. Komentář II. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 2810 - 2838; JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 4. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 881.

škodlivému následku vzniklému tímto trestných činem nebo tento již vzniklý škodlivý následek odstraní, nebude pro něj vyvozena trestní odpovědnost za vymezenou formu účasti v této skupině. V praxi si lze tuto situaci představit například v případě výcviku, kdy osoba podstupující výcvik, ale i cvičitel sám, oznámí toto své jednání (absolvování nebo poskytování výcviku) ještě před tím, než dojde k vycestování do konfliktní oblasti. Obdobně si lze představit aplikaci § 33 TZ i v případě okamžitého návratu osoby, která již odcestovala, ale ihned po svém příjezdu do cílové destinace se dobrovolně rozhodla vrátit se zpět. Využitelné toto ustanovení naproti tomu zřejmě nebude u zapojení se do bojové činnosti, neboť v takovém případě si lze těžko představit, jak by v praxi mohlo dojít k napravení již vzniklého škodlivého následku (ohrožení bezpečnosti ČR, ale zejména státu, na jehož území ozbrojený konflikt probíhá tím, že se osoba takové bojové činnosti již účastnila).

7.4.7 Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby

Zbývá posoudit důvodnost zakotvení některých okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby. V tomto smyslu lze uvažovat především o "*spáchání činu za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu*". Výhodou zakotvení takové okolnosti by byla možnost přísnějšího postihu zejména u občana ČR, který by za těchto krizových stavů odešel bojovat do jiného ozbrojeného konfliktu a nenaplnil svůj závazek zapojit se do obrany své vlasti. V daném případě by se jednalo o souběh s některým z vojenských trestných činů, zejména pak s trestným činem nenastoupení mimořádné služby v ozbrojených silách podle § 373 či § 374 TZ. Určitou nevýhodou by naopak byl zpřísněný trestněprávní postih u ostatních pachatelů této skutkové podstaty, kteří nejsou občany ČR. Míra škodlivosti jednání, kdy by se tyto osoby zapojily do jiného (nesouvisejícího) ozbrojeného konfliktu, než v jakém je právě účastna ČR, je u nich v podstatě stejná jako za situace, kdy v ČR panuje mírový stav. Zakotvení takového okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby tak s sebou nese, jak určité výhody, tak určité nevýhody. Byť se s ohledem na povahu této kvalifikované okolnosti jedná spíše o akademickou otázku, lze se i přes nejednoznačnost řešení spíše přiklonit k variantě tuto okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby nezavádět. Kromě výše uvedeného problému ve vztahu k pachatelům, kteří nejsou státními občany ČR, pro toto řešení hovoří i skutečnost, že státní občané budou vzhledem k souběhu trestného činu účasti na nestátní ozbrojené skupině s trestným činem nenastoupení mimořádné služby v ozbrojených silách postihováni zpravidla přísněji, než v případě, když by se takové účasti dopustili mimo dané krizové stavy. Na tomto místě je třeba upozornit, že se nejedná o situace, kdy by se pachatelé účastnili stejného ozbrojeného konfliktu, jako je ten, v němž by se právě nacházela

ČR, v takovém případě by bylo spíše na místě uvažovat o jiných trestných činech jako je vlastizrada (§ 309 TZ) nebo rozvracení republiky (§ 310 TZ), jednalo-li by se z jejich strany o zapojení do vůči ČR nepřátelských entit.

Na okraj lze zmínit i další kvalifikované skutkové podstaty, které zde mohou připadat do úvahy (např. zakotvení vyššího trestního postihu pro vedoucího činitele nebo představitele skupiny či zapojení se do takové činnosti z důvodů národnostní, rasové, náboženské či etnické nenávisti). I v těchto případech se však jejich explicitní zakotvení nejeví jako zcela nezbytné, když se jednak může jednat o obecně přitěžující okolnosti podle § 42 TZ, a jednak zde mohou být naplněny i jiné trestné činy, například trestné činy nenávistné povahy.

7.4.8 Souběh navrhovaného trestného činu s jinými trestnými činy

S ohledem na výše uvedené je nutné vyloučit jednočinný souběh navrhované skutkové podstaty s trestným činem služby v cizích ozbrojených silách podle § 321 TZ, s trestným činem účasti na teroristické skupině podle § 312a TZ a s trestným činem účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 TZ. V prvním případě bude vždy záležet na tom, zda se pachatel - občan ČR zapojil do služeb ozbrojených sil prokazatelně podléhajících vedení jiného státu či naopak do nestátních (nevládních) skupin, kde tato vazba na jiný stát neexistuje, nebo ji nelze prokázat. Ve druhém případě je jednočinný souběh vyloučen z důvodu vzájemného vztahu nestátní ozbrojené skupiny a teroristické skupiny. Nestátní ozbrojená skupina je primárně zaměřena na aktivní bojovou činnost během ozbrojeného konfliktu probíhajícího na území jiného státu, nikoli na teroristické trestné činy. Jak již bylo výše uvedeno, vzhledem ke specifičnosti situace ozbrojeného konfliktu lze naplnění znaků některého z trestných činů souvisejících s terorismem v době ozbrojeného konfliktu konstatovat jen ve velmi malém počtu případů³⁸³. Z tohoto důvodu bude nestátní ozbrojená skupina, která by zároveň naplňovala znaky teroristické skupiny, velmi výjimečným jevem (byť není nemožné, aby v rámci činnosti nestátní ozbrojené skupiny byl spáchán ojedinělý teroristický trestný čin či, že se teroristická skupina účastní bojové činnosti během ozbrojeného konfliktu - vždy však bude záležet na primárním a hlavním smyslu a účelu těchto uskupení osob). V menšině případů, kdy dojde k tomu, že nestátní ozbrojená skupina bude zároveň naplňovat znaky teroristické skupiny (nebude možné jednoznačně určit, zda je primárním cílem této skupiny páchaní teroristických útoků nebo aktivní činnost na bojišti), lze dojít k závěru, že trestný čin účasti na teroristické skupině podle § 312a TZ je ustanovením speciálním k účasti

³⁸³ Odlišné posuzování jednání cíleně vyvolávající strach v době míru a za ozbrojeného konfliktu, možná aplikace válečných zločinů.

na nestátní ozbrojené skupině podle § 321a TZ a aplikace prvně jmenované skutkové podstaty bude mít přednost. Ve vztahu k trestnému činu podle § 361 TZ je možné vidět situaci obdobně. Není vyloučeno, aby nestátní ozbrojená skupina naplnila definiční znaky organizované ozbrojené skupiny, a to zejména s ohledem na požadovanou vyšší míru organizovanosti (rozdělení funkcí, vnitřní organizační struktura), nicméně primárním zaměřením nebude v drtivé většině případů soustavné páchání úmyslné trestné činnosti, ale aktivní účast na bojišti³⁸⁴. Teoreticky si však lze představit, že nestátní ozbrojená skupina se bude během své primární činnosti opakovaně dopouštět válečných trestných činů či dalších trestných činů podle hlavy XIII. zvláštní části TZ (např. trestného činu použití zakázaného bojového prostředku a nedovolené vedení boje podle § 411 TZ nebo trestného činu válečné krutosti podle § 412 TZ) a naplní i požadavky na vyšší míru organizovanosti. V takových případech bude účast na organizované zločinecké skupině podle § 361 TZ mít přednost jakožto speciální trestný čin vůči trestnému činu účasti na nestátní ozbrojené skupině během ozbrojeného konfliktu podle § 321a TZ.

Jednočinný souběh bude naopak přípustný s trestnými činy proti životu a zdraví, proti majetku, vojenskými trestnými činy apod. V této souvislosti je však nutné opět zdůraznit výzvu MHP k využití co nejšířší amnestie vůči těmto osobám jakožto reakci na absentující úpravu beztrestnosti osob účastnící se přímé účasti v nepřátelství ve VOK.

³⁸⁴ K tomu, že aktivní účast na bojišti není bez dalšího podřaditelná pod znak "soustavné páchání úmyslné trestné činnosti", viz s. 109 - 110.

Závěr

Problematika osob, které se z nejrůznějších důvodů zapojují do zahraničních ozbrojených entit, není v žádném případě nová. Otázka tzv. "zahraničních bojovníků" v tradičním slova smyslu je známa již od počátku 20. století, ještě mnohem starší je problematika žoldnéřství.³⁸⁵ V současné době však tato oblast opět nabývá na aktuálnosti, když se v dané souvislosti objevují nové fenomény a výzvy, jimž musí bezpečnostní politika jednotlivých států i mezinárodních, potažmo regionálních, společenství čelit. Mezi tyto fenomény bezesporu patří osoby, které cestují do států, aby tam páchaly teroristické činy nebo se na tyto aktivity připravily, či je jinak podporovaly³⁸⁶. Správné uchopení této problematiky a její právní regulace je mimořádně složitá, a to vzhledem k celé řadě právních odvětví, která se zde potkávají. Vedle vnitrostátních úprav jednotlivých států je to oblast MHP upravující jednání osob během ozbrojených konfliktů a dále úprava terorismu, který sice není na univerzální úrovni definován, jehož definice se nicméně objevuje, ať již z pohledu úžeji vymezených oblastí (sektorové smlouvy) či z pohledu menších (regionálních) celků, kde je snazší nalézt dohodu na vymezení tohoto pojmu. Při snaze nalézt vhodný způsob regulace osob, které cestují do jiných států s teroristickým úmyslem, je tak potřeba si vzájemné vztahy mezi těmito úpravami uvědomovat.

Vysoká závažnost jednání těchto osob, jejich rostoucí počet i tragické teroristické útoky zejména v západní Evropě se však navzdory této značné komplikovanosti (nebo naopak právě kvůli ní) staly podnětem vzniku důležitých mezinárodních dokumentů, které se zabývají bojem proti těmto osobám, a to především z pohledu účelného trestněprávního postihu těchto osob za jejich činy. Obsahem těchto dokumentů jsou nejen teroristické útoky, ale i další nežádoucí aktivity, které se s teroristickým útokem z povahy věci pojí, jako je jeho financování či další formy jeho podpory, ať již ve formě výcviku, náboru, propagace apod. Dokumenty OSN daly vzniknout závazným dokumentům RE a EU a ve významné míře ovlivnily i legislativy jednotlivých členských států včetně ČR. Přestože lze těmto snahám přiznat řadu pozitivních dopadů, zejména co se týče potřebného sjednocení právních úprav členských států v této oblasti, nelze odhlédnout od toho, že tyto dokumenty dostatečně nevyužily svůj potenciál, když se záměrně vyhnuly některým palčivým problémům, které by bylo v dané souvislosti více než potřebné vyřešit. Zejména jde o definici terorismu, a to alespoň pro účely oblasti, kterou tyto dokumenty upravují. Státy, jež se zaváží přijmout dané dokumenty, tak vycházejí z vlastního nazírání na terorismus,

³⁸⁵ BÍLKOVÁ, Veronika. *Zahraniční terorističtí bojovníci a česká právní úprava*, op. cit., s. 41.

³⁸⁶ Dalším fenoménem je pak problematika zaměstnanců vojenských společností či bezpečnostních agentur, která doposud není jednoznačně právně uchopena. Tato problematika by si ovšem zasloužila rozbor v samostatné práci.

což, vzhledem ke kontroverzi tohoto pojmu a subjektivním nazírání na něj s ohledem na vlastní politické zájmy, význam těchto dokumentů značně relativizuje. Další nedostatek těchto dokumentů lze vidět v tom, že poněkud zkomplikovaly již tak složité vymezení jednotlivých kategorií osob zapojujících se do zahraničních ozbrojených entit, když nově vytvořená kategorie zahraničních teroristických bojovníků nemusí být již navázána na ozbrojený konflikt, což je *de facto* popřením pojetí bojovníka, jak byl doposud vnímán. Určitou kritiku vzbuzuje i přílišná kazuističnost jednotlivých jednání, která mají být postihována, když se ve své podstatě často jedná o přípravu, pomoc či návod k samotnému terorismu. S tím souvisí i možné obtíže při prokazování úmyslu pachatele vzhledem ke značné vzdálenosti těchto forem jednání od samotného teroru. Taková úprava je však pouze důsledkem jinak žádoucí rozpracovanosti jednotlivých jednání souvisejících s terorismem, která by vystihla nuance těchto aktů.

Podoba těchto právních dokumentů se samozřejmě odrazila i ve vnitrostátní protiteroristické legislativě. Tzv. velká protiteroristická novela TZ č. 455/2016 Sb. přinesla do českého právního řádu bezesporu dosud největší změny v trestním právu hmotném v dané oblasti. Ze všech změn je zřejmě na první pohled nejpatrnější osamostatnění skutkových podstat, které postihují fakticky přípravná, podpurná či návodná jednání k teroristickým trestným činům. Přestože také tato úprava je někdy kritizována pro zakotvení příliš kazuisticky vymezených a předčasně dokonaných trestných činů³⁸⁷, lze tento trend v tak závažné oblasti je jako boj s terorismem hodnotit jako poměrně legitimní, když s sebou přináší i některé pozitivní projevy. Zejména jde o to, že daná úprava nenarazí na limity objevující se v souvislosti s akcesoritou účastenství a její vazby na jednání hlavního pachatele, jak tomu bylo do té doby. Dále lze pozitivně hodnotit i to, že konkrétní jednání mohou být přesněji trestněprávně kvalifikována. Je například důležité, zda se dané jednání kvalifikuje jako přímo teroristický útok, byť ve stadiu pokusu či přípravy, či "jen" jako jeho podpora a propagace, a to jak z pohledu samotného pachatele, tak i z pohledu veřejného mínění a hodnocení skutků, které pachatel spáchal. V souvislosti s touto větší precizací jednotlivých jednání bylo dále možné upravit, resp. v tomto případě snížit výši trestních sazeb.

Zvýšená pozornost, jakou věnují boji proti terorismu mezinárodní či regionální společenství, a s tím související stále rostoucí frekvence protiteroristických novel dává znát, že se trestněprávní legislativa v této oblasti bude i nadále vyvíjet a případně dále cizelovat judikaturou soudů. Příkladem může být návrh na změny v trestním řádu měnící hmotněprávní institut

³⁸⁷ Např. JELÍNEK, Jiří. "Protiteroristická novela trestního zákoníku" - poznámky k orientačnímu studiu, op. cit., s. 28.

beztrestnosti agenta na procesní nestíhatelnost agenta, kdy je v návaznosti na tuto změnu nezbytné vypustit relativně nedávno upravované § 312c a § 363 TZ vymezující beztrestnost účasti, resp. podpory agenta v rámci činnosti organizované zločinecké skupiny nebo činnosti teroristické skupiny.³⁸⁸ Do budoucna lze tak v této oblasti očekávat další změny a vývoj, které je třeba sledovat.

Pokud však jde v oblasti trestněprávního boje proti terorismu o úpravu již položeného základu, jinak je tomu v případě eventuálního postihu "zahraničních bojovníků" v tradičním smyslu (tedy nikoli tzv. zahraničních teroristických bojovníků), kdy česká právní úprava takovou skutkovou podstatu dosud neobsahuje. S výjimkou aplikace některých trestných činů proti obraně státu, prostřednictvím kterých lze postihnout osoby, jež se zapojí toliko do ozbrojených sil cizího státu (přičemž některé užší definice tyto případy za "zahraniční bojovníky" ani nepovažují), lze vůči "zahraničním bojovníkům" uplatnit stávající trestné činy jen stěží či vůbec.

Jako názorný příklad toho, jak je daná materie pro orgány činné v trestním řízení v aplikační praxi složitá, může sloužit nedávny mediálně známý případ Erika Eštu. Tento se podle obžaloby rozhodl vycestovat na území Ukrajiny, aby se zde v časovém rozmezí mezi dubnem a květnem roku 2015 aktivně účastnil bojových akcí na straně tzv. Doněcké lidové republiky. Na území Ukrajiny se pak měl zapojit do činnosti ozbrojené organizované skupiny, kdy mezi jeho úkoly patřila především stráž v zákopech na frontě, údržba zbraní nebo manipulace s došlým materiálem. Obžaloba takové chování kvalifikovala jako teroristický útok podle § 311 odst. 1 písm. a) odst. 3 písm. a) TZ účinného do 31. 5. 2015 (tedy před novelami č. 165/2015 Sb., č. 455/2016 Sb. a č. 287/2018 Sb.) s přihlédnutím k § 313 TZ účinného do 31. 5. 2015. Erik Eštu se měl svým jednáním dopustit bojové činnosti v úmyslu způsobit svým protivníkům v boji smrt nebo zranění, když ozbrojená organizovaná skupina, na jejíž straně působil, narušovala základní politickou, hospodářskou a sociální strukturu Ukrajiny, aby tato strpěla ovládnutí části svého státního území a umožnila vytvoření samostatné Doněcké republiky, to vše v příkrém rozporu se suverenitou a právním řádem Ukrajiny.³⁸⁹ V rámci závěrečné řeči státního zástupce pak byla tato právní kvalifikace upravena na pokus uvedeného trestného činu, a to vzhledem k tomu, že znak provedení útoku ohrožujícího život nebo zdraví člověka nebyl naplněn.³⁹⁰ Příslušný soud však tuto kvalifikaci odmítl s tím, že z provedeného dokazování nevyplývá, že by se obžalovaný dopustil

³⁸⁸ *Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony* [online], op. cit.

³⁸⁹ *Záznam z obžaloby ve věci Erika Eštu.* [online]. Krajský soud v Hradci Králové. Soudní jednání - trestní (hlavní líčení), sp. zn. 64 T 1/2019. [cit. 22. 10. 2019]. Dostupné z: [Záznam z obžaloby ve věci Erika Eštu.](#)

³⁹⁰ Rozhodnutí Krajského soudu Hradci Králové - pobočka v Pardubicích ze dne 17. 5 2019, sp. zn. 64 T 1/2019.

pokusu o takový útok s úmyslem, který je v případě § 311 TZ ve spojení s § 313 TZ požadován (poškození ústavního zřízení nebo obranyschopnosti Ukrajiny, narušení nebo zničení základní politické, hospodářské nebo sociální struktury této země, závažným způsobem zastrašit obyvatelstvo nebo protiprávně přinutit vládu nebo jiný orgán veřejné moci, aby něco konala, opominula nebo trpěla). Obžalovaný tedy nemohl naplnit skutkovou podstatu teroristického útoku, a to ani ve stadiu pokusu. Účastnil se však podle rozhodujícího soudu aktivit skupiny, která naplňovala základní znaky organizované zločinecké skupiny určené nebo zaměřené na páchání teroristického útoku podle § 361 odst. 1, 2 TZ ve znění před velkou protiteroristickou novelou (novější ustanovení § 312a TZ formulované touto novelou postihující účast na teroristické skupině nebylo použito, neboť by nebylo pro pachatele příznivější).³⁹¹ Tímto trestným činem byl také obžalovaný uznán prvostupňovým soudem vinným.

Z toho je patrné, že i přes různé změny provedené v rámci právní kvalifikace skutku aplikoval státní zástupce i rozhodující soud na daný případ protiteroristické skutkové podstaty. S ohledem na výše uvedené v této práci se však takový výklad jeví být jako příliš extenzivní. Lze znovu zopakovat, že za situace ozbrojeného konfliktu je velice obtížné určit a z pozice vnitrostátních orgánů činných v trestním řízení prokázat, že se jedná o akty terorismu, nehledě na značné riziko spočívající v subjektivním nazírání na tento pojem ve smyslu známého hesla "*pro někoho terorista, pro jiného bojovník za svobodu*".³⁹² Je nejen velmi složité označit určitou entitu za teroristickou (pochybnosti by například nevznikaly v případě akcí páchaných jménem Islámského státu, v jiných případech jako je tomu v právě v popisované kauze je situace komplikovanější), je rovněž velmi sporné, zda se účast na činnosti dané skupiny typu strážení zákopů či údržby zbraní, jako tomu bylo v případě Erika Eštu, automaticky rovná teroristickému útoku, jak naznačuje argumentační směr obžaloby. Jsem toho názoru, že s ohledem na vysokou závažnost a zavrženíhodnost teroristického jednání by protiteroristické legislativy nemělo být nadužíváno. Subsumpce posuzovaného jednání pod akty terorismu se jeví být nepřiměřená i ve vztahu k trestním sazbám - obžaloba původně počítala s kvalifikací, za niž by bylo možné uložit dokonce výjimečný trest, rozhodující soud pak aplikoval trestný čin, za který hrozí tři roky až dvanáct let.

Tím však změna v právní kvalifikaci skutku v dané kauze neskončila. Odvolací soud, poté co nepřisvědčil argumentaci obžaloby, ale ani prvostupňového soudu, že je na místě aplikace

³⁹¹ Tamtéž, op. cit.

³⁹² BÍLKOVÁ, Veronika. *Idealisté, nebo fanatici?: Zahraniční (terorističtí) bojovníci z pohledu mezinárodního práva*, op. cit. s., 19 - 20.

protiteroristických trestných činů (při porovnání posuzovaného případu s jinými kauzami, kde naopak byla takováto aplikace na místě), nakonec rozhodl tak, že se jednalo o trestný čin služby v cizích ozbrojených silách podle § 321 TZ. Vycházel z toho, že úmyslem obviněného nebylo zapojit se do činnosti teroristického uskupení³⁹³, ale naopak, že obviněný byl přesvědčen (resp. toto přesvědčení nebylo nade vší pochybnost vyvráceno), že koná službu v ozbrojených silách, které - v rozporu s objektivním stavem věci - považoval za ozbrojené síly státu, v tomto případě Doněcké lidové republiky. Podle odvolacího soudu se tak jednalo o pozitivní omyl o normativním znaku skutkové podstaty (zde o znaku "*ozbrojené síly jiného státu*"), a je tak proto na místě dané jednání hodnotit jako pokus o trestný čin služby v cizích ozbrojených silách.³⁹⁴

Pochyby aplikujících orgánů, o který trestný čin (a zda vůbec o nějaký) se v daném případě jedná, jsou tak jednoznačnou ukázkou toho, že zakotvení trestného činu, který by postihoval určité formy zapojení osob do nestátních neteroristických ozbrojených entit vykazujících potencionální nebezpečí pro bezpečnost ČR, ale i pro ostatní státy, by zaplnilo určitou mezeru, která se v českém trestním právu hmotném v současné době vyskytuje. Řešení odvolacího soudu, jak bylo nastíněno výše, totiž nelze použít na všechny další případy, neboť ne vždy bude zahraniční bojovník přesvědčen o tom, že bojuje za jiný stát a nebude tedy možné uvažovat o omylu v trestním právu. Skutková podstata trestného činu podle § 321 TZ navíc dopadá pouze na občany ČR. Diskuze nad možným legislativním zaplněním této mezery jsou proto stále na místě.

Při tvorbě konkrétní skutkové podstaty se však zákonodárce bude muset vypořádat s celou řadou obtíží naznačených výše v této práci, a to jak v oblasti otázek spadajících do oblasti trestního práva, tak i ve vztahu k dalším právním odvětvím. Svou roli při schvalování této změny bude mít svůj význam nepochybně i politická orientace jednotlivých osob. Přesto nebo spíše právě pro tyto obtíže, které lze během legislativního procesu očekávat, by měla s ohledem na požadavky právní jistoty a předvídatelnosti práva vzniknout skutková podstata trestného činu, která by jednoznačně stanovila, jaké jednání stát považuje za nutné postihovat. Ostatně, stejnou cestou se již před několika lety vydala (nám v mnoha ohledech blízká) především slovenská právní úprava, ale i právní řády některých dalších zemí (např. v mnoha ohledech inspirativní skandinávské státy).

³⁹³ ČT24, ČTK. KUL. *Odvolací soud zmírnil trest českému vojákov, který se zapojil do bojů na Donbasu*. In: ČT24 [online]. Praha: Česká televize, 17. 9. 2019, [cit. 23. 10. 2019]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2926340-odvolaci-soud-zmirnil-trest-ceskemu-vojakovi-ktery-se-zapojil-do-boju-na-donbasu>.

³⁹⁴ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 9 2019, sp. zn. 10 To 71/2019.

Jak je (nejen) z předložené kauzy patrné, případy tzv. "zahranických bojovníků" se ČR nevyhýbají a do budoucna lze očekávat spíše jejich nárůst než pokles.³⁹⁵ Vyšší míru pozornosti, která je v poslední době této problematice věnována (Audit národní bezpečnosti, analýzy a následný legislativní návrh Ministerstva spravedlnosti, odborné články atd.), lze tak hodnotit veskrze pozitivně, neboť je nutné toto bezesporu zajímavé téma uchopit s vědomím jeho komplexnosti i značné komplikovanosti. Snahou předkládané práce bylo k tomu cíli alespoň částečně přispět.

³⁹⁵ iDNES.cz, ČTK. *Bělorusa viní za boje v Ukrajině, v Česku mu hrozí 15 let*. In: iDnes.cz [online]. Praha: Mafra, 22. 7. 2019 15:39, [cit. 23. 10. 2019]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/terorismus-bojoval-za-proruske-separatisty-na-ukrajine.A190722_141724_zahranicni_kuce.

Seznam použitých zkratk

TZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
TOPO	zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů
trestní zákon	zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
trestný zákon	zákon č. 300/2005 Z.z., trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů (slovenská právní úprava)
branný zákon	zákon č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon), ve znění pozdějších předpisů
ČR	Česká republika
USA	Spojené státy americké
EU	Evropská unie
RE	Rada Evropy
OSN	Organizace spojených národů
MVČK	Mezinárodní výbor Červeného kříže
MHP	mezinárodní humanitární právo
MOK	mezinárodní ozbrojený konflikt
VOK	vnitrostátní ozbrojený konflikt
ICTY	Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii
ICTR	Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu
MTS	Mezinárodní trestní soud
FATF	The Financial Action Task Force - Finanční akční výbor
Moneyval	Výbor expertů pro hodnocení opatření proti praní špinavých peněz a financování terorismu
Rezoluce č. 2178 (2014)	Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 2178 z roku 2014

Dodatkový protokol	Dodatkový protokol k Úmluvě Rady Evropy o prevenci terorismu
Společný postoj	Společný postoj o použití zvláštních opatření k boji proti terorismu
Rámcové rozhodnutí z roku 2002	Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 13. 6. 2002 o boji proti terorismu (2002/475/SVV)
Revizní rámcové rozhodnutí z roku 2008	Rámcové rozhodnutím Rady ze dne 28. 11. 2008, kterým se mění Rámcové rozhodnutí z roku 2002
Směrnice o boji proti terorismu	směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/541 ze dne 15. 3. 2017 o proti terorismu, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/475/SVV a mění rozhodnutí Rady 2005/671/SVV
Dodatkový protokol I	Dodatkový protokol I k Ženevským úmluvám z 12. 8. 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů
Dodatkový protokol II	Dodatkový protokol II k Ženevským úmluvám z 12. 8. 1949 o ochraně obětí ozbrojených konfliktů nemajících mezinárodní charakter
Charta	Charta norimberského tribunálu z roku 1945 (Dohoda č. 164/1947 Sb., o stíhání a potrestání hlavních válečných zločinců Evropské Osy)
Výkladová směrnice	Výkladová směrnice k pojmu přímé účasti na nepřátelství podle MHP
Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849	směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 ze dne 20. 5. 2015 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 648/2012 a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES a směrnice Komise 2006/70/ES 2015/849/EU
Sb.	Sbírka zákonů
z. Z.	Zbierka zákonov

Seznam použitých zdrojů

1) Seznam použité literatury

- BÍLKOVÁ, Veronika. *Boj proti terorismu z pohledu ochrany lidských práv*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 352.
- BÍLKOVÁ, Veronika. *Idealisté, nebo fanatici?: Zahraniční (terorističtí) bojovníci z pohledu mezinárodního práva*. Jurisprudence: Časopis Právnické fakulty Univerzity Karlovy. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 2015(6), s. 16 - 23.
- BÍLKOVÁ, Veronika, ed. *Mezinárodní humanitární právo - vznik, vývoj a nové výzvy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2015, s. 264.
- BÍLKOVÁ, Veronika. *Mezinárodní právo a terorismus.: Definovat nedefinovatelné?*. Trestněprávní revue. Praha: C. H. Beck, 2010, 2010(1), s. 11 - 17.
- BÍLKOVÁ, Veronika. *Úprava vnitrostátních ozbrojených konfliktů v mezinárodním humanitárním právu*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2007, s. 333.
- BÍLKOVÁ, Veronika. *Zahraniční terorističtí bojovníci a česká právní úprava*. Trestněprávní revue. Praha: C. H. Beck, 2019, 2019(2), s. 40 - 46.
- ČENTĚŠ, Jozef a kol. *Trestný zákon - velký komentář*. 4. vyd. Bratislava: Eurokódex, 2018, s. 1008.
- DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní zákoník. Komentář II. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 1491 – 3108.
- IVOR, Jaroslav, ed. *Společnost' proti terorizmu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 469.
- JELÍNEK, Jiří. *"Protiteroristická novela trestního zákoníku" - poznámky k orientačnímu studiu*. Praha: Bulletin advokacie. Česká advokátní komora, 2017, 2017(3), s. 23-28.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Terorismus - základní otázky trestního práva a kriminologie*. 1. vyd. Praha: Leges, 2017, s. 224.
- JELÍNEK, Jiří. *České trestní právo a zahraniční bojovníci - nové výzvy mezinárodního terorismu*. Kriminallistika. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2017, 2017(3), s. 177 - 189.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 4. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 976.
- KLÁTIK, Jaroslav a kol. *Trestné právo hmotné. Osobitná část*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, s. 422.
- KRATOCHVÍL, Vladimír. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 922.
- MALET, David. *Foreign fighters: transnational identity in civil conflicts*. Oxford: Oxford University Press, 2013, s. 256.
- MAREŠ, Miroslav. *Soudobé problémy a výzvy aplikace trestného činu teroristického útoku*. Státní zastupitelství. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 2015(2), s. 16 - 23.
- ONDŘEJ, Jan, ŠTURMA, Pavel, BÍLKOVÁ, Veronika, JÍLEK, Dalibor a kol. *Mezinárodní humanitární právo*. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 560.

RICHTEROVÁ, Anna. *Český přístup k postihu zahraničních bojovníků*. Státní zastupitelství. Praha: Wolters Kluwer, 2018, 2018(3), s. 30 - 34.

SVAČEK, Ondřej. *K objasnování pojmu "přímá účast na nepřátelských akcích"*. Acta Universitatis Carolinae - Iuridica, Praha: Univerzita Karlova, 2009, roč. 56(4), s. 161 - 173.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1000

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2150-3632.

2) Seznam použitých internetových zdrojů

BÍLKOVÁ, Veronika. *Foreign Terrorist Fighters and International Law* [online]. Terrorism and International Law. Groningen Journal of International Law. Groningen: University of Groningen Press. 2018, 6(1), s. 1 - 23, [cit. 1. 5. 2019]. Dostupné z: <https://ugp.rug.nl/GROJIL/article/view/32071>.

CEJP, Martin. *Obrana proti ohrožení společnosti závažnými formami trestné činnosti. Závěrečná zpráva* [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009, s. 219, [cit. 17. 4. 2019]. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/353.pdf>.

ČTK, BUCHERT, Viliam. *Smrt české turistky v Egyptě: Naše země má už čtvrtou oběť terorismu*. In: Reflex [online]. Praha: Czech news center, 27. 7. 2017 10:40, [cit. 24. 2. 2018]. Dostupné z: <https://www.reflex.cz/clanek/zpravy/80899/smrt-ceske-turistky-v-egypte-nase-zeme-ma-uz-ctvrtou-obet-terorismu.html>.

ČTK, KLAPAL, Ondřej. *Českou studentku, která pomáhala Kurdům, obvinili v Turecku z terorismu. Spolu s ní zadrželi i dalšího Čecha*. In: iROZHLAS [online]. Praha: Český rozhlas. 17. 11. 2016 10:43, [cit. 10. 2. 2019]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-ze-sveta/ceskou-studentku-ktera-pomahala-kurdum-obvinili-v-turecku-z-terorismu-spolu-s-ni_1611171043.

ČTK, PRP. *Policie obvinila prvního Čecha, který se účastnil bojů na Ukrajině.: Podezírání ho z terorismu, bojoval za separatisty*. In: Hospodářské noviny [online]. Praha: Economia, 11. 6. 2017 19:50, [cit. 24. 2. 2019]. Dostupné z: <https://domaci.ihned.cz/c1-65763450-policie-obvinila-prvniho-cecha-ktery-se-ucastnil-boju-na-ukrajine-bojov-al-na-strane-proruskych-separatistu>.

ČT24, ČTK. KUL. *Odvolací soud zmírnil trest českému vojákovvi, který se zapojil do bojů na Donbasu*. In: ČT24 [online]. Praha: Česká televize, 17. 9. 2019, [cit. 23. 10. 2019]. Dostupné z: https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci_/2926340-odvolaci-soud-zmirnil-trest-ceskemu-vojakovi-ktery-se-zapojil-do-boju-na-donbasu.

Details of Treaty No. 196. Council of Europe Convention on the Prevention of Terrorism [online]. Council of Europe. [cit. 2. 5. 2019]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/196>.

Důvodová zpráva k zákonu č. 537/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu a o změně zákona č. 156/2000 Sb., o ověřování střelných zbraní, střeliva a pyrotechnických předmětů a o změně zákona č. 288/1995 Sb., o střelných zbraních a střelivu (zákon o střelných zbraních), ve znění zákona č. 13/1998 Sb., a zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 455/1991 Sb.,

o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů, (zákon o zbraních), ve znění pozdějších předpisů [online], s. 34, [cit. 2. 8. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=514&ct1=0>.

Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník [online], s. 318, [cit. 14. 4. 2019], Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=410&ct1=0>.

Důvodová zpráva k zákonu č. 330/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 306/2009 Sb., a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů [online], s. 62, [cit. 5. 8. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=297&ct1=0>.

Důvodová zpráva k zákonu č. 165/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů [online], s. 13, [cit. 6. 8. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=358&ct1=0>.

Důvodová zpráva k zákonu č. 455/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony [online], s. 34, [cit. 8. 8. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=886&ct1=0>.

Důvodová zpráva k zákonu č. 287/2018 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony [online], s. 57, [cit. 12. 8. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=79&CT1=0>.

Dôvodová správa k vládnemu návrhu zákona, ktorým sa na účely Trestného zákona ustanovuje zoznam látok s anabolickým alebo iným hormonálnym účinkom a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony [online], s. 29, [cit. 20. 7. 2019]. Dostupné z: https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/cpt&ZakZborID=13&Ci_sObdobia=6&ID=1714.

Explanatory Report to the Additional Protocol to the Council of Europe Convention on the Prevention of Terrorism - CETS 217 [online]. Council of Europe, s. 13. [cit. 15. 5. 2019]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168047c5ec>.

Final Act of the United Nations Diplomatic Conference of Plenipotentiaries on the Establishment of an International Criminal Court [online]. United Nations. Official Records, Volume I. Rome, 1998. Annex I, Resolution E. A/CONF.183/13 (Vol. I), [cit. 4. 7. 2019], s. 116. Dostupné z: http://legal.un.org/icc/rome/proceedings/E/Rome%20Proceedings_v1_e.pdf.

FLADE, Florian. *Die Justiz und die deutschen Söldner*. In: Welt, [online], Berlin: Axel Springer SE, 22. 3. 2015, [13. 12. 2019]. Dostupné z: <https://investigativ.welt.de/2015/03/22/die-justiz-und-die-deutschen-soeldner/>.

GANOR, Boaz. *Defining Terrorism: Is One Man's Terrorist another Man's Freedom Fighter?* [online]. Police Practice and Research, 2002, 3(4), s. 292, [cit. 4. 7. 2019]. Dostupné z http://www.rageuniversity.org/PRISONE_SCAPE/UK%20ANTI-TERROR%20LAW/One-Mans-Terrorist.pdf.

General Assembly hears 34 Speakers in continued Debate on global Terrorism; Difference between Terrorism, legitimate Resistance among issued raised [online]. United Nations. Plenary. 19th and 20th Meetings, GA/9927 (2001), 4. 10. 2001, [cit. 4. 7. 2019]. Dostupné z: <https://www.un.org/press/en/2001/ga9927.doc.htm>.

Geneva Conventions of 1949 and Additional Protocols and their Commentaries [online]. International Committee of the Red Cross. Treaties, States Parties and Commentaries, 2016,

[cit. 17. 3. 2019]. Dostupné z: https://ihl-databases.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/vw_Treaties_1949.xsp.

HEGGHAMMER, Thomas. *The Rise of Muslim Foreign Fighters: Islam and the Globalization of Jihad* [online]. *Quarterly Journal: International Security*. 2010/11, 35(1), s. 42, [cit. 26. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.belfercenter.org/publication/rise-muslim-foreign-fighters-islam-and-globalization-jihad>.

HEGGHAMMER, Thomas, COLGAN, Jeff. *Islamic Foreign Fighters: Concept and Data* [online]. Presented at the International Studies Association Annual Convention Montreal, 2011, s. 26, [cit. 26. 2. 2019]. Dostupné z: http://citation.allacademic.com//meta/p_mla_apa_research_citation/4/9/9/5/6/pages499561/p499561-1.php.

Chart of signatures and ratifications of Treaty 090. European Convention on the Suppression of Terrorism [online]. Council of Europe. [cit. 2. 5. 2019]. Dostupné z: https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/conventions/treaty/090/signatures?p_auth=2q63R29Y.

Chart of signatures and ratifications of Treaty 190. Protocol amending the European Convention on the Suppression of Terrorism [online]. Council of Europe. [cit. 2. 5. 2019]. Dostupné z: https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/19/signatures?p_auth=2q63R29Y.

Chart of signatures and ratifications of Treaty 198. Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime and on the Financing of Terrorism [online]. Council of Europe. [cit. 2. 5. 2019]. Dostupné z: https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/198/signatures?p_auth=2q63R29Y.

iDNES.cz, ČTK. *Bělorusa viní za boje v Ukrajině, v Česku mu hrozí 15 let*. In: iDnes.cz [online]. Praha: Mafra, 22. 7. 2019 15:39, [cit. 23. 10. 2019]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/terorismus-bojovale-za-proruske-separatisty-na-ukrajine.A190722_141724_zahranicni_kuce.

KRAEHENMANN, Sandra. *Foreign Fighters unter International Law* [online]. Academy Briefing No. 7. Geneva Academy of International Humanitarian Law and Human Rights 10/2014, s. 69, [cit. 26. 2. 2019]. Dostupné z: https://www.geneva-academy.ch/joomla-tools-files/docman-files/Publications/Academy%20Briefings/Foreign%20Fighters_2015_WEB.pdf.

KOZÁK, Peter. *Nové možnosti trestného postihu cudzích bojovníkov? Niekoľko poznámok k právnej úprave § 419a trestného zákona* [online]. *Právnik: teoretický časopis pro otázky státu a práva*, Praha: Ústav státu a práva Akademie věd ČR, 2016, roč. 155, č. 9, s. 754 - 799, [cit. 20. 7. 2019]. Dostupné z: <https://kramerius.lib.cas.cz/view/uuid:a0544c18-6693-457e-b9c0-78e33ade5828?article=uuid:6b65a485-c6eb-4951-ae9f-c6336da3a0a3>.

KULÍŠEK, Jaroslav. *Soukromé vojenské společnosti: Nový faktor společného operačního prostředí* [online]. *Vojenské rozhledy*, Praha: Ministerstvo obrany ČR, 2011, roč. 20(52), č. 2, s. 71 - 96, [cit. 26. 2. 2019]. Dostupné z: <http://vojen.skerozhledy.cz/kategorie/soukrome-vojenske-spolocnosti>.

MALET, David. *Why Foreign Fighters?* [online]. *Orbis* 2010, 54(1), s. 114, [cit. 17. 12. 2018]. Dostupné z: http://davidmalet.com/uploads/Why_Foreign_Fighters_Malet.pdf;

MAREŠ, Miroslav, VÝBORNÝ, Štěpán. *Foreign fighters z pohledu českého trestního práva* [online]. The Science for Population Protection 2015, 7(2), s. 11, [cit. 17. 12. 2018]. Dostupné z: <http://www.population-protection.eu/prilohy/casopis/30/210.pdf>.

MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Zpráva v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2017 (ve srovnání s rokem 2016)* [online]. Praha: 2018, s. 116, [cit. 10. 2. 2019]. Dostupné z: [file:///C:/Users/chvat/Downloads/MV-28490-2_LG-2019 - PRILOHA-Zprava o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti CR 2017.pdf](file:///C:/Users/chvat/Downloads/MV-28490-2_LG-2019_-_PRILOHA-Zprava_o_situaci_v_oblasti_vnitri_bezpecnosti_CR_2017.pdf).

MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Audit Národní bezpečnosti* [online]. Praha: 2016, s. 141, [cit. 15. 7. 2019]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Audit-narodni-bezpecnosti-20161201.pdf>.

MONEYVAL. *Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures. Czech Republic. Fifth Round Mutual Evaluation Report* [online]. December 2018, s. 245, [cit. 15. 7. 2019]. Dostupné z: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/mer-fsrb/Moneyval-Mutual-Evaluation-Report-Czech-Republic.pdf>.

MELZER, Nils. *Interpretive guidance on the notion direct participation in hostilities under International Humanitarian Law* [online]. International Committee of the Red Cross. 5/2009, s. 92, [cit. 5. 3. 2019]. Dostupné z: <https://shop.icrc.org/guide-interpretatif-sur-la-notion-de-participation-directe-aux-hostilites-en-droit-international-humanitaire-2605.html>

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony [online]. Verze do připomínkového řízení, [cit. 22. 7. 2019]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/veklep-history-version?pid=KORNA86DJCMY>.

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů [online]. Materiál, [cit. 20. 7. 2019]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=ALBSD39HKDY>.

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony [online]. Materiál, [cit. 22. 10. 2019]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNBB6HZA5Q>.

Návrh poslanců Martina Lanka, Davida Kádnera, Miroslava Janulíka, Marka Černocho, Petra Adama, Jany Hnykové, Olgy Havlové, Karla Fiedlera, Augustina Karla Andřelého Sylora, Jiřího Štětiny, Jaroslava Holíka, Stanislava Berkovce a Bohuslava Chalupy na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, č. 525/0 [online], s. 6, [cit. 11. 6. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=525&CT1=0>.

Návrh rozhodnutí Rady o podpisu Dodatkového protokolu k Úmluvě RE o prevenci terorismu (CETS č. 196) jménem EU, COM (2015) 291 final, 2015/0130 (NLE) [online]. Eur-Lex, s. 7, [cit. 15. 5. 2019]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52015PC0291>.

Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o boji proti terorismu, COM (2015) 625 final, 2015/0281 (COD) [online]. Eur-Lex, s. 34, [cit. 20. 6. 2019]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/lega-content/EN/TXT/?uri=celex:52015PC0625>.

PLACHÝ, Jiří. *Českoslovenští občané v armádách svobodného světa po roce 1948* [online]. Předneseno na Konferenci Krajané a exil: 1948 a 1968, Praha: Karolinum 16. - 17. 9. 2008. 2008, s. 1 - 4, [cit. 17. 12. 2018]. Dostupné z: <http://www.zahranicnici.si/konference2008.html>.

POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČR. *Sněmovní tisk 639/0. Novela z. - trestní zákoník - EU* [online]. [cit. 7. 1. 2020]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=639>.

Postoj Evropského Parlamentu přijatý v první čtení dne 16. 2. k přijetí směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/... o boji proti terorismu, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/475/SVV a mění rozhodnutí Rady 2005/671/SVV [online]. EP-PE_TC1-COD(2015)0281. Evropský Parlament, s. 56 [cit. 24. 6. 2019]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TC+P8-TC1-COD-2015-0281+0+NOT+XML+V0//CS>.

Report of the Bureau on the Review Conference [online]. International Criminal Court. Assembly of States Parties. Eighth session, The Hague, 2009. Annex IV Netherlands: Proposal of amendments. ICC-APS/8/43/Add. 1. s. 18, [cit. 4. 7. 2019]. Dostupné z: https://asp.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/ASP8/ICC-ASP-8-43-Add.1-ENG.pdf.

Principles of International Law Recognized in the Charter of the Nuremberg Tribunal and in the Judgment of the Tribunal, principle No. VI [online]. International Committee of the Red Cross. Treaties, States Parties and Commentaries, 1950, [cit. 20. 2. 2019]. Dostupné z: <https://ihldatabases.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Treaty.xsp?action=openDocument&documentId=854DDAACFDE285E4C12563CD002D6B95>.

Stanovisko vlády k návrhu poslanců Martina Lanka, Davida Kádnera, Miroslava Janulíka, Marka Černocho, Petra Adama, Jany Hnykové, Olgy Havlové, Karla Fiedlera, Augustina Karla Andrlého Sylora, Jiřího Štětiny, Jaroslava Holíka, Stanislava Berkovce a Bohuslava Chalupy na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, č. 525/1 [online], s. 2, [cit. 11. 6. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=525&ct1=1>.

Studie MVČK Obyčejového humanitárního práva [online]. International Committee of the Red Cross, 2005, [cit. 8. 3. 2019]. Dostupné z: https://ihl-databases.icrc.org/customary-ihl/eng/docs/v1_rul.

The FATF Recommendations. International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism and Proliferation [online]. FATF. 2012 - 2019. s. 134, [cit. 2. 7. 2019]. Dostupné z: <https://www.fatfgafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf>.

UN documents on foreign terrorist fighters [online]. Security Council. Counter-Terrorism Committee. [cit. 2. 3. 2019]. Dostupné z: <https://www.un.org/sc/ctc/news/document-type/un-documents-on-foreign-terrorist-fighters/page/2/>.

Úřední věstník EU. L 88, 31. 3. 2017 [online]. Eur-Lex, s. 32, [cit. 20. 7. 2019]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=OJ:L:2017:088:TOC>.

Vyjádření výboru pro lidská práva CCPR/CO/76/EGY, bod 16, 28. 11. 2002 (Egypt) nebo CCPR/CO/83/ISL, bod 10, 25. 4. 2005 (Island) aj. [online]. Office of the High Commissioner. UN Treaty Body Database, [cit. 23. 9. 2019]. Dostupné z: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/TBSearch.aspx.

Vypořádání zásadních připomínek k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony [online]. Verze pro jednání vlády nebo Legislativní radu vlády, s. 13, [cit. 14. 7. 2019], Dostupné z: <https://apps.odok.cz/veklep-history-version?pid=KORNAAAERSEL>.

Zásadní připomínka Bezpečnostní informační služby k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů [online]. Připomínky, s. 2, [cit. 20. 7. 2019]. Dostupné z: https://apps.odok.cz/veklep-detail?p_p_id=material_WAR_odokkpl&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mod_e=view&p_p_col_id=column-1&p_p_col_count=3&material_WAR_odokkpl_pid=AL_BSD 39HKDY&tab=remarks.

Závěrečná zpráva o hodnocení dopadů regulace (RIA) k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony [online], s. 10, [cit. 8. 8. 2019]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNA83HGLOB>.

Záznam z obžaloby ve věci Erika Eštu. [online]. Krajský soud v Hradci Králové. Soudní jednání - trestní (hlavní líčení), sp. zn. 64 T 1/2019. [cit. 22. 10. 2019]. Dostupné z: [Záznam z obžaloby ve věci Erika Eštu](#).

3) Seznam použitých právních předpisů

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Listina základních práv a svobod vyhlášená pod usnesením č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Zákon č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákona č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 300/2005 Z.z., trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů

Ženevská úmluva z 12. 8. 1949 o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli

Ženevská úmluva z 12. 8. 1949 o zlepšení osudu raněných a nemocných a trosečníků ozbrojených sil na moři

Ženevská úmluva z 12. 8. 1949 o zacházení s válečnými zajatci

Ženevská úmluva z 12. 8. 1949 o ochraně civilních osob za války

Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. 8. 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů (Protokol I)

Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. 8. 1949 o ochraně obětí ozbrojených konfliktů nemajících mezinárodní charakter (Protokol II)

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech

Mezinárodní úmluva o potlačování financování terorismu

Úmluva o fyzické ochraně jaderných materiálů

Úmluva o potlačování protiprávních činů proti bezpečnosti námořní plavby

Protokol o potlačování protiprávních činů proti bezpečnosti pevných plošin umístěných na kontinentálním šelfu

Evropská úmluva o ochraně lidských práv

Protokol č. 4 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod přiznávající některá práva a svobody jiné než ty, které jsou již uvedeny v Úmluvě a v prvním dodatkovém protokolu k Úmluvě

Úmluva Rady Evropy o prevenci terorismu

Dodatkový protokol k Úmluvě Rady Evropy o prevenci terorismu

Úmluva Rady Evropy o potlačování terorismu

Dodatkový protokol k Úmluvě Rady Evropy o potlačování terorismu

Společný postoj rady ze dne 27. 12. 2001, o použití zvláštních opatření k boji proti terorismu

Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 13. 6. 2002 o boji proti terorismu (2002/475/SVV)

Rámcové rozhodnutí Rady 2008/919/SVV ze dne 28. listopadu 2008, kterým se mění rámcové rozhodnutí 2002/475/SVV o boji proti terorismu

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/541 ze dne 15. 3. 2017 o boji proti terorismu, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/475/SVV a mění rozhodnutí Rady 2005/671/SVV

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 ze dne 20. 5. 2015 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 648/2012 a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES a směrnice Komise 2006/70/ES 2015/849/EU

Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 2178 (2014)

Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1566 (2004)

Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 2368 (2017)

Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 2396 (2017)

Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 2309 (2016)

Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 2322 (2016)

Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1373 (2001)

Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 2195 (2014)

Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 2249 (2015)

Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 2258 (2015)

Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 2319 (2016)

Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 2354 (2016)

Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 2379 (2017)

Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 2395 (2017)

Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 2393 (2017)

Rezoluce Valného shromáždění OSN č. 49/60

Úmluva o předcházení o potlačování terorismu z roku 1937

Charta norimberského tribunálu z roku 1945 (Dohoda č. 164/1947 Sb., o stíhání a potrestání hlavních válečných zločinců Evropské Osy)

Charta OSN

Římský statut Mezinárodního trestního soudu

Arabská úmluva o potlačování terorismu

Návrh Všeobecné úmluvy proti mezinárodnímu terorismu

4) Seznam použité judikatury

ICTY, *Prosecutor v. Dusko Tadić* [online]. Case No. IT-94-1-A, Appeals Chamber, 15. 7. 1999, [cit. 2. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.icty.org/x/cases/tadic/acjug/en/tad-aj990715e.pdf>.

ICTY, *Prosecutor v. Dusko Tadić* [online]. Case No. IT-94-1-AR72, Decision on the Defence Motion for Interlocutory Appeal on Jurisdiction, 2. 10. 1995, [cit. 2. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.icty.org/x/cases/tadic/acdec/en/51002.htm>.

ICTY, *Prosecutor v. Ramush Haradinaj, Idriz Balaj a Lahi Brahimaj* [online]. Case No. IT-04-84bis-7, Trial Chamber II, 29. 11. 2012, [cit. 25. 7. 2019]. Dostupné z: https://www.icty.org/x/cases/haradinaj/tjug/en/121129_judgement_en.pdf;

ICTY, *Prosecutor v. Vlastimir Dordević* [online]. Case No. IT-05-87/1-T, Trial Chamber II, 23. 2. 2011, [cit. 25. 7. 2019]. Dostupné z: https://www.icty.org/x/cases/djordjevic/tjug/en/110223_djordjevic_judgt_en.pdf.

Rozhodnutí Krajského soudu Hradci Králové - pobočka v Pardubicích ze dne 17. 5 2019, sp. zn. 64 T 1/2019

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 9 2019, sp. zn. 10 To 71/2019

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR - senátu ze dne 28. 5. 1976, sp. zn. 4 To 13/76

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR - senátu ze dne 18. 7. 1985, sp. zn. 11 To 51/85

Usnesení Nejvyššího soudu ČR - senátu ze dne 10. 12. 2014, sp. zn. 3 Tdo 684/2014

Usnesení Nejvyššího soudu ČR - senátu ze dne 31. 5. 2018, sp. zn. 6 Tdo 244/2018

Usnesení Nejvyššího soudu ČR - senátu ze dne 22. 2. 2018, sp. zn. 11 Tdo 155/2018

Usnesení Nejvyššího soudu ČR - senátu ze dne 28. 3. 2018, sp. zn. 8 Tdo 279/2018

5) Seznam ostatních zdrojů

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. Analýza Zhodnocení možností trestního postihu činnosti zahraničních (teroristických) bojovníků. Praha: 2018, s. 17.

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI DÁNSKÉHO KRÁLOVSTVÍ. *Právní úprava účasti v nestátních ozbrojených silách. Odpověď na dotaz Ministerstva spravedlnosti ČR.* 9. 10. 2019. Interní dokument Ministerstva spravedlnosti, s. 2.

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI CHORVATSKÉ REPUBLIKY. *Právní úprava účasti v nestátních ozbrojených silách. Odpověď na dotaz Ministerstva spravedlnosti ČR.* 20. 9. 2019. Interní dokument Ministerstva spravedlnosti, s 1.

Písemná konzultace s Veronikou Bílkovou, květen 2019.

Stanovisko k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Legislativní rada vlády ČR - pracovní komise pro trestní právo, s. 2, [cit. 19. 8. 2019].

VELVYSLANECTVÍ ČR VARŠAVA. *Polsko - právní úprava postihu zahraničních bojovníků ze dne 16. 5. 2019.* Interní dokument Ministerstva zahraničních věcí, s. 4.

Zápis z jednání Pracovní skupiny pro trestní právo hmotné (DROIPEN) a Friends of Presidency ke směrnici o boji proti terorismu ze dne 7. – 8. 1. 2016. Interní dokument Ministerstva spravedlnosti, s. 11.

Abstrakt

Rigorózní práce se optikou trestního práva zabývá problematikou osob, které se z nejrůznějších příčin zapojují do zahraničních ozbrojených entit, aniž by k území, v němž probíhá ozbrojený konflikt, měly bezprostředně blízký vztah.

S ohledem na aktuální bezpečnostní situaci se tato práce ve svých celkem 7 kapitolách soustředí především na fenomén "zahraničních bojovníků" a zahraničních teroristických bojovníků, přičemž oba tyto pojmy jsou v úvodu této práce vymezeny a odlišeny, a to i ve vztahu k dalším kategoriím osob souvisejících s tématem této práce. Tyto skupiny osob představují značné bezpečnostní riziko, ať již pro zemi svého původu, kam se tyto osoby po svém působení v cizině zpravidla vracejí, či pro zemi, v němž ozbrojený konflikt probíhá, a k jehož eskalaci či prodlužování mohou dále přispívat. Z důvodu zvyšujícího se počtu těchto osob je v poslední době na tuto problematiku zaměřena pozornost mezinárodního i regionálního (evropského) společenství, která v oblasti trestněprávního boje proti terorismu vyústila ve vznik několika významných právních dokumentů, jejichž podrobnému rozboru se tato práce věnuje. Zvýšený zájem o tuto oblast se odráží i ve vnitrostátním trestním právu, a to jak prostřednictvím již provedených novel trestního zákoníku, tak v rámci diskuzí, které se v současné době vedou nad úpravou *de lege ferenda*. Také těmito aspekty se předkládaná práce zabývá.

Vzhledem k tomu, že aktivity "zahraničních bojovníků", potažmo zahraničních teroristických bojovníků, do značné míry souvisejí se situací ozbrojeného konfliktu, je část této práce dále věnována mezinárodnímu právu humanitárnímu a tomu, jak toto právní odvětví kvalifikuje jednání těchto osob. Ve snaze o co nejkomplexnější uchopení dané materie je rovněž podáván alespoň rámcový výklad ohledně terorismu, jakožto tzv. principiálně sporného pojmu, a shrnuty snahy o nalezení jeho obecně akceptovatelné definice.

Název práce

Trestněprávní aspekty zapojení osob do zahraničních ozbrojených entit

Klíčová slova

zahraniční bojovníci, zahraniční terorističtí bojovníci, nestátní ozbrojená skupina

Abstract

This rigorous thesis investigates in the context of criminal law the matter of involvement of individuals in foreign armed entities without any particular relationship of the subject individual to the territory in which the armed conflict takes place.

With respect to the current security situation, this thesis in its 7 chapters focuses on the phenomenon of "foreign fighters" and foreign terrorist fighters. Both of these terms are defined in the introduction one to another and in relationship with other types of possible involvement of individuals in the context of this theses. These individuals impose significant risk to both the countries of their origin, where they return after the conflicts end, and to the country of the armed conflict, where they contribute to the escalation and prolongation. Due to increasing number of individuals in question is this a point of interest in both international and regional (european) community, which lead to enactment of several legal documents in the domain of criminal law, which are being rigorously investigated in this paper. Increased attention to this domain is being reflected on the national level as well, both the novelised legislation already in effect and changes which are currently being discussed as a *de lege ferenda*. This thesis deals with those aspects as well.

Considering the fact, that the activities of "foreign fighters" or foreign terrorist fighters are substantially related with the situation of an armed conflict, is part of this thesis dedicated to the international humanitarian law and the means of how this law discipline qualifies actions of these individuals. In order to study this matter at the most complexity a general interpretation of a term of terrorism is presented in this paper because of its disputable definition and an effort to find a better generally acceptable definition is described and studied as well.

Thesis title

Criminal Aspects of Involvement of Person in Foreign Armed Entities

Keywords

foreign fighters, foreign terrorist fighters, non-state armed group